

การศึกษาความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัยที่พักอาศัย ณ บ้านพักฉุกเฉิน
สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี

นางสาววารารณ์ อิ่มบุญ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A STUDY OF ATTACHMENT BETWEEN ADOLESCENT MOTHERS AND EARLY CHILDHOOD
CHILDREN LIVING IN EMERGENCY HOME OF THE ASSOCIATION FOR
THE PROMOTION OF THE STATUS OF WOMEN

Miss Waraporn Imboon

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Early Childhood Education

Department of Curriculum, Instruction, and Educational Technology

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2009

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การศึกษาความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัย

ที่พักอาศัย ณ บ้านพักฉุกเฉิน สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี

โดย

นางสาววราภรณ์ อิ่มบุญ

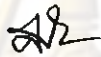
สาขาวิชา

การศึกษาปฐมวัย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ ดร.อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร

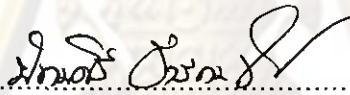
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

..... คณบดีคณะครุศาสตร์

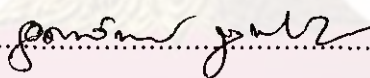
(ศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย กาญจนวาสี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร.ปัทมาศรี ชีรานุรักษ์ จารุชัยนิวัฒน์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รองศาสตราจารย์ ดร.อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ พูนสุข บุญสวัสดิ์)

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วารสารณั อิมมูญ: การศึกษาความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัยที่พักอาศัย ณ บ้านพักฉุกเฉิน สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี. (A STUDY OF ATTACHMENT BETWEEN ADOLESCENT MOTHERS AND EARLY CHILDHOOD CHILDREN LIVING IN EMERGENCY HOME OF THE ASSOCIATION FOR THE PROMOTION OF THE STATUS OF WOMEN) อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รศ.ดร.อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร. 246 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัยที่พักอาศัย ณ บ้านพักฉุกเฉิน สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี ใน 3 ด้าน ได้แก่ กิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร การสร้างบรรยากาศผูกพันกับบุตร และการปฏิสัมพันธ์กับบุตร และเพื่อศึกษาพฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงปฐมวัยมีต่อมารดาวัยรุ่น ประชากร คือ มารดาวัยรุ่นและบุตรช่วงปฐมวัย จำนวน 7 คู่ ที่พักอาศัย ณ บ้านพักฉุกเฉิน สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินตนเองและบุตร แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกและแบบสังเกต

ผลการวิจัย

ด้านกิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร พบว่า มารดาทุกคนดูแลกิจวัตรประจำวันทั้งการรับประทานอาหาร การขับถ่าย การอาบน้ำและการนอนของบุตรด้วยความนุ่มนวลและตอบสนองทันทีอย่างสม่ำเสมอ มารดาส่วนใหญ่พูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงนุ่มนวลทุกครั้ง และเล่นร่วมกับบุตรสม่ำเสมอ

ด้านการสร้างบรรยากาศผูกพันกับบุตร พบว่า มารดาทุกคนไม่ลงโทษบุตรด้วยความรุนแรง มารดาส่วนใหญ่มองเห็นหน้า สบตาและโน้มตัวอยู่ในระดับสายตาของบุตรทุกครั้งพูดคุยกับบุตร ยิ้มแย้มแจ่มใสกับบุตรตลอดเวลา ส่งเสริมความพยายามของบุตร ชื่นชมบุตรทุกครั้งที่ทำปฏิบัติได้ และบอกบุตรทุกครั้งเมื่อมารดาจะหายไปจากสายตาของบุตรหรือกำลังจะทำสิ่งต่างๆ กับบุตร

ด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุตร พบว่า มารดาทุกคนตอบสนองต่อความต้องการของบุตรทันทีทุกครั้ง มารดาส่วนใหญ่หยอกล้อ โอบกอดและสัมผัสบุตรสม่ำเสมอ ให้ความสนใจต่อการยิ้มทักทาย และเสียงหัวเราะของบุตรทุกครั้ง เมื่อบุตรแสดงอาการโกรธหรือต้องการความช่วยเหลือ มารดาส่วนใหญ่ให้ความสนใจและเข้าไปดูบุตรทันที คลุกคลีและใช้เวลาอยู่กับบุตรตลอดเวลา มารดาส่วนใหญ่พูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงนุ่มนวล ใช้ถ้อยคำที่ชัดเจน ถูกต้องและไม่เร็วจนเกินไปกับบุตรทุกครั้ง และใช้คำพูดที่ไพเราะในการพูดคุยกับบุตร

ด้านพฤติกรรมความผูกพัน พบว่า บุตรส่วนใหญ่แสดงพฤติกรรมความรู้สึกมั่นคงด้วยการตอบสนองหรือมีปฏิกิริยาโต้ตอบ แสดงอาการดีใจ ยิ้มทักทาย คืบ คลานหรือเดินเข้าหามารดา เมื่อมารดาพูดคุยหรือเล่นด้วย และบุตรส่วนใหญ่ไม่แสดงพฤติกรรมหลีกเลี่ยงและพฤติกรรมต่อต้านมารดา

ภาควิชา หลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา ลายมือชื่อนิสิต..... อารดาณั อิมมูญ.....
สาขาวิชา การศึกษาวปฐมวัย..... ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....
ปีการศึกษา 2552.....

5083397227 : MAJOR EARLY CHILDHOOD EDUCATION

KEYWORDS : ATTACHMENT/ ADOLESCENT MOTHERS/ EARLY CHILDHOOD CHILDREN/
EMERGENCY HOME/ THE ASSOCIATION FOR THE PROMOTION OF THE STATUS OF WOMEN

WARAPORN IMBOON : A STUDY OF ATTACHMENT BETWEEN ADOLESCENT
MOTHERS AND EARLY CHILDHOOD CHILDREN LIVING IN EMERGENCY HOME OF
THE ASSOCIATION FOR THE PROMOTION OF THE STATUS OF WOMEN.

THESIS ADVISOR : ASSOC.PROF.UDOMLUCK KULAPICHITR, Ed.D., 246 pp.

The objectives of this research were to study roles of adolescent mothers to establish attachment with early childhood children living in Emergency Home of the Association for the Promotion of the Status of Women. The study covered child rearing activities, creating attachment atmosphere, and interacting with early childhood children; and to study attachment behaviors of early childhood children with adolescent mothers. The populations were 7 couples of adolescent mothers and early childhood children. Self assessment form, interviewing form, recording form and observation form were the tools for the research.

The research results were as follows:

On child rearing activities: all mothers provided gentle child rearing daily routine care including: eating, defecate, bath and sleeping; and mothers always talked tenderly with children and played with children.

On creating attachment atmosphere with early childhood children: all mothers never punished children severely. Most mothers were always used eye contract and stayed at child's level during talking with children, cheerful, encouraged children's efforts and praised whenever children demonstrated success and told children every time before being out of sight or starting new activities.

On interacting with early childhood children: all mothers provided immediate responses to children's need. Most mothers provided responses by teasing, holding and touching to children, paid attention to the child's greeting with smile and laugh. Most mothers were closed to the children at all times and reacted immediately when they felt angry and needed help. Most mothers using soft tone, polite, correct, clear and good pace in speaking to the children.

On attachment behaviors of early childhood children: most children showed secure behaviors through responses or reactions with glad, smile, creep or walk to mothers when they talked and played with; and most children didn't conduct with avoidance and resistance to mothers.

Department :Curriculum, Instruction, and Educational Technology

Field of Study : Early Childhood Education.....

Academic Year : 2009.....

Student's Signature *Waraporn Imboon*

Advisor's Signature *Udomluck Kulapichitr*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสามารถของ รองศาสตราจารย์ ดร.อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ให้ความรู้ คำปรึกษา ช่วยแก้ไขข้อบกพร่อง รวมทั้งให้กำลังใจและกระตุ้นให้ผู้วิจัยมีความวิริยะอุตสาหะในการศึกษาวิจัยมาโดยตลอด ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านอาจารย์เป็นอย่างสูง จึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.ปัทมศิริ ธีรานุรักษ์ จารุชัยนิวัฒน์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ พูนสุข บุญยสวัสดิ์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศรี แสงวงเจริญ รองศาสตราจารย์ ประไพพรรณ ภูมิวุฒิสาร และผู้อำนวยการ ภาควิชา วรรณคดี วรรณกรรม ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ มารดาวิัยรุ่นและบุตรช่วงปฐมวัยทุกท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลสำหรับทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นอย่างดียิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาการศึกษาศาสตรบัณฑิตและคณาจารย์ท่านอื่นๆ ที่ได้กรุณาอบรมสั่งสอน ให้ผู้วิจัยมีโอกาสได้เรียนรู้ เข้าใจและเห็นคุณค่าของวิชาชีพครู ตลอดช่วงระยะเวลาของการศึกษา

ขอขอบพระคุณ นางสาวชนิษฐา มะปะโท นางสาวดวงกมล จงเจริญ นางสาวฉวีพรญา ซ้ายหัน ที่ช่วยเหลือผู้วิจัยในการแสดงบทบาทเป็นคนแปลกหน้าในการสังเกตพฤติกรรมความผูกพันของบุตรช่วงปฐมวัย และขอขอบพระคุณพี่ๆ เพื่อนๆ น้องๆ กัลยาณมิตรชาวสาขาศึกษา ปฐมวัยและชาวคณะครุศาสตร์ทุกท่านที่ให้อกำลังใจ ตลอดจนคำแนะนำช่วยเหลือผู้วิจัยตลอดมา

ขอขอบพระคุณ คุณสิทธิ จิตต์นิลวงค์ เจ้าของสถานรับเลี้ยงเด็กสิทธิศาสตร์ที่ให้โอกาสผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลขณะทำงาน และขอขอบคุณ นายพิศุทธิ อิมบุญ นางสาวธัญญารัตน์ หาญณรงค์ และเด็กชายชนกันต์ อิมบุญ แรงบันดาลใจให้เกิดวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

เหนือสิ่งอื่นใด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ คุณยายและญาติมิตรทุกท่าน ผู้ให้ความรัก ความเอื้ออาทร และให้กำลังใจในการฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ ตลอดจนสนับสนุนทุนทรัพย์ให้แก่ผู้วิจัยตลอดช่วงระยะเวลาของการศึกษา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญแผนภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	9
คำถามการวิจัย.....	9
ขอบเขตการวิจัย.....	9
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	9
วิธีดำเนินการวิจัย.....	11
ประโยชน์ที่ใช้ในการวิจัย.....	13
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	14
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความผูกพัน.....	15
บทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย.....	28
พฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงปฐมวัยมีต่อมารดาวัยรุ่น.....	43
พัสดุเงิน สماعมส่งเสริมสถานภาพสตรี.....	56
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	61
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	68
การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น.....	68
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....	68
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	69
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	74
การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล.....	77

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	78
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของมารดาวัยรุ่น.....	79
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความ ผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย.....	81
ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงปฐมวัย มีต่อมารดาวัยรุ่น.....	156
ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับ บุตรช่วงปฐมวัย.....	185
ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับสถานภาพของมารดาวัยรุ่น และการจัดสภาพแวดล้อมของบ้านพักฉุกเฉิน สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี....	195
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	199
สรุปผลการวิจัย.....	200
อภิปรายผลการวิจัย.....	202
ข้อเสนอแนะ.....	206
รายการอ้างอิง.....	208
ภาคผนวก.....	215
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	216
ภาคผนวก ข ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	218
ภาคผนวก ค ภาพประกอบการสังเกตตามสถานการณ์จำลอง.....	241
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	246

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ขั้นตอนการทดสอบ “strange situation”	53
2	ความสัมพันธ์ของรูปแบบพฤติกรรมความผูกพันและพฤติกรรมของพ่อแม่.....	55
3	ประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....	68
4	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	70
5	โครงสร้างของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	71
6	ระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	76
7	จำนวนและค่าร้อยละของมารดาวัยรุ่น จำแนกตามข้อมูลสถานภาพ.....	79
8	ข้อมูลด้านการดูแลกิจวัตรประจำวันของบุตร จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	82
9	ข้อมูลด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับบุตร จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	105
10	ข้อมูลด้านการสร้างให้บุตรเกิดความรู้สึกรอคอย ฝอนคลาย ปลอดภัย จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	117
11	ข้อมูลด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุตรด้วยการกระทำ จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	134
12	ข้อมูลด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุตรด้วยการแสดงออกทางวาจา จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	149
13	ข้อมูลลักษณะพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรมีความรู้สึกมั่นคง จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	156
14	ข้อมูลลักษณะพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรหลีกเลี่ยงมารดา จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	166
15	ข้อมูลลักษณะพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	176
16	ข้อมูลความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัย.....	185

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
1	ระบบความผูกพันของเด็ก.....	50

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เด็กปฐมวัยหรือเด็กก่อนวัย 5 ปี อยู่ในช่วงวิกฤตของชีวิตมนุษย์ ผลของการอบรมเลี้ยงดู และประสบการณ์ต่างๆที่เด็กได้รับในช่วงวัยนี้มีอิทธิพลอย่างมากต่อการวางรากฐานชีวิต การที่เด็กได้รับการพัฒนาทั้งทางร่างกาย สติปัญญา คุณธรรม บุคลิกภาพและสังคมในทิศทางที่ถูกต้อง จะเป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาในขั้นต่อไปได้อย่างมั่นคง หากเด็กไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมในช่วงปฐมวัยนี้ เด็กอาจมีปัญหาซึ่งยากที่จะแก้ไขได้ในอนาคต ดังนั้นการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่ง มีการศึกษาจำนวนมากชี้ให้เห็นว่าสิ่งแวดล้อมและการเลี้ยงดูเป็นปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับพัฒนาการและการเจริญเติบโตของเด็ก

สิ่งแวดล้อมในช่วงแรกเริ่มของชีวิตเด็กมีความสำคัญที่สุดในการมีส่วนทำให้เด็กเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จหรือพบกับความล้มเหลว ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงปีแรกของชีวิต โดยเฉพาะในช่วง 3 ปีแรกเป็นประสบการณ์ที่มีความสำคัญซึ่งจะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมและการเรียนรู้ของเด็กในเวลาต่อมา ความผูกพันระหว่างเด็กกับผู้เลี้ยงดูเป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ และสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก (คันทันย์ ฉัตรคุปต์, 2545)

ทฤษฎีจิตวิทยาบอกว่า วัยเด็กเป็นวัยที่มีความสุขมาก เพราะเป็นช่วงที่ได้รับความรัก ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ดูแลจากบิดามารดาเป็นอย่างดี ทำให้ประทับใจความรู้สึกที่ดีและตรึงใจกับประสบการณ์นั้น ความรักความอบอุ่นที่เด็กได้รับในช่วงแรกของชีวิตนี้เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เด็กพัฒนาความรู้สึกผูกพัน พัฒนาความไว้วางใจต่อมารดา ซึ่งความรู้สึกผูกพันและความไว้วางใจนี้สามารถพัฒนาไปเป็นความสัมพันธ์กับสังคมและมนุษย์สัมพันธ์เมื่อเด็กโตเข้าสู่วัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ (อัมพล สุอำพัน, 2545) และในช่วงปฐมวัยนี้ เด็กจะเรียนรู้พื้นฐานของความไว้วางใจหรือความไม่ไว้วางใจ ซึ่งความไว้วางใจนี้เป็นส่วนประกอบสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่และเด็ก ความสัมพันธ์ดังกล่าวเรียกได้ว่า “ความผูกพัน” (Bentzen และ Frost, 2003)

Bowlby (2005) กล่าวว่า ความผูกพัน หมายถึง ระบบการมีปฏิสัมพันธ์ ซึ่งเป็นระบบที่ความรู้สึกปลอดภัยถูกรักษาไว้ภายในความอบอุ่นใจสบายใจ เมื่อเด็กมีความรู้สึกปลอดภัยและปราศจากความกลัว เด็กสามารถสำรวจและออกไปผจญภัยไกลจากผู้ปกครองได้ ซึ่งการที่เด็กได้ออกไปสำรวจนั้น อาจจะเผชิญกับสิ่งแปลกใหม่ที่ก่อให้เกิดความกลัว ผู้ปกครองจึงต้องคอยดูแล

การสำรวจของเด็กและเมื่อเด็กเกิดความกลัวต่อสิ่งใดให้ตอบสนองโดยการสร้างความรู้สึกปลอดภัยให้กับเด็ก การตอบสนองนั้นจะทำให้เด็กกลับเข้าสู่ภาวะที่มีความอบอุ่นใจสบายใจ นอกจากนี้ความผูกพันเป็นสายใยแห่งรักที่ผูกมัดบุคคลหนึ่งกับบุคคลอีกคนหนึ่งไว้ โดยมากมักจะ เป็นสายใยรักระหว่างมารดากับบุตร บุตรจะสร้างความผูกพันได้ดีที่สุดในช่วง 2 ปีแรกของชีวิต ถ้าขาดหายไปในช่วงนั้นก็ยังสามารถสร้างทดแทนได้ในช่วงต่อมา แต่ความผูกพันนั้นอาจเข้มข้นน้อยกว่าความผูกพันที่สร้างขึ้นในช่วงแรกๆ ของชีวิต (สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่น, 2544)

ความผูกพันทางจิตใจระหว่างมารดากับบุตรช่วงปฐมวัยมีความสำคัญต่อพัฒนาการของ บุตรยิ่งนัก ส่งผลไปถึงการเลี้ยงดูที่ก่อให้เกิดสายใยแห่งความผูกพันระหว่างมารดากับบุตรมากยิ่งขึ้น ความผูกพันมีความสำคัญต่อการเติบโตทั้งทางร่างกายและจิตใจของบุตรมากและหากไม่ได้รับการตอบสนองที่สม่ำเสมอ คงเส้นคงวา จะส่งผลร้ายแรงต่อตัวบุตร จนบุตรอาจ "ขาดรัก" และส่งผลต่อพฤติกรรมบางอย่างกับบุตรได้ บุตรที่ได้รับการตอบสนองความผูกพัน ส่งผลให้บุตรมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ดีขึ้น เด็กที่มีปัญหาการเรียน ส่วนหนึ่งมาจากเด็กที่มีปัญหาทางด้านอารมณ์ และมีปัญหาความสัมพันธ์ เพราะเด็กที่มีปัญหาการสร้างความสัมพันธ์หรือไม่ได้รับการตอบสนองในเรื่องความรักความผูกพันจะไม่มีพลังในการสำรวจหรือมีความรู้สึกมั่นคงที่จะเริ่มเรียนหนังสือหรือสำรวจสิ่งต่างๆ เช่นเดียวกับผู้ใหญ่บางคนที่ไม่เคยได้รับการตอบสนองเรื่องความผูกพันจะไม่พัฒนาความเอาใจใส่คนอื่น เพราะพฤติกรรมการใส่ใจคนอื่นจะเกิดขึ้นเมื่อได้รับการตอบสนองเรื่องความผูกพันอย่างสม่ำเสมอ (ฐาตุร บุนปาน, บรรณานิการ, 2550) อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร (2551) กล่าวถึง ความสำคัญของความผูกพันระหว่างเด็กกับผู้เลี้ยงดูว่า เด็กที่เติบโตมากับความผูกพันมักจะเป็นเด็กที่มีการพัฒนาทั้งในด้านความคิดอ่านและการกระทำที่แสดงออกซึ่งพฤติกรรมต่างๆ อย่างสร้างสรรค์ ความผูกพันทำให้เด็กพัฒนาก้าวไกล ทั้งไอคิว และอีคิว รู้จักพึ่งพาตนเอง มีความไว้วางใจและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ดำรงตนอยู่ในสังคมได้ดีไม่ก่อปัญหาทางพฤติกรรม เด็กที่สร้างความผูกพันกับมารดาหรือบุคคลอื่นด้วยความมั่นใจในช่วงแรกของชีวิตจะสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดีเมื่อโตขึ้นและสามารถเรียนได้ดีเมื่อเข้าโรงเรียน ความผูกพันทำให้เด็กเกิดความรู้สึกปลอดภัย มั่นใจและกล้าเผชิญต่อการเรียนรู้สิ่งรอบตัว เด็กที่ได้รับการดูแล เอาใจใส่ และได้รับความอบอุ่นอย่างสม่ำเสมอจากมารดาจะมีการเจริญเติบโตและพัฒนาการที่ดี รวมทั้งสามารถพัฒนาความไว้วางใจในบุคคลอื่นๆ และเมื่อโตขึ้นจะเป็นผู้ที่มีความมั่นคงทางอารมณ์มองตนเองอย่างมีค่า สามารถช่วยเหลือตนเองได้ดี รู้จักการแก้ปัญหาและมีการปรับตัวได้ดี (รุจา ภูไพบูลย์, 2541) นอกจากนี้ นักจิตวิทยาส่วนใหญ่เชื่อว่า ความผูกพันที่มั่นคงเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านสุขภาพของเด็ก (Bentzen และ Frost, 2003)

กมลพรรณ ชีวพันธุ์ศรี (2548) กล่าวว่า การที่บุตรได้รับความรักความอบอุ่น การสัมผัสที่อบอุ่นอ่อนโยนจากมารดา เป็นการช่วยกระตุ้นการเจริญเติบโตและพัฒนาการของสมอง แต่หากขาดการเอาใจใส่มีผลทำให้สมองบุตรถูกทำลายและไม่พัฒนา รวมถึงเด็กที่ไม่ได้รับความเอาใจใส่หรือได้รับแบบไม่สม่ำเสมอ ไม่เหมาะสม เด็กจะเกิดความเครียด ส่งผลต่อสมองและทำให้เกิดการพัฒนาที่ล่าช้าได้ (อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร, 2551) สอดคล้องกับ วิไลพรรณ สวัสดิ์พานิชย์ (2542) กล่าวว่า ถ้าหากเด็กขาดความรักความอบอุ่น เนื่องจากการสร้างความผูกพันระหว่างมารดากับเด็กเป็นไปในทางที่ไม่ดี ไม่ว่าจะในระยะใดก็ตามจะก่อให้เกิดผลเสียต่อการเจริญเติบโตและพัฒนาการด้านต่างๆ เช่น สติปัญญา อารมณ์ สังคมของเด็ก ทั้งในขณะนั้นและในระยะต่อไปในอนาคต

ทฤษฎีเกี่ยวกับความผูกพันนั้นมีพื้นฐานมาจากหลายทฤษฎี ทฤษฎีความผูกพันของ John Bowlby พัฒนาโดยอาศัยพื้นฐานความรู้จากหลายสาขาวิชา Bowlby กล่าวว่า ความผูกพันเป็นสัญชาตญาณที่ทำให้มนุษย์อยู่รอดและความผูกพันเป็นพื้นฐานของพัฒนาการทางจิตใจ ทฤษฎีนี้อธิบายว่า ความผูกพันเป็นสายสัมพันธ์ทางอารมณ์ที่มั่นคงซึ่งมนุษย์แสวงหาและต้องการไปตลอดชีวิต และจะเป็นที่ต้องการมากขึ้นเมื่อได้รับความเครียดหรือความกดดัน หัวใจสำคัญของทฤษฎีความผูกพันคือการก่อเกิดความสัมพันธ์ระหว่างมารดากับบุตร ซึ่งลักษณะความสัมพันธ์นี้จะถูกถ่ายทอดไปยังความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับบุคคลอื่นในสังคมต่อไป (กรมสุขภาพจิต, 2548)

ทฤษฎีบุคลิกภาพของ Erikson กล่าวถึงลำดับขั้นต่างๆของพัฒนาการทางบุคลิกภาพ โดยเน้นความสำคัญของลำดับขั้นแรก คือ ขั้นความไว้วางใจกับความไม่ไว้วางใจ ในช่วงอายุแรกเกิด - 1 ปี เป็นขั้นที่เด็กทารกมีความสามารถในการสร้างความรู้สึกพื้นฐานของความไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจว่าเป็นผลของวิธีที่สิ่งแวดล้อมทางสังคม (พ่อแม่/ผู้เลี้ยงดู) ตอบสนองต่อการสื่อสารความต้องการของเด็ก เมื่อเด็กได้รับการตอบสนองความต้องการอย่างคงที่ด้วยการแสดงออกถึงความอาทร เด็กจะรู้สึกว่าโลกนี้น่าอยู่และผู้คนที่แวดล้อมเป็นคนที่ใจดีมีความเอื้ออาทร แต่ถ้ามีประสบการณ์ในทางลบ เด็กจะพบว่าโลกนี้ไม่เป็นมิตรและผู้คนไม่ช่วยเหลือกัน ซึ่งจะส่งผลต่อความสัมพันธ์กับผู้อื่นภายหลัง มีความเชื่อมโยงที่เห็นได้ชัดระหว่างพัฒนาการของความผูกพันกับความสามารถของเด็กที่มีความไว้วางใจกับพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดู ซึ่งเป็นส่วนประกอบสำคัญของการเกิดความสัมพันธ์ที่แสดงถึงความรักที่มีต่อพ่อแม่ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2546)

การสร้างความผูกพันกับเด็กปฐมวัยเกิดขึ้นโดยบิดามารดาสร้างความผูกพันทางใจให้กับบุตรได้ตั้งแต่อายุแรกเกิด - 3 ปี เพราะเป็นวัยที่บุตรยังช่วยเหลือตัวเองไม่ได้และต้องการการดูแลอย่างใกล้ชิด จึงเป็นช่วงเวลาดีที่ทำให้บุตรเกิดความรู้สึกอยู่เสมอกว่า บิดามารดาเป็นคนสำคัญและพึ่งพาได้ ซึ่งความรู้สึกในช่วงนี้จะอยู่ในจิตใจของบุตรจนเข้าสู่วัยแห่งการเรียนรู้ ที่ต้องแยกจากบิดา

มารดาไปเจอคนอื่นๆ ในสังคม แต่เมื่อเจอปัญหาหรือมีสิ่งแปลกใหม่ บุตรจะมาหาและกล้าที่จะบอกบิดามารดาเป็นคนแรกเสมอ (ฐาภกร บุนปาน, บรรณาธิการ, 2550) อย่างไรก็ตาม ผู้ที่มีบทบาทสำคัญก็คือ มารดา ความผูกพันระหว่างมารดากับบุตรช่วงปฐมวัยมีความสำคัญยิ่ง เรียกได้ว่ากระบวนการของความผูกพันระหว่างมารดากับบุตรนั้น เริ่มต้นมาตั้งแต่มารดาได้รับการยืนยันว่าตั้งครรภ์แล้ว มารดาจะเริ่มยอมรับว่าบุตรในครรภ์เป็นส่วนหนึ่งของตนเอง เมื่อบุตรเริ่มต้น ความผูกพันจะเพิ่มมากขึ้น ระยะก่อนคลอดมารดาจะพัฒนาความรู้สึกยอมรับว่าบุตรในครรภ์เป็นบุคคลหนึ่งและพัฒนาการของความรู้สึกผูกพันจะต่อเนื่องไปจนกระทั่งคลอดบุตร ภายหลังคลอดความผูกพันจะมากยิ่งขึ้น เมื่อมารดามองเห็นบุตรและได้สัมผัสใกล้ชิด (วิไลพรรณ สวัสดิ์พานิชย์, 2542) การสร้างความผูกพันนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยเด็กสัมผัสที่ละเล็กละน้อย และเป็นการสัมผัสจากประสบการณ์จริงที่เด็กได้สัมผัสแล้วสัมผัสเข้าไปไว้ในใจเด็กจนเด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ (ฐาภกร บุนปาน, บรรณาธิการ, 2550)

การสร้างความผูกพันระหว่างมารดากับบุตรช่วงปฐมวัย สามารถสร้างได้ด้วยการที่มารดาได้อุ้ม โอบกอด สัมผัสและให้บุตรดูนมมารดา ทำให้บุตรรู้สึกรักและผูกพันกับมารดา กิจกรรมการเลี้ยงดูบุตรของมารดาก็มีผลต่อการสร้างความผูกพันที่มั่นคงกับบุตร โดยจะมีความแตกต่างจากการดูแลที่ดำเนินไปตามกิจวัตรประจำวัน คือ มารดาจะเข้ามาคลุกคลีอยู่กับบุตรตลอดเวลา มีอัตราการสัมผัสกับบุตรสูง โอบกอด พุดคุยกับบุตร และสร้างบรรยากาศผูกพันกับบุตร โดยมารดาทำให้บุตรมีความรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย ผ่อนคลาย สามารถให้ความรักความอบอุ่น และตอบสนองต่อความต้องการของบุตรได้ ให้ความสนใจบุตร เล่นกับบุตร และสนใจดูแลเกี่ยวกับความปลอดภัยของบุตรด้วย (ศันสนีย์ ฉัตรคุปต์, 2545) รวมถึงการเลี้ยงดูของมารดาที่มีปฏิสัมพันธ์กับบุตรในขณะเปลี่ยนผ้าอ้อม ให้อาหารหรือนม อาบน้ำและทำความสะอาดร่างกาย อุ้มปลอบหรือกอดนอนต่างก็มีความสำคัญเท่าๆกับกิจกรรมที่เด็กได้เล่น ดูหนังสือภาพ และเคลื่อนไหว (อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร, 2542) ซึ่งการที่มารดาดูแลบุตรทำให้ได้แลกเปลี่ยนปฏิสัมพันธ์กันก่อให้เกิดความผูกพันที่แนบแน่น (วิไลพรรณ สวัสดิ์พานิชย์, 2542)

Honig (2002) กล่าวว่า การเกิดความผูกพันระหว่างมารดาและบุตรนั้นเกิดจากองค์ประกอบ 2 ประการ คือ คุณภาพของการเลี้ยงดูบุตรและความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องระหว่างบุตรกับมารดา ความผูกพันจะทำให้เด็กได้รับการดูแล เอาใจใส่ ได้รับความอบอุ่นอย่างสม่ำเสมอจากมารดา พฤติกรรมแสดงถึงความรักความเอาใจใส่ของมารดานั้นแสดงออกผ่านการปฏิสัมพันธ์กับบุตร ได้แก่ การอุ้มชู กอดรัด สัมผัส พุดคุยกับบุตร พฤติกรรมเหล่านี้เป็นการกระตุ้นประสาทสัมผัสของบุตร (รุจา ภูไพบูลย์, 2541) กระบวนการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2546) เสนอแนะการปฏิบัติของพ่อแม่ในการสร้างบรรยากาศหรือการจัดกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กรู้สึกผูกพัน

คือ การปฏิสัมพันธ์กับเด็ก โดยการสัมผัสลูบตัวเด็ก การจัดกิจกรรมประสานความผูกพัน โดยพ่อแม่และเด็กใช้เวลาทำกิจกรรมร่วมกัน และการสร้างบรรยากาศให้เด็กรู้สึกผูกพันกับพ่อแม่

Gonzales-Mena และ Eyer (2001) ให้ความสำคัญกับการสร้างสัมพันธภาพความผูกพันระหว่างเด็กกับผู้เลี้ยงดู โดยเน้นที่ 3 ประเด็นหลัก คือ การยอมรับนับถือเด็ก (respectful) การตอบสนองต่อเด็ก (responsive) และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและกัน (reciprocal) ภายใต้หลัก 9 ประการ ดังนี้

1. ให้เด็กเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมหรือสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับตัวเด็ก
2. ใช้เวลากับเด็กอย่างมีคุณภาพ
3. เรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการสื่อสารที่มีความเฉพาะตัวของเด็ก และให้เด็กได้เรียนรู้วิธีการสื่อสารของผู้เลี้ยงดูด้วย
4. ใช้เวลาและพลังงานอย่างคุ้มค่าในการพัฒนาเด็ก
5. ให้การยอมรับนับถือเด็กว่าเป็นบุคคลที่มีค่า
6. แสดงความรู้สึกที่แท้จริงอย่างเหมาะสมเพื่อให้เด็กรู้จักรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น
7. เป็นแบบอย่างในการแสดงพฤติกรรมที่ต้องการสอนเด็ก
8. เปิดโอกาสให้เด็กแก้ปัญหาด้วยตนเอง
9. สร้างบรรยากาศที่ก่อให้เกิดความรู้สึกปลอดภัย โดยการทำให้เด็กเกิดความไว้วางใจ

สรุปได้ว่า การสร้างความผูกพันระหว่างมารดากับบุตรช่วงปฐมวัยนั้น มารดาจะต้องแสดงบทบาทในกิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร การสร้างบรรยากาศผูกพันกับบุตรและการปฏิสัมพันธ์กับบุตร

บุตรช่วงปฐมวัยนี้สามารถสร้างความผูกพันได้ตั้งแต่แรกเกิด เนื่องจากเด็กมีกลไกด้านประสาทวิทยาและชีววิทยา มีโปรแกรมในสมองสามารถรับรู้อารมณ์ของผู้อื่นและสื่อสารความรู้สึกและความต้องการภายในได้ ช่วงแรกเกิด – 1 ปีเด็กเรียนรู้ว่าใครคือพ่อแม่และพัฒนาความผูกพันกับพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดู ช่วงวัย 1-3 ปี เด็กเรียนรู้สิ่งแวดล้อม ภาษาพูด ความเป็นตัวของตัวเอง แสดงอารมณ์ความรู้สึกจากผู้เลี้ยงดูเป็นหลัก มีพัฒนาการความผูกพันอย่างสมบูรณ์ขึ้น สามารถรู้ได้ว่าเด็กคนใดมีความมั่นคงทางอารมณ์หรือขาดความมั่นคงทางอารมณ์ ช่วงวัย 3 ปีขึ้นไป ความผูกพันมีความซับซ้อนมากขึ้น เด็กเริ่มวางเงื่อนไขกับพ่อแม่ พยายามมีอิทธิพลต่อพ่อแม่ แสดงความต้องการให้พ่อแม่รู้และเด็กเริ่มมีความผูกพันกับเพื่อน ความผูกพันที่มั่นคงจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อพ่อแม่มีความมั่นคงทางจิตใจ ปฏิบัติตัวสม่ำเสมอในการเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของเด็ก และตอบสนองความต้องการทางร่างกายและจิตใจเด็กอย่างเหมาะสม (กรมสุขภาพจิต, 2548)

พฤติกรรมที่แสดงถึงความผูกพันระหว่างมารดากับบุตรช่วงปฐมวัยนั้น เด็กจะแสดงออกอย่างหลากหลาย เช่น การยิ้ม การจ้องมอง การสัมผัส การพูดคุย การคลอเคลียอยู่ใกล้ชิดมารดา และร้องไห้หรือแข็งขืนเมื่อต้องจากมารดาและวิ่งไปหามารดา ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้จะขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์และการคงไว้ซึ่งการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างมารดากับบุตร สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่น (2544) กล่าวถึง การกระทำที่แสดงถึงความผูกพันระหว่างมารดากับบุตรไว้ว่า บุตรต้องการอยู่ใกล้ชิดมารดาเพื่อจะได้รู้สึกปลอดภัย สามารถแสวงหาของเล่นและความเพลิดเพลินอื่นๆได้ เมื่อรู้สึกว่ามีมารดาอยู่ใกล้ๆ แต่เมื่อรู้สึกไม่ปลอดภัย กลัว ไม่มั่นใจ ไม่สบายกาย ไม่สบายใจจะแสดงพฤติกรรมบางอย่างออกมา ได้แก่ กรีดร้อง ตะโกนหรือขื่นตัว ในเด็กวัยแรกเกิด - 2 ปี ถ้าหากถูกทอดทิ้งและไม่สามารถสร้างความผูกพันที่ดีกับผู้เลี้ยงดูได้ เด็กจะมีความผูกพันแบบไม่มั่นคงซึ่งมีอยู่ 2 กลุ่มคือ กลุ่มแรก เด็กจะแสดงออกโดยการเกาะติดผู้เลี้ยงดูตลอดเวลาและไม่ยอมออกห่างไปเล่นของเล่นหรือเล่นกับเด็กอื่น ร้องไห้แง หรือเรียกร้องให้ผู้เลี้ยงดูตลอดเวลา บางคนจะหวงของเล่นไม่ยอมแบ่งปัน เด็กอีกกลุ่มหนึ่งอาจไม่ติดใครเลย ไม่สนใจพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดู เด็กจะเล่นของเล่นคนเดียวไม่มีความผูกพันทางอารมณ์หรือมีอารมณ์ร่วมกับใคร ซึ่งเด็กทั้งสองกลุ่มนี้จะมีปัญหาพฤติกรรมและปัญหาทางอารมณ์ตามมา ในทางกลับกันเด็กที่สามารถสร้างความผูกพันกับพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูได้ดีจะมีความผูกพันที่มั่นคงปลอดภัย และเป็นเสมือนภูมิคุ้มกันทางใจหรือเป็นเกราะป้องกันปัญหาต่างๆในอนาคต

ความผูกพันระหว่างมารดากับบุตรช่วงปฐมวัย ผู้ที่มีบทบาทสำคัญ คือ มารดา แต่ในปัจจุบันมีปัญหาคารกตั้งครรภในวัยรุ่นก่อให้เกิดมารดาวัยรุ่นมากขึ้น การศึกษาในต่างประเทศเกี่ยวกับการตั้งครรภในวัยรุ่น พบว่า มีจำนวนสูงเพิ่มมากขึ้น สำหรับประเทศไทยมีการคลอดบุตรของมารดาวัยรุ่นสูงถึงวันละ 140 ราย หรือประมาณปีละ 50,000 ราย จากสถิติของกรมอนามัย อัตราการตั้งครรภในมารดาที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี สูงถึงร้อยละ 14.7 มากกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ ต้องไม่เกินร้อยละ 10 (ฐาภกร บุญปาน, บรรณาธิการ, 2551)

การตั้งครรภในวัยรุ่นที่มีลักษณะเป็นการตั้งครรภที่ไม่พึงประสงค์ ทำให้วัยรุ่นที่กำลังอยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียนต้องแปรเปลี่ยนสถานภาพของตนเองมาเป็นมารดา ก่อให้เกิดความท้าทายมากมายสำหรับวัยรุ่นและบุตรที่มีความเกี่ยวข้องกับอายุและพัฒนาการในช่วงของการเป็นมารดา (Easterbrooks, Chaudhuri และ Gestdottir, 2005) รวมถึงบทบาทของการเป็นมารดาวัยรุ่นมีความเกี่ยวข้องกับสติปัญญา การปรับตัวและความสามารถที่เกี่ยวกับกระบวนการคิดเมื่อจะต้องเริ่มการเป็นมารดาและผลที่จะเกิดกับบุตรในอนาคต (Whitman, Borkowski, Keogh และ Weed, 2001) ศรีเรือน แก้วกังวาล (2549) กล่าวว่า มารดาวัยรุ่นมีบุตรที่ไม่ค่อยสมบูรณ์ เช่น การคลอดก่อนกำหนด ความบกพร่องของระบบประสาท มารดาวัยรุ่นเองอาจมีปัญหาในการตั้งครรภด้วย

เช่น ท้องนอกลมดลูก คลอดยากและเมื่อคลอดบุตรออกมาแล้วยังมีปัญหาการเลี้ยงดูบุตรตามมาอีก การศึกษาเปรียบเทียบบุตรที่เกิดจากมารดาอายุ 20-29 ปีกับบุตรที่เกิดจากมารดาวัยรุ่น พบว่า บุตรที่เกิดจากมารดาวัยรุ่นส่วนใหญ่จะมีปัญหาด้านสุขภาพและผ่านประสบการณ์ที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจและสติปัญญาน้อยกว่าบุตรที่เกิดจากมารดาอายุ 20-29 ปี (Sailor, 2004)

ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นมีความเกี่ยวข้องกับปัญหาครอบครัวด้วย เนื่องจากเมื่อวัยรุ่นตั้งครรภ์โดยไม่ตั้งใจ ฝ่ายชายมักปฏิเสธการเป็นบิดาและมักจะไม่มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบหรือเลี้ยงดูบุตร ดังนั้นภาระและความรับผิดชอบจึงตกอยู่กับมารดาเพียงฝ่ายเดียว ทำให้มารดาวัยรุ่นประสบปัญหาการเป็นมารดาเลี้ยงเดี่ยว ซึ่งส่งผลให้บุตรที่เกิดจากมารดาวัยรุ่นมักจะขาดการดูแลที่ถูกต้องเหมาะสม เนื่องจากวัยรุ่นยังไม่มีความรู้และไม่มีความพร้อมในการเลี้ยงดูบุตรเพราะยังไม่ได้อยู่ในวัยทำงาน จึงไม่มีรายได้มาเลี้ยงดูบุตร การที่มารดาวัยรุ่นต้องเลี้ยงดูบุตรโดยลำพัง มารดาบางคนอาจไม่เอาใจใส่ดูแล หรือไม่ให้ความรักความอบอุ่นกับบุตรอันเป็นพื้นฐานของการสร้างความผูกพันกับบุตร หรืออาจทำร้ายทั้งร่างกายและจิตใจบุตรของตนเองได้ การที่บุตรอยู่ในภาวะที่ไม่ได้รับความรักความอบอุ่นและการตอบสนองความต้องการพื้นฐานอย่างเหมาะสมจากมารดานับเป็นอุปสรรคต่อพัฒนาการและการเจริญเติบโตของบุตร งานวิจัยเกี่ยวกับความผูกพันของ Broussard (1995) ที่ศึกษาเรื่องความผูกพันของเด็กวัยทารกในกรณีตัวอย่างมารดาวัยรุ่น พบว่า เด็กวัยทารกส่วนใหญ่มีรูปแบบความผูกพันแบบไม่มั่นคง (insecure) คิดเป็นร้อยละ 76.3 และรูปแบบความผูกพันแบบมั่นคงมีเพียงร้อยละ 23.7 ซึ่งรูปแบบความผูกพันแบบไม่มั่นคงนั้นแบ่งออกเป็น ความผูกพันที่ไม่มั่นคงแบบหลีกเลี่ยง (insecure/ avoidant) ร้อยละ 34.2 ความผูกพันที่ไม่มั่นคงแบบต่อต้าน (insecure/ resistant) และความผูกพันที่ไม่มั่นคงแบบสับสน (insecure/ disorganized) แสดงให้เห็นว่าความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรส่วนใหญ่เป็นแบบไม่มั่นคง ซึ่งจะส่งผลต่อพัฒนาการและการเจริญเติบโตของเด็กได้ ดังนั้น หากมารดาวัยรุ่นสามารถปรับตัวกับสถานภาพความเป็นมารดาได้แล้วก็สามารถลดระดับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรได้ สามารถตอบสนองต่อความต้องการของบุตรและส่งเสริมพัฒนาการของบุตรได้เป็นอย่างดี รวมถึงสามารถให้ความรักความผูกพันกับบุตรได้อย่างเต็มที่ เพื่อให้บุตรเกิดความผูกพันที่มั่นคงกับมารดาวัยรุ่น และมีพัฒนาการที่ดีตามการเลี้ยงดูที่ดีของมารดาวัยรุ่น

มารดาวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ และยังคงอยู่ในวัยกำลังศึกษา บางรายอาจได้รับการดูแลและความเข้าใจจากบิดามารดาและสังคมรอบข้างเป็นอย่างดี แต่ยังมีมารดาวัยรุ่นอีกจำนวนไม่น้อยที่ไม่ได้รับความเข้าใจและการดูแลจากคนรอบข้าง จึงทำให้หน่วยงานและสมาคมต่างๆ เห็นความสำคัญของการดูแลและให้ความช่วยเหลือแก่มารดาวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์และ

ต้องการการดูแล ความเข้าใจและสถานที่พักพิง สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี ในพระอุปถัมภ์ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชาทินัดดามาตุ เป็นสมาคมหนึ่งที่ได้จัดตั้ง บ้านพักฉุกเฉินไว้สำหรับรองรับและให้การดูแลสตรีที่ถูกระทำรุนแรงต่อร่างกายและจิตใจ สตรีที่ประสบปัญหาครอบครัว ถูกเอาใจเบียดเบียน รวมทั้งผู้หญิงและเด็กวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์โดยไม่พร้อม

บ้านพักฉุกเฉินเป็นที่พักพิงชั่วคราวทั้งทางกายและใจให้แก่ผู้หญิงและเด็กที่เดือดร้อนซึ่งประสบปัญหาครอบครัว ตั้งครรภ์เมื่อไม่พร้อม ถูกข่มขืน ติดเชื้อ HIV/AIDS ฯลฯ โดยให้ความช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัย อาหาร ดูแลสุขภาพอนามัย รวมทั้งให้คำปรึกษาแนะนำ ให้โอกาสได้เรียนรู้ทักษะชีวิตและให้กำลังใจ โดยใช้หลักการสังคสมเคราะห์และกระบวนการจัดกลุ่มบำบัดทางจิต เพื่อนำไปสู่ความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้ปกติสุข จากสถิติปี 2551 มีผู้หญิงและเด็กที่ตั้งครรภ์เมื่อไม่พร้อมและมาขอรับความช่วยเหลือ รวม 123 ราย โดยเป็นมารดาวัยรุ่นอายุ 13-18 ปี จำนวน 31 ราย และ 19 - 25 ปี จำนวน 42 ราย ซึ่งสาเหตุหลักมาจากสามีแฟน คู่รัก และเพื่อนชายไม่รับผิดชอบมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ถูกข่มขืนโดยคนรู้จัก เพื่อนชาย และบิดาเลี้ยง (สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรีฯ, 2552) เนื่องจากมีมารดาวัยรุ่นจำนวนมากที่เมื่อคลอดบุตรจะไม่มีความรู้สึกผูกพันกับบุตรและทอดทิ้งบุตรไว้ที่บ้านพักฉุกเฉิน ในอดีตมารดาวัยรุ่นประมาณร้อยละ 80 จะทอดทิ้งบุตรไว้ที่บ้านพักฉุกเฉิน แต่ในปัจจุบันมีจำนวนลดลงเหลือประมาณร้อยละ 20 ที่ทอดทิ้งบุตร บ้านพักฉุกเฉินจึงมีแนวคิดในการสร้างเสริมให้มารดาวัยรุ่นเกิดความรักความผูกพันกับบุตร เลี้ยงดูบุตรด้วยตนเองและไม่ทอดทิ้งบุตร จึงสนับสนุนให้มารดาวัยรุ่นได้มีโอกาสเรียนหนังสือและฝึกอาชีพ และเลี้ยงดูบุตรของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

มารดาเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเลี้ยงดูและการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัยเป็นอย่างมาก เนื่องจากความผูกพันมีผลต่อพัฒนาการ การเจริญเติบโตและบุคลิกภาพของบุตร หากบุตรที่เกิดจากมารดาวัยรุ่น ผู้ที่ยังอยู่ในช่วงวัยเพียง 12 - 19 ปีซึ่งถือว่ายังไม่บรรลุนิติภาวะและนิติภาวะ รวมถึงยังเป็นผู้ที่ต้องพักอาศัยอยู่ในสถานที่จำกัดอย่างบ้านพักฉุกเฉิน ได้รับการเลี้ยงดูโดยมารดาวัยรุ่นที่ไม่มีประสบการณ์ในการเลี้ยงดูบุตร และอยู่ในภาวะตั้งเครียดต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาทจากเด็กวัยรุ่นธรรมดาเป็นมารดาเลี้ยงเดี่ยว ซึ่งหากบุตรช่วงปฐมวัยที่เกิดจากมารดาวัยรุ่นเหล่านี้ไม่ได้รับการเลี้ยงดูด้วยความรักความเอาใจใส่ที่ก่อให้เกิดความผูกพันกับมารดาวัยรุ่น ก็จะส่งผลถึงพัฒนาการและการเจริญเติบโตของบุตร ผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะศึกษาความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัยที่พักอาศัย ณ บ้านพักฉุกเฉิน สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี เพื่อจะได้มีข้อมูลพื้นฐานในการสร้างเสริมความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัยให้ถูกต้องเหมาะสม และเพื่อเป็นแนวทางสำหรับมารดาวัยรุ่นอื่นนำไปใช้ในการสร้างเสริมความผูกพันกับบุตรอย่างมีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัยที่พักอาศัย ณ บ้านพักฉุกเฉิน สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี ใน 3 ด้าน ได้แก่ กิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร การสร้างบรรยากาศผูกพันกับบุตร และการปฏิสัมพันธ์กับบุตร
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการผูกพันที่บุตรช่วงปฐมวัยมีต่อมารดาวัยรุ่น

คำถามการวิจัย

1. บทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัยที่พักอาศัย ณ บ้านพักฉุกเฉิน สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี ใน 3 ด้าน ได้แก่ กิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร การสร้างบรรยากาศผูกพันกับบุตร และการปฏิสัมพันธ์กับบุตรเป็นอย่างไร
2. พฤติกรรมการผูกพันที่บุตรช่วงปฐมวัยมีต่อมารดาวัยรุ่นเป็นอย่างไร

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มุ่งศึกษาบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัยที่พักอาศัย ณ บ้านพักฉุกเฉิน สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี ใน 3 ด้าน ได้แก่ กิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร การสร้างบรรยากาศผูกพันกับบุตร และการปฏิสัมพันธ์กับบุตรและเพื่อศึกษาพฤติกรรมการผูกพันที่บุตรช่วงปฐมวัยมีต่อมารดาวัยรุ่น
2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ มารดาวัยรุ่นและบุตรช่วงปฐมวัย จำนวน 7 คู่ ที่พักอาศัยในบ้านพักฉุกเฉิน สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี ในพระอุปถัมภ์พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชาทินัดดามาตุ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ความผูกพัน หมายถึง การแสดงพฤติกรรมของมารดาและบุตรช่วงปฐมวัยที่มีต่อกัน โดยเกี่ยวข้องกับ การแสดงบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย และพฤติกรรมการผูกพันที่บุตรช่วงปฐมวัยมีต่อมารดาวัยรุ่น

บทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย หมายถึง การที่มารดาแสดงออกถึงความรัก ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ที่มีต่อบุตร การรับรู้และตอบสนองความต้องการและสื่อสัญญาณที่บุตรแสดงออกอย่างรวดเร็วและสม่ำเสมอ ทำให้บุตรรู้สึกปลอดภัย เชื่อฟังมารดา กล้าออกไปสำรวจสิ่งรอบตัวและทำกิจกรรมต่างๆ เมื่อมารดาอยู่ใกล้ โดยมารดาแสดง

บทบาทใน 3 ด้าน ได้แก่ กิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร การสร้างบรรยากาศผูกพันกับบุตรและการปฏิสัมพันธ์กับบุตร

กิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร หมายถึง การที่มารดาดูแลเพื่อตอบสนองของความต้องการทั้งกายและใจของบุตรในขณะที่เลี้ยงดูบุตรในแต่ละวัน โดยมารดาดูแลทั้งกิจวัตรประจำวัน ได้แก่ การรับประทานอาหาร การขับถ่าย การอาบน้ำ การนอน และกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ การเล่นกับบุตร การพูดคุยเล่าเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน การอ่านหนังสือนิทานร่วมกัน และการฟังเพลง ร้องเพลงร่วมกัน

การสร้างบรรยากาศผูกพันกับบุตร หมายถึง การที่มารดาทำให้บุตรเกิดความรู้สึกอบอุ่น ผ่อนคลาย ปลอดภัย โดยการเปิดเพลง ร้องเพลงที่มีทำนองนุ่มนวล ยิ้มแย้มแจ่มใสกับบุตร มองหน้า สบตา หรือโอบกอดอยู่ในระดับสายตาของบุตรขณะพูดคุยกับบุตร และปฏิบัติต่อบุตรด้วยความนุ่มนวล เพื่อให้บุตรเกิดความรู้สึกผูกพันและอยากอยู่ใกล้ชิดกับมารดา

การปฏิสัมพันธ์กับบุตร หมายถึง การกระทำและการแสดงออกทางวาจาของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรและการทำกิจกรรมต่างๆร่วมกับบุตรด้วยความละเอียดอ่อน ไวต่อปฏิกิริยาและความต้องการของบุตร ใส่ใจและตอบสนองต่อความต้องการของบุตรอย่างเหมาะสม คงเส้นคงวา การคลุกคลีกับบุตรตลอดเวลา ใช้สัมผัสที่นุ่มนวลกับบุตรและการใช้คำพูดที่สุภาพและน้ำเสียงที่นุ่มนวลในการพูดคุยกับบุตร

พฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงปฐมวัยมีต่อมารดาด้วยรุ่น หมายถึง การแสดงออกของบุตรที่มีต่อมารดาด้วยรุ่น ใน 3 ลักษณะ ได้แก่ พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรมีความรู้สึกมั่นคง พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรหลีกเลี่ยงมารดาและพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา

พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรมีความรู้สึกมั่นคง หมายถึง บุตรตอบสนองและมีปฏิสัมพันธ์กับมารดา พูดคุย คลอเคลียอยู่ใกล้ชิดกับมารดา สามารถออกไปสำรวจสิ่งต่างๆรอบตัว โดยมีมารดาอยู่ในสายตา ร้องไห้หรือแข็งขึ้นเมื่อต้องจากมารดาและกลับมาสงบได้อย่างรวดเร็วเมื่อมารดากลับมา

พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรหลีกเลี่ยงมารดา หมายถึง บุตรเมินเฉยหรือไม่ตอบสนองต่อมารดา แสดงอาการเสียใจเล็กน้อยหรือไม่แสดงอาการเสียใจเลยเมื่อต้องแยกจากมารดาและเมื่อมารดากลับมาจะหลีกเลี่ยงและไม่ยอมเข้าหามารดา

พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา หมายถึง บุตรคลุกคลีอยู่กับมารดาตลอดเวลา แสดงอาการต่อต้านและแสดงอาการเสียใจอย่างหนักเมื่อต้องแยกจากมารดา เมื่อมารดากลับมาบุตรแสดงออกถึงความรู้สึกโกรธฉุนเฉียว กระสับกระส่ายพยายามที่จะออกจากมารดา

มารดาวัยรุ่น หมายถึง หญิงอายุระหว่าง 12-19 ปีที่มีบุตรอายุแรกเกิด – 3 ปีและเป็นมารดาเลี้ยงเดี่ยวที่เลี้ยงดูบุตรด้วยตนเอง พักอาศัยอยู่ในบ้านพักฉุกเฉิน สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี ในพระอุปถัมภ์ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชาทินัดดามาตุ

บุตรช่วงปฐมวัย หมายถึง เด็กที่เกิดจากมารดาวัยรุ่นมีอายุอยู่ในช่วงแรกเกิด – 3 ปีและพักอาศัยอยู่กับมารดาวัยรุ่นในบ้านพักฉุกเฉิน สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี ในพระอุปถัมภ์ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชาทินัดดามาตุ

บ้านพักฉุกเฉิน สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี หมายถึง สถานที่พักพิงชั่วคราวที่จัดตั้งโดยสมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี ในพระอุปถัมภ์พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชาทินัดดามาตุ โดยให้ความช่วยเหลือแก่มารดาวัยรุ่นและบุตรช่วงปฐมวัยที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนในด้านที่อยู่อาศัย อาหาร ดูแลสุขภาพอนามัย ให้คำปรึกษาแนะนำ ให้การศึกษาและฝึกอาชีพ

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องการศึกษาความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัยที่พักอาศัย ณ บ้านพักฉุกเฉิน สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี มีวิธีดำเนินงานวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

1.1 ศึกษาทฤษฎีความผูกพันและพัฒนาการทางบุคลิกภาพ หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างความผูกพันระหว่างมารดากับบุตรช่วงปฐมวัย การวัดความผูกพันระหว่างบุตรช่วงปฐมวัยกับมารดาของ Ainsworth (1978 อ้างถึงใน Waters, 2002) รวมถึงบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการเลี้ยงดูบุตรและการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัยจากหนังสือ เอกสาร บทความ อินเทอร์เน็ตและงานวิจัย เพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย

1.2 ศึกษาประวัติและสอบถามข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่และการดูแลมารดาวัยรุ่นและบุตรช่วงปฐมวัยขณะพักอาศัย ณ บ้านพักฉุกเฉิน จากผู้อำนวยการฝ่ายสังคมสงเคราะห์และนักสังคมสงเคราะห์ประจำบ้านพักฉุกเฉิน

2. การกำหนดประชากร

ประชากร ได้แก่ มารดาวัยรุ่นและบุตรช่วงปฐมวัย จำนวน 7 คู่ ที่พักอาศัย ณ บ้านพักฉุกเฉิน สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี ในพระอุปถัมภ์ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชาทินัดดามาตุ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 4 ชุด ดังนี้

3.1 แบบประเมินตนเองและบุตรเกี่ยวกับความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัย

3.2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย

3.3 แบบบันทึกการแสดงบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย

3.4 แบบสังเกตพฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงแรกเกิด - 3 ปีมีต่อมารดาวัยรุ่น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดด้วยตนเอง ดังนี้

4.1 ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการสมาคมส่งเสริมสถานสตรี เพื่อขออนุญาตในการเก็บข้อมูล

4.2 เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบประเมินตนเองและบุตรเกี่ยวกับความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัย โดยการแจกแบบประเมินตนเองให้แก่มารดาวัยรุ่น จำนวน 7 คน

4.3 เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย แบบบันทึกการแสดงบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย และแบบสังเกตพฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงแรกเกิด - 3 ปีมีต่อมารดาวัยรุ่น

5. การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากแบบประเมินตนเองและบุตร แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกและแบบสังเกต แล้วแยกวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

5.1 ข้อมูลจากแบบประเมินตนเองและบุตร

5.1.1 ข้อมูลสถานภาพของมารดา วิเคราะห์โดยการสรุปจำนวนและหาค่าร้อยละของข้อมูลสถานภาพ และนำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบความเรียง

5.1.2 ข้อมูลจากมาตรประเมินค่า วิเคราะห์โดยการสรุประดับการปฏิบัติตามประเด็นที่กำหนดและนำเสนอข้อมูลในรูปความเรียง

5.2 ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยการสรุป รวบรวม เรียบเรียง จัดคำตอบต่างๆ ให้เป็นหมวดหมู่ ตามประเด็นที่กำหนด และนำเสนอข้อมูลในรูปความเรียง

5.3 ข้อมูลจากแบบบันทึก วิเคราะห์โดยการสรุป รวบรวม เรียบเรียงข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากการบันทึกให้เป็นหมวดหมู่ ตามประเด็นที่กำหนดและนำเสนอข้อมูลในรูปความเรียง

5.4 ข้อมูลจากแบบสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสุ่มระดับการเกิดและไม่เกิดพฤติกรรมตามประเด็นที่กำหนดและนำเสนอข้อมูลในรูปความเรียง

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. เป็นแนวทางในการสร้างเสริมความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นและมารดาเลี้ยงเดียวกับบุตรช่วงปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพต่อไป
2. เป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการให้การเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยเพื่อสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านการสร้างเสริมผูกพันระหว่างมารดาหรือผู้ดูแลเด็กกับเด็กปฐมวัย
3. เป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการให้ความช่วยเหลือและดูแลมารดาวัยรุ่นและบุตรช่วงปฐมวัยในการกำหนดนโยบายด้านการจัดสภาพแวดล้อมและการให้บริการที่ส่งเสริมความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัยต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การศึกษาความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัยที่พักอาศัย ณ บ้านพักฉุกเฉิน สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความผูกพัน
 - 1.1 ความหมายของความผูกพัน
 - 1.2 ความสำคัญของความผูกพันต่อบุตรช่วงปฐมวัย
 - 1.3 รูปแบบของความผูกพัน
 - 1.4 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความผูกพัน
2. บทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย
 - 2.1 ความหมายของมารดาวัยรุ่น
 - 2.2 พัฒนาการของมารดาวัยรุ่น
 - 2.3 การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น
 - 2.4 บทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย
3. พฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงปฐมวัยมีต่อมารดาวัยรุ่น
 - 3.1 พัฒนาการของบุตรช่วงปฐมวัย
 - 3.2 พฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงปฐมวัยมีต่อมารดาวัยรุ่น
4. บ้านพักฉุกเฉิน สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี
 - 4.1 ประวัติความเป็นมาของบ้านพักฉุกเฉิน สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี
 - 4.2 สถิติการให้บริการมารดาวัยรุ่นและบุตร
 - 4.3 การให้บริการมารดาวัยรุ่นและบุตร
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัย

1.1 ความหมายของความผูกพัน

Craig (2000) กล่าวว่า ความผูกพัน หมายถึง การผูกมัดทางอารมณ์ที่ถูกพัฒนาขึ้นระหว่างบุคคลในวัยเด็กกับผู้เลี้ยงดู โดยทั่วไปการผูกมัดทางอารมณ์เบื้องต้นนั้นเกิดขึ้นในวัยทารก ซึ่งเป็นผลมาจากการพึ่งพาทางความรู้สึกและอารมณ์

สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่น (2544) กล่าวว่า ความผูกพัน เป็นสายใยแห่งรักที่แท้จริงระหว่างเด็กกับผู้เลี้ยงดูซึ่งโดยมากมักจะเป็นมารดา เด็กจะสร้างความผูกพันได้ดีที่สุดในช่วง 2 ปีแรกของชีวิตถ้าขาดหายไปในช่วงนั้นก็ยังสามารถสร้างทดแทนได้ในช่วงต่อมา แต่ความผูกพันนั้นอาจเข้มข้นน้อยกว่าความผูกพันที่สร้างขึ้นในช่วงแรกๆ ของชีวิต

Brooks (2001) กล่าวว่า ความผูกพัน หมายถึง การแสดงความรักใคร่อย่างแนบแน่นและคงทนต่อบุคคลหนึ่งที่ใกล้ชิดและแสดงความรักใคร่ไปสู่บุคคลอื่น ซึ่งผลที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างเด็กกับบุคคลใกล้ชิดก่อให้เกิดความผูกพันที่มั่นคงระหว่างผู้ปกครองกับบุตร

Perry (2001) กล่าวว่า ความผูกพัน หมายถึง ความสามารถในการสร้างและรักษาความสัมพันธ์ทางอารมณ์ที่ดีกับบุคคลหนึ่ง สายใยความผูกพันเป็นคุณสมบัติหนึ่งในการสร้างความสัมพันธ์ทางอารมณ์ ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์แบบเฉพาะเจาะจงนี้เริ่มต้นขึ้นในช่วงปฐมวัย

Driscoll และ Nagel (2002) กล่าวว่า ความผูกพันเป็นความสัมพันธ์ที่มีความสลับซับซ้อน เป็นความสัมพันธ์ทางใจระหว่างเด็กกับบุคคลที่มีความสำคัญสำหรับเด็ก ซึ่งหมายถึงพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูเด็ก ลักษณะหนึ่งแสดงถึงการเกิดความรักและความผูกพัน คือ ความต้องการที่จะได้อยู่ใกล้ชิดกันของทั้งสองฝ่าย

Bentzen และ Frost (2003) กล่าวว่า ความผูกพัน หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้เลี้ยงดูเด็กให้การเลี้ยงดูเด็กด้วยความเท่าเทียมกัน รวมถึงปฏิริยาที่เด็กวัยทารกสื่อสารสัญญาณเพื่อบอกความต้องการของตนเองต่อผู้เลี้ยงดูเพื่อที่จะได้รับความสนใจจากผู้เลี้ยงดู พฤติกรรมเหล่านั้น เช่น การร้องไห้ การยิ้มและการจ้องมองผู้เลี้ยงดูเคลื่อนไหวไปทั่วห้อง

Douville-Watson, Watson และ Wilson (2003) กล่าวว่า ความผูกพันเป็นความรู้สึกพิเศษที่เกิดจากความสัมพันธ์ที่มีความลึกซึ้งแนบแน่นระหว่างเด็กกับผู้เลี้ยงดู การเกิดความผูกพันกับคนใดคนหนึ่งหรือหลายคนทำให้เด็กเล็กๆเกิดความรู้สึกปลอดภัยในการที่จะเผชิญกับประสบการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัว

Berns (2004) กล่าวว่า ความผูกพันเป็นผลของความไวในการตอบสนองของผู้เลี้ยงดูเด็ก ซึ่งเป็นพื้นฐานสำหรับการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม เด็กที่มีความผูกพันแบบมั่นคงจะเชื่อฟังผู้ปกครอง

Bowlby (2005) กล่าวว่า ความผูกพัน หมายถึง ระบบของการปฏิสัมพันธ์ ซึ่งเป็นระบบที่ความรู้สึกลดภัยถูกรักษาไว้ภายในความจำกัดของความอดทนหรือความอบอุ่นใจ เมื่อเด็กวัยทารกมีความรู้สึกปลอดภัยและปราศจากความกลัว เด็กวัยทารกก็สามารถสำรวจและออกไปผจญภัยไกลจากผู้ปกครองได้ การที่เด็กได้ออกไปสำรวจนั้น อาจจะเผชิญกับสิ่งแปลกใหม่ที่ทำให้เด็กเกิดความกลัว ผู้ปกครองจึงต้องคอยดูแลการสำรวจของเด็กวัยทารกและเมื่อเด็กเกิดความกลัวต่อสิ่งใดให้ตอบสนองโดยการสร้างความรู้สึกปลอดภัยให้กับเด็กเพื่อจะทำให้เด็กกลับเข้าสู่ภาวะที่มีความอบอุ่นใจ

Berk (2006) กล่าวว่า ความผูกพัน หมายถึง ความรู้สึกรักใคร่ต่อบุคคลพิเศษ เมื่อได้ปฏิสัมพันธ์กับบุคคลนั้นเด็กจะได้ประสบการณ์ที่น่าประทับใจและสนุกสนาน รวมถึงเด็กจะมีความรู้สึกสบายใจเมื่อได้อยู่ใกล้ชิดกับบุคคลพิเศษในขณะที่รู้สึกเครียดหรือเศร้าเสียใจ

Rathus (2006) กล่าวว่า ความผูกพันเป็นสายใยแห่งรักระหว่างเด็กกับบุคคลใกล้ชิด โดยเด็กจะแสวงหาความใกล้ชิดหรือความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและแสดงความเสียใจเมื่อต้องพรากจากคนที่รักและใกล้ชิด

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2549) กล่าวว่า ความผูกพันเป็นกระบวนการทางสังคม ซึ่งเกิดจากการให้ความรักและการรับความรักระหว่างมารดากับบุตร ความผูกพันทางอารมณ์ที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงจะเป็นความผูกพันทางอารมณ์ของเด็กต่อผู้เลี้ยงดูที่เด็กรับรู้ว่าเป็นผู้ที่สามารถปกป้องคุ้มครองเด็กให้ปลอดภัยได้ เด็กจะต้องการอยู่ใกล้ชิดเพราะทำให้รู้สึกว่ามี ความมั่นคงปลอดภัยโดยเฉพาะในสถานการณ์ที่เด็กรู้สึกมีอันตราย

Santrock (2007) กล่าวว่า ความผูกพัน หมายถึง ความรู้สึกผูกมัดใกล้ชิดระหว่างบุคคลสองบุคคล อารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งความสัมพันธ์เหล่านั้นก็คือความผูกพัน

Falzon (2007) กล่าวว่า ความผูกพัน หมายถึง ความสัมพันธ์ทางอารมณ์ที่แน่นแฟ้นและคงทนระหว่างเด็กและบุคคลพิเศษในชีวิตของเด็ก ซึ่งก็คือพ่อแม่หรือผู้ปกครอง เพื่อลูกจะได้รู้สึกปลอดภัย และรับรู้ถึงความห่วงใยและการดูแลเอาใจใส่

สรุปได้ว่า ความผูกพัน (attachment) หมายถึง ความสัมพันธ์ทางอารมณ์ความรู้สึกที่ผูกมัดอย่างแน่นแฟ้นกับบุคคลที่มีความเฉพาะ ซึ่งก็คือ การแสดงพฤติกรรมของมารดาและบุตร ช่วงปฐมวัยที่มีต่อกัน ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับ

บุตรช่วงปฐมวัย และพฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงปฐมวัยมีต่อมารดาด้วยรุ่น ความผูกพันเป็นกระบวนการที่มารดารับรู้และตอบสนองความต้องการของบุตร และบุตรจะแสดงพฤติกรรมต่างๆ ที่เป็นการสื่อสารสัญญาณเพื่อบอกความต้องการของตนเองต่อมารดา เพื่อที่จะได้รับความสนใจ หรือ เพื่อให้ได้รับการสัมผัสจากมารดา พฤติกรรมเหล่านั้น ได้แก่ การร้องไห้ การยิ้ม การจ้องมอง เคลื่อนไหวไปทั่วห้อง การส่งเสียง และมารดาตอบสนองด้วยการโอบกอด สัมผัส และพูดคุยด้วย น้ำเสียงอ่อนโยน

1.2 ความสำคัญของความผูกพันต่อบุตรช่วงปฐมวัย

ความผูกพันระหว่างมารดากับบุตรมีความสำคัญยิ่ง เรียกได้ว่า มีความรู้สึกที่ดีต่อกัน ตั้งแต่เริ่มวางแผนที่จะมีบุตร จนกระทั่งบุตรเริ่มเติบโตใหญ่อยู่ในครรภ์ จนกระทั่งคลอดออกมา มารดาได้อุ้ม กอด สัมผัส และให้บุตรดูนมมารดา ความผูกพันทางจิตใจระหว่างมารดากับบุตรมีความสำคัญต่อพัฒนาการของบุตรยิ่งนัก ส่งผลไปถึงการเลี้ยงดู ซึ่งก่อให้เกิดสายใยแห่งความผูกพันระหว่างเด็กกับมารดาหรือผู้เลี้ยงดูเด็กมากยิ่งขึ้น มารดาหรือผู้เลี้ยงดูเด็กจะเรียนรู้จากกริยาอาการของบุตร เข้าใจถึงความต้องการของบุตร เช่น บุตรร้องเมื่อหิวนม บุตรอยากเล่น บุตรอยากนอน การส่งเสียงพูดซ้ำๆ ช่วยให้บุตรเกิดความสนใจโดยอาจจะแสดงสีหน้า ทำเสียงฮือฮา หรือ ขยับริมฝีปาก บิดไปมา เหล่านี้ ทำให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาการต่อไป

ความผูกพันมีความสำคัญต่อการเติบโตทั้งทางร่างกายและจิตใจของบุตรมากและหากไม่ได้รับการตอบสนองที่สม่ำเสมอ คงเส้นคงวา จะส่งผลร้ายแรงต่อตัวบุตร จนบุตรอาจ "ขาดรัก" และส่งผลต่อพฤติกรรมบางอย่างกับบุตรได้ (ฐาภากร บุนปาน, บรรณาธิการ, 2550)

อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร (2551) กล่าวถึง ความสำคัญของความผูกพันระหว่างเด็กกับผู้เลี้ยงดูว่าเด็กที่เติบโตมากับความผูกพันมักจะเป็นเด็กที่มีการพัฒนาทั้งในด้านความคิดอ่าน และการกระทำที่แสดงออกซึ่งพฤติกรรมต่างๆ อย่างสร้างสรรค์ ความผูกพันทำให้เด็กพัฒนาก้าวไกล ทั้งไอคิว และอีคิว รู้จักพึ่งพาตนเอง มีความไว้วางใจและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ดำรงตนอยู่ในสังคมได้ดี ไม่ก่อปัญหาทางพฤติกรรม รวมถึง เด็กที่สร้างความผูกพันกับมารดาหรือบุคคลอื่นด้วยความมั่นใจ ในช่วงแรกของชีวิตจะสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดีเมื่อโตขึ้นและสามารถเรียนได้ดีเมื่อเข้าโรงเรียน รวมถึงทำให้เด็กรู้สึกปลอดภัย มั่นใจและกล้าเผชิญต่อการเรียนรู้สิ่งรอบตัว เด็กที่ได้รับการดูแล เอาใจใส่ และได้รับความอบอุ่นอย่างสม่ำเสมอจากมารดาจะมีการเจริญเติบโตและพัฒนาการที่ดี รวมทั้งสามารถพัฒนาความไว้วางใจในบุคคลอื่นๆ และเมื่อเติบโตขึ้นจะเป็นผู้ที่มีความมั่นคงทางอารมณ์ มองตนเองอย่างมีค่า สามารถช่วยเหลือตนเองได้ดี รู้จักการแก้ปัญหาและ

มีการปรับตัวได้ดี (รุจา ภูโพนุลย์, 2541) นอกจากนี้ นักจิตวิทยาส่วนใหญ่เชื่อว่า ความผูกพันที่มั่นคงเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านสุขภาพของเด็ก (Bentzen และ Frost, 2003)

ความผูกพันระหว่างบิดา มารดาและบุตร ช่วยทำให้บุตรมีจิตใจมั่นคง มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง รักครอบครัวและเครือญาติ ซึ่งขยายไปถึงการรู้จักเห็นอกเห็นใจช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม เด็กจะเติบโตเป็นเด็กที่เฉลียวฉลาด สามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ดี (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2546) สอดคล้องกับ นิชรา เรื่องดารกานนท์ และคนอื่นๆ (2551) ที่กล่าวว่า ความผูกพันเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เด็กพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง เป็นฐานแห่งความปลอดภัยและมั่นใจในตนเองที่ทำให้เด็กสามารถออกไปสำรวจเรียนรู้สิ่งต่างๆ จากสภาพแวดล้อมและโลกภายนอก ความรักความผูกพันจากพ่อแม่จะส่งเสริมให้บุตรพัฒนาตนเองไปสู่การมีความรักความผูกพันที่มั่นคงกับมารดาและบุคคลอื่นๆ และสามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ดีขึ้น (กรมสุขภาพจิต, 2548) ความผูกพันในช่วงต้นของชีวิตเป็นปัจจัยที่ส่งผลถึงการพัฒนาความผูกพันกับบุคคลอื่นและนำไปสู่ความพึงพอใจในสัมพันธภาพระหว่างบุคคลในวัยผู้ใหญ่ (ณัฐสุดา เต้พันธ์, 2544) นอกจากนี้ การเลี้ยงดูบุตรแบบที่ก่อให้เกิดความผูกพันที่มั่นคงกับมารดานั้น มารดาจะเลี้ยงดูบุตรแบบที่ก่อให้เกิดการสร้างสัมพันธภาพระหว่างกันและกัน สามารถทำให้บุตรรู้จักการพึ่งพาอย่างเหมาะสมในเด็กที่ชอบพึ่งพาผู้อื่น และเกิดความไว้วางใจในตนเองในการที่จะแก้ปัญหาต่างๆ รวมทั้งไว้วางใจผู้ใหญ่เพื่อที่จะขอความช่วยเหลือได้เมื่อจำเป็น (Watson, 2003)

ความผูกพันที่มั่นคงมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางสติปัญญาและพัฒนาการทางสังคม และการปรับตัวของเด็ก (Bems, 2004) Rathus (2006) กล่าวว่า ความผูกพันเป็นกุญแจสำคัญต่อพัฒนาการทางสังคมและการพัฒนาบุคลิกลักษณะเฉพาะตัวของเด็ก ความผูกพันที่มั่นคงจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมารดาหรือผู้เลี้ยงดูมีความมั่นคงทางจิตใจ ปฏิบัติตัวสม่ำเสมอในการเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึกของเด็ก และการตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกายและทางด้านจิตใจของเด็กอย่างเหมาะสม ในช่วง 2 ขวบแรกเป็นช่วงวิกฤต หากเด็กได้รับความทุกข์ทรมานทางใจเนื่องจากต้องแยกจาก สูญเสียมารดาหรือขาดมารดา อาจทำให้เกิดปัญหาทางอารมณ์และจิตใจได้ (กรมสุขภาพจิต, 2548) เด็กที่มีความผูกพันที่มั่นคงจะมีความภาคภูมิใจในตนเอง มีความสามารถในการเข้าสังคม ทำงานร่วมกับผู้อื่นและเป็นที่ยอมรับของเพื่อน แต่เด็กที่ความผูกพันแบบสับสนจะมีความมั่งงายและก้าวร้าวในช่วงวัยก่อนอนุบาลและวัยประถม (Berk, 2006)

บุตรช่วงปฐมวัยต้องการความมั่นคงทางด้านจิตใจ ซึ่งหมายถึงการดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดของพ่อแม่ Bowlby (1969) พบว่า ประสบการณ์การเลี้ยงดูและการพลัดพรากในวัยทารกและปฐมวัยมีส่วนสำคัญในการพัฒนาทางด้านจิตใจ บุคลิกภาพและสังคมของบุคคล เพราะประสบการณ์เหล่านี้จะถูกปลูกฝังเข้าไปอยู่ในจิตใจจนเปรียบเสมือนเป็นพิมพ์เขียวหรือแบบร่าง

ของลักษณะจิตใจของเด็ก ทำให้เด็กรู้จักว่าตนมีคุณค่าควรแก่ความรัก ความเอาใจใส่ดูแลจากมารดาและเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นก็มีความหวังว่าจะแก้ไขได้

กมลพรรณ ชีวพันธุ์ศรี (2548) กล่าวว่า การที่บุตรได้รับความรักความอบอุ่น การสัมผัสที่อบอุ่นอ่อนโยนจากมารดา เป็นการช่วยกระตุ้นการเจริญเติบโตและพัฒนาการของสมอง แต่หากขาดการเอาใจใส่มีผลทำให้สมองบุตรถูกทำลายและไม่พัฒนา รวมถึง เด็กที่ไม่ได้รับความเอาใจใส่หรือได้รับแบบไม่สม่ำเสมอ ไม่เหมาะสม เด็กจะเกิดความเครียด ส่งผลต่อสมองและทำให้เกิดการพัฒนาที่ล่าช้าได้ (อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร, 2551) สอดคล้องกับ วิไลพรรณ สวัสดิ์พาณิชย์ (2542) ที่กล่าวว่า ถ้าหากเด็กขาดความรักความอบอุ่น เนื่องจากการสร้างความผูกพันระหว่างมารดากับเด็กเป็นไปในทางที่ไม่ดี ไม่ว่าจะในระยะใดก็ตามจะก่อให้เกิดผลเสียต่อการเจริญเติบโตและพัฒนาการด้านต่างๆ เช่น สถิติปัญญา อารมณ์ สังคมของเด็ก ทั้งในขณะนั้นและในระยะต่อไปในอนาคต

เด็กที่ไม่ได้รับความรัก ความผูกพันเพียงพอจะมีความทุกข์ใจ ไม่สามารถพัฒนาร่างกาย อารมณ์ สถิติปัญญาและสังคมได้อย่างเต็มที่ มีงานวิจัยชี้ให้เห็นว่า เด็กที่ขาดรัก ขาดการเอาใจใส่ดูแล แม้จะได้อาหารอย่างดี อยู่ในสถานที่ที่สะอาดและมีสุขอนามัยที่ดี เมื่อเลี้ยงดูไปสักระยะหนึ่ง เด็กจะหงอยเหงา ไม่ยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่ค่อยเล่นไม่หัวเราะ ไม่ค่อยมีปฏิกิริยาทางอารมณ์ ไม่สนใจสิ่งแวดล้อม เบื่ออาหาร น้ำหนักตัวไม่ขึ้น ความต้านทานต่างๆ ลดลง ติดเชื้อโรคได้ง่าย รวมถึงเด็กที่มีประสบการณ์ขาดรัก เมื่อเติบโตขึ้นมีแนวโน้มว่าจิตใจจะกระหายรักและอยากได้ความรักมาเติมเต็มอยู่เสมอ (อัมพล สุอำพัน, 2545) รวมถึงเด็กที่ขาดความรักและความรู้สึกอบอุ่นจะส่งผลเสียต่อบุคลิกภาพของเด็กอย่างมาก เด็กจะเติบโตขึ้นมาด้วยความหวาดระแวงผู้อื่น ไม่มั่นใจตนเอง หวาดกลัว รู้สึกเย็นชา เด็กจะมีปฏิกิริยาที่ไม่ค่อยปกติกับคนอื่น ๆ ถ้าเด็กถูกทอดทิ้งหรือไม่ได้รับความรัก ไม่ได้รับการเอาใจใส่ในช่วง 3 ปีแรกของชีวิต และแม้ว่าจะได้รับสิ่งเหล่านี้ในช่วงเวลาหลังจากนั้นก็ตาม ก็จะเข้าไปสำหรับการพัฒนาวงจรปกติต่างๆ ภายในสมอง จึงเรียกช่วงเวลานี้ว่าเป็นช่วงเวลาสำคัญต่อพัฒนาการทางสมองของเด็ก (critical period) มีผลการวิจัยหลายชิ้นที่พบว่าเด็กทารกที่มีความผูกพันกับผู้อื่น จะมีการพัฒนาของสมองดีกว่าเด็กทารกที่ถูกทอดทิ้ง หรือถูกปล่อยปละละเลย ซึ่งสมองจะมีขนาดเล็กและเซลล์ประสาททำงานเชื่อมต่อกันได้ไม่ดี ดังนั้น สมองจะเติบโตได้ดีที่สุดถ้าได้รับการกระตุ้นด้วยอารมณ์เชิงบวก รวมถึง เด็กที่มีการพัฒนาความผูกพันแบบไม่มั่นคงจะขาดความเชื่อถือและไว้วางใจผู้ใหญ่ เด็กบางคนจะมีพฤติกรรมหนีสังคม หรือมีพฤติกรรมชอบพึ่งพาผู้อื่น และมักเติบโตขึ้นมาสร้างปัญหาให้กับสังคม (อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร, 2551) นอกจากนี้ยังพบว่า เด็กที่ไม่ได้รับความรักและความผูกพันจากมารดาหรือผู้เลี้ยงดูจะมีพัฒนาการทางสติปัญญา พัฒนาการทางภาษาและการเรียนรู้สิ่งต่างๆ

ล่าช้ากว่าเด็กที่ได้รับความรักความผูกพันและได้รับการเอาใจใส่ดูแลมาอย่างดี และเมื่อโตขึ้นเด็กมีแนวโน้มที่จะมีปัญหาทางอารมณ์ หงุดหงิดง่าย ทนอะไรไม่ค่อยได้ ควบคุมอารมณ์ได้ไม่ดี ก้าวร้าวได้ง่าย ตี้อารมณ์ มีความรู้สึกที่ตนเองเป็นคนไม่ดี มีข้อบกพร่อง เป็นคนที่ไม่มีความรัก เป็นคนที่ไม่มีความต้องการ สามารถเรียนหนังสือ ผลการเรียนตกต่ำลง และการเล่นกับเพื่อนจะมีลักษณะเข้ากับเพื่อนไม่ค่อยได้ (อัมพล สุอำพัน, 2545)

บทบาทสำคัญที่ช่วยก่อให้เกิดความผูกพันระหว่างมารดากับบุตรก็คือ การตอบสนองต่อความต้องการของบุตร สุวรรณี พุทธิศรี (2546) กล่าวว่า เด็กที่ได้รับการตอบสนองทั้งกาย และจิตใจแบบไม่เพียงพอ เมื่อเติบโตขึ้นมาจะมีลักษณะที่ไม่สามารถแยกแยะคนได้ จะเข้าหาคนทุกคน แม้แต่คนแปลกหน้า เพียงเพื่อให้ได้รับความสนใจ พัฒนาการทางภาษา พัฒนาการทางสังคมและอารมณ์ก็จะช้ากว่าเด็กในวัยเดียวกัน อย่างไรก็ตาม คุณภาพและปริมาณของความรักที่เด็กได้รับจะเป็นตัวกำหนดทิศทางการเจริญเติบโตของสมอง สมองต้องได้รับการกระตุ้นอย่างเหมาะสม ไม่มากเกินไปหรือน้อยเกินไป นั่นคือพ่อแม่ต้องพยายามทำความเข้าใจว่าบุตรต้องการสื่อสารอะไร และต้องรักษาระดับความสัมพันธ์กับบุตรให้อยู่ในปริมาณที่เหมาะสมตอบสนองอย่างสอดคล้องกับความต้องการของบุตร (กรมสุขภาพจิต, 2548) ถึงแม้ว่า เด็กที่มีความผูกพันแบบมั่นคงกับมารดาในช่วงวัยทารกจะเป็นรากฐานสำคัญที่ต่อเนื่องไปถึงการพัฒนาบุคลิกภาพในวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่ แต่เหตุการณ์พลัดพรากหรือประสบการณ์การเลี้ยงดูในวัยเด็กของมารดา อาจจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและความผูกพันนั้นได้ หากเด็กได้รับการถูกทอดทิ้งหรือถูกกระทำทารุณ เด็กเหล่านี้จะแสดงพฤติกรรมถดถอย แยกตัว และพบว่ามี การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและการทำหน้าที่ที่ผิดปกติที่สมองส่วนที่ทำงานด้านอารมณ์ (นิชรา เรื่องดารกานนท์ และคนอื่นๆ, 2551) สอดคล้องกับ กรมสุขภาพจิต (2548) ที่กล่าวว่า เด็กที่ไม่ได้รับความรัก ความผูกพันหรือการตอบสนองจากพ่อแม่ เด็กที่ถูกกลั่นแกล้ง หรือเด็กที่ถูกละเลยโดยพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูจะเกิดความกังวลที่เกิดจากการพลัดพรากค่อนข้างรุนแรงกว่าเด็กอื่นๆ นอกจากนี้เมื่อมีการแสดงออกทางอารมณ์ เด็กจะมีการตอบสนองโดยใช้ระบบประสาทอัตโนมัติ ซึ่งเป็นการควบคุมการแสดงออกของอารมณ์อีกรูปแบบหนึ่ง

สรุปได้ว่า สายสัมพันธ์ที่ดีในช่วงต้นของชีวิตหรือช่วงปฐมวัยนี้จะนำไปสู่การสร้าง ความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่นอีกมากมายในชีวิต และสายสัมพันธ์ที่มีคุณค่ามากที่สุด ก็คือสายใยผูกพันระหว่างมารดากับบุตรวัยทารก เพราะเป็นความผูกพันครั้งแรก เป็นความผูกพันที่เกิดขึ้นเมื่อ บุตรไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และเป็นความผูกพันจากบุคคลที่รักบุตรมากที่สุด หากความผูกพันนี้ขาดหายไป ความผูกพันอื่นๆ อาจจะทดแทนได้บางส่วนแต่ไม่อาจแทนที่ความผูกพันระหว่างมารดากับบุตรได้ทั้งหมด (สุวรรณี พุทธิศรี, 2546) แต่นอกจากความผูกพันระหว่างมารดา

วัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัยจะมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อบุตรช่วงปฐมวัยแล้ว พฤติกรรมต่างๆ ที่มารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัยแสดงออกยังก่อให้เกิดรูปแบบของความผูกพันแบบต่างๆ

1.3 รูปแบบของความผูกพัน

ความผูกพันที่เกิดขึ้นระหว่างบุตรกับบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูอาจเกิดได้ทั้งความผูกพันแบบมั่นคง (secure attachment) และความผูกพันแบบไม่มั่นคง (insecure attachment)

การทดลองของ Mary Ainsworth เป็นการวัดคุณภาพของความผูกพันในเด็กอายุ 1-2 ปี โดยมี “The Ainsworth strange situation” เป็นเครื่องมือในการประเมินความผูกพันของเด็กที่มีต่อมารดาหรือผู้เลี้ยงดู จากการสังเกตการแสดงพฤติกรรมของเด็กสามารถแบ่งรูปแบบของความผูกพันได้ดังนี้ (Barnes, 2004)

1. ความผูกพันแบบมั่นคง (secure attachment) เด็กทำกิจกรรมและสำรวจสภาพแวดล้อมรอบตัวในขณะที่มีมารดาหรือผู้เลี้ยงดูอยู่ใกล้ๆ หรืออยู่ในบริเวณที่มองเห็นได้ แต่หากมารดาหรือผู้เลี้ยงดูออกไปจากบริเวณที่เด็กทำกิจกรรมอยู่ เด็กจะรู้สึกเสียใจ แสดงอาการร้องไห้ เดินหรือวิ่งตามมารดา เมื่อมารดาหรือผู้เลี้ยงดูกลับเข้ามาในบริเวณที่เด็กทำกิจกรรมอยู่ เด็กจะพยายามเข้าหามารดาหรือผู้เลี้ยงดู และเมื่อมารดาหรือผู้เลี้ยงดูปล่อยให้เด็ก เด็กจะหยุดร้องไห้อย่างรวดเร็วและกลับไปทำกิจกรรมหรือสำรวจสภาพแวดล้อมต่อไป

2. ความผูกพันแบบหลีกเลี่ยง (avoidant / insecure attachment) ในขณะที่เด็กทำกิจกรรมโดยมีมารดาหรือผู้เลี้ยงดูอยู่ใกล้ๆ นั้น เด็กจะแสดงอาการหลีกเลี่ยงและไม่ตอบสนองต่อการปฏิสัมพันธ์ของมารดาหรือผู้เลี้ยงดู หากมารดาหรือผู้เลี้ยงดูออกไปจากบริเวณที่เด็กทำกิจกรรมอยู่ เด็กแสดงอาการเศร้าโศกเสียใจเล็กน้อยหรือไม่แสดงอาการเสียใจ เด็กอาจจะแสดงอาการเมินเฉยหรือหลีกเลี่ยงหันหน้าไปหาคนที่อยู่ในบริเวณใกล้ๆ กับเด็กในขณะที่มารดาหรือผู้เลี้ยงดูไม่อยู่ และเมื่อมารดาหรือผู้เลี้ยงดูกลับมาก็จะแสดงอาการหลีกเลี่ยงไม่ให้เข้าหา แต่หากมารดาหรือผู้เลี้ยงดูเข้ามาหา ก็เรียกทักทาย แต่ไม่มีการกอดรัดกั้น

3. ความผูกพันแบบต่อต้าน (resistant / insecure attachment) ในขณะที่เด็กทำกิจกรรมอยู่ใกล้ๆ มารดาหรือผู้เลี้ยงดู เด็กจะเข้าไปเคล้าเคลีย กอดแน่น ดูเหมือนเด็กผูกพันกับมารดาหรือผู้เลี้ยงดูอย่างแน่นแฟ้น แต่ถ้ามารดาหรือผู้เลี้ยงดูบอกให้ไปเล่นของเล่น ก็จะไม่ยอมไปเกาะติด เพราะกลัวที่จะสำรวจสิ่งแวดล้อม กลัวมารดาหรือผู้เลี้ยงดูจะหายไป เมื่อมารดาหรือผู้เลี้ยงดูออกไป เด็กแสดงความโศกเศร้าเสียใจที่ต้องจากมารดาหรือผู้เลี้ยงดู และเด็กจะคอยเฝ้ามองคนแปลกหน้าที่อยู่กับเด็ก แต่เมื่อมารดาหรือผู้เลี้ยงดูกลับมาอีกครั้ง เด็กจะต่อต้านการปฏิสัมพันธ์ทางกาย เช่น การกอด การอุ้ม ของมารดาหรือผู้เลี้ยงดู และแสดงความโกรธโดยการ

หยิก ตีมารดาหรือผู้เลี้ยงดูที่ทิ้งเด็กไป รวมถึงจะร้องไห้อย่างต่อเนื่องไม่หยุดและปลอบโยนให้หยุดได้ยาก

4. ความผูกพันแบบสับสน (disoriented / insecure attachment) เด็กรู้สึกเศร้าโศกเสียใจมากเมื่อต้องอยู่ในสถานการณ์ที่แปลกไปจากเดิม ในขณะที่อยู่กับมารดาหรือผู้เลี้ยงดู เด็กจะแสดงอาการสับสน รวมถึงสับสนในการออกไปและการกลับมาของมารดาหรือผู้เลี้ยงดู เด็กจะสับสนระหว่างอารมณ์รักหรือเกลียด จะมีอาการขัดแย้งในตัวเอง เด็กจะหันหน้าหนีมารดาหรือผู้เลี้ยงดู แต่ขณะเดียวกันก็อยากให้อุ้ม เด็กจะแสดงท่าทางหรือสีหน้าที่แปลกประหลาด อาจมองหน้ามารดาหรือผู้เลี้ยงดูด้วยอาการเศร้า หรือมองด้วยสีหน้าไร้อารมณ์

เด็กที่มีความผูกพันที่มั่นคงจะยึดบุคคลที่ตนมีความผูกพันเป็นแหล่งพักพิงหรือเป็นฐานที่ปลอดภัย ทำให้เด็กกล้าที่จะเผชิญและสำรวจสิ่งรอบตัว กล้าที่จะแสดงอารมณ์และความรู้สึกทั้งในเชิงบวกและเชิงลบโดยอิสระกับบุคคลที่ตนมีความผูกพัน เกิดความไว้วางใจว่าบุคคลนั้นจะสามารถตอบสนองดูแลและให้ความใส่ใจในยามที่เด็กต้องการ และในยามที่ต้องห่างจากมารดาหรือผู้เลี้ยงดู เด็กที่มีความผูกพันแบบมั่นคงจะร้องไห้น้อยกว่าเด็กที่มีความผูกพันแบบไม่มั่นคง ในขณะที่เด็กที่ไม่มีความผูกพันเนื่องจากถูกปล่อยให้อยู่ตามลำพังเป็นเวลานานและบ่อยๆ จนไม่พัฒนาความผูกพันแบบมั่นคง เด็กจะไม่แสดงอาการใดต่อการปรากฏตัวหรือไม่ปรากฏตัวของบุคคลสำคัญ (เพ็ญศรี แสงวงเจริญ, 2549) อย่างไรก็ตาม รูปแบบของความผูกพันสามารถเปลี่ยนแปลงได้ มีงานวิจัยที่เกี่ยวกับความคงที่ของรูปแบบความผูกพันระหว่างเด็กอายุ 1 ปี และ 2 ปี พบว่า ร้อยละ 70 – 90 ของเด็กมีปฏิกิริยาของความผูกพันในรูปแบบเดิม และอีกร้อยละ 30 – 40 มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของความผูกพัน รวมถึงเด็กที่มีรูปแบบความผูกพันแบบมั่นคงจะยังคงมีรูปแบบเดิมมากกว่าเด็กที่มีความผูกพันแบบไม่มั่นคง (Berk, 2006)

1.4 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความผูกพัน (Attachment theory)

ทฤษฎีความผูกพันมีพื้นฐานมาจากหลายทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของมนุษย์และครอบครัว ได้แก่ ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ พัฒนาการเด็ก ประชาชีววิทยา ชีววิทยาวิวัฒนาการ (evolutionary biology) ชชาติพันธุ์วิทยา (ethnology) และวิทยาศาสตร์พุทธิปัญญา (cognitive science) เพื่ออธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และพัฒนาการของความสัมพันธ์ รวมถึงทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม อย่างไรก็ตาม บุคคลที่มีบทบาทสำคัญต่อการศึกษาเรื่องนี้ คือ John Bowlby และ Mary Ainsworth ทฤษฎีนี้อธิบายว่าความผูกพันเป็นสายสัมพันธ์ทางอารมณ์ที่มั่นคงซึ่งมนุษย์แสวงหาและต้องการไปตลอดชีวิต และจะเป็นที่ต้องการมากขึ้นเมื่อได้รับความเครียดหรือความกดดัน ความผูกพันแตกต่างจากการพึ่งพา เนื่องจากผู้ที่มีความผูกพันยังคงมีความเป็นตัวของตัวเอง

ตัวเอง หัวใจสำคัญของทฤษฎีความผูกพันคือการก่อเกิดความสัมพันธ์ระหว่างมารดากับบุตร ซึ่งลักษณะความสัมพันธ์นี้จะถูกถ่ายทอดไปยังความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับคนอื่นๆ ในสังคมต่อไป (กรมสุขภาพจิต, 2548)

1. ทฤษฎีความผูกพันของ John Bowlby

John Bowlby ได้พัฒนาทฤษฎีความผูกพันโดยอาศัยพื้นฐานความรู้จากหลายสาขาวิชา Bowlby กล่าวว่าพฤติกรรมความผูกพันต่อผู้เลี้ยงดูเป็นสัญชาตญาณที่ทำให้มนุษย์อยู่รอด ตามทฤษฎีวิวัฒนาการของ Charles Darwin และความผูกพันต่อผู้เลี้ยงดูเป็นพื้นฐานของพัฒนาการทางจิตใจ

Bowlby อธิบายว่าพัฒนาการทางจิตใจเป็นผลจากความสัมพันธ์ของเด็กกับมารดา ตั้งแต่แรกเกิด เด็กที่มารดาเลี้ยงดูด้วยความรักความเข้าใจ เอาใจใส่ และไวต่อสัญญาณที่เด็กบอกความต้องการทั้งด้านร่างกายและอารมณ์และตอบสนองได้สอดคล้องกับความต้องการอย่างทันที และสม่ำเสมอจะมีความผูกพันทางอารมณ์ที่มั่นคงต่อมารดา และมีการพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองว่าเป็นคนที่มีคุณค่าและพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อคนอื่นว่าน่าไว้วางใจ เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูในทางตรงข้ามจะมีความผูกพันที่ไม่มั่นคงต่อมารดา และมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อตนเองและคนอื่น Bowlby ได้พัฒนาทฤษฎีความผูกพัน (Theory of Attachment) ที่กล่าวถึงการพัฒนาความสัมพันธ์ต่อบุคคลรอบตัวของเด็กตั้งแต่แรกเกิด มีการจัดลำดับขั้นของพัฒนาการเป็น 4 ระยะ ดังนี้ (ศิริไชย หงส์สงวนศรี, 2548)

ระยะที่ 1 ขั้นไม่สามารถแยกแยะการตอบสนองทางสังคม (undiscriminating social responsiveness) อายุแรกเกิด-2 เดือน ทารกในช่วงแรกเกิดมีความสนใจที่จะเรียนรู้และทำความรู้จักกับสิ่งใหม่ๆ รอบตัว รวมทั้งผู้คน ในระยะนี้เด็กแสดงพฤติกรรมผูกพันต่อผู้เลี้ยงดู โดยแสดงถึงการสนใจบุคคลรอบตัว เช่น การมองตาม การพยายามไขว่คว้าที่จะเข้าหา การสัมผัส การยิ้มหรือส่งเสียงอ้อแอ้กับบุคคลนั้นๆ แต่อย่างไรก็ตาม เด็กวัยนี้ยังไม่สามารถแยกผู้เลี้ยงดูกับคนอื่นได้ ในเวลาที่เด็กร้องไห้พ่อแม่ก็รีบไป

ระยะที่ 2 ขั้นสามารถแยกแยะการตอบสนองทางสังคม (discriminating social responsiveness) อายุ 2-6 เดือน ในระยะนี้เด็กสามารถแยกมารดาและคนที่คุ้นเคยจากคนแปลกหน้าได้ ในเวลาที่เด็กร้องไห้ต้องมารดาเท่านั้นที่ปลอบให้เงียบได้ แสดงให้เห็นว่า เด็กเลือกที่จะมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลรอบตัวมากขึ้น นอกจากนี้ เมื่อพบคนแปลกหน้าทารกจะจ้องมองเป็นเวลานาน การยิ้มหรือการส่งเสียงอ้อแอ้จะเกิดขึ้นเฉพาะกับบุคคลที่คุ้นเคยเท่านั้น ภาพของบุคคลสำคัญจะเริ่มก่อตัวขึ้นในระยะนี้ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นมารดา

ระยะที่ 3 ขั้นปฏิบัติการริเริ่มการแสวงหาความใกล้ชิดและการสัมผัส (active initiation in seeking proximity and contact) อายุ 6 เดือน – 3 ปี เป็นระยะที่เด็กพยายามเข้าหาและอยู่ใกล้ชิดกับตัวแทนความผูกพัน (attachment figure) เพื่อความอบอุ่นใจ เด็กจะแสดงถึงการแบ่งแยกอย่างชัดเจนระหว่างบุคคลสำคัญกับคนแปลกหน้า ต้องการที่จะอยู่ใกล้ชิดกับบุคคลสำคัญและร้องหาเมื่อบุคคลนั้นต้องห่างออกไปหรือไม่อยู่ในสายตา เด็กวัยนี้จะแสดงท่าทางไม่สบายใจเมื่อต้องแยกจากมารดาแต่จะสงบลงได้เมื่อมารดากลับมา ดังนั้นในระยะนี้ เด็กอาจแสดง ความกังวลที่เกิดได้ใน 2 ลักษณะ คือ ความกังวลที่เกิดจากการพลัดพราก เด็กจะแสดงออกโดยการร้องไห้เมื่อมารดาออกไปจากสายตาและแสดงอาการดีใจเมื่อมารดากลับมา ซึ่งแสดงว่าความกังวลนั้นได้สิ้นสุดลง ความกังวลในลักษณะนี้แสดงให้เห็นถึงความผูกพันที่แน่นแฟ้นระหว่างเด็กเล็กกับพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดู ความกังวลอีกลักษณะหนึ่งที่เกิดขึ้นในช่วงนี้คือ ความกังวลเมื่อต้องเจอคนแปลกหน้า ซึ่งจะเกิดขึ้นในราวช่วงอายุ 7-8 เดือน เมื่อต้องเผชิญกับคนแปลกหน้าเด็กจะจ้องมอง ร้องไห้ ยึดแน่นอยู่กับมารดาหรือผู้เลี้ยงดูและปฏิเสธที่จะเข้าหาคนแปลกหน้า ความกังวลในลักษณะนี้แสดงถึงว่าเด็กสามารถแยกแยะได้ว่าใครคือบุคคลสำคัญและใครคือคนแปลกหน้าที่ทำให้รู้สึกไม่ปลอดภัย ความสัมพันธ์กับมารดาในระยะนี้สำคัญต่อการพัฒนาความผูกพันทางอารมณ์อย่างมาก

ระยะที่ 4 ขั้นมีเป้าหมายในการสร้างความสัมพันธ์ (goal-corrected partnership) อายุ 3 ปีขึ้นไป เป็นระยะที่เด็กเข้าใจความต้องการและเป้าหมายของทั้งตนเองและผู้เลี้ยงดูได้แล้ว และสามารถสร้างความสัมพันธ์โดยมีการปรับจุดมุ่งหมายให้สอดคล้องกันได้ ในช่วงนี้เด็กจะเริ่มมีความเข้าใจและยอมรับต่อการแยกจากผู้เลี้ยงดูที่เป็นบุคคลสำคัญได้มากขึ้น

Bowlby และคนอื่นๆ (1973 อ้างถึงใน เพ็ญศรี แสงเจริญ, 2549) ได้ศึกษาปฏิบัติการของเด็กที่แสดงออกเมื่อต้องถูกแยกจากผู้เลี้ยงดู พบว่า ปฏิกริยาของเด็กที่เกิดขึ้นเมื่อต้องถูกแยกจากผู้เลี้ยงดูมี 3 ระยะ คือ ระยะแรกเด็กจะแสดงอาการประท้วง อันเป็นผลมาจากความกังวลที่เกิดจากการพลัดพรากซึ่งเกิดขึ้นได้เมื่อเด็กอายุ 6 เดือน – 3 ปี หากการพลัดพรากนั้นยังเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและเด็กไม่ได้รับการตอบสนองอย่างเหมาะสม เด็กจะแสดงปฏิบัติการที่แสดงถึงอาการซึมเศร้า ท้อแท้ สิ้นหวัง ซึ่งจะนำไปสู่ปฏิกริยาระยะสุดท้ายคือ การปฏิเสธผู้เลี้ยงดู

2. ทฤษฎีการแยกตัว-การอยู่ลำพังของ Margaret Mahler

Margaret Mahler ศึกษาพัฒนาการทางจิตใจโดยการสังเกตพฤติกรรมของเด็กที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อมารดา Mahler กล่าวว่า การพัฒนาอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง (sense of self) มี

ความสำคัญต่อพัฒนาการทางจิตใจ และเด็กมีพัฒนาการทางจิตใจโดยผ่านกระบวนการแยกตัว (separation) และการอยู่ลำพัง (individuation) (ศิริไชย หงส์สงวนศรี, 2548) ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการเชื่อมประโยชน์ต่อกันและกัน (symbiotic phase) อายุ 4-6 เดือน ในตอนแรกเกิดเด็กยังไม่มี การตอบสนองกับโลกภายนอกตามที่ Mahler เรียกว่า ขั้นเพื่อฝัน (autistic phase) คือยังไม่มี การพัฒนาอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง เมื่อเด็กเริ่มเรียนรู้ว่ามีบุคคลอื่นที่สามารถตอบสนองความต้องการของตนเองได้จึงเริ่มตระหนักว่ามีตัวตน (self) และ วัตถุ (object) แต่ในระยาะนี้เด็กยังมีพฤติกรรมราวกับว่าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับมารดาทางจิตใจ ความสัมพันธ์กับมารดาอย่างใกล้ชิดและการที่มารดาเข้าใจความต้องการของเด็กในระยาะนี้มี ความสำคัญต่อจุดเริ่มต้นทางด้านจิตใจ (psychological birth) และความเข้าใจถึงการคงอยู่ของ วัตถุ (object constancy) ในระยาะต่อไป

ขั้นที่ 2 ขั้นการแยกตัว-การอยู่ลำพัง (separation-individuation phase) มีการ พัฒนาตามขั้นย่อยดังนี้

1. ขั้นเข้าใจความแตกต่าง (differentiation) อายุ 6-9 เดือน เป็นระยาะที่เด็ก เริ่มแยกตัวออกจากมารดา คือ มีความสนใจสิ่งแวดลอมนอกจากตัวมารดามากขึ้นแต่ยังหัน กลับมาสนใจมารดาเป็นพักๆ เด็กสามารถจดจำและแยกใบหน้ามารดาจากใบหน้าคนอื่นได้จึงเริ่ม มีอาการกลัวคนแปลกหน้า โดย Mahler พบว่าปฏิกิริยาต่อคนแปลกหน้านี้ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ กับแม่ในระยาะการเชื่อมประโยชน์ต่อกันและกันด้วย เด็กที่มีความสัมพันธ์กับมารดาในระยาะการเชื่อม ประโยชน์ต่อกันและกันดีจะมีปฏิกิริยาต่อคนแปลกหน้าน้อยกว่าและเข้าสู่ระยาะนี้เร็วกว่าเด็กที่ ความสัมพันธ์กับมารดาไม่ดี

2. ขั้นปฏิบัติการ (practicing) อายุ 9-15 เดือน เป็นระยาะที่เด็กสามารถเคลื่อนไหว ห่างจากมารดาได้คล่องแคล่วมากขึ้นและมีความสุขกับการเรียนรู้สิ่งแวดลอมรอบตัวอย่างมาก มี ความมั่นใจในความผูกพันว่ามารดาอยู่แม้ว่ามารดาจะไม่อยู่ในสายตาก็ตาม เด็กจะสนุกสนาน กับการเรียนรู้สิ่งแวดลอมจนเหนื่อยล้าจึงมาหามารดาเหมือนกลับมาเติมพลังงานทางจิตใจ หลังจากนั้นจะกลับไปสนใจสิ่งแวดลอมอีก การสนับสนุนให้เด็กออกไปเรียนรู้สิ่งแวดลอมโดยยัง สามารถกลับมาหามารดาเพื่อความอุ่นใจได้ ช่วยให้เด็กพร้อมสำหรับพัฒนาการในระยาะต่อไป แต่ เด็กที่มารดาพยายามผลักดันให้ออกห่างจากมารดาเกินไปมักเกิดความกังวลใจและกลับติด มารดามากขึ้น

3. การสร้างสายสัมพันธ์ใหม่ (rapprochement) อายุ 15-24 เดือน เป็น ระยาะที่เด็กเริ่มเดินและวิ่งได้คล่องแคล่วแต่กลับหันมาสนใจมารดามากกว่าระยาะที่ผ่านมา ต้องการ ให้มารดาสนใจและร่วมรับรู้สิ่งที่เขาเรียนรู้และค้นพบมาจากโลกภายนอกด้วย หลังจากเรียนรู้

ประสบการณ์โลกภายนอกมากขึ้นเด็กวัยนี้เริ่มค้นพบว่าตนเองเป็นเพียงเด็กตัวเล็กๆ ไม่สามารถทำทุกอย่างที่ต้องการได้ด้วยตนเองและยังต้องการการดูแลจากมารดาอยู่ ชัดแย้งกับความต้องการแยกจากมารดาเพื่อเป็นตัวของตัวเองและความรู้สึกที่ว่าตนเองมีความสามารถมาก จึงทำให้รู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัยและมีอาการกลัวคนแปลกหน้ามากขึ้น เป็นวัยที่เด็กประาะบางและต้องการความสนใจจากมารดาอย่างมาก มักเรียกร้องความต้องการและมีอารมณ์โกรธบ่อยๆ ความสัมพันธ์กับมารดาที่ทำให้เด็กรู้สึกวามารดาร์กและคอยช่วยเหลือ ตอบสนองความต้องการได้ตลอดเวลาจะช่วยให้เด็กแก้ไข วิกฤตการสร้างสายสัมพันธ์ใหม่ได้และพร้อมเข้าสู่พัฒนาการในระยะถัดไป

4. ความเข้าใจถึงความคงอยู่ของวัตถุ (object constancy) อายุ 24-30 เดือน ความสัมพันธ์กับมารดาที่ทำให้เด็กรู้สึกวามารดาร์กและคอยประคับประคองอยู่ตลอดเวลาช่วยให้เด็กซึมซับภาพของมารดาไว้ในใจ คือมีความรู้สึกผูกพันต่อมารดาตลอดเวลาไม่ว่ามารดาจะอยู่หรือไม่ และยังมีความสัมพันธ์ที่ดีไม่ว่ามารดาจะตอบสนองความต้องการในขณะนั้นได้หรือไม่ การพัฒนาความเข้าใจการคงอยู่ของวัตถุดังกล่าวทำให้เด็กสามารถแยกจากมารดา มีการพัฒนาบุคลิกลักษณะเฉพาะตัวอย่างเหมาะสม และเป็นพื้นฐานพัฒนาการทางจิตใจและบุคลิกภาพในระยะต่อไป

3. ทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพของ Erikson

Erikson กล่าวว่า การพัฒนาบุคลิกภาพมีความเกี่ยวข้องกับภารกิจเลี้ยงดูของพ่อแม่ และสังคมรอบตัวเด็ก Erikson ได้พัฒนาทฤษฎีทางบุคลิกภาพที่ผลมาจากจิตใจและสังคม ประกอบด้วยขั้นพัฒนาการ 8 ขั้น ครอบคลุมตลอดช่วงชีวิตของมนุษย์ มีประเด็นสำคัญว่าการพัฒนาด้านบุคลิกภาพจะเป็นไปได้ดีหรือไม่ ขึ้นอยู่กับว่ามนุษย์ได้ประสบความสำเร็จในแต่ละขั้นพัฒนาการหรือไม่ บุตรช่วงปฐมวัย หรือเด็กวัยแรกเกิด - 5 ปี อยู่ในขั้นที่ 1-3 ดังนี้ (พรพนทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2551)

ขั้นที่ 1 การพัฒนาความไว้วางใจหรือการขาดความไว้วางใจ (trust / mistrust) อยู่ในช่วงอายุแรกเกิด - 1 ปี ในระยะนี้ทารกยังไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ยังต้องพึ่งพาผู้อื่น โดยเฉพาะพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดู จึงเป็นขั้นที่ทารกจะพัฒนาความรู้สึกไว้วางใจ ว่าตนเป็นที่ยอมรับ และสามารถให้ความเชื่อใจและเป็นมิตรแก่คนอื่น Erikson ได้อธิบายถึงธรรมชาติของพัฒนาการในระยะนี้ว่าเมื่อทารกคลอจากครรภ์มาสู่สิ่งแวดล้อมใหม่จะมีความต้องการ 2 ประการ คือ ความต้องการทางกาย คือ ต้องการอาหาร ความอบอุ่นทางร่างกาย และความต้องการที่จะได้รับการตอบสนองทางด้านจิตใจ คือ การได้รับความรัก ความรู้สึกอบอุ่นมั่นคงที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น ถ้า

ทารกได้รับการตอบสนองในสิ่งต่างๆ ที่ต้องการอย่างพอเพียงก็จะเป็นผลให้พัฒนาความรู้สึกไว้วางใจในประสบการณ์ใหม่ที่ได้รับ ซึ่งความรู้สึกไว้วางใจที่เกิดขึ้นในระยะนี้จะเป็นพื้นฐานของการสร้างความรู้สึกไว้วางใจต่อบุคคล หรือสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ในระยะต่อมา แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าทารกไม่ได้รับความสุขสบายทั้งทางกายและทางใจย่อมทำให้ทารกเกิดความรู้สึกหวาดกลัวต่อสถานการณ์ต่างๆ ต่อไปในอนาคต และเป็นวัยที่เริ่มพัฒนาความผูกพันกับพ่อแม่หรือผู้ที่เลี้ยงดู การเกิดความผูกพันที่มั่นคงเป็นผลจากการที่ผู้ดูแลเด็กมีความไวต่อความต้องการ ตอบสนองความต้องการของเด็กอย่างเหมาะสม สม่่าเสมอและอ่อนโยน มีการแสดงความรักต่อเด็ก เช่น การกอด การให้นม ซึ่งส่งผลต่อบุคลิกของเด็กให้มีความเป็นมิตร เปิดเผย และไว้วางใจต่อสภาพแวดล้อม และบุคคลต่างๆ ในทางตรงกันข้ามหากไม่ได้รับการดูแลที่ดี ขาดความอบอุ่น เด็กจะพัฒนาบุคลิกของความตระหนี่ตัว ไม่ไว้วางใจ และมองโลกในแง่ร้าย

ขั้นที่ 2 การพัฒนาความเป็นตัวของตัวเองหรือการเกิดความรู้สึกสงสัยหรืออายไม่มั่นใจ (autonomy / doubt or shame) อยู่ในช่วงอายุ 2-3 ปี เป็นวัยที่เด็กมีพัฒนาการทางกล้ามเนื้อแข็งแรงขึ้นและเริ่มเรียนรู้ที่จะช่วยตนเอง สามารถควบคุมตนเองและสิ่งแวดล้อมรอบตัวได้ เด็กสามารถทำงานง่ายๆ ที่เหมาะสมกับวัยได้ด้วยตนเอง เช่น การหยิบอาหารเข้าปาก การเล่นของเล่น ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง ถ้าผู้เลี้ยงดูไม่เปิดโอกาสให้เด็กทำ เด็กจะสงสัยในความสามารถของตนเอง ละอายในสิ่งที่ทำและรู้สึกว่าตนไม่สามารถทำอะไรต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง นำไปสู่การเกิดความย่อท้อและชอบพึ่งพาผู้อื่น หากพัฒนาการขั้นนี้เป็นไปอย่างสมบูรณ์ เด็กจะเริ่มพัฒนาเข้าสู่ขั้นของการริเริ่มหรือรู้สึกผิดต่อไป

ขั้นที่ 3 การพัฒนาความคิดริเริ่มหรือรู้สึกผิด (initiative / guilt) อยู่ในช่วงวัย 3-6 ปี จากการได้พัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง เด็กจะเริ่มต้องการที่จะแสดงออกเพื่อให้ได้รับความสนใจจากผู้อื่นทั้งทางกรกระทำหรือความคิด เช่น การประดิษฐ์หรือสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ การเล่นกับเพื่อน เป็นต้น การที่เด็กได้ริเริ่มทำอะไรสิ่งหนึ่งแล้วทำให้เด็กมีความสุขและได้เห็นหรือรู้สึกถึงคุณค่าของสิ่งนั้นจะทำให้เด็กเกิดความมั่นใจในความสามารถของตนเองและในสิ่งที่ได้ทำลงไป หากเด็กถูกขัดขวางไม่ให้ทำในสิ่งที่ได้ริเริ่มจะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกผิดในความตั้งใจของตนเอง ที่ผู้อื่นมองว่าไม่ถูกต้อง การได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากผู้เลี้ยงดูจะช่วยส่งเสริมทั้งในเรื่องของการริเริ่มและการรู้จักตัวของตัวเอง (identity)

ทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพของ Erikson แสดงถึง ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างมารดากับบุตรและความรู้สึกของมารดาที่มีต่อบุตร ว่าเป็นตัวทำนายถึงลักษณะของบุตรในอนาคต บุตรจะเลียนแบบกับสิ่งที่ได้รับจากมารดาและเป็นลักษณะที่เด็กจะแสดงต่อบุคคลอื่นต่อไป รวมถึงประสบการณ์และการเกิดความคับข้องใจว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการ

เลียนแบบ โดยเฉพาะความคับข้องใจจะนำไปสู่ความรู้สึกไม่แน่ใจซึ่งเป็นพื้นฐานของความไม่ไว้วางใจ เด็กจะเรียนรู้และรับเข้าไปในจิตไร้สำนึก (unconscious) และแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมที่เปิดเผย โดยที่เด็กไม่เข้าใจถึงสาเหตุและความหมายของพฤติกรรมเหล่านั้น

ทฤษฎีความผูกพันของ Bowlby ทฤษฎีการพรากจาก-อยู่ลำพังของ Margaret Mahler และทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพของ Erikson แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างความผูกพันของมารดาวัยรุ่นกับบุตรด้วยการให้ความรักความอบอุ่น ให้ความสำคัญกับการดูแลทางด้านจิตใจควบคู่ไปกับการดูแลทางด้านร่างกาย โดยมารดาวัยรุ่นเลี้ยงดูบุตรได้อย่างเหมาะสมตามความต้องการและพัฒนาการของเด็กแต่ละวัย เพื่อให้เด็กสามารถผ่านพัฒนาการขั้นต่างๆ และเจริญเติบโตขึ้นอย่างเหมาะสมตามวัย โดยมีความรักความผูกพันของมารดาเป็นพื้นฐานสำคัญ

2. บทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย

แนวคิดเกี่ยวกับการเป็นมารดานั้น ในปัจจุบันมีการนำเสนอสภาพปัญหาที่น่าเป็นห่วงเกี่ยวกับชีวิตผู้หญิงที่เป็น “แม่” ว่าเกิดแม่ 3 ประเภท ได้แก่ แม่วัยรุ่น แม่ที่คาดหวังกับลูกสูงเกินไป จนกลายเป็นยึดเยียดกิจกรรมให้ลูกต้องเป็นเด็กอัจฉริยะ และแม่ผู้ทำงานหนักเพื่อหาเลี้ยงลูกจนไม่มีเวลาดูแลลูกและตามลูกไม่ทัน ส่วนใหญ่เป็นการฉายภาพปัญหา ที่ถูกเน้นย้ำว่าเป็นวิกฤตของสังคมไทย หรือสังคม “เสื่อม” พร้อมทั้งเรียกร้องให้รัฐเข้ามาจัดการลดจำนวนวัยรุ่นหญิงที่ท้องไม่พร้อม และส่งเสริมสถาบันครอบครัว (พัฒนาพงศ์ จันทรานนทวงศ์, บรรณาธิการ, 2551) จึงเห็นได้ว่า สถานการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเป็นปัญหาที่กำลังรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อประชากรในแง่ของการพัฒนาประเทศ เนื่องจากเยาวชนหรือวัยรุ่นเป็นวัยที่ควรจะต้องอยู่ในช่วงของการศึกษา หากวัยรุ่นตั้งครรภ์ในช่วงอายุนี้อาจทำให้เกิดผลกระทบที่ตามมาทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ จึงจำเป็นต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของวัยรุ่นและพัฒนาการด้านต่างๆของวัยรุ่นที่จะส่งผลต่อการเลี้ยงดูบุตร

2.1 ความหมายของมารดาวัยรุ่น

ชยันตม์ นักไร่ (2545) กล่าวว่า วัยรุ่น (adolescence) มาจากรากศัพท์เดิมในภาษาละตินว่า adolescere ซึ่งหมายถึง ความเจริญเติบโตไปสู่วุฒิภาวะ การที่เด็กเข้าสู่วุฒิภาวะนั้น ไม่ใช่ทางร่างกายเท่านั้น แต่จิตใจก็เจริญเติบโตตามไปด้วย กล่าวคือ วัยรุ่นต้องได้รับการพัฒนาไปพร้อมกันทุกๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สติปัญญาและสังคม

อุบลรัตน์ เฟิงสิดิต (2546) กล่าวว่า วัยรุ่น หมายถึง บุคคลผู้ที่มีอายุประมาณ 12 - 19 ปี โดยประมาณ ซึ่งเป็นระยะเวลาที่อยู่ระหว่างวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่ หรืออาจจะมีความหมายได้อีกนัยหนึ่งคือ เป็นวัยแห่งการที่เคยได้รับการปกป้องคุ้มครองดูแลจากผู้ใหญ่ไปสู่การปกป้องดูแลและช่วยเหลือตนเอง ตัดสินใจด้วยตนเอง นอกจากนี้ ความหมายของวัยรุ่น อาจจะมีความหมายในอีกกรณีว่า เป็นวัยที่มีพัฒนาการอย่างรวดเร็ว หรือเป็นวัยที่จะมีความสามารถในการสืบพันธุ์ต่อไปได้

สุพัทธา บุญญานุกาพพงศ์ (2547) กล่าวว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่มีความสำคัญ และต้องปรับตัวอย่างยากลำบากที่สุดระยะหนึ่งของชีวิต เพราะเป็นระยะที่ก้ำกึ่งระหว่างความเป็นเด็ก และความเป็นผู้ใหญ่ มีผู้นิยมเรียกวัยนี้ด้วยคำต่างๆ เช่น “วัยรุ่น วัยรุ่น” “วัยรุ่น วัยหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต” และ “วัยรุ่น วัยพายุบูแคม”

ศรีเรื่อน แก้วกังวาล (2549) กล่าวว่า วัยรุ่นเป็นช่วงเปลี่ยนวัย เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อที่เปลี่ยนจากความเป็นเด็กสู่ความเป็นผู้ใหญ่ โดยมีอายุประมาณ 12-25 ปี มีความอ่อนไหวทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ได้ง่าย วัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านพัฒนาการอย่างรวดเร็วมาก และเห็นได้ชัดเจนในทุกด้านทั้งทางกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา

Rathus (2006) กล่าวว่า วัยรุ่น หมายถึง การเปลี่ยนช่วงเวลาระหว่างวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่ วัยรุ่นจะแสดงพัฒนาการที่แตกต่างอย่างชัดเจนระหว่างวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่

Santroek (2007) กล่าวว่า วัยรุ่น หมายถึง ช่วงของการพัฒนาในการข้ามผ่านช่วงวัยเด็กไปสู่วัยผู้ใหญ่ตอนต้น ซึ่งเริ่มต้นวัยในช่วงอายุ 10 – 12 ปี และสิ้นสุดที่อายุ 18 – 22 ปี วัยรุ่นเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพอย่างรวดเร็ว มีน้ำหนักและส่วนสูงเพิ่มขึ้น โครงสร้างของร่างกายเปลี่ยนแปลงไป มีพัฒนาการด้านบุคลิกลักษณะทางเพศ เป็นวัยที่มีความคิดเป็นนามธรรม ยึดมั่นในอุดมคติและเป็นผู้ที่มีเหตุมีผลมากขึ้น

สรุปได้ว่า มารดาวัยรุ่น หมายถึง สตรีในช่วงอายุ 12 ปีถึง 19 ปี ซึ่งเป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาอย่างรวดเร็วจากวัยเด็กเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ ในสถานภาพของการเป็นมารดา

เมื่อวัยรุ่นจำเป็นต้องเปลี่ยนสถานภาพจากเด็กมาเป็นมารดา ซึ่งอาจเกิดการตั้งครรรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ และหากมารดาวัยรุ่นเหล่านี้ไม่ได้รับการสนับสนุนหรือการยอมรับจากสังคมรอบข้างก็จะส่งผลอย่างมากต่อการเลี้ยงดูบุตร หรือการตัดสินใจทำแท้งเพื่อกำจัดปัญหา แต่มีมารดาวัยรุ่นจำนวนมากที่ยังคงต้องการที่จะเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม การเป็นมารดาในช่วงที่พัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์และสติปัญญายังไม่พร้อมที่จะเลี้ยงดูอีกหนึ่งชีวิตนั้น เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีผู้ให้ความรู้และการดูแลมารดาวัยรุ่นเหล่านี้เป็นพิเศษ เพื่อให้มารดาวัยรุ่นสามารถเลี้ยงดูบุตรของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเป็นมารดาวัยรุ่นนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับ

การพัฒนาของวัยรุ่นด้วย ผู้ที่ดูแลมารดาวัยรุ่นจึงต้องมีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของวัยรุ่น เพื่อให้สามารถดูแลและให้ความรู้มารดาวัยรุ่นเหล่านี้ได้ตรงตามพัฒนาการ

2.2 พัฒนาการของมารดาวัยรุ่น

วัยรุ่นเป็นช่วงวัยที่มีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ที่เด่นชัด ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคมซึ่งพัฒนาการดังกล่าวทำให้วัยรุ่นเกิดความวิตกกังวลและความยุ่งยากใจในการปรับตัว การศึกษาพัฒนาการของวัยรุ่นจะทำให้รู้และเข้าใจในลักษณะธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงของเด็กวัยรุ่นซึ่งถือว่าเป็นช่วงวัยที่สำคัญที่สุดช่วงหนึ่งของมนุษย์

Kroger (2007) แบ่งวัยรุ่นออกเป็น 3 ระยะ คือ

1. วัยรุ่นตอนต้น (early adolescence) อายุ 11-14 ปี หรือวัยแรกรุ่น (puberty) มีการเปลี่ยนแปลงทางชีววิทยา ในด้านส่วนสูง น้ำหนัก รูปร่าง และมีความแข็งแรงและอดทนเพิ่มขึ้น มีการปรับตัวที่ซับซ้อนมากขึ้นจากช่วงวัยเด็กตอนปลาย ในช่วงนี้ เด็กผู้หญิงเริ่มมีหน้าอก ต่อมาก็มีขนที่อวัยวะเพศ มีกลิ่นตัว การเปลี่ยนแปลงทางกายของเด็กวัยรุ่นเป็นต้นเหตุให้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านอื่น ๆ ตามมา เช่น ด้านอารมณ์ ลักษณะสัมพันธ์กับผู้อื่น สมรรถภาพทางสมอง ทักษะคิด ค่านิยม ความนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549) ช่วงนี้วัยรุ่นมีกิจกรรมกับพ่อแม่ลดลง ต้องการความเป็นส่วนตัว มีความคิดเพ้อฝัน มีความรู้สึกว่ามีคนจ้องมองและสนใจตลอดเวลา พัฒนารูปแบบความสัมพันธ์กับเพื่อนมากขึ้น สนใจคบเพื่อนมากขึ้น และมักเป็นเพื่อนเพศเดียวกัน

2. วัยรุ่นตอนกลาง (middle adolescence) อายุ 15-17 ปี เป็นระยะที่มีการปรับตัวให้เข้ากับเปลี่ยนแปลงใหม่นี้ เริ่มยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางสรีระทั้งเพศชายและหญิง สนใจในเรื่องความสวยงาม การแต่งตัวให้น่าดึงดูดใจ เริ่มมีการนัดพบเพศตรงข้ามและมีกิจกรรมทางเพศ วัยนี้มีความคิดว่าเรื่องร้ายแรงจะไม่เกิดขึ้นกับตน จึงทำให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ เช่น สูบบุหรี่ ดื่มยาเสพติด ตั้งครรภ์ มีความขัดแย้งกับพ่อแม่สูง ดื้อรั้น โมโหง่าย เพื่อนมีอิทธิพลสูง เริ่มแสดงความสัมพันธ์แบบคนรัก เริ่มมีการตัดสินใจเกี่ยวกับอาชีพและมีส่วนร่วมในการแสดงบทบาททางสังคมมากขึ้น เป็นระยะที่เริ่มทดลองเกี่ยวกับเพศ ซึ่งถ้าขาดความรู้และการป้องกันจะก่อให้เกิดปัญหาตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ หรือเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ รวมทั้งโรคเอดส์ได้

3. วัยรุ่นตอนปลาย (late adolescence) อายุ 18-21 ปี เป็นระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงจากการเป็นเด็กสู่การเป็นผู้ใหญ่ เข้าใจการเปลี่ยนแปลงทางเพศที่เกิดขึ้นได้ดี วัยนี้จะมีความคิดเชิงนามธรรม ศีลธรรม จริยธรรม มองอนาคตบนพื้นฐานของความเป็นจริงและจะกลับมารับฟัง

คำแนะนำของพ่อแม่ รู้จักยืดหยุ่นและรู้จักเตือนสติตนเอง มีเวลาให้เพื่อนๆ น้อยลง แต่จะมีเวลาและสนิทสนมกับเพื่อนต่างเพศมากขึ้น และเริ่มแสดงบทบาททางเพศของตนได้เป็นอย่างดี

พัฒนาการของมารดาวัยรุ่นแบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. พัฒนาการทางร่างกาย เมื่อเด็กเข้าสู่วัยรุ่น การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายด้านส่วนสูง น้ำหนักและรูปร่างจะดำเนินไปอย่างรวดเร็ว และการเจริญเติบโตภายใน เช่น การทำงานของต่อมบางชนิด โคจรกระดูกแข็งแรงขึ้น การมีประจำเดือนของเด็กหญิง (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549) รวมทั้งการเจริญเติบโตของอวัยวะที่เกี่ยวข้องกับการสืบพันธุ์ซึ่งแสดงให้เห็นการมีวุฒิภาวะทางเพศ สิ่งแรกที่แสดงถึงการเจริญเติบโตของเด็กหญิงเป็นวัยรุ่นก็คือการเริ่มมีหน้าอก มีขนขึ้นภายหลัง มดลูก ช่องคลอด อวัยวะเพศ ครีติอริสจะมีขนาดใหญ่ขึ้น ในเวลาเดียวกับที่มีหน้าอก รวมถึงการมีประจำเดือนเป็นครั้งแรก โดยเฉลี่ยเด็กหญิงจะมีประจำเดือนครั้งแรกเมื่ออายุ 11 ปีครึ่ง ถึง 12 ปีครึ่ง (เพ็ญพิไล ฤทธาคณานนท์, 2550)

2. พัฒนาการทางอารมณ์ การเปลี่ยนแปลงและการเจริญเติบโตทางร่างกายทั้งภายในและภายนอกกระทบกระเทือนแบบแผนทางอารมณ์ของเด็กวัยรุ่นและวัยรุ่น เด็กมีอารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย สับสน อ่อนไหว มีระดับของอารมณ์ ไม่มั่นคง ระดับของอารมณ์แต่ละอย่างนั้นขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพดั้งเดิมของเด็กและตัวเร้าที่ทำให้เด็กเกิดอารมณ์ เด็กแต่ละคนจะเริ่มแสดงบุคลิกทางอารมณ์ของตนเองออกมาให้ผู้อื่นรับรู้ได้อย่างเด่นชัดทั้งอารมณ์ร้อน วิดกกังวลและอารมณ์อ่อนไหวง่าย (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549)

3. พัฒนาการทางสังคม ลักษณะเด่นทางสังคมของเด็กวัยรุ่นมี 2 ประการ คือ เด็กวัยรุ่นจะมีความสัมพันธ์กับเพื่อนจนยึด “เพื่อนเป็นหลัก” และ “เริ่มมีความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศ” (ชัยนาม นักไร่, 2545) การคบเพื่อนร่วมวัยเป็นพฤติกรรมสังคมที่สำคัญยิ่งต่อจิตใจของเด็กวัยรุ่น กลุ่มของเด็กไม่มีเฉพาะเพื่อนเพศเดียวกันเท่านั้น แต่ยังมีเพื่อนต่างเพศเข้ามาสมทบด้วย สัมพันธภาพระหว่างเด็กหญิงและเด็กชายเปลี่ยนไปจากวัยเด็กตอนปลาย การเจริญเติบโตทางเพศเป็นแรงกระตุ้นให้เด็กชายและเด็กหญิงเริ่มสนใจซึ่งกันและกัน เด็กมีความสนใจในกิจกรรมทางเพศมากขึ้น ซึ่งหากเด็กวัยรุ่นไม่ได้รับความรู้เกี่ยวกับบทบาททางเพศหรือเพศศึกษาที่ถูกต้องเหมาะสมแล้ว เด็กวัยรุ่นที่มีความสนใจ อยากรู้ อยากรลอง อาจแสดงพฤติกรรมทางสังคมและบทบาททางเพศที่ไม่ถูกต้องและอาจก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมาเช่น ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการแต่งงาน การตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ การเป็นโสเภณีวัยรุ่น เป็นต้น (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549)

4. พัฒนาการทางสติปัญญา เข้าขั้นที่ Piaget เรียกว่า “ปฏิบัติการด้านนามธรรม” (formal operations) เด็กวัยนี้จะคิดถึงหลายๆด้านได้ในเวลาเดียวกัน เข้าใจการเปรียบเทียบ อุปมาอุปมัย และสามารถคิดในด้านตรงกันข้ามได้ด้วย นอกจากนั้นยังเข้าใจเวลาในประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมที่แตกต่างจากของตนด้วย (เพ็ญพิไล ฤทธาคณานนท์, 2550)

แนวคิดเกี่ยวกับความหมายและพัฒนาการของมารดาวัยรุ่นนั้น แสดงให้เห็นว่าการที่เด็กวัยรุ่นอายุเพียง 12-19 ปีนั้นจะเปลี่ยนแปลงบทบาทจากเด็กวัยรุ่นมาเป็นมารดาเป็นสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อทั้งร่างกายและจิตใจของมารดาวัยรุ่นอย่างมาก แต่เนื่องจากวัยรุ่นเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่จะต้องมีการเปลี่ยนผ่านจากวัยเด็กเข้าสู่ผู้ใหญ่ การมีวุฒิภาวะทางร่างกายอาจไม่สอดคล้องกับวุฒิภาวะทางด้านอารมณ์และจิตใจ เมื่อมีการตั้งครรภ์เกิดขึ้นหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นจะยังมีความต้องการและมีพฤติกรรมเช่นเดียวกับวัยรุ่นทั่วไป ในขณะที่การตั้งครรภ์และการเป็นมารดาเป็นบทบาทของผู้ใหญ่ที่ต้องมีความรับผิดชอบ การตั้งครรภ์จึงทำให้หญิงวัยรุ่นรู้สึกไม่มั่นคง มีความยากลำบากในการตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคตของตนเองและทารกในครรภ์ ทั้งปัญหาที่เกิดจากการตั้งครรภ์และปัญหาที่เกิดจากพัฒนาการของวัยรุ่นเอง การตั้งครรภ์จึงเป็นภาวะวิกฤตซ้ำซ้อนสำหรับหญิงวัยรุ่นที่ต้องการความสามารถในการปรับตัวเป็นอย่างมากโดยเฉพาะการปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่ของการเป็นมารดาในระยะตั้งครรภ์ (สุนิดา ชูแสง, 2546)

2.3 การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

การศึกษาในต่างประเทศเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พบว่า มีจำนวนสูงเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในสังคมอุตสาหกรรม (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549) สำหรับประเทศไทยมีการคลอดบุตรของมารดาวัยรุ่นสูงถึงวันละ 140 ราย หรือประมาณปีละ 50,000 ราย จากสถิติของกรมอนามัย อัตราการตั้งครรภ์ในมารดาที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี สูงถึงร้อยละ 14.7 มากกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ ต้องไม่เกินร้อยละ 10 นอกจากนี้ยังพบปัญหาอัตราทารกแรกเกิดมีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ 2,500 กรัม สูงถึง ร้อยละ 8.7 สูงกว่าอัตรามาตรฐานขององค์การอนามัยโลก ที่ตั้งไว้ไม่เกิน ร้อยละ 7 (ฐาภรณ์ บุนปาน, บรรณานิการ, 2551) กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขชี้ข้อมูลว่าร้อยละ 20 ในผู้หญิงไทยที่ตั้งครรภ์ 100,000 ราย เป็นเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี และประเทศไทยถูกจัดอันดับมีมารดาในช่วงวัยรุ่นมากที่สุดในเอเชีย (สรารุท วัชรพล, บรรณานิการ, 2552)

ข้อมูลปัจจุบันเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นคิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 20-30 ของการตั้งครรภ์ทั้งหมด และเป็นร้อยละ 19 ของวัยรุ่นอายุระหว่าง 15-19 ปี ที่มีเพศสัมพันธ์แล้ว ในจำนวนนี้ร้อยละ 80 เป็นการตั้งครรภ์แบบไม่ตั้งใจ ร้อยละ 30 นำไปสู่การทำแท้ง ร้อยละ 14 แท้งบุตรเอง

และอีกร้อยละ 56 มีการคลอดบุตร ซึ่งบุตรที่คลอดออกมาจะมีปัญหาในเรื่องของน้ำหนักตัวน้อย เกิดก่อนกำหนด เสียชีวิตหลังคลอด และร้อยละ 10 จะถูกทิ้งไว้ในโรงพยาบาลคิดเป็นอัตราเฉลี่ย วันละ 2.61 คนต่อประชากร 100,000 คน เมื่อไปดูตัวเลขการตั้งครรภ์ของมารดาวัยรุ่นในกลุ่มประเทศใกล้เคียงถือว่าน่าตกใจ เพราะประเทศไทยมีอัตราการตั้งครรภ์ของมารดาวัยรุ่น เทียบกับจำนวนประชากรที่ตั้งครรภ์และคลอด สูงถึง 70 คนต่อประชากร 1,000 คน ขณะที่ประเทศญี่ปุ่น เกาหลี หรือจีน มีอัตราส่วนของมารดาวัยรุ่นเพียง 4-5 คนต่อประชากร 1,000 คน ประเทศสิงคโปร์ประมาณ 8 คนต่อ 1,000 คน ในประเทศกัมพูชา อัตราการตั้งครรภ์ของมารดาวัยรุ่นยังอยู่ที่ประมาณ 15 คนต่อ 1,000 คน เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในเอเชียที่มีการเปิดกว้างเรื่องเพศสัมพันธ์ ประเทศไทยมีอัตราการตั้งครรภ์สูงที่สุด (ฐาตุร บุนปาน, บรรณาธิการ, 2551)

สาเหตุสำคัญที่ทำให้อัตราส่วนของมารดาวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์สูงขึ้น มาจากค่านิยมทางเพศที่เปลี่ยนไป เด็กมีเพศสัมพันธ์เร็ว ขณะเดียวกัน เด็กก็ขาดความนับถือตัวเอง ขาดความรักในตัวเอง ต้องการความรัก ทำให้เกิดเงื่อนไขในการตัดสินใจมีเพศสัมพันธ์ นอกจากนี้ยังถือเป็นการเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่นทั่วโลก เรียกว่าเป็นสมัชชานิยมของทั่วโลก (global trend) ที่ขณะนี้เด็กเป็นหนุ่มสาวเร็วขึ้น เด็กผู้หญิงมีประจำเดือนเร็วและเด็กผู้ชายมีการเปลี่ยนแปลงฮอร์โมนเพศเร็วขึ้น (ฐาตุร บุนปาน, บรรณาธิการ, 2551)

สถานการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเป็นปัญหาที่กำลังรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อประชากรในแง่ของการพัฒนาประเทศ เนื่องจากเยาวชนหรือวัยรุ่น เป็นวัยที่ควรจะต้องอยู่ในช่วงของการศึกษา หากวัยรุ่นตั้งครรภ์ในช่วงอายุนี้นี้ จะทำให้เกิดผลกระทบที่ตามมาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจของมารดาและบุตร เพราะส่วนใหญ่จะยังขาดความพร้อมในการดูแลสุขภาพทั้งตนเองในระหว่างตั้งครรภ์และหลังคลอด ทำให้คุณภาพชีวิตของเด็กลดลง มารดาวัยรุ่นมักมีบุตรที่ไม่ค่อยสมบูรณ์ เช่น การคลอดก่อนกำหนด ความบกพร่องของระบบประสาท ซีโรค จนอาจเสียชีวิตตั้งแต่ยังเด็ก มารดาวัยรุ่นเองอาจมีปัญหาในการตั้งครรภ์อีกด้วย เช่น ท้องนอกมดลูก คลอดยาก ตกเลือด และเมื่อคลอดลูกออกมาแล้วยังมีปัญหาการเลี้ยงดูบุตรติดตามมาอีก (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549)

ผลกระทบของการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นไม่ใช่ปัญหาเล็กๆ ในด้านสุขภาพมารดาวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์มีปัญหาครรภ์เป็นพิษ และประมาณร้อยละ 57 มีภาวะซีมเศร้าหลังคลอดภายใน 4 ปี ทางด้านสังคมมารดาวัยรุ่นกลุ่มนี้ จบการศึกษาต่ำกว่าศักยภาพ นอกจากปัญหาสุขภาพของมารดาและบุตรแล้ว มารดาวัยรุ่นยังมีปัญหาเรื่องของสภาวะอารมณ์ที่ไม่มั่นคง มีความเสี่ยงสูงที่จะเกิดภาวะซีมเศร้า เครียด ที่จะนำไปสู่ปัญหาอื่นๆ การปกปิดไม่ให้ผู้ปกครองทราบเรื่องการตั้งครรภ์ ปัญหาด้านการเรียน การทำแท้ง รวมถึงการฆ่าตัวตาย (ฐาตุร บุนปาน, บรรณาธิการ,

2551) สอดคล้องกับ Rathus (2006) ที่กล่าวว่า การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นนั้นก่อให้เกิดปัญหาทั้งต่อตัวมารดาและบุตร คือ มารดาวัยรุ่นมีประสบการณ์ที่ยุ่งยากในการรักษาทางการแพทย์ระหว่างที่กำลังตั้งครรภ์ และบุตรที่เกิดจากมารดาวัยรุ่นเหล่านี้มีความเสี่ยงสูงที่จะเจริญเติบโตได้ไม่เต็มที่ในระหว่างตั้งครรภ์และมีภาวะน้ำหนักตัวแรกเกิดต่ำกว่าเกณฑ์ และเมื่อเข้าสู่วัยอนุบาลเด็กจะมีระดับสติปัญญาต่ำและมีปัญหาทางพฤติกรรมและทางอารมณ์ ซึ่งจะเกิดปัญหาเหล่านี้ในเด็กผู้ชายมากกว่าเด็กผู้หญิง นอกจากนี้ มารดาวัยรุ่นยังมีความรู้ที่น้อยเกี่ยวกับการเป็นผู้ปกครองและพัฒนาการของบุตร ส่งผลให้มารดาวัยรุ่นมีความมั่นใจในบทบาทการเป็นผู้ปกครองและการแสดงออกในการเลี้ยงดูบุตรน้อยกว่ามารดาที่มีอายุมากกว่า (Bornstein และ Putnick, 2007) รวมทั้งมารดาวัยรุ่นมีความจำกัดในด้านการศึกษาและทักษะการประกอบอาชีพ ขาดแคลนแหล่งสนับสนุนด้านการเงิน มีความเครียดสูงและเกิดความขัดแย้งกับครอบครัวมากกว่ามารดาที่อายุมากกว่า (Letourneau, Stewart และ Barnfather, 2004)

การศึกษาในสหรัฐอเมริการายงานว่าเด็กวัยรุ่นที่มักตั้งครรภ์ก่อนแต่งงาน เมื่อมีบุตรแล้วจึงแต่งงานหรือจดทะเบียนสมรส จะมีความเสี่ยงต่อการเลิกร้างกันสูงกว่าคู่สมรสที่ไม่ใช่วัยรุ่น เพราะมักมีปัญหาทางด้านการเรียนและการทำหน้าที่สามี-ภรรยา บิดา-มารดา รวมทั้งการปรับตัวต่อปัญหาวัยรุ่นร่วมกับปัญหาการมีบุตรนอกสมรส (Gornly และ Brodzinsky, 1989 อ้างถึงใน ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549) และเนื่องจากที่ผ่านมามีพบว่า มากกว่าร้อยละ 25 ของมารดาวัยรุ่นที่คลอดบุตรจะตั้งครรภ์อีกครั้งในช่วงเวลา 2 ปีต่อมา บางรายเพียงคลอดบุตรไม่ถึงหนึ่งปีก็กลับมาตั้งครรภ์อีกครั้ง และส่วนใหญ่มักระบุไม่ได้ว่าบิดาของบุตรเป็นใคร (ฐาภกร บุนปาน, บรรณธิการ, 2551)

การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นมีลักษณะเป็นการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ ทำให้วัยรุ่นที่กำลังอยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียนต้องแปรเปลี่ยนสถานภาพมาเป็นมารดา มารดาวัยรุ่นมักขาดความรู้ ความเข้าใจ ขาดทักษะในการเลี้ยงดูบุตร และอีกทั้งยังมีขีดจำกัดด้านความคิด ขาดประสบการณ์การเรียนรู้ในการแก้ปัญหา ทำให้บุตรที่เกิดจากมารดาวัยรุ่นได้รับการเลี้ยงดูไม่ดีเท่าที่ควร ดังนั้นมารดาวัยรุ่นและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลมารดาวัยรุ่นและบุตรจึงควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของการเป็นมารดาที่จะส่งผลดีต่อทั้งตัวมารดาวัยรุ่น คือ ช่วยให้ผู้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของบุตรและส่งเสริมพัฒนาการของบุตรได้เป็นอย่างดี รวมถึงเมื่อมารดาวัยรุ่นสามารถปรับตัวกับสถานภาพความเป็นมารดาได้แล้วก็จะลดระดับความเครียดในการเลี้ยงดูบุตรได้ สามารถให้ความรักความผูกพันกับบุตรได้อย่างเต็มที่เพื่อให้บุตรเกิดความผูกพันที่มั่นคงกับมารดาวัยรุ่นและมีพัฒนาการที่ดี

2.4 บทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย

ความผูกพันเกิดขึ้นเด่นชัดในช่วงวัย 6 เดือน ถึง 2 ปี โดย 6 เดือนแรกของชีวิต สมองส่วนควบคุมประสาทอัตโนมัติต่างๆ จะทำงาน แต่เมื่อเข้าสู่เดือนที่ 6 ถึง 2 ปี สมองส่วนควบคุมการเคลื่อนไหว ความจำ จิตสำนึก ตัวตน เริ่มพัฒนา การสร้างความผูกพันก็เริ่มขึ้น (นที รักษาदारวรรณ, 2552) สอดคล้องกับ กรมสุขภาพจิต (2548) ที่กล่าวว่า บุตรช่วงปฐมวัยสามารถสร้างความผูกพันได้ตั้งแต่แรกเกิด เนื่องจากเด็กมีกลไกด้านประสาทวิทยาและชีววิทยา มีโปรแกรมในสมองสามารถรับรู้อารมณ์ของผู้อื่นและสื่อสารความรู้สึกและความต้องการภายในได้ ช่วงแรกเกิด - 1 ปี เด็กเรียนรู้ว่าใครคือพ่อแม่และพัฒนาความผูกพันกับพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดู ช่วงวัย 1-3 ปี เด็กเรียนรู้สิ่งแวดล้อม ภาษาพูด ความเป็นตัวของตัวเอง แสดงอารมณ์ความรู้สึกจากผู้เลี้ยงดูเป็นหลัก มีพัฒนาการความผูกพันอย่างสมบูรณ์ขึ้น สามารถรู้ได้ว่าเด็กคนใดมีความมั่นคงทางอารมณ์หรือขาดความมั่นคงทางอารมณ์ และช่วงวัย 3 ปีขึ้นไป ความผูกพันมีความซับซ้อนมากขึ้น เด็กเริ่มวางเงื่อนไขกับพ่อแม่ พยายามมีอิทธิพลต่อพ่อแม่ แสดงความต้องการให้พ่อแม่รู้และเด็กเริ่มมีความผูกพันกับเพื่อน ความผูกพันที่มั่นคงจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อพ่อแม่มีความมั่นคงทางจิตใจ ปฏิบัติตัวสม่ำเสมอในการเข้าใจ อารมณ์ความรู้สึกของเด็กและตอบสนองความต้องการทางร่างกายและจิตใจเด็กอย่างเหมาะสม

บทบาทหน้าที่การเป็นมารดาในการอบรมเลี้ยงดูบุตรนั้น เป็นการปรับตัวด้านความรู้สึกและพฤติกรรมตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริงในบทบาทการเป็นมารดาที่มีต่อตนเอง ต่อบุตร ต่อบุคคลในครอบครัว ตลอดจนต่อสังคม ซึ่งอายุของมารดาเป็นสิ่งที่สามารถบ่งบอกถึงควมมีวุฒิภาวะและความสามารถในการปฏิบัติบทบาทมารดา ซึ่งจากลักษณะของมารดาวัยรุ่น อาจมีข้อจำกัดเนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่อยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่ เป็นวัยที่ต้องการความเป็นอิสระ ต้องการพึ่งตนเอง ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เอาแต่ใจตนเอง (Perry, 2004) และแสวงหาความเป็นเอกลักษณ์แห่งตน ขาดความรู้ประสบการณ์ในการเลี้ยงดูบุตร ขาดวุฒิภาวะทางอารมณ์และสังคม มีความขัดแย้งระหว่างความต้องการของตนเองกับบุตร (Pillitteri, 2003) เป็นเหตุให้ไม่สามารถตระหนักถึงปัญหาและแก้ไขสถานการณ์ได้ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งมารดาวัยรุ่นที่ไม่เคยมีบุตรมาก่อน บทบาทความรับผิดชอบของมารดาจึงเป็นบทบาทใหม่ ส่งผลถึงความสามารถและประสิทธิภาพในการปฏิบัติบทบาทในครอบครัว (Whiteside-Mansell, Pope และ Bradley, 1996) การเป็นมารดาในระยะวัยรุ่นจึงเป็นภาวะวิกฤติที่ซ้ำซ้อนกันระหว่างภาวะวิกฤติจากการเป็นมารดาและภาวะวิกฤติจากการเป็นวัยรุ่น ซึ่งมารดาเป็นผู้ที่มีวัยเพียง 12 - 19 ปี ยังไม่บรรลุทั้งวุฒิภาวะและนิติภาวะ การอบรมเลี้ยงดูบุตรให้บุตรเจริญเติบโตขึ้นมาดี พัฒนาการทุกด้าน ตอบสนองความต้องการของบุตรและสร้างเสริมความผูกพันให้มั่นคงและมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นย่อมเป็นไปได้ยาก

การสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัยเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นมากต่อการสร้างเสริมพัฒนาการของบุตร ซึ่งการสร้างความผูกพันระหว่างมารดากับบุตรนั้นถือเป็นกระบวนการของธรรมชาติ โดยเด็กจะผูกพันกับคนในครอบครัวที่ให้การตอบสนองและการติดต่อทางอารมณ์ที่มีคุณภาพ ไม่ใช่การให้อาหารหรือการเปลี่ยนผ้าอ้อม แต่การตอบสนองและการติดต่อทางอารมณ์ หมายถึง การใส่ใจ การยิ้ม การหัวเราะ การเล่นกับบุตร ส่วนคุณภาพ หมายถึง ต้องมีความหนักแน่น รุนแรง และทันท่วงที ความรุนแรงในที่นี้เป็นความรุนแรงของภาวะอารมณ์ที่มารดาตอบสนองให้เด็กรู้สึกหรือสัมผัสอารมณ์นั้นๆของมารดาได้ (นที รักษาวารณ, 2552) รวมถึง การเสริมสร้างความรักความผูกพันที่มั่นคง รักษาความสัมพันธ์และความสม่ำเสมอระหว่างความต้องการของเด็กและการตอบสนองของพ่อแม่ ดูแลปกป้องไม่让孩子ต้องเผชิญกับความเครียดมากเกินไป ซึ่งเป็นบทบาทของพ่อแม่ที่จะช่วยพัฒนาสมองเด็กในช่วงนี้ได้

การสร้างความผูกพันของมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัยนั้น เกิดได้จากการที่มารดาเลี้ยงดูบุตรด้วยความรัก ความเอาใจใส่ ความคงเส้นคงวา และการตอบสนองอย่างเหมาะสม ภายใต้บรรยากาศที่ก่อให้เกิดความผูกพัน รวมทั้งการดูแลที่มีความละเอียดอ่อนและการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างมารดาวัยรุ่นและบุตรช่วงปฐมวัย Honig (2002) กล่าวว่า การเกิดความผูกพันระหว่างมารดาและบุตรนั้นเกิดจากองค์ประกอบ 2 ประการ คือ คุณภาพของการเลี้ยงดูบุตรและความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องระหว่างบุตรกับมารดา ลักษณะของการดูแลบุตรที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความผูกพัน คือ มารดาจะเข้ามาคลุกคลีอยู่กับบุตรตลอดเวลา มีอัตราการสัมผัสกับบุตรสูง มีการกอด การพูดคุยกับบุตร มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ กับบุตรและสร้างบรรยากาศของความรู้สึกเบิกบานใจให้เกิดขึ้นกับบุตร ให้ความรักความอบอุ่น ตอบสนองต่อความต้องการของบุตรได้ ให้ความสนใจบุตร เล่นกับบุตร และสนใจดูแลเกี่ยวกับความปลอดภัยของบุตร (คันสนีย์ ฉัตรคุปต์, 2545) รวมถึงการเลี้ยงดูของมารดาที่มีปฏิสัมพันธ์กับบุตรในขณะที่เปลี่ยนผ้าอ้อม ให้อาหารหรือนม อาบน้ำและทำความสะอาดร่างกาย อุ้มปลอบหรือกอดนอนต่างก็มีความสำคัญเท่าๆกับกิจกรรมที่เด็กได้เล่น ดูหนังสือภาพ และเคลื่อนไหว (อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร, 2542)

Gonzales-Mena และ Eyer (2001) ให้ความสำคัญกับการสร้างสัมพันธ์ภาพความผูกพันระหว่างเด็กกับผู้เลี้ยงดู โดยเน้น 3 ประเด็นหลัก คือ การยอมรับนับถือเด็ก การตอบสนองต่อเด็ก และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและกัน ภายใต้หลัก 9 ประการ ดังนี้

1. ให้เด็กเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมหรือสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับตัวเด็ก
2. ใช้เวลากับเด็กอย่างมีคุณภาพ
3. เรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการสื่อสารที่มีความเฉพาะตัวของเด็ก และให้เด็กได้เรียนรู้วิธีการสื่อสารของผู้เลี้ยงดูด้วย

4. ใช้เวลาและพลังงานอย่างคุ้มค่าในการพัฒนาเด็ก
5. ให้การยอมรับนับถือเด็กว่าเป็นบุคคลที่มีค่า
6. แสดงความรู้สึกที่แท้จริงอย่างเหมาะสมเพื่อให้เด็กรู้จักรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น
7. เป็นแบบอย่างในการแสดงพฤติกรรมที่ต้องการสอนเด็ก
8. เปิดโอกาสให้เด็กแก้ปัญหาด้วยตนเอง
9. สร้างบรรยากาศที่ก่อให้เกิดความรู้สึกปลอดภัย โดยการทำให้เด็กเกิดความ

ไว้วางใจ

Perry (2001) เสนอแนะวิธีการสร้างเสริมความผูกพัน ดังนี้

1. การยิ้มและการมองบุตรด้วยสายตาที่แสดงถึงความรัก
2. การใช้เวลาร่วมกับบุตร ฟังและสบตากับบุตรสม่ำเสมอ
3. การสัมผัสที่นุ่มนวลกับบุตร โดยการกอด และโอบบุตรเบาๆ หรือกุมมือบุตร
4. การช่วยเหลือให้บุตรเรียนรู้ถึงการแสดงออกทางอารมณ์ที่เหมาะสม เรียนรู้

วิธีการเข้าใกล้มารดา วิธีการสบตากับมารดา และวิธีการสัมผัสมารดา

5. การสอนให้บุตรเรียนรู้และจดจำวิธีสร้างและรักษาความสัมพันธ์กับมารดาและผู้อื่น โดยเฉพาะเด็กซ้หายซึ่งมักจะไม่ใช่หาผู้อื่น มารดาควรช่วยให้บุตรได้ทำกิจกรรมร่วมกับบุคคลหรือเด็กวัยเดียวกันที่มีพื้นอารมณ์แบบเดียวกัน

Honig (2002) กล่าวถึงยุทธวิธีที่จะช่วยสร้างเสริมให้เด็กเกิดความผูกพันที่มั่นคงกับผู้เลี้ยงดู คือการส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศของความรู้สึกอบอุ่นปลอดภัย การตอบสนองอย่างเหมาะสมต่อภาษาทางกายของเด็ก ให้เด็กได้แสดงความรู้สึกของตนเอง สอนทักษะในการเข้ากลุ่มกับเด็กคนอื่นๆ ประเด็นสำคัญที่ผู้เลี้ยงดูต้องคำนึงถึงในการสร้างความผูกพันกับเด็ก ได้แก่

1. การเริ่มต้นด้วยความรักและให้ความรักเป็นองค์ประกอบสำคัญของการสร้างความผูกพันกับเด็ก

2. การปฏิบัติต่อเด็กด้วยท่าทีที่แสดงการยอมรับเด็ก
3. การส่งเสริมและสนับสนุนความพยายามของเด็ก
4. การสร้างบรรยากาศให้เกิดความรู้สึกที่ผ่อนคลาย

อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร (2546) ได้เสนอแนวทางที่ก่อให้เกิดความผูกพัน ดังนี้

1. การตอบสนองทางอารมณ์ของเด็ก
2. การปฏิบัติต่อเด็กด้วยการมีปฏิสัมพันธ์อย่างเหมาะสมกับพัฒนาการ
3. การยอมรับในตัวเด็ก
4. ความอ่อนไหวต่อการตอบสนอง

5. การสัมผัสกายอย่างใกล้ชิด

6. การตอบสนองเด็กด้วยการกระทำซ้ำและคงเส้นคงวา

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2546) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับแนวปฏิบัติของพ่อแม่และผู้เลี้ยงดูในการสร้างบรรยากาศหรือจัดกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กรู้สึกผูกพันกับผู้เลี้ยงดู ดังนี้

1. การสัมผัสและอุบถตัวเด็กเบาๆ ขณะให้นม ซึ่งนอกจากจะช่วยสร้างความอบอุ่นความรัก ความผูกพันต่อกันแล้วยังทำให้ระบบการทำงานต่างๆ ภายในร่างกายเด็กได้รับการกระตุ้น

2. การใช้การเล่นเป็นสื่อในการสร้างความผูกพัน โดยพ่อแม่ผู้เลี้ยงดูมีส่วนร่วมในการเล่นของเด็ก เช่น ให้เด็กเล่นอย่างอิสระ คอยดูแลความปลอดภัยในระหว่างการเล่น แนะนำให้เด็กได้เล่นของเล่นที่มีประโยชน์และเหมาะสมกับวัย สอนกฎระเบียบกติกาในการเล่น

3. การจัดกิจกรรมประสานความผูกพันที่พ่อแม่กับบุตรหรือเด็กกับผู้เลี้ยงดูได้ใช้เวลาทำกิจกรรมร่วมกัน การมีส่วนร่วมในกิจวัตรประจำวันของครอบครัว การพูดคุยกัน เล่าเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ดูโทรทัศน์ ฟังเพลงหรือร้องเพลงด้วยกัน อ่านหนังสือด้วยกัน

4. การสอนให้เด็กรู้จักใช้เหตุผลและรับฟังเหตุผลของเด็ก

5. การให้รางวัลเมื่อบุตรทำความดี พูดคุยชมเชย อุบถหัว กอดหรือให้รางวัลเป็นสิ่งของ

สุวรรณณี พุทธิศรี (2546) กล่าวถึง บทบาทของมารดาในการสร้างความผูกพันกับบุตรในช่วงขวบปีแรก ดังนี้

1. การเลี้ยงดูบุตรตามกิจวัตรประจำวัน คือ การเลี้ยงดูบุตรด้วยความทะนุถนอม ทั้งในการที่มารดาให้อาหาร การให้นมบุตร การกอดโอบให้บุตรหลับในยามที่บุตรนอน รวมถึงการเล่นกับบุตร และการพูดคุยกับบุตร

2. การที่มารดาให้สัมผัสที่อบอุ่นแก่บุตร ได้แก่ การอุ้ม การกอด การปลอบโยนบุตรเวลาร้องไห้

3. การสร้างบรรยากาศที่ทำให้บุตรเกิดความผ่อนคลาย ความปลอดภัยและช่วยเหลือบุตรจนเกิดความคุ้นเคย

4. การตอบสนองต่อภาษากายของบุตร คือ

4.1 ร้องไห้เมื่อมารดาหายไปจากสายตา และพยายามร้องเรียกหา

4.2 พยายามคลาน หรือเดินเตาะแตะตามหามารดา

4.3 เมื่อเกิดความรู้สึกวิตก เจ็บปวด หวาดกลัว หรือเหนื่อยล้า ง่วงนอนจะยึดติดแต่กับมารดา

4.4 ชอบที่จะกอดรัดป้อนปายอยู่บนตักมารดา

4.5 พุดคุย (แม้จะไม่รู้เรื่อง) และเล่นกับมารดามากที่สุด รวมทั้งการยิ้ม ส่งเสียงและมองหามารดา

4.6 เมื่อมีมารดาอยู่ใกล้ๆ จะรู้สึกมั่นคงพอที่จะสำรวจสิ่งต่างๆ รอบตัวได้

จตุพร รัชมปดี (2550) กล่าวถึงบทบาทของมารดาในการสร้างความผูกพันกับบุตร ดังนี้

1. การมองบุตร การที่มารดาและบุตรช่วงปฐมวัยได้ส่งสายตามองกันและกันเป็นสิ่งสำคัญมาก หนึ่งในสิ่งที่ทารกมีปฏิริยาตอบกลับด้วยตั้งแต่วันแรกในชีวิต คือ ใบหน้าของมนุษย์มารดาควรขยับศีรษะ พุด เลิกคิ้วและที่สำคัญคือยิ้มตลอดเวลาและสบตาบุตร จากการศึกษาพบว่ามารดาที่จ้องมองใบหน้าของบุตร สบตาบุตร ขณะที่ป้อนนมหรือเล่นกับบุตร มีแนวโน้มที่จะไม่ใช้วิธีตีบุตรเมื่อบุตรเริ่มโตขึ้น และบุตรที่มีมารดาเช่นนั้นมักจะรู้จักสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ดีเมื่อบุตรโตขึ้นในอนาคต

2. การพุดคุยกับบุตร ควรเริ่มตั้งแต่ที่บุตรเป็นทารก บุตรวัยทารกจะสื่อสารกับมารดาครั้งแรกด้วยการใช้รอยยิ้ม วิธีที่มารดาใช้พุดคุยกับบุตร คือ ยื่นหน้าเข้าไปใกล้ๆ บุตรแล้วพุดคุยกับบุตรด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้ม ในขณะที่พุดคุยมารดาอาจแสดงพฤติกรรมหัวเราะ โอบกอดและหอมแก้มบุตร สิ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดาและบุตรก็คือ ได้เรียนรู้ข้อเท็จจริง 2 ประการ ประการแรกเมื่อบุตรส่งยิ้มไปก็จะได้รับยิ้มตอบหรือได้คืนมากกว่า เช่น ได้คำชม มีคนกอดตอบ ประการที่สอง คือ ได้เรียนรู้วิธีทำให้มารดาพอใจและวิธีสร้างความสัมพันธ์กับมารดา รู้ว่าจะสามารถเริ่มกระบวนการนี้ได้อย่างไร และจะนำวิธีนี้ไปใช้กับคนอื่นด้วย ดังนั้นวิธีการพุดคุยกับบุตรจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการสร้างความผูกพันระหว่างมารดากับบุตรและช่วยให้บุตรมีปฏิสัมพันธ์กับโลกรอบตัวได้ดี

3. การอ่านหนังสือให้บุตรฟัง เด็กชอบหนังสือและชอบดูหนังสือตั้งแต่เล็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมารดาพลิกหนังสือไปที่ละหน้าพร้อมๆ กับบุตรและอ่านข้อความในหนังสือให้ฟังดังๆ การที่ได้อ่านหนังสือด้วยกัน เป็นโอกาสที่มารดาใกล้ชิดกับบุตร บุตรได้ฟังน้ำเสียงของมารดาที่อ่อนโยนน่าฟัง ช่วยผ่อนคลายจิตใจและสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นปลอดภัยให้กับบุตร

4. การเล่นสนุกกับบุตร สำหรับเด็กแล้วการเล่นสนุกก็เปรียบเหมือนการได้เรียนรู้ ขณะที่เด็กเล่นจะได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ และมีพัฒนาการเพิ่มมากขึ้น การเล่นสนุกช่วยให้เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับความสำคัญของการเข้าสังคมกับผู้อื่น การรู้จักแบ่งปัน แก้ปัญหาด้วยตัวเองโดยไม่ต้องพึ่งพาผู้ใหญ่ รวมทั้งสอนให้รู้จักควบคุมอารมณ์โกรธและพฤติกรรมต่อต้านสังคม เด็กส่วนใหญ่

ชอบเสียงเพลงและชอบให้มารดาร้องเพลงให้ฟังตั้งแต่ช่วงแรกเกิด เด็กหลายคนฮัมเพลงโปรดของตัวเองได้เป็นเวลานานก่อนที่จะพูดได้ มารดาสามารถช่วยกระตุ้นให้บุตรเล่นและร้องรำทำเพลงไปด้วย ซึ่งก็จะทำให้รู้สึกสนุกสนานยิ่งขึ้น นอกจากนี้การทำกิจกรรมร่วมกับบุตรเป็นวิธีที่จะช่วยให้บุตรเรียนรู้และเกิดความผูกพันระหว่างมารดากับบุตรได้

Hacker (2007) กล่าวถึงวิธีการสร้างความผูกพันกับเด็กปฐมวัย ดังนี้

1. มีการปฏิสัมพันธ์กับบุตรทุกวัน ผู้ปกครองควรใช้ในการสื่อสารสัมพันธ์กับบุตร โดยสร้างบรรยากาศให้ผ่อนคลาย ใช้เวลาในการเล่นกับบุตรและทำกิจกรรมร่วมกับบุตร
2. นอนหลับด้วยกันกับบุตร การนอนด้วยกันเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากในการสร้างความผูกพันกับบุตร เนื่องจากช่วงเวลาที่บุตรไม่สบาย เหนื่อยหรือเกิดความกลัวขึ้น บุตรจะรู้สึกสบายใจมากขึ้นเมื่อผู้ปกครองนอนอยู่ข้างบุตร
3. สร้างระเบียบวินัยให้บุตรด้วยความนุ่มนวลอ่อนโยน ผู้ปกครองเปิดโอกาสให้บุตรได้พูดคุยเกี่ยวกับการปฏิบัติตน รวมถึงมีการลงโทษและให้รางวัลกับบุตร
4. อ่านหนังสือร่วมกัน ช่วงเวลาการอ่านหนังสือร่วมกับบุตรเป็นช่วงเวลาที่สำคัญมากในการสร้างสายสัมพันธ์ที่ดีของครอบครัว สำหรับเด็กโตผู้ปกครองเปิดโอกาสให้บุตรเป็นผู้เลือกหนังสือเองและนำมาอ่านร่วมกันกับผู้ปกครอง
5. กอดบุตรอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากการกอดใช้เวลาเพียงไม่นานแต่สามารถทำให้บุตรมีความสุข ผู้ปกครองที่กอดบุตรไม่สม่ำเสมอ เมื่อกอดบุตรจะทำให้บุตรรู้สึกอึดอัดหรืออาย แต่ผู้ปกครองที่เห็นความสำคัญของการกอดและกอดบุตรอย่างสม่ำเสมอจะก่อให้เกิดสายสัมพันธ์ความผูกพันที่ดีระหว่างผู้ปกครองกับบุตร โดยเฉพาะช่วงเวลาที่บุตรเกิดความเครียด บุตรจะต้องการการกอดและสัมผัสจากผู้ปกครองมากที่สุด

Krueger (2008) กล่าวถึง บทบาทในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงวัยแรกเกิด – 3 ปี ดังนี้

1. การตอบสนองความต้องการพื้นฐานของบุตร ในช่วงแรกผู้ปกครองอาจยังไม่ทราบว่าบุตรต้องการอะไร แต่เมื่อใช้เวลาและประสบการณ์ในการเลี้ยงดูบุตร สามารถตอบสนองความต้องการของบุตรอย่างทันที่ที่จะช่วยให้บุตรเกิดความรู้สึกสบายใจและแสวงหาความรู้สึกดังกล่าวจากมารดาอีก นอกจากนี้มารดาควรเลี้ยงดูบุตรตามกิจวัตรประจำวันอย่างสม่ำเสมอและสามารถคาดเดาได้ เพราะบุตรจะคาดเดาได้ว่าเมื่อบุตรเกิดความต้องการ มารดาก็จะตอบสนองได้อย่างทันที่ และการเลี้ยงดูที่ดีจะช่วยให้บุตรมีความรู้สึกสบายใจในการสำรวจสภาพแวดล้อมและเกิดความไว้วางใจมารดา

2. การส่งเสริมการประสานสายตาระหว่างมารดากับบุตร การสบตาเป็นสิ่งสำคัญในกระบวนการสร้างความผูกพันระหว่างมารดากับบุตร และในขณะที่มารดาสบตากับบุตร ควรยิ้มกับบุตรอย่างสม่ำเสมอ เพราะจะช่วยให้บุตรตอบสนองกับมารดาด้วยภาษากาย การร้องเพลงและการเล่นกับบุตรเป็นวิธีการที่ดีในการส่งเสริมให้เกิดการประสานสายตากับบุตร เช่น การเล่นเกมและเล่นจะเอ้ และเล่นปู้ไต่ นอกจากนี้มารดาควรพูดคุยกับบุตรในขณะที่ทำกิจกรรมร่วมกัน ทั้งในขณะที่อาบน้ำหรือให้อาหารบุตร โดยพูดคุยเกี่ยวกับสิ่งที่บุตรกำลังมองหรือกำลังมีปฏิสัมพันธ์อยู่ เพื่อให้บุตรเกิดการเรียนรู้ในโลกรอบตัว

3. การแสดงความรักผ่านการสัมผัสทางกาย สำหรับเด็กวัยทารกและวัยเตาะแตะบางคนแสดงความรักได้ดีและง่ายที่จะกอด แต่ในขณะเดียวกันเด็กอื่นต้องการเวลาที่ปรับตัวให้เกิดความสบายใจที่จะได้รับการแสดงความรักต่างๆ วิธีการที่มารดาแสดงความรักผ่านการปฏิสัมพันธ์ทางกาย มีดังนี้

3.1 การนวดบุตรอย่างนุ่มนวล

3.2 การอาบน้ำด้วยกันเพื่อส่งเสริมให้เกิดการสัมผัสของผิวมารดาและบุตร

3.3 การลูบไล้บริเวณมือ เท้าและแก้มของบุตร

3.4 การจกั้บุตรด้วยขนนกหรือผ้าห่มนุ่มๆ

3.5 การโอบกอดบุตรขณะให้อาหารบุตร

3.6 การกระซิบคำพูดต่างๆ ที่หูของบุตร

3.7 การป้อนอาหารให้แกกันและกันระหว่างมารดากับบุตร

4. การทำกิจกรรมต่างๆร่วมกับบุตร คือ การที่มารดาส่งเสริมให้บุตรทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้บุตรได้มีปฏิสัมพันธ์กับมารดา กิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดสายใยความผูกพันระหว่างมารดาและบุตร มีดังนี้

4.1 การอ่านหนังสือร่วมกัน

4.2 การเดินร่ำร่วมกัน

4.3 การวาดภาพด้วยกัน เช่น การใช้มือของบุตรวาดภาพด้วยสีน้ำ หรือการใช้ชอล์กวาดภาพบนพื้นต่างๆ

4.4 การเล่นน้ำด้วยกันในขณะที่อาบน้ำ

4.5 การกระตุ้นประสาทสัมผัสต่างๆของบุตร เช่น การเล่นเกมระบายสีด้วยนิ้วมือ (finger paint) หรือการเล่นปั้นแป้ง

Griffin (2009) กล่าวถึงบทบาทสำคัญของผู้ปกครองที่ก่อให้เกิดความผูกพันกับบุตร มีดังนี้

1. เตรียมพร้อมสำหรับการตั้งครมภ์ การเกิดและการเป็นผู้ปกครอง
2. สัมผัสด้วยความรักและความเอาใจใส่ในขณะที่ให้อาหารบุตร
3. ตอบสนองบุตรด้วยความนุ่มนวล
4. สัมผัสด้วยความทะนุถนอม
5. สร้างบรรยากาศให้เกิดความรู้สึกปลอดภัยต่อทั้งทางร่างกายและอารมณ์จิตใจของบุตร ในขณะที่บุตรนอนหลับ
6. เลี้ยงดูบุตรด้วยความรักอย่างมั่นคงสม่ำเสมอ
7. สร้างวินัยที่ดีให้กับบุตร

สรุปได้ว่า บทบาทของมารดาช่วยรู่ในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย คือ การที่มารดาแสดงออกถึงความรัก ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ที่มีต่อเด็ก การรับรู้และตอบสนอง ความต้องการและสื่อสัญญาณที่บุตรแสดงออกอย่างรวดเร็วและสม่ำเสมอ ทำให้บุตรรู้สึกปลอดภัย เชื่อฟังมารดา กล้าออกไปสำรวจสิ่งรอบตัวและทำกิจกรรมต่างๆ เมื่อมารดาอยู่ใกล้ โดยมารดาแสดงบทบาทใน 3 ด้าน ได้แก่

1. กิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร หมายถึง การที่มารดาดูแลเพื่อตอบสนองความต้องการทั้งกายและใจของบุตรในขณะที่เลี้ยงดูบุตรในแต่ละวัน โดยมารดาดูแลทั้งกิจวัตรประจำวัน ได้แก่ การรับประทานอาหาร การขับถ่าย การอาบน้ำ การนอน และกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ การเล่นกับบุตร การพูดคุยเล่าเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน การอ่านหนังสือนิทานร่วมกัน และการฟังเพลง ร้องเพลงร่วมกัน

2. การสร้างบรรยากาศผูกพันกับบุตร หมายถึง การที่มารดาทำให้บุตรเกิดความรู้สึกอบอุ่น ผ่อนคลาย ปลอดภัย โดยการเปิดเพลง ร้องเพลงที่มีทำนองนุ่มนวล ยิ้มแย้มแจ่มใสกับบุตร มองหน้า สบตา หรือโน้มตัวอยู่ในระดับสายตาของบุตรขณะพูดคุยกับบุตร และปฏิบัติต่อบุตรด้วยความนุ่มนวล เพื่อให้บุตรเกิดความรู้สึกผูกพันและอยากอยู่ใกล้ชิดกับมารดา

3. การปฏิสัมพันธ์กับบุตร หมายถึง การกระทำและการแสดงออกทางวาจาของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรและการทำกิจกรรมต่างๆร่วมกับบุตรด้วยความละเอียดอ่อน ไวต่อปฏิกิริยาและความต้องการของบุตร ใส่ใจและตอบสนองต่อความต้องการของบุตรอย่างเหมาะสม คงเส้นคงวา การคลุกคลีกับบุตรตลอดเวลา ใช้สัมผัสที่นุ่มนวลกับบุตรและการใช้คำพูดที่สุภาพและน้ำเสียงที่นุ่มนวลในการพูดคุยกับบุตร

3. พฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงปฐมวัยมีต่อมารดาวัยรุ่น

บุตรช่วงปฐมวัย หมายถึง เด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 5 ปี เป็นช่วงเวลาที่สำคัญมากสำหรับชีวิตเด็ก เพราะเป็นระยะเวลาที่ร่างกาย อารมณ์ จิตใจและสมองเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว เป็นช่วงวัยที่มีการสร้างและพัฒนาการทางบุคลิกภาพที่เป็นพื้นฐานสำคัญของบุคลิกภาพในช่วงอายุถัดไป และเป็นบุตรที่เกิดจากมารดาวัยรุ่นและพักอาศัยอยู่กับมารดาวัยรุ่นในบ้านพักฉุกเฉิน สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี ในพระอุปถัมภ์พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชทินนิตตามาตุ

3.1 พัฒนาการของบุตรช่วงปฐมวัย

1. พัฒนาการทางกาย

เด็กช่วงปฐมวัยนี้ถือได้ว่าเป็นช่วงเวลาแห่งการพัฒนาการทำงานประสานสัมพันธ์ของอวัยวะที่ใช้เคลื่อนไหว (motor coordination) อย่างสำคัญยิ่ง กล้ามเนื้อใหญ่ แขน ขา ข้อต่อต่างๆ ของเด็กจะเจริญขึ้นเรื่อยๆ จนถึงสิ้นสุดวัย ในช่วงปฐมวัยนี้เด็กสามารถเคลื่อนไหว เดิน วิ่ง และหยุด โยน ปา ขว้าง รับลูกบอล ชี้จักรยาน ว่ายน้ำ เล่นยิมนาสติกง่ายๆ กระโดดเชือกได้อย่างง่ายดายและด้วยความมั่นใจ ซึ่งความสามารถเหล่านี้เด็กสามารถพัฒนาและเรียนรู้ได้เร็วมาก สำหรับกล้ามเนื้อเล็ก เด็กในวัยนี้ยังไม่สามารถพัฒนาได้ดีและเต็มที่เหมือนกล้ามเนื้อใหญ่ แต่เด็กก็มีพัฒนาการด้านนี้ไปได้ไม่น้อย โดยเด็กเริ่มใช้นิ้วสำหรับเขียนหนังสือ วาดรูป ใช้กรรไกร ผูกเชือก เย็บ ถัก ปัก ร้อยได้เล็กน้อย (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549) ดังนั้นการพัฒนาสมรรถภาพทางกายด้านต่างๆ ในวัยนี้จึงเป็นการเตรียมเด็กเพื่อช่วยตัวเองและเพื่อการเรียนรู้ด้านต่างๆ

พัฒนาการของอวัยวะสัมผัส อวัยวะที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับรับสัมผัสนี้มีหลายลักษณะ เช่น หู ตา จมูก การลิ้มรส การสัมผัส สัมผัสทั้ง 5 จะมีผลต่อพัฒนาการของเด็กโดยตรง (อุบลรัตน์ เพ็งสถิตย์, 2546)

หู เด็กจะมีความสามารถในการได้ยินเสียงอย่างจับปล้นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่ออายุได้ 2 เดือน เด็กจะมีกิจกรรมต่อเสียงแหลมมากกว่าเสียงอื่น เช่น เสียงเป่านกหวีด ผีวปาก เสียงปรบมือ เสียงดังกระทบข้างฝา หรือเสียงช้อนกระทบกัน แต่เมื่ออายุ 2 เดือนไปแล้ว มีการตอบสนองต่อเสียงทุกอย่างได้

ตา อวัยวะที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการเห็นจะมีพัฒนาการที่รวดเร็วมากในช่วงปฐมวัย และสามารถทำหน้าที่ได้ในระดับที่น่าพึงพอใจตั้งแต่เดือนแรกๆ ของชีวิต กล่าวคือ เด็กจะมีพัฒนาการทางการประสานกันของกล้ามเนื้อในเดือนที่ 3 การมองเห็นจะมีลักษณะที่ชัดเจนและสามารถเห็นความแตกต่างในสิ่งต่างๆ ได้ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากว่ากล้ามเนื้อตายังไม่

แข็งแรงพอจึงมีผลทำให้บางครั้งการประสานสายตาของเด็กไม่ถูกต้อง โดยเฉพาะในช่วงระยะเวลาที่เด็กมีความเหนื่อยล้า หิวและกำลังร้องไห้

จุมูกและการลิ้มรส การได้กลิ่นและการลิ้มรสนี้จะได้รับการพัฒนาเป็นอย่างดีมาตั้งแต่แรกเกิด และจะมีพัฒนาการที่ดีมากขึ้นไปอีกในระยะเวลาวัยเด็กอ่อน ฉะนั้น จึงมีผลทำให้เด็กปฏิเสธอาหารที่มีกลิ่นและรสชาติที่ไม่ชอบในระยะต่อมาของชีวิต

การสัมผัส เนื่องจากโครงสร้างทางผิวหนังของเด็กมีลักษณะที่บอบบาง และบนผิวหนังของเด็กประกอบด้วยอวัยวะที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับความรู้สึกอย่างมากมาย จึงทำให้เด็กมีปฏิกิริยาโต้ตอบเมื่อถูกกระตุ้นด้วยสิ่งเร้า

2. พัฒนาการทางอารมณ์

ในช่วงปฐมวัยนี้ เด็กจะมีอารมณ์หงุดหงิดง่าย คือร้องไห้ เอาแต่ใจตัวเอง เจ้าอารมณ์ ทั้งนี้เพราะอยู่ในวัยช่วงปฏิเสธ (negativistic phase) ชีวิตประจำวันมีเรื่องยั่วอารมณ์ให้เด็กหงุดหงิดวุ่นวายไม่รู้จบสิ้น ระหว่างความต้องการของเด็กกับท่าทีการปฏิบัติของผู้ใหญ่และเพื่อนเล่น ตลอดจนมีสิ่งต่างๆ มากมายที่อยู่แวดล้อมตัวเด็ก ซึ่งเด็กอยากรู้อยากลองให้เข้าใจ บางครั้งก็เข้าใจง่าย บางครั้งก็เข้าใจยาก บางคราวก็เจ็บตัว หรือโดนทำโทษ (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549) รวมถึงบุคคลใกล้ชิดก็มีส่วนร่วมสร้างอารมณ์ให้กับเด็กและเด็กไม่สามารถควบคุมอารมณ์เหล่านั้นได้ ผลที่ตามมาคือบุคลิกภาพของเด็ก (อูบลรัตน์ เฟิงสถิตย์, 2546) พัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กจะมั่นคงเพียงใดขึ้นอยู่กับสุขภาพ สิ่งแวดล้อม และวิธีอบรมเลี้ยงดูบุตร ซึ่งลักษณะอารมณ์ทั่วไปที่เกิดกับเด็กวัยนี้ ได้แก่ อารมณ์โกรธ อารมณ์หวาดกลัว อารมณ์อิจฉาริษยา อารมณ์อวดดีถือดี อารมณ์อยากรู้ อยากเห็น อารมณ์ก้าวร้าวและอารมณ์ร่าเริง

2.1 อารมณ์โกรธ เป็นอารมณ์ธรรมชาติของเด็กวัยนี้ เพราะในระยะนี้เด็กโกรธง่าย เนื่องจากอยากเป็นตัวของตัวเอง เด็กบางคนอาจได้เรียนรู้จากประสบการณ์ว่าวิธีเอาชนะที่เร็วและง่ายที่สุด คือ การแสดงอารมณ์โกรธ อารมณ์โกรธของเด็กวัยนี้เกิดขึ้นได้จากการมีความขัดแย้งในการเล่นสิ่งของ การขี้นถ่าย การแต่งกาย มีความสับสนในกิจกรรมต่างๆ หรือถูกขัดขวางไม่ให้ทำกิจกรรมในสิ่งที่ปรารถนา ลักษณะอาการโกรธของเด็ก คือ หน้าบึ้ง ครุ่นคิด ร้องไห้ ร้องกรี๊ด กระทั่งทำกระโดด ทูบตี นอนลงกับพื้น เกร็งตัว ทำตัวอ่อนปวกเปียก กวนใจ แสร้งทำเจ็บปวด หรือทำร้ายตัวเอง (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549)

2.2 อารมณ์หวาดกลัว เด็กช่วงปฐมวัยจะมีความรู้สึกกลัวต่อสิ่งต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่มีระดับสติปัญญาดีจะสามารถแยกแยะและจดจำเหตุการณ์ต่างๆ ที่ก่อให้เกิดอันตรายได้ดี ในระยะแรก เด็กจะกลัวสิ่งที่ไม่เห็นเหตุผล เมื่อโตขึ้นก็จะลดลง การแสดงออกซึ่งความกลัวจะมี

ลักษณะเป็นการวิ่งหนีจากเหตุการณ์ หลบซ่อนหรือพยายามหลีกเลี่ยงจากสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความกลัว บางครั้งแสดงออกโดยการใช้อำพุด อารมณ์หวาดกลัวของเด็กจะเกิดจากการที่เด็กรู้สึกว่าคุณเองขาดความปลอดภัย การที่เด็กพบสิ่งแปลกใหม่ ซึ่งไม่เคยพบมาก่อน (อุบลรัตน์ เฟิงสถิตย์, 2546)

2.3 อารมณ์อิจฉาริษยา เป็นความโกรธที่พุ่งไปสู่บุคคล ซึ่งเกิดกับเด็กวัย 2 - 6 ปี อารมณ์อิจฉาริษยาจะเกิดต่อเมื่อพ่อแม่หรือบุคคลอื่นให้ความสนใจน้องหรือบุคคลอื่นมากกว่าตน หรือรู้สึกว่าตนเองด้อยกว่าผู้อื่นเมื่อมีผู้แย่งความรัก การแสดงถึงลักษณะของอารมณ์อิจฉาริษยา คือ เด็กจะต่อต้านบุคคลที่ตนเกิดความอิจฉาริษยา บางครั้งจะมีพฤติกรรมย้อนกลับไปสู่วัยเด็กอีกครั้ง เช่น การดูดนิ้ว การปัสสาวะรดที่นอน การชุกชนผิดปกติ ปฏิเสธต่อการกินหรือแสดงความเจ็บป่วยทางร่างกาย หรือบางครั้งแสดงอาการหวาดกลัว (อุบลรัตน์ เฟิงสถิตย์, 2546)

2.4 อารมณ์อวดดีถือดี เป็นอารมณ์ที่เกิดขึ้นมากพอๆกับอารมณ์โกรธ ความดีอวดนี้ เนื่องจากความต้องการทำอะไรด้วยตนเองเพื่อฝึกฝนทักษะใหม่ที่ได้อพัฒนา การแสดงอารมณ์ดีอวดมีหลายวิธี เช่น นิ่งเฉยไม่โต้ตอบ ทำเป็นไม่ได้ยินคำสั่ง ไม่เอาใจใส่กิจวัตรประจำวัน แสร้งทำกิจกรรมต่างๆให้ช้า (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549)

2.5 อารมณ์อยากรู้ อยากเห็น เด็กวัยนี้จะชอบซักถาม เพื่อหาคำตอบในสิ่งที่ตนเองสงสัยและอยากรู้ จึงอาจเรียกได้ว่าเป็น “วัยช่างซัก” บางครั้งเด็กจะทำการสำรวจ คุบคลำสิ่งต่างๆ เพื่อค้นหาคำตอบของข้อสงสัย ถ้าผู้ปกครองตอบสนองอารมณ์ชนิดนี้ของเด็กจะช่วยการใช้เหตุผลของเด็กให้พัฒนาได้เร็วและยังช่วยให้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับตัวเด็กเอง สังคมและสิ่งแวดล้อมรอบตัวด้วย แต่ถ้าเด็กรู้สึกว่าผู้ใหญ่ไม่พอใจหรือได้รับโทษจากการซักถาม การซักถามจะค่อยๆหยุดไป เด็กจะมีนิสัยไม่อยากรู้ อยากเห็น เกิดนิสัยเชื่อง่าย เมื่อโตขึ้นจะเสียเปรียบเด็กอื่นในด้านการรู้จักใช้เหตุผล (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549) มีการศึกษาพบว่า เด็กที่มีความมั่นคงทางอารมณ์จะเป็นเด็กที่มีความอยากรู้ อยากเห็นมากกว่าเด็กที่ไม่มีความมั่นคงทางอารมณ์ ซึ่งลักษณะที่แสดงออกของเด็กที่มีอารมณ์อยากรู้ อยากเห็นนั้นจะต้องมีปฏิริยาตอบสนองต่อข่าวสารที่ได้รับ มีความสนใจในสิ่งแปลกใหม่ พร้อมทั้งจะสำรวจสิ่งใหม่ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมหรือสภาพแวดล้อมของสิ่งนั้นก็ตาม (อุบลรัตน์ เฟิงสถิตย์, 2546)

2.6 อารมณ์ก้าวร้าว อารมณ์นี้เกิดขึ้นกับมนุษย์เป็นธรรมดาเหมือนอารมณ์โกรธ บางครั้งการแสดงอารมณ์ก้าวร้าวเป็นไปเพื่อป้องกันตัวเอง ฉะนั้นตั้งแต่วัยนี้ เด็กๆควรได้รับการแนะนำให้รู้จักแสดงอารมณ์ก้าวร้าวออกมาในลักษณะที่สังคมยอมรับ เช่น การเล่นแข่งขันโดยออกกำลังกายดีกว่าเก็บกดอารมณ์ชนิดนี้เอาไว้จนกระทั่งรุนแรงและระเบิดออกมาอย่างทำลายล้าง ให้โทษทั้งแก่ตนเองและสังคม เด็กอาจแสดงอาการก้าวร้าวออกมาหลายวิธี ซึ่งเปลี่ยนไปตามวัยและ

การเรียนรู้ เช่น จากการร้องให้ไปสู่การใช้กำลัง บางรายใช้วิธีหลีกเลี่ยงหน้าหรือเรียกความสนใจแทนการใช้คำพูด (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549)

2.7 อารมณ์ร่าเริง เด็กช่วงปฐมวัยนี้เป็นช่วงชีวิตที่เด็กมีความสุขมาก สาเหตุที่ทำให้เด็กมีความสุขได้นั้น เนื่องจากลักษณะทางร่างกายมีความแข็งแรง มีสุขภาพดี มองเห็นสถานการณ์ต่างๆ หรือมีการเลียนคำพูดของบุคคลอื่น รวมถึง อาจเกิดขึ้นได้เมื่อมีคนอื่นมาเล่นด้วย แม้แต่สัตว์เลี้ยงก็ทำให้เกิดความสุขได้ นอกจากนี้ความสุขของเด็กเกิดจากการที่เด็กได้รับการตอบสนองความต้องการอย่างเหมาะสม เด็กจะมีอารมณ์แจ่มใส ร่าเริง เป็นสุข หัวเราะและยิ้มง่าย ฉะนั้น การแสดงออกซึ่งอารมณ์ร่าเริงนี้ขึ้นอยู่กับระดับการกระตุ้นของสิ่งเร้า รวมทั้งขึ้นอยู่กับความกดดันทางสังคมอีกด้วย (อุบลรัตน์ เฟิงสถิตย์, 2546)

3. พัฒนาการทางสังคม

พัฒนาการทางสังคมของเด็กเริ่มต้นมาจากพ่อแม่หรือบุคคลภายในครอบครัว หลังจากนั้นจึงเป็นการพัฒนาทางสังคมกับบุคคลภายนอกครอบครัว สภาพของสังคมและสภาพการอบรมเลี้ยงดูมีผลต่อการปรับตัวในสังคมของเด็ก พฤติกรรมทางสังคมของเด็กวัยนี้เริ่มเกิดขึ้นตั้งแต่แรกเกิด แม้ว่าในระยะแรกของชีวิต เด็กไม่สามารถแสดงพฤติกรรมต่างๆ ได้สำเร็จ แต่ประสบการณ์ที่เด็กได้รับนั้นจะมีผลต่อทัศนคติทางสังคมของเด็ก และรูปแบบของพฤติกรรมทางสังคมอย่างมาก (อุบลรัตน์ เฟิงสถิตย์, 2546)

ความสัมพันธ์และความผูกพันระหว่างมารดากับบุตรช่วงปฐมวัย ถือเป็นรากฐานที่สำคัญของแบบแผนทางสังคมของบุตรในภายหน้า พัฒนาการทางสังคมเกี่ยวกับความผูกพันระหว่างมารดากับบุตรช่วงปฐมวัยนั้น จะปรากฏเด่นชัดตั้งแต่วัยทารกจนถึงประมาณ 2 ปี ซึ่งลักษณะความผูกพันของบุตรจะเป็นตัวกำหนดลักษณะนิสัยทางสังคมของบุตร เมื่อบุตรโตขึ้น พันธะทารกต้องพบและสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในวงกว้างยิ่งขึ้นจนกลายเป็นนิสัยทางสังคมหรือบุคลิกภาพทางสังคมของคนคนนั้น เช่น ชอบคบเพื่อน ชอบเก็บตัว มีความผูกพันทางใจกับเพื่อนฝูง หรือในทางตรงข้าม เป็นคนสนิทกับคนยาก พอใจรู้จักคนอื่นอย่างผิวเผิน หรือไม่สามารถรักหรือชอบใครสักคน (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549) ในเด็กแรกเกิด - 1 ปีนั้น มีพัฒนาการต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย จากเด็กทารกที่ใช้เวลากับการนอนเป็นส่วนใหญ่ เจริญเติบโตมาเป็นเด็กเล็กที่คลาน วิ่ง พุด เล่นจะเอ้และเล่นของเล่นได้ ช่วงเวลาสำคัญของเด็กที่เกิดมาโดยไม่มีภาพใครในความคิดมาก่อน และค่อยๆ ก่อเป็นความรู้สึกผูกพันจนกลายเป็นความรัก ความต้องการและความรู้สึกเป็นเจ้าของมารดาของตน ความรักและความผูกพันระหว่างมารดากับบุตรช่วงปฐมวัยที่ก่อตัวมากขึ้นทุกวันนี้เป็นสิ่งที่ยึดความรู้สึกในใจของมารดาและบุตรเข้าไว้ด้วยกัน เพราะในมุมมองของ

บุตร มารดาคือบุคคลเดียวในโลกที่ให้อาหาร ให้สัมผัสที่อบอุ่น ให้ความผ่อนคลาย ความปลอดภัย และช่วยเหลือจนเกิดความคุ้นเคยและสนิทสนม กลายเป็นความสุขใจ พอใจ และมั่นใจเมื่อมีมารดาอยู่ใกล้ๆ สำหรับมารดาเองจะเกิดความรู้สึกว่า บุตรคือคนที่ต้องการการพึ่งพิง ต้องการความช่วยเหลืออย่างแท้จริง ต้องการได้รับการพุ่มพักเลี้ยงดูอย่างทะนุถนอม ต้องการความรักและเอื้ออาทรจากตนเองที่สุด (สุวรรณณี พุทธิศรี, 2546) จึงเห็นได้ว่าความผูกพันระหว่างมารดากับบุตรช่วงปฐมวัยนั้น เกิดขึ้นได้จากพฤติกรรมและการตอบสนองต่อกันทั้งมารดาและบุตรที่นำมาซึ่งความรัก ความผูกพันที่แน่นแฟ้นและส่งผลไปสู่การสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นต่อไป

สุวรรณณี พุทธิศรี (2546) กล่าวถึง พัฒนาการของความผูกพันของเด็กแต่ละวัยว่ามีความแตกต่างกัน ดังนี้

อายุแรกเกิด - 3 เดือน เมื่อบุตรได้รับการตอบสนองอย่างสม่ำเสมอจากมารดาสิ่งที่บุตรทำได้ก็เพียงแค่มองตามมารดาและเสียงเรียกของมารดา นั่นหมายถึงบุตรเริ่มรู้จักมารดาและเริ่มคุ้นเคยกับมารดาแล้ว

อายุ 6 เดือน บุตรจะเริ่มคุ้นเคยกับมารดามากขึ้น และเริ่มรู้ว่าคนนี่คือมารดา และคนอื่นคือคนแปลกหน้า บุตรจะสนใจมารดามากกว่าและจะเขินอายคนแปลกหน้า นั่นเท่ากับว่าบุตรสามารถแยกแยะมารดากับคนแปลกหน้าได้แล้ว และบุตรผูกพันกับมารดามากกว่าคนอื่น ๆ

อายุ 8 - 12 เดือน บุตรจะกลัวการแยกจากมารดา ความกลัวนี้จะมากขึ้นไปเรื่อยๆ จนอายุขวบครึ่งถึง 2 ขวบ

อายุ 12 - 18 เดือน บุตรต้องการให้มารดาอยู่ด้วยตลอดเวลา ต้องการความไว้วางใจจากมารดา แสดงอาการกลัวคนแปลกหน้าหรือสิ่งแปลกใหม่ เริ่มแสดงพฤติกรรมที่มารดาต้องการ แสดงความรัก ความตื่นเต้น ยินดี มีอารมณ์ขันในขณะที่อยู่กับมารดาหรือผู้เลี้ยงดู

อายุ 18 - 24 เดือน บุตรวัยนี้ต้องการการยอมรับจากมารดา แสดงอารมณ์ก้าวร้าวมากขึ้น บางครั้งจะต่อต้านมารดา

อายุ 3 ปีขึ้นไป บุตรวัยนี้จะมี ความกลัวการแยกจากมารดาน้อยลง ไม่ใช่เพราะไม่ต้องการมารดาแล้ว แต่เพราะสามารถสร้างภาพมารดาในใจได้อย่างมั่นคง จึงทำให้ทนต่อการที่มารดาจะหายไปจากสายตาได้ยาวนานขึ้น ซึ่งถือเป็นช่วงเวลาที่เหมาะจะส่งบุตรไปโรงเรียนได้ ในช่วงนี้การที่บุตรมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นเริ่มทวีเพิ่มขึ้น บุตรที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงง่ายจะสามารถเผชิญหน้ากับคนแปลกหน้าได้ง่าย และรู้จักเริ่มการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ตลอดจนรู้จักให้การตอบสนองต่อการปฏิสัมพันธ์ที่ผู้อื่นมีต่อเด็ก รวมถึง เด็กวัยนี้จะสนใจแต่ตัวเองโดยไม่ได้คำนึงถึงบุคคลอื่น เด็กจะแสดงความเป็นเจ้าของในสิ่งของและบุคคลที่ใกล้ชิด โดยจะต้องการให้

พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูอยู่ใกล้ชิดตลอดเวลา หรือแสดงอาการอายและเกาะติดมารดาหรือผู้เลี้ยงดู (อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร, 2542)

พัฒนาการทางสังคมของบุตรช่วงปฐมวัยเริ่มจากการสร้างความสัมพันธ์ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาความผูกพันกับมารดาหรือผู้เลี้ยงดู ต่อมาเด็กจะเริ่มรู้จักสนใจผู้อื่นและเล่นกับเพื่อนได้ โดยเฉพาะเพื่อนในวัยเดียวกัน เด็กจะเรียนรู้การปรับตัวอยู่ในสังคมกับเพื่อน รู้จักร่วมมือในการเล่นกับกลุ่มเพื่อน และมักจะเล่นกับเพื่อนเพศเดียวกัน วิธีการที่เด็กสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น เริ่มจากการเล่นคนเดียวหรือเล่นใกล้ๆ กับเด็กอื่น ต่อมาเมื่อเด็กอายุประมาณ 2 ปีจะดูเด็กอื่นเล่นแล้วจึงค่อยๆ เข้าไปเล่นด้วย จนอายุ 3 - 4 ปี เด็กจึงจะเริ่มเล่นเป็นกลุ่มและแสดงพฤติกรรมต่อกกลุ่ม เช่น การร่วมมือ การยอมรับฟังและการแสดงความเป็นผู้นำ (อุบลรัตน์ เพ็งสถิตย์, 2546) ถึงแม้ว่าเด็กจะต้องการสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนวัยเดียวกันมากกว่าผู้ใหญ่ แต่เพราะเด็กยังไม่สามารถสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนได้อย่างราบรื่น จึงยังต้องการความรัก ความสนใจจากผู้ใหญ่ ซึ่งเด็กมีวิธีการหลายอย่างเพื่อให้บรรลุถึงความต้องการความรัก ความสนใจ โดยการแสดงพฤติกรรมประชิดตัวมารดา ห่อหุ้ม ชักถาม เรียกร้องให้มารดาดูในสิ่งที่ตนกำลังทำหรือคอยดูตนเอง (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549)

4. พัฒนาการทางสติปัญญา

บุคคลที่สำคัญที่สุดในชีวิตของบุตรช่วงปฐมวัยก็คือคนที่ดูแลเด็กมากที่สุดในช่วงปีแรกของชีวิต ซึ่งผู้ที่ทำกิจกรรมนี้ส่วนใหญ่จะเป็นมารดา บุตรช่วงปฐมวัยสามารถเรียนรู้ได้ง่ายและเร็วเมื่อเกิดความรู้สึกผูกพันกับครูคนแรกตั้งแต่วัยแรกๆ ของชีวิตซึ่งก็คือมารดา กล่าวได้ว่าผู้เป็นมารดาควรสร้างความผูกพันอันแน่นแฟ้นกับบุตรให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้และช่วยสอนให้บุตรเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัว (จตุพร รัมมปที, 2550)

ทฤษฎีพัฒนาการทางเชาว์ปัญญาของเพียเจต์ พัฒนาการทางความคิดของบุตรช่วงปฐมวัยนี้อยู่ในขั้นที่ 1 ระยะการคิดด้วยประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (sensorimotor period) ในช่วงอายุแรกเกิด - 2 ปี และขั้นที่ 2 ระยะการคิดก่อนเกิดปฏิบัติการ (preoperational period) อายุ 2 - 7 ปี เป็นช่วงวัยก่อนเข้าโรงเรียนและวัยอนุบาล การพัฒนาระดับเชาว์ปัญญาของเด็กในขั้นนี้มีโครงสร้างของสติปัญญา เป็นการใช้สัญลักษณ์แทนวัตถุสิ่งของที่อยู่รอบตัวได้ หรือเป็นการนำไปสู่พัฒนาการทางภาษา เด็กวัยนี้จะเริ่มด้วยการพูดเป็นคำแล้วจึงเป็นประโยค พร้อมกับการเรียนรู้คำต่างๆ เพิ่มขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การพัฒนาความคิดของเด็กเกิดจากการรับรู้ที่ยังไม่มีเหตุผล เด็กวัย 2 - 4 ปีจะยึดความคิดของตนเองเป็นใหญ่ ถือว่าตนเองเป็นจุดศูนย์กลางของทุกสิ่ง ช่วงต่อมาก็คืออายุระหว่าง 4 - 7 ปี เด็กรู้จักสังเกตความแตกต่างและ

เปรียบเทียบได้ สามารถคิดแยกวัตถุเป็นหมวดหมู่ขึ้นตอนได้ ตลอดจนการคิดเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ ได้ ช่วงนี้เด็กจึงรู้จักนับตัวเลข ลักษณะทางความคิดของเด็กวัยนี้ที่เด่นชัดอีกประการหนึ่งคือ เด็กวัยนี้จะมีจินตนาการสูง (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549)

พัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กมีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมความผูกพันของบุตรช่วงปฐมวัยด้วย เนื่องจากเด็กได้รับรู้เกี่ยวกับการคงอยู่ของวัตถุ โดยเด็กจะจดจำได้ว่าสิ่งของนั้นเคยอยู่ตรงนี้ แม้ไม่อยู่ มองหาไม่เจอ แต่สิ่งของนั้นก็ยังคงอยู่ไม่ได้หายไปไหนเป็นการถาวร ซึ่งเด็กจะเรียนรู้แนวคิดนี้ได้เมื่ออายุประมาณ 6 - 9 เดือน (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549) สิ่งที่เกี่ยวข้องกันก็คือ เมื่อบุตรรู้ว่าสิ่งของไม่หายไปไหน บุคคลก็ไม่หายไปไหนเช่นกัน เด็กจึงเกิดการเรียนรู้ถึงการคงอยู่ของมารดา และเมื่อมารดาหายไปจากสายตาไม่ได้หมายความว่ามารดาจะหายไปตลอด พัฒนาการต่อมาคือบุตรจะเริ่มมีอาการหวงของ หวงมารดา บุตรจึงเริ่มที่จะติดมารดามาก ไม่ต้องการให้มารดาจากไปไหน และกลายเป็นอาการกลัวคนแปลกหน้า ซึ่งในช่วงอายุนี้อาจเป็นช่วงของการพัฒนาเป็นความผูกพันกับมารดาอย่างเห็นได้ชัด

5. พัฒนาการทางภาษา

เด็กวัยก่อนเรียนสามารถใช้ภาษาพูดได้ดีพอสมควร เด็กจะรู้จักคำศัพท์เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และรู้ความหมายของคำใหม่ๆ เพิ่มขึ้น เด็กเริ่มอ่านและเขียนได้ พัฒนาการทางภาษาของเด็กวัยนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่างๆ เช่น เพศ จำนวนพี่น้อง ความเอาใจใส่ของบิดามารดา การสื่อสารในครอบครัวและสื่อประเภทต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อครอบครัว เด็กวัยนี้ชอบพูดเกี่ยวกับตนเองและผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับตน เนื่องจากเป็นวัยเด็กมีความอยากรู้อยากเห็นมาก ดังนั้น เด็กจะช่างซักถาม พ่อแม่จะมีส่วนช่วยพัฒนาทางภาษาได้อย่างมากนับตั้งแต่การตอบคำถามเด็ก การชักจูงให้พูดและการใช้คำพูดที่ถูกต้อง การที่ผู้ใหญ่ยอมรับฟังการพูดคุยของเด็กจะช่วยส่งเสริมความสามารถในการพูดอย่างเป็นสาระยิ่งขึ้น ปัญหาการพูดอาจเกิดขึ้นในช่วงนี้ได้ โดยเฉพาะช่วงอายุ 2 - 3 ปี เด็กอาจพูดติดอ่าง ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการขาดความสุข เครียด ตื่นเต้น หวาดกลัว เสียใจ ตลอดจนพ่อแม่เข้มงวดเกินไป หากพ่อแม่ช่วยให้เด็กมีความสุขคลายความวิตกกังวล หรือความกลัวของเด็กไปได้ อาการดังกล่าวก็จะหายไป

3.3 พฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงปฐมวัยมีต่อมารดาวัยรุ่น

Bowlby (1969) กล่าวว่า ทารกคือต้นกำเนิดของ “ระบบพฤติกรรมความผูกพัน” ความผูกพันที่แน่นแฟ้น หรือลักษณะใส่ใจปกป้องคุ้มครองของบิดามารดาจะทำให้ทารกสามารถ

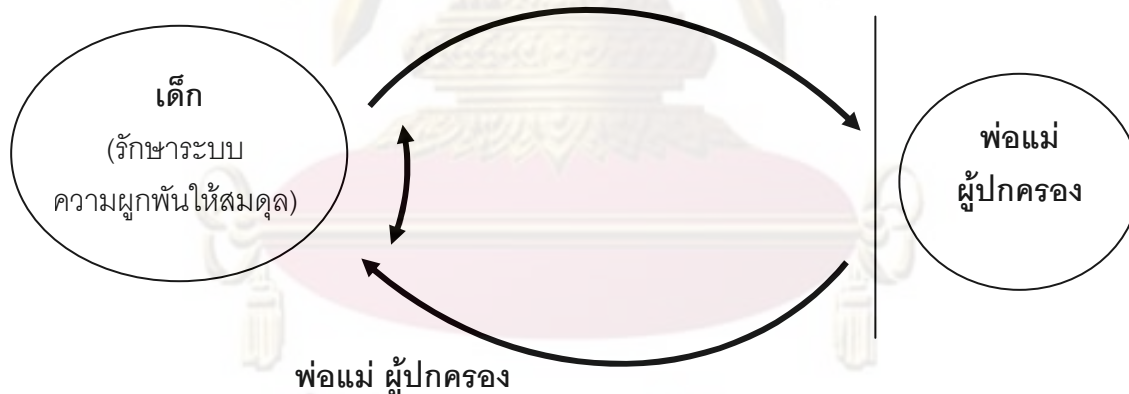
ดำเนินชีวิตได้รอดอย่างปลอดภัย และยังเชื่อว่าคุณภาพของสัมพันธภาพระหว่างเด็กทารกและบิดามารดามีผลเริ่มแรกต่อการสร้างรูปแบบที่มีอิทธิพลต่อคุณลักษณะของเด็ก

เด็กเกิดมาพร้อมกับพฤติกรรมต่างๆ เช่น การร้องไห้และการเอื้อมคว้าหาพ่อแม่ พฤติกรรมเหล่านี้จะแสดงออกมาก็ต่อเมื่อเด็กเกิดความกลัวหรือรู้สึกไม่สบาย เมื่อเด็กมีความเสียใจหรือเกิดความกลัวนั้น เด็กจะใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อให้ได้รับความใกล้ชิดจากพ่อแม่ เช่น การคลาน การเดิน การร้องไห้ จนกว่าพ่อแม่จะมาอุ้มและทำให้รู้สึกสบายใจ เมื่อเด็กมีความรู้สึกสงบและปลอดภัย เด็กจะเริ่มสำรวจสภาพแวดล้อมรอบตัวได้อีกครั้ง พฤติกรรมต่างๆ เหล่านี้สามารถแสดงเป็นแผนภูมิได้ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภาพที่ 1 ระบบความผูกพันของเด็ก (Dallou, 2006)

เด็ก

- เกิดความกลัว
- แสวงหาความใกล้ชิด
- เมื่อรู้สึกปลอดภัย จะสามารถกลับไปสำรวจสภาพแวดล้อมและเล่นได้อีกครั้ง

พ่อแม่ ผู้ปกครอง

- สร้างความมั่นใจและความอบอุ่นใจให้กับเด็ก
- ช่วยให้เด็กกลับไปทำการสำรวจ

พฤติกรรมความผูกพัน (attachment behavior) เป็นพฤติกรรมที่มีการปรับเปลี่ยนและได้รับการพัฒนามาจากระบบการคัดเลือกตามธรรมชาติ ซึ่งเป็นการทำให้เด็กเกิดข้อได้เปรียบในการดำรงชีวิต โดยการปกป้องอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับตน โดยการทำให้ตนมีความใกล้ชิดกับผู้เลี้ยงดู ซึ่งโดยปกติแล้วก็คือมารดานั่นเอง พฤติกรรมที่แสดงถึงความผูกพันของเด็กสามารถสังเกตเห็นได้ชัดเจนเมื่อเด็กอยู่ในสถานการณ์ที่เป็นการคุกคาม เนื่องจากความผูกพันเป็น

รากฐานที่มั่นคงของเด็กในการที่จะเกิดความรู้สึกปลอดภัยในการสำรวจและควบคุมสภาพแวดล้อมได้ ในสถานการณ์ที่ไม่เกิดการคุกคาม เด็กจะทำกิจกรรมที่เป็นการสำรวจและการเล่นของเด็กมากกว่าที่จะแสดงพฤติกรรมความผูกพัน แต่เมื่อเด็กรับรู้ถึงสถานการณ์ที่เป็นการคุกคาม มารดาหรือผู้เลี้ยงดูถือได้ว่าเป็นที่พึ่งพิงอันปลอดภัยของเด็ก (Bowlby, 1973 อ้างถึงใน อนุรักษ์ แทนทอง, 2548) สอดคล้องกับ เพ็ญพิไล ฤทธาคนานนท์ (2550) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมความผูกพันเกิดขึ้นเมื่อพ่อแม่มีปฏิริยาต่อบุตรและตอบสนองด้วยความรักทันทีต่อสัญญาณหรือความต้องการของบุตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อบุตรร้องไห้ แต่ถ้าพ่อแม่ไม่ค่อยกระตุ้นหรือไม่ตอบสนองสัญญาณหรือความต้องการของบุตร บุตรก็ต้องใช้เวลานานในการสร้างความผูกพันกับมารดาหรือบุคคลที่เลี้ยงดู และเมื่อเกิดความผูกพันแล้ว สายสัมพันธ์ระหว่างมารดากับบุตรก็ไม่ค่อยแน่นแฟ้น นอกจากนี้พฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงปฐมวัยแสดงออกนั้นเริ่มจากการที่บุตรพยายามรักษารูปแบบความผูกพันกับมารดาไว้ โดยความผูกพันที่มั่นคงจะเป็นรากฐานสำคัญของการที่บุตรกล้าออกไปสำรวจสิ่งต่างๆ ที่อยู่แวดล้อม รวมถึงการแยกจากมารดาหรือผู้เลี้ยงดูเป็นสาเหตุที่ทำให้บุตรเกิดความเศร้าเสียใจ (Falzon, 2007)

พฤติกรรมที่แสดงถึงความผูกพันระหว่างมารดากับบุตรช่วงปฐมวัยนั้น บุตรจะแสดงออกอย่างหลากหลาย เช่น การยิ้ม การจ้องมอง การสัมผัส การพูดคุย การคลอเคลียอยู่ใกล้ชิดมารดา การร้องไห้หรือแข็งขืนเมื่อต้องจากมารดาและวิ่งไปหามารดา ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้จะขึ้นอยู่กับการสนับสนุนและการคงไว้ซึ่งการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างมารดากับบุตร การที่บุตรต้องการอยู่ใกล้ชิดมารดาเพื่อจะรู้สึกปลอดภัย สามารถแสวงหาของเล่นและความเพลิดเพลินอื่นๆ ได้ เมื่อรู้สึกวามารดาอยู่ใกล้ๆ แต่เมื่อรู้สึกไม่ปลอดภัย กลัว ไม่นั่นใจ ไม่สบายกาย ไม่สบายใจ จะแสดงพฤติกรรมบางอย่างออกมา เช่น กรีดร้อง ตะเซ หรือขืนตัว ในเด็กวัยแรกเกิด - 2 ปี ถ้าหากถูกทอดทิ้งและไม่สามารถสร้างความผูกพันที่ดีกับผู้เลี้ยงดูได้ เด็กจะมีความผูกพันแบบไม่มั่นคงซึ่งมีอยู่ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก เด็กจะแสดงออกโดยการเกาะติดคนเลี้ยงตลอดเวลาและไม่ยอมออกจากห้องไปเล่นของเล่นหรือเล่นกับเด็กอื่น ร้องไห้เอง เปรี้ยกร้องให้อุ้มตลอดเวลา บางคนจะหวงของเล่นไม่ยอมแบ่งปัน เด็กอีกกลุ่มหนึ่งอาจไม่ติดใครเลย ไม่สนใจพ่อแม่หรือคนเลี้ยง เด็กจะเล่นคนเดียว ไม่มีความผูกพันทางอารมณ์หรือมีอารมณ์ร่วมกับใคร ซึ่งเด็กทั้งสองกลุ่มนี้จะมีปัญหาพฤติกรรมและปัญหาทางอารมณ์ตามมา ในทางกลับกันเด็กที่สามารถสร้างความผูกพันกับพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูได้ดีเด็กก็จะมี ความผูกพันที่มั่นคงปลอดภัย และเป็นเสมือนภูมิคุ้มกันทางใจหรือเป็นเกราะป้องกันปัญหาต่างๆ ในอนาคต (สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่น, 2544)

ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการสร้างความผูกพันระหว่างมารดากับบุตร คือความสามารถที่พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูจะเข้าใจสัญญาณหรือการแสดงออกท่าทีของเด็กอย่างถูกต้องและตอบสนอง

ความต้องการอย่างเหมาะสมซึ่งเด็กจะแสดงออกต่างกันในช่วงเวลาที่ต่างกัน (กรมสุขภาพจิต, 2548)

ระบบความผูกพันเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในกระบวนการสร้างความผูกพันของเด็กและพ่อแม่ การตอบสนองของพ่อแม่ในการสร้างการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันจะเป็นสิ่งก่อร่างระบบความผูกพันของเด็ก ซึ่งรูปแบบของการตอบสนองที่แตกต่างกันนั้นก็สร้างลักษณะรูปแบบความผูกพันของเด็กที่แตกต่างกันไป คือ ความผูกพันแบบมั่นคงปลอดภัย (secure) ความผูกพันแบบหลีกเลี่ยง (avoidant) ความผูกพันแบบสับสน (anxious/ambivalent) หรือ ความผูกพันแบบทำให้สับสน (disorganized) (กรมสุขภาพจิต, 2548)

รูปแบบพฤติกรรมความผูกพันดังกล่าว ได้มีผู้ศึกษาและให้คำนิยามไว้ ดังนี้

Bowlby (1969) ได้กล่าวถึงข้อค้นพบจากการศึกษาด้วยวิธีการสังเกต พบว่า เด็กเมื่อถูกพรากจากบุคคลที่มีความผูกพัน เด็กจะมีความวิตกกังวล ซึ่งสังเกตได้จากการศึกษาโดยการพรากเด็กอายุ 15-30 เดือนนอกจากมารดาเป็นการชั่วคราว Bowlby ได้จัดประเภทของพฤติกรรมหรือรูปแบบความผูกพันที่เด็กแสดงออกเมื่อต้องพรากจากมารดา ดังนี้

ประเภท A เป็นความผูกพันแบบหลีกเลี่ยง (avoidance) เด็กที่อยู่ในรูปแบบความผูกพันแบบหลีกเลี่ยง เด็กจะหลบหน้าถอยหนีมากกว่าจะค้นหาหรือไขว่คว้าแสวงหาความใกล้ชิด เมื่อมารดากลับมา เพราะเด็กเรียนรู้ว่าความผูกพันนี้ไม่สามารถปลดปล่อยความรู้สึกเครียดได้

ประเภท B เป็นความผูกพันแบบมั่นคงปลอดภัย (secure) โดยเด็กจะแสดงอาการเสียใจและประท้วงที่จะพรากจากมารดาของเขา แต่เด็กจะกลับมาสบายใจและมั่นใจได้อย่างรวดเร็วและกลับไปเล่นและสำรวจสิ่งต่างๆ รอบตัวได้อีกครั้ง

ประเภท C เป็นความผูกพันแบบต่อต้าน (resistance) เด็กที่อยู่ในรูปแบบความผูกพันแบบต่อต้านจะค้นคว้าเสาะหาความใกล้ชิด แต่ขณะเดียวกันก็ต่อต้านความสัมพันธ์กับพ่อแม่เมื่อพ่อแม่เสนอความผูกพันให้กับตน โดยแสดงออกถึงความรู้สึกโกรธ เด็กจะพยายามห่างจากมารดาเล็กน้อยแต่ในขณะเดียวกันก็จะป้องกันการแยกห่างออกจากมารดาโดยแสดงออกถึงความรู้สึกโกรธฉุนเฉียวแทน ซึ่งพฤติกรรมนี้เรียกว่าการประท้วง (protest) ดังนั้นเด็กจึงมีความยากลำบากที่จะรับความจริงและเชื่อว่าสิ่งที่กลับคืนสู่สภาวะแวดล้อมเดิม

Ainsworth (1978 อ้างถึงใน Snow, 1998) ได้พัฒนาวิธีการประเมินคุณภาพความผูกพันทางอารมณ์ของเด็กต่อผู้เลี้ยงดูสำหรับเด็กอายุ 9 เดือน - 3 ปี ที่เรียกว่า “สถานการณ์ที่แปลกไป” หรือ “strange situation” เป็นกระบวนการในห้องปฏิบัติการ (Ainsworth, Blehar, Waters และ Wall, 1978) ที่สร้างสถานการณ์ให้เด็กเกิดความตึงเครียดและต้องการผู้เลี้ยงดูเพื่อ

ช่วยให้ตนเองรู้สึกมั่นคงปลอดภัย จากการศึกษาของเพ็ญศรี แสงเจริญ (2549) เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมพี่เลี้ยงเด็กในสถานสงเคราะห์เกี่ยวกับการสร้างสัมพันธภาพความผูกพันในการเลี้ยงดูเด็ก ที่นำสถานการณ์ของ Ainsworth มาใช้ในการศึกษาสัมพันธภาพความผูกพันที่เด็กอายุ 6 เดือน – 3/11 ปีมีต่อพี่เลี้ยงเด็ก พบว่า สัมพันธภาพความผูกพันที่เด็กอายุ 6 เดือน – 3/11 ปีมีต่อพี่เลี้ยงเด็กมากกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตร

สถานการณ์ที่แปลกไป หรือ strange situation มี 7 ขั้นตอน (ขั้นตอนละ 3 นาที) ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ขั้นตอนการทดสอบ “strange situation”

ลำดับ	บุคคลที่อยู่ในห้อง	การเปลี่ยนแปลง
1	แม่ และเด็ก	แม่และเด็กเข้ามาในห้อง
2	แม่ เด็ก และคนแปลกหน้า	คนแปลกหน้าเข้ามาในห้อง
3	เด็ก และคนแปลกหน้า	แม่เดินออกไป
4	แม่ และเด็ก	แม่กลับเข้ามา และคนแปลกหน้าเดินออกไป
5	เด็ก	แม่เดินออกไป
6	เด็ก และคนแปลกหน้า	คนแปลกหน้ากลับเข้ามา
7	แม่ และเด็ก	แม่กลับเข้ามา และคนแปลกหน้าเดินออกไป

การสังเกตพฤติกรรมของเด็ก คือสังเกตจากปฏิกิริยาตอบสนองของเด็ก ขณะที่แยกเด็กจากมารดาและการกลับมาของมารดาและคนแปลกหน้า ซึ่งผลจากการศึกษาค้นคว้านี้ทำให้ Ainsworth ได้ระบุรูปแบบพื้นฐานของความผูกพันไว้ 4 รูปแบบ คือ

1. ความผูกพันแบบมั่นคง (securely attached) เด็กจะแสดงอาการกระตือรือร้นที่จะเข้าหาแม่ เข้ามาคลอเคลียกับแม่พักหนึ่งแล้วจึงกลับไปเล่นหรือทำกิจกรรมต่อ การได้สัมผัสกับแม่ทำให้เด็กรู้สึกปลอดภัยและอบอุ่นใจพร้อมที่จะกลับไปเล่นหรือทำกิจกรรมต่างๆ ต่อไป เด็กไม่มีความกังวลใจแม้ว่าจะต้องห่างจากแม่ไปชั่วคราว การแสดงอาการกระตือรือร้นของเด็กที่จะเข้าหาแม่หลังจากแยกกันชั่วเวลาหนึ่งเป็นตัวบ่งชี้สำคัญที่แสดงว่าเด็กมีความผูกพันกับแม่ ซึ่งจะพัฒนาไปสู่การเป็นตัวของตัวเองเมื่อโตขึ้น

2. ความผูกพันแบบหลีกเลี่ยง (avoidance attached) เด็กจะแยกตัวจากแม่ ยังคงเล่นของเล่นโดยไม่แสดงอาการสนใจต่อการกลับมาของแม่ ไม่กระตือรือร้นที่จะเข้าหา ดูเหมือนมีวุฒิภาวะในการแยกจากมารดา แต่เด็กมักจะแสดงอาการไม่พอใจหลังจากนั้น เช่นเมื่อกลับไปยัง

ที่บ้าน หรือแสดงอาการก้าวร้าวกับเด็กอื่นๆ ขาดความไว้วางใจในตัวผู้เลี้ยงดู ลักษณะเหล่านี้เกิดจากการที่เด็กถูกปฏิเสธจากผู้เลี้ยงดู ซึ่งเพิ่มความเสี่ยงต่อการที่เด็กจะกลายเป็นคนก้าวร้าว ไม่ให้ความร่วมมือ ชอบรังแกเด็กอื่นๆ และไม่เห็นคุณค่าของความผูกพัน

3. ความผูกพันแบบต่อต้าน (resistant attached) เด็กรู้สึกสับสนทั้งอยากเข้าหาพ่อแม่ ขณะเดียวกันก็รู้สึกโกรธไม่ยอมเข้าใกล้ โดยเริ่มแรกเด็กจะแสดงอาการอยากเข้าหาแม่ หลังจากนั้นจะแสดงอาการโกรธกระสับกระส่ายพยายามที่จะออกจากแม่ ซึ่งแสดงถึงสัมพันธภาพระหว่างเด็กกับแม่ที่เป็นไปในลักษณะของการที่เด็กไม่ได้รับการตอบสนองอย่างเหมาะสม แม่ไม่ไวต่อความต้องการของเด็ก เช่น อุ้มเด็กเมื่ออยากอุ้มแต่ไม่อุ้มเมื่อเด็กต้องการให้อุ้ม เด็กเหล่านี้มักจะพัฒนาไปสู่การมีพฤติกรรมชอบหมกมุ่นกับตนเองและกังวลกับความใส่ใจของคนรอบข้างและไม่ยืดหยุ่น

4. ความผูกพันแบบสับสน (disorganized-disoriented attached) เด็กจะมีพฤติกรรมที่สับสน ขัดแย้งกัน ไม่มีจุดประสงค์ที่แน่นอน เช่น เริ่มต้นเด็กแสดงอาการอยากเข้าหาแม่ หลังจากนั้นเบี่ยงเบนไปทำอย่างอื่นและไม่เข้าหาแม่ แสดงถึงการขาดความมั่นคงทางอารมณ์ เนื่องจากถูกทอดทิ้ง ถูกละเลยหรือถูกทารุณกรรม เด็กเหล่านี้เมื่อโตขึ้นจะเป็นผู้ที่ไม่สามารถจัดการกับปัญหาต่างๆ ได้และไม่สามารถเป็นพ่อแม่ที่ดีได้

กรมสุขภาพจิต (2548) ได้กล่าวถึงรูปแบบพฤติกรรมของเด็ก 4 ประเภท อันเป็นผลจากการตอบสนองของพ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็ก คือ

1. พฤติกรรมหลีกเลี่ยง (avoidance) เด็กจะหลีกเลี่ยงและแยกตัวจากพ่อแม่ เนื่องจากพ่อแม่ปฏิเสธลูก เมื่อเด็กโตขึ้นจะเป็นพวกไม่สนใจต่อบุคคลรอบข้าง และไม่เห็นคุณค่าของความผูกพัน

2. พฤติกรรมมั่นคง (secure) เด็กที่ผูกพันใกล้ชิดและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับพ่อแม่ จะไม่มีความกังวลใจ แม้ว่าพ่อแม่จะห่างไปชั่วคราว เพราะมั่นใจและไว้วางใจว่าพ่อแม่จะกลับมา เมื่อโตขึ้นเด็กจะพัฒนาไปสู่ความเป็นตัวของตัวเอง (autonomous)

3. พฤติกรรมต่อต้าน (resistant / ambivalent) เด็กมีความรู้สึกสับสน อยากเข้าใกล้พ่อแม่ แต่ก็ยังมีความรู้สึกโกรธอยู่ในใจ เนื่องจากได้รับการตอบสนองไม่สม่ำเสมอพ่อแม่อ่านความต้องการของลูกไม่ได้ เมื่อโตขึ้นเด็กจะพัฒนาไปสู่การมีพฤติกรรมชอบหมกมุ่นกับตัวเอง แต่กังวลกับความใส่ใจของคนรอบข้าง และไม่ยืดหยุ่น

4. พฤติกรรมสับสน (disorganized) เด็กจะขาดความมั่นคงทางอารมณ์อย่างมากเนื่องจากถูกทอดทิ้งหรือถูกละเลย ร้อยละ 90 เป็นเด็กที่ถูกทารุณกรรมจากพ่อแม่ ซึ่งพ่อแม่มักมีประวัติถูกทารุณกรรมมาก่อนเช่นกัน เด็กจะมีความสับสนระหว่างการอยากเข้าใกล้และออกห่างจากพ่อแม่ เพราะพ่อแม่ตอบสนองไม่สม่ำเสมอหรือไม่ตอบสนองต่อความต้องการทางด้าน

ร่างกาย อารมณ์และจิตใจของเด็ก เมื่อโตขึ้นจะเป็นบุคคลที่ไม่สามารถจัดการกับปัญหาต่างๆ และไม่สามารถเป็นพ่อแม่ที่ดีได้ เป็นกลุ่มที่ต้องเสริมสร้างความมั่นคงทางอารมณ์และพัฒนาทักษะการควบคุมอารมณ์ภายในของตนเอง

Dallos (2006) กล่าวว่า รูปแบบพฤติกรรมความผูกพันของเด็กนั้นมีความเกี่ยวข้องกับลักษณะการปฏิสัมพันธ์ของพ่อแม่ โดยแบ่งตามรูปแบบความผูกพันได้ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ของรูปแบบพฤติกรรมความผูกพันและพฤติกรรมของพ่อแม่

รูปแบบพฤติกรรม ความผูกพัน	พฤติกรรมของพ่อแม่
1. ความผูกพันแบบมั่นคง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ตอบสนองต่อความต้องการของลูกอย่างรวดเร็ว 2. แม่ให้การสัมผัสทางกายกับลูกมาก 3. ปรองดองกอดลูกด้วยความอ่อนโยนและระมัดระวัง 4. มีความไวต่อการกระตุ้นมาก 5. ปรับตัวให้เข้ากับความต้องการลูกได้ดี
2. ความผูกพันแบบหลีกเลี่ยง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ตอบสนองต่อความต้องการของเด็กช้า 2. แสดงการยอมรับเด็กน้อย 3. ตอบสนองน้อย 4. มีแนวโน้มที่จะตอบสนองอย่างกะทันหัน เข้าไปก้าวกายและปฏิเสธลูก 5. แสดงความโกรธและโมโหมาก 6. ใช้แรงในการตอบสนองทางกายมาก
3. ความผูกพันแบบต่อต้าน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ตอบสนองต่อความเสียใจหรือความกลัวของเด็กช้ามาก 2. แม่มีแนวโน้มที่จะห่วงวายเป็นกับกิจวัตรประจำวันของตนเองในขณะที่ยกเด็กไปด้วย 3. ตอบสนองน้อย 4. มีแนวโน้มที่จะต่อต้านความพยายามของบุตรในการรับประทานอาหารด้วยตนเอง 5. ไม่สามารถจัดการดูแลบุตรได้ในขณะที่มีการสัมผัสทางกายอย่างใกล้ชิด

เด็กช่วงปฐมวัยที่มีความผูกพันกับมารดาหรือผู้เลี้ยงดูจะแสดงพฤติกรรมที่แสดงว่ามารดาหรือผู้เลี้ยงดูนั้นคือบุคคลสำคัญของเด็ก เป็นบุคคลที่เด็กรู้สึกอบอุ่นปลอดภัยเมื่ออยู่ใกล้

และเป็นสิ่งที่พึงพาในยามที่เกิดปัญหา ทำให้เด็กแสดงพฤติกรรม เช่น แสดงอาการดีใจอยากเข้าหา หลังจากที่ต้องแยกจากกัน อยากรู้อยากเห็น คอยมองหาให้มารดาอยู่ในสายตา เข้าหาเมื่อมีปัญหา ต้องการให้มารดาอุ้มหรือสัมผัส เป็นต้น ดังนั้น พฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงปฐมวัยมีต่อมารดาวัยรุ่น คือ การแสดงออกของบุตรที่มีต่อมารดาวัยรุ่น ใน 3 ลักษณะ ได้แก่ พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรมีความรู้สึกมั่นคง พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรหลีกเลี่ยงมารดาและพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา

1. พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรมีความรู้สึกมั่นคง หมายถึง บุตรตอบสนองและมีปฏิสัมพันธ์กับมารดา พุดคุย คลอเคลียอยู่ใกล้ชิดกับมารดาตลอดเวลา ร้องไห้หรือแข็งขึ้นเมื่อต้องจากมารดาและกลับมาสงบได้อย่างรวดเร็วเมื่อมารดากลับมา

2. พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรหลีกเลี่ยงมารดา หมายถึง บุตรเมินเฉยหรือไม่ตอบสนองต่อมารดา แสดงอาการโกรธเมื่อต้องแยกจากมารดาและเมื่อมารดากลับมาจะหลีกเลี่ยงและไม่ยอมเข้าหามารดา

3. พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา หมายถึง บุตรแสดงอาการต่อต้านเมื่อต้องจากมารดาและลังเลในการกลับมาของมารดา หันหนีหรือไม่มองมารดา พยายามไม่ให้มารดาเข้าใกล้และถอยห่างจากมารดาเมื่อมารดาเข้าใกล้

4. บ้านพักฉุกเฉิน สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี

ในสถานการณ์ปัจจุบันด้วยสังคมที่เป็นอยู่ ทำให้อัตราของหญิงตั้งครรภ์ไม่พร้อมมีบุตรมีจำนวนมากขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างมาก และเห็นได้ชัดจากหน้าข่าวหนังสือพิมพ์ที่มีเด็กทารกถูกทิ้งในสถานที่ต่างๆ อย่างต่อเนื่องนั้นทำให้เห็นถึงผลกระทบที่รุนแรงและต้องเร่งแก้ไข ในปัจจุบันมีเด็กวัยรุ่นจำนวนมากที่ตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ และยังคงอยู่ในช่วงอายุที่กำลังศึกษาเล่าเรียน มารดาวัยรุ่นบางรายอาจได้รับการดูแลและความเข้าใจจากบิดามารดาและสังคมรอบข้างของตนเป็นอย่างดี แต่ยังมีมารดาวัยรุ่นอีกจำนวนไม่น้อยที่ไม่ได้รับความเข้าใจและการดูแลจากคนรอบข้าง จากปัญหาดังกล่าว หน่วยงานทั้งภาครัฐและสมาคมต่างๆ จึงได้จัดตั้งสมาคมเพื่อดูแลและให้ความช่วยเหลือแก่มารดาวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์โดยไม่พึงประสงค์และต้องการสถานที่พักพิงและความเข้าใจ ในต่างประเทศมีโปรแกรมที่สร้างขึ้นเพื่อช่วยเหลือและให้ความรู้แก่มารดาวัยรุ่น เป็นโปรแกรมที่สนับสนุนให้มารดาวัยรุ่นและบุตรมีสภาพสังคม เศรษฐกิจ สุขภาพและพัฒนาการที่ดี มารดาวัยรุ่นที่เข้าร่วมโปรแกรมเหล่านี้จะดูแลครรภ์และบุตรให้มีสุขภาพดีกว่ามารดาวัยรุ่นที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม โปรแกรมที่จัดให้มารดาวัยรุ่นประกอบด้วยบริการวางแผนครอบครัว บริการ

สถานรับเลี้ยงเด็กและการให้ความรู้เกี่ยวกับทักษะการเป็นบิดามารดา ทักษะการทำงานและทักษะชีวิตต่างๆ (Rathus, 2006)

ในประเทศไทย มีสมาคมที่เห็นความสำคัญของสถานภาพสตรีที่รวมถึงมารดาวัยรุ่นทั้งหลาย คือ สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี ในพระอุปถัมภ์ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชาทินัดดามาตุ ซึ่งสมาคมนี้ได้จัดตั้งบ้านพักฉุกเฉินไว้สำหรับรองรับและให้การดูแลสตรีที่ถูกระทำรุนแรงต่อร่างกายและจิตใจ สตรีที่ประสบปัญหาครอบครัว ถูกเอารัดเอาเปรียบ และผู้หญิงและเด็กวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์โดยไม่พร้อม

4.1 ประวัติความเป็นมาของบ้านพักฉุกเฉิน สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี

แนวคิดที่ว่า "ไม่มีผู้หญิงใดในโลก ตั้งใจจะท้องทั้งที่ยังไม่พร้อม ไม่มีผู้หญิงคนใดในโลก ตั้งท้องเพื่อจะไปทำแท้ง บ้านพักฉุกเฉิน ทางเลือกของผู้ประสบปัญหาท้องเมื่อไม่พร้อม" จึงได้ก่อให้เกิดบ้านพักฉุกเฉินขึ้น ซึ่งจากจุดเริ่มต้นเล็กๆ ของกลุ่มส่งเสริมสถานภาพสตรี ภายใต้การนำของ คุณหญิงกนิษฐา วิเชียรเจริญ ที่ได้เปิดบ้านพักของตนเองเป็นบ้านพักฉุกเฉิน สำหรับผู้หญิงและเด็กที่ประสบความเดือดร้อนเป็นการชั่วคราว จนบ้านพักฉุกเฉินหลังแรก ซึ่งเป็นโครงการร่วมกับสมาคมบัณฑิตสตรีทางกฎหมาย ได้ก่อสร้างแล้วเสร็จ เริ่มดำเนินการอย่างเป็นทางการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 เป็นต้นมา ต่อมาเมื่อสตรีมาขอความช่วยเหลือและพักอาศัยที่บ้านพักฉุกเฉินมากขึ้นจนทำให้สถานที่คับแคบลง จำเป็นต้องขยายขยายสถานที่ โดยได้รับบริจาคที่ดินจำนวน 21 ไร่ บริเวณดอนเมือง เพื่อเป็นที่สำหรับสร้างบ้านพักฉุกเฉินที่กว้างขวางพอ ซึ่งได้กลายมาเป็นสถานที่ทำการรองรับผู้ประสบปัญหาอย่างเต็มที่และสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้ครบวงจรทั้งในเชิงรับและเชิงรุก (สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรีฯ, 2552)

ในปัจจุบันบ้านพักฉุกเฉินเป็นที่พักพิงชั่วคราวทั้งทางกายและใจให้แก่ผู้หญิงและเด็กที่เดือดร้อน ประสบปัญหาครอบครัว ท้องเมื่อไม่พร้อม ถูกข่มขืน ติดเชื้อ HIV/AIDS สามีทิ้งหรือทำร้ายร่างกายและจิตใจ ฯลฯ โดยให้ความช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัย อาหาร ดูแลสุขภาพอนามัย รวมทั้งให้คำปรึกษาแนะนำ การให้ทักษะชีวิตและกำลังใจ ใช้หลักการสังคมสงเคราะห์และกระบวนการจัดกลุ่มบำบัดทางจิต เพื่อนำไปสู่ความเชื่อมั่นในตนเองสามารถ ดำเนินชีวิตในสังคมได้ปกติสุข

ความเป็นมาของสมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรีและบ้านพักฉุกเฉิน

ปี 2517 ก่อตั้ง "กลุ่มส่งเสริมสถานภาพสตรีฯ" นำโดย คุณหญิงกนิษฐา วิเชียรเจริญ
ในขณะนั้น

ปี 2523-2524 เริ่มดำเนินโครงการบ้านพักฉุกเฉิน

ปี 2525 จดทะเบียนสมาคมฯ และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลีฯ เสด็จ
เปิดบ้านพักฉุกเฉิน 1 ถนนสุขุขทัย

ปี 2527 เปิดศูนย์แรกรับช่วยเหลือผู้หญิงและเด็ก ณ สถานีรถไฟหัวลำโพงและ
สถานีขนส่งสายเหนือ

ปี 2529 คุณรวีวรรณ บุญรักษ์ บริจาคที่ดินให้สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี 21 ไร่
ที่ทุ่งสีกัน ดอนเมือง นายเรียววิชิ ซาซากาวา บริจาคเงิน 36 ล้านบาท สร้างอาคารที่ดอนเมือง และ
บริจาคอีก 12.5 ล้านบาทเป็นกองทุนสนับสนุนกิจกรรมของสมาคมฯ ระยะเวลาต่อมาได้บริจาคอีก 4
ล้านบาท เพื่อร่วมสร้างบ้านพักฉุกเฉิน 3

ปี 2530 พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลีฯ เสด็จเปิดบ้านพักฉุกเฉิน 2 ที่
ดอนเมือง

ปี 2531 สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี ได้รับพระกรุณาให้อยู่ในพระอุปถัมภ์ของ
พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลีฯ พระวรราชาทินัดดามาตุ

ปี 2532 พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลีฯ เสด็จเปิดศูนย์การศึกษาและ
ฝึกอาชีพสตรีที่ดอนเมือง

ปี 2533 สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนาฯ เสด็จเปิดอาคาร "กัล
ยาณเวสน์" ที่ดอนเมืองและก่อตั้งสถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา

ปี 2537 เปิดศูนย์เยาวชนดอนเมืองร่วมพัฒนาสังคมไทย

ปี 2538 พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลีฯ เสด็จเปิดบ้านพักฉุกเฉิน 3 ที่
ดอนเมือง

ปี 2539 เริ่มโครงการจัดตั้งวิทยาลัยแม่ชี ที่อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา

ปี 2544 เปิดศูนย์เลี้ยงเด็กอ่อนในบริเวณบ้านพักฉุกเฉิน

ปี 2546 เปิดบ้านเพื่อนใจวัยทีน และศูนย์กนิษฐนารี

ปี 2547 เริ่มโครงการความร่วมมือระหว่างสมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรีและ
World Childhood Foundation แห่งสมเด็จพระราชินีซิลเวีย แห่งสวีเดน

ปี 2548 เริ่มโครงการเพื่อนใจวัยทีน ในพื้นที่ประสาธน์คีรี จังหวัดพังงา
โครงการสนับสนุนจากมูลนิธิ World Childhood Foundation

ปี 2549 พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลีฯ พระวรราชาทินัดดามาตุ เสด็จ
เปิดอาคารเฉลิมพระเกียรติ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลีฯ พระวรราชาทินัดดามาตุ ทรง
เจริญพระชันษา 48 ปี ณ อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา โดยได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิยูนิลีเวอร์
ออสเตรเลีย สำหรับการจัดกิจกรรมพัฒนาเยาวชน

4.2 สถิติการให้บริการมารดาแม่วัยรุ่นและบุตร

ปัญหาที่ผู้เดือดร้อนประสบและติดต่อขอรับความช่วยเหลือจากบ้านพักฉุกเฉินด้วยตนเองและองค์กรภาครัฐและภาคเอกชนนำส่ง บางคนประสบปัญหาซับซ้อนมากกว่าหนึ่งปัญหา เช่น ท้องเมื่อไม่พร้อม ความรุนแรงในครอบครัว ฯลฯ

จากสถิติปี 2551 มีผู้หญิงและเด็กที่ตั้งครรภ์เมื่อไม่พร้อมและมาขอรับความช่วยเหลือรวม 123 ราย โดยเป็นมารดาวัยรุ่นอายุ 13-18 ปี จำนวน 31 ราย ซึ่งสาเหตุหลักมาจากสามี แฟน คู่รัก และเพื่อนชายไม่รับผิดชอบมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ถูกข่มขืนโดยคนรู้จัก เพื่อนชาย บิดาเลี้ยง และมารดาวัยรุ่นส่วนใหญ่อายุระหว่าง 19-25 ปี จำนวน 42 ราย และส่วนใหญ่เป็นนักเรียนกำลังเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 12 ราย (สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรีฯ, 2552) ในปัจจุบันนี้มีผู้หญิงมาขอความช่วยเหลือและขอพักอาศัย ณ บ้านพักฉุกเฉินเฉลี่ย 100 คน เป็นผู้หญิงท้องที่ไม่พร้อมมากที่สุดถึงร้อยละ 70 รองลงมาเป็นผู้หญิงที่ถูกกระทำความรุนแรง และติดเชื้อเอชไอวี ขณะนี้พบว่าผู้หญิงตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อมส่วนใหญ่อายุต่ำกว่า 18 ปี จากสถิติพบว่ามีถึง 3 แสนรายต่อปี ขณะนี้บ้านพักฉุกเฉินดูแลผู้หญิงตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อมประมาณ 60 คน สาเหตุเกิดจากฝ่ายชายไม่รับผิดชอบ และถูกข่มขืน ส่วนใหญ่ผู้ที่เข้ามาขอความช่วยเหลือเคยพยายามทำแท้งด้วยตัวเองมาแล้ว

4.3 การให้บริการมารดาวัยรุ่นและบุตร

การให้บริการของบ้านพักฉุกเฉิน ฝ่ายสังคมสงเคราะห์ เน้นการให้ความช่วยเหลือผู้หญิงและเด็กที่เดือดร้อนจากปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม โดยให้ความช่วยเหลือด้านที่พักอาศัย อาหาร สุขภาพอนามัยรวมทั้งการให้คำปรึกษาแนะนำ การให้ทักษะชีวิตและให้กำลังใจ โดยให้หลักสังคมสงเคราะห์และกระบวนการจัดการกลุ่มบำบัดทางจิต เพื่อนำไปสู่ความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถออกไปใช้ชีวิตในสังคมได้ด้วยปกติสุขและช่วยเหลือตนเองได้

การให้บริการและความช่วยเหลือนอกเหนือจากการให้เข้าพักที่บ้านพักฉุกเฉินแล้ว โครงการคลินิกผู้หญิง ได้เปิดบริการทางโทรศัพท์ให้คำปรึกษาแนะนำปัญหาด้านสุขภาพอนามัย และการเจริญพันธุ์ เช่น ตั้งครรภ์เมื่อไม่พร้อม โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ปัญหาโรคเอดส์ ฯลฯ (สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรีฯ, 2552) นอกจากนี้ บ้านพักฉุกเฉินยังจัดตั้งบ้านเด็กและศูนย์เลี้ยงเด็กอ่อนขึ้นเพื่อรองรับบุตรเกิดจากมารดาที่ตั้งครรภ์โดยไม่พร้อม หรือบุตรติดครรภ์มารดาที่มาพักในบ้านพักฉุกเฉิน

1. บ้านเด็ก เป็นสถานที่ดูแลเด็กและรับเลี้ยงเด็กในช่วงอายุ 2-6 ปี ซึ่งเป็นบุตรของผู้ที่เดือดร้อนมาขอรับความช่วยเหลือในระหว่างที่มารดารับการฟื้นฟูร่างกายและ/หรือจิตใจ

หรือพักรอคลอดถึงหลังคลอด รวมทั้งบุตรของผู้ฝากเลี้ยง (ได้แก่นักเรียนฝึกอาชีพและบุตร
เจ้าหน้าที่ของสมาคมฯ)

2. ศูนย์เลี้ยงเด็กก่อน เป็นสถานที่ดูแลเด็กทารกซึ่งเป็นบุตรผู้เดือดร้อนที่ประสบ
ปัญหาท้องเมื่อไม่พร้อมที่ต้องการยกบุตร เพื่อหาพ่อแม่อุปถัมภ์หรือมารดาของเด็กฝากเลี้ยง
ชั่วคราว เพื่อไปหางานทำหรือศึกษาต่อ ทั้งนี้มีพี่เลี้ยงดูแลเด็กทารก จำนวน 9 ราย ทำหน้าที่ดูแล
พัฒนาการด้านร่างกายและจิตใจของเด็ก ตลอด 24 ชั่วโมง

สำหรับสมาชิกที่มารดาวัยรุ่นที่กำลังตั้งครรภ์และเป็นมารดาวัยรุ่นที่มีบุตรวัยทารกนั้น
ทางบ้านพักฉุกเฉิน มีการจัดกิจกรรมเสริมความรู้และเสริมทักษะอย่างต่อเนื่อง

1. กิจกรรมทักษะชีวิต เรียนรู้เรื่องการดำเนินชีวิตและความสัมพันธ์ระหว่างแม่
และลูก สุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์

2. กิจกรรมฟื้นฟูจิตใจ เรียนรู้เรื่องการแก้ไขปัญหา รู้เขา รู้เรา และคลายเครียดแก่
มารดาวัยรุ่นหลังคลอด ลดความขัดแย้งและการจัดการอารมณ์ของมารดาวัยรุ่นและบุตร

3. กิจกรรมดูแลเด็กทารก เรียนรู้เรื่องการบริบาลทารกแรกเกิดและการเลี้ยงดูเด็ก
ทารกอย่างถูกวิธี อีกทั้งการนวดสัมผัสเด็กทารก

4. กิจกรรมศึกษาฝึกอาชีพ เรียนรู้ศิลปะเพื่อพัฒนาอารมณ์ และศิลปะการปักผ้า
บ่าบัด และการฝึกอาชีพ เช่น การเรียนเสริมสวย

บ้านพักฉุกเฉินมีการสนับสนุนให้มารดาวัยรุ่นที่ส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้น
มัธยมศึกษาตอนต้นนั้นได้รับการศึกษาจนจบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและ
สามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองในสังคมต่อไปได้อย่างดี
และมีความสุข บ้านพักฉุกเฉินจัดให้มีโครงการที่สนับสนุนการศึกษาของมารดาวัยรุ่นดังนี้

1. โครงการศึกษาในระบบโรงเรียน โดยบ้านพักฉุกเฉินสนับสนุนทุนการศึกษา
และค่าใช้จ่ายต่างๆในการเล่าเรียนของมารดาวัยรุ่นทั้งหมด โดยให้เรียนในโรงเรียนของรัฐบาลที่
อยู่ใกล้กับบ้านพักฉุกเฉิน โดยจะสนับสนุนให้เรียนได้จนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. โครงการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญวิธีเรียนแบบพบกลุ่ม โดย
บ้านพักฉุกเฉินร่วมกับศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน เขตดอนเมือง รับผิดชอบจัดการศึกษา
ให้แก่มารดาวัยรุ่นที่ขาดโอกาสทางการศึกษา เพื่อให้มารดาวัยรุ่นมีความรู้ สามารถพัฒนาตนเอง
ครอบครัว สังคม โดยจะให้ความรู้พื้นฐานในการดำรงชีวิต การบริการข่าวสารข้อมูลที่ทันต่อ
เหตุการณ์ และการเพิ่มพูนทักษะวิชาชีพ

3. โครงการศึกษาตามอัธยาศัย เสริมการเรียน และเพิ่มพูนความรู้ เป็นการจั
ดการศึกษานอกระบบโรงเรียน วิธีเรียนตามอัธยาศัย ประกอบด้วยห้องสมุดศูนย์การเรียนซึ่ง

ดำเนินการที่ห้องสมุดศูนย์การศึกษาและฝึกอาชีพ จัดหาหนังสือ วารสาร หรืออื่นๆ ให้ความรู้แก่ มารดาวัยรุ่นและผู้ที่พักอาศัย ณ บ้านพักฉุกเฉิน

บ้านพักฉุกเฉินให้การดูแลและส่งเสริมให้มารดาวัยรุ่นเลี้ยงดูบุตรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีนักสังคมสงเคราะห์และนักจิตวิทยาทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลและให้ความรู้ อย่างไรก็ตาม การอบรมเลี้ยงดูบุตรนั้น นักการศึกษาปฐมวัยก็มีส่วนเกี่ยวข้องและมีบทบาทสำคัญในการพัฒนามารดาวัยรุ่นและบุตรช่วงปฐมวัยเช่นกัน

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในปัจจุบันมีผู้ให้ความสนใจศึกษาเกี่ยวกับมารดาวัยรุ่นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน ศาสตร์ด้านการพยาบาล ซึ่งเป็นผู้มีความใกล้ชิดกับมารดาวัยรุ่น แต่บุตรที่เกิดจากมารดาวัยรุ่นนั้น ถือเป็นเด็กปฐมวัย เป็นช่วงวัยที่มีความสำคัญยิ่งในการวางรากฐานชีวิต และมารดาวัยรุ่นก็ถือเป็น ผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยและควรได้รับความรู้ทางศาสตร์ของการศึกษาปฐมวัยด้วยเช่นเดียวกัน การสร้างความผูกพันระหว่างมารดากับบุตรนั้นจึงเป็นเรื่องหนึ่งที่สำคัญมากในการพัฒนา บุคลิกภาพของเด็ก

งานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ให้ความสำคัญกับการสร้างความผูกพันระหว่าง มารดาและบุตร หรือผู้เลี้ยงดูเด็กและเด็ก ซึ่งรวมถึงมารดาวัยรุ่นด้วย งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการ สร้างความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นและบุตรช่วงปฐมวัย มีดังนี้

5.1 งานวิจัยในประเทศ

ชฎาภรณ์ วัฒนวิไล (2540) ได้ศึกษาเรื่อง ผลของการใช้ระบบการพยาบาลสนับสนุน และให้ความรู้สำหรับมารดาวัยรุ่นและครอบครัวต่อความสามารถในการดูแลตนเองและดูแลบุตร ของมารดาวัยรุ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการใช้ระบบการพยาบาลสนับสนุนและให้ ความรู้สำหรับมารดาวัยรุ่นและครอบครัวต่อความสามารถในการดูแลตนเองและดูแลบุตรของ มารดาวัยรุ่นในระยะหลังคลอด ผลการศึกษา พบว่า ความสามารถในการดูแลตนเองและดูแลบุตร ของมารดาวัยรุ่น กลุ่มที่ได้รับการใช้ระบบการพยาบาลสนับสนุนและให้ความรู้ภายหลังการ ทดลอง สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความสามารถในการ ดูแลตนเองและดูแลบุตรของมารดาวัยรุ่น กลุ่มที่ได้รับการใช้ระบบการพยาบาลสนับสนุนและให้ ความรู้ภายหลังการทดลอง สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

พัชรา เกษมสุข (2543) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับสัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารกในมารดาวัยรุ่นครรภ์เดี่ยวและครรภ์แรกหลังคลอดปกติ : กรณีศึกษาโรงพยาบาลศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารก และปัจจัยบางประการที่มีความสัมพันธ์กับสัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารก ในมารดาวัยรุ่นครรภ์เดี่ยวและครรภ์แรกหลังคลอดปกติ กลุ่มตัวอย่างเป็นมารดาวัยรุ่นที่มาคลอดและพักฟื้นหลังคลอดที่ตึกสูติกรรม โรงพยาบาลศรีสะเกษ จำนวน 230 คน ผลการศึกษา พบว่ามารดาวัยรุ่นมีคะแนนสัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารกในระดับปานกลางร้อยละ 43.5 ระดับสูงร้อยละ 37.0 และระดับต่ำร้อยละ 19.6 และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารกอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ สถานภาพสมรส รายได้ครอบครัว การวางแผนการตั้งครรภ์ อายุครรภ์เมื่อฝากครรภ์ครั้งแรก การรับรู้ประสบการณ์คลอด การได้ทารกมีเพศตรงกับความคาดหวัง น้ำหนักทารก การได้โอบกอดทารกทันทีหลังคลอด การสนับสนุนทางสังคม การได้รับความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็ก ภาวะแทรกซ้อนจากการตั้งครรภ์และการได้อยู่กับทารกทันทีหลังคลอด

ดรุณีย์ บัวบุญ (2544) ได้ศึกษาเรื่อง ผลของการทำรูดมดลูกด้านร่างกายและจิตใจต่อหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นกับผลลัพธ์การตั้งครรภ์และสัมพันธภาพมารดาและทารก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตราความชุกของการทำรูดมดลูกต่อหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นและเปรียบเทียบผลลัพธ์ของการตั้งครรภ์และสัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารกระหว่างกลุ่มหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นที่ถูกทำรูดมดลูกกับกลุ่มหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นที่ไม่ถูกทำรูดมดลูก กลุ่มตัวอย่างเป็นหญิงตั้งครรภ์ที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปีที่มาคลอด ณ หน่วยคลอดของโรงพยาบาลสมเด็จพระบรมราชเทวี ณ ศรีราชา จำนวน 230 ราย ผลการศึกษา พบว่า ความชุกของการทำรูดมดลูกต่อหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นในอัตราร้อยละ 16.8 โดยพบการทำรูดมดลูกทางด้านร่างกายเพียงด้านเดียวในอัตราร้อยละ 1.7 การทำรูดมดลูกทางด้านจิตใจเพียงด้านเดียวอัตราร้อยละ 7.4 และการทำรูดมดลูกทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจอัตราร้อยละ 21.7 และหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นที่ไม่ถูกทำรูดมดลูกมีผลลัพธ์การตั้งครรภ์ดีกว่าหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นที่ถูกทำรูดมดลูกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นที่ไม่ถูกทำรูดมดลูกมีสัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารกดีกว่าหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นที่ถูกทำรูดมดลูกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ศิริภรณ์ ยามดี (2544) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการนวดทารกเพื่อส่งเสริมพัฒนาการและการมีปฏิสัมพันธ์ของทารกในสถานสงเคราะห์เด็ก มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโปรแกรมการนวดทารกเพื่อส่งเสริมพัฒนาการและการมีปฏิสัมพันธ์ของทารกในสถานสงเคราะห์เด็ก ตัวอย่างประชากรเป็นทารกอายุ 4 - 10 เดือน จำนวน 40 คนและผู้ดูแลเด็ก 20 คนในสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนพญาไท ผลการศึกษา พบว่า หลังการทดลองใช้โปรแกรมการนวดทารก

คะแนนพื้นอารมณ์การเป็นเด็กเลี้ยงยากของทารกกลุ่มทดลองมีระดับต่ำกว่าทารกกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และหลังการทดลองใช้โปรแกรมการนวดทารกฯ คะแนนการมีปฏิสัมพันธ์ของทารกกลุ่มทดลองมีระดับสูงกว่าทารกกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ทัศนาศิลป์ (2546) ได้ศึกษาเรื่อง ผลการให้ความรู้แก่มารดาวัยรุ่นหลังคลอดครั้งแรก โดยใช้กระบวนการกลุ่มต่อความรู้และการตอบสนองต่อสื่อสัญญาณทารก มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับสื่อสัญญาณทารกและการตอบสนองต่อสัญญาณทารกของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดครั้งแรก ระหว่างกลุ่มที่มีการให้ความรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่มกับกลุ่มที่มีการให้ความรู้ในรูปแบบเดิมของโรงพยาบาล กลุ่มตัวอย่างเป็นมารดาวัยรุ่นอายุ 15-19 ปีหลังคลอดบุตรคนแรก ที่พักฟื้นหลังคลอดในหอผู้ป่วยสูติ-นรีเวช โรงพยาบาลบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 40 คน ผลการศึกษา พบว่า มารดาวัยรุ่นหลังคลอดครั้งแรกกลุ่มที่ได้รับการให้ความรู้เกี่ยวกับสื่อสัญญาณทารก และการตอบสนองต่อสัญญาณทารกโดยใช้กระบวนการกลุ่ม มีค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เกี่ยวกับสื่อสัญญาณทารกสูงกว่ากลุ่มมารดาที่มีการให้ความรู้ในรูปแบบเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมารดาวัยรุ่นหลังคลอดครั้งแรกกลุ่มที่ได้รับการให้ความรู้เกี่ยวกับสื่อสัญญาณทารก และการตอบสนองต่อสัญญาณทารก โดยใช้กระบวนการกลุ่ม มีค่าเฉลี่ยคะแนนการตอบสนองต่อสัญญาณทารกสูงกว่ากลุ่มมารดาที่มีการให้ความรู้ในรูปแบบเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ประกายทิพย์ พรหมสูตร (2546) ได้ศึกษาเรื่อง สัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารกแรกเกิดในมารดาวัยรุ่นครรภ์แรกหลังคลอด มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสัมพันธภาพระหว่างมารดาและทารกแรกเกิดในมารดาวัยรุ่นครรภ์แรกในระยะหลังคลอด กลุ่มตัวอย่างคือมารดาวัยรุ่นครรภ์แรกที่คลอดปกติในโรงพยาบาลหนองคายและมีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดหนองคายจำนวน 30 ราย ผลการศึกษา พบว่า ระยะ Taking-in มารดาทั้งหมดแสดงพฤติกรรม การสำรวจ การสัมผัสและการให้นม มีมารดาเพียงครึ่งหนึ่งแสดงพฤติกรรมการอุ้ม ระยะ Taking-hold พบว่ามารดาทั้งหมดแสดงพฤติกรรมการอุ้ม และการให้นม และระยะ Letting-go พบว่ามารดาทั้งหมดแสดงพฤติกรรมการสัมผัส การอุ้มและการให้นม โดยมีมารดาเพียง 1 ใน 3 แสดงพฤติกรรมการสำรวจ นอกจากนั้นพบว่ามารดาแสดงพฤติกรรมการอุ้ม การมองสบตาและการพูด และการส่งเสียงเพิ่มมากขึ้นเมื่อติดตามเยี่ยมบ้านครั้งที่ 1 และ 2 ในขณะที่แสดงพฤติกรรมการสำรวจลดลง ส่วนพฤติกรรมที่ไม่เปลี่ยนแปลงหรือเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย ได้แก่ พฤติกรรมการสัมผัส และการให้นม

โพลิน นัดสันเทียะ (2546) ได้ศึกษาเรื่อง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดาวัยรุ่นและทารกขณะให้อาหารทารก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดาวัยรุ่นและทารกขณะให้อาหารทารก กลุ่มตัวอย่าง คือมารดาอายุ 15-19 ปี และทารกอายุ 1-6 เดือน ที่มารับบริการสุขภาพที่คลินิกสุขภาพเด็กดี โรงพยาบาลสกจนคร และสถานีนอนามัย 14 แห่งในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสกจนคร จำนวน 60 ราย ผลการศึกษา พบว่า ลักษณะปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดาวัยรุ่นขณะให้อาหารทารกอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีพฤติกรรมของมารดาและทารกขณะให้อาหาร 3 ระยะ ได้แก่ ระยะเริ่มต้นของการให้อาหาร ทารกส่วนใหญ่ ร้อยละ 76.7 แสดงสื่อสัญญาณหิวที่ชัดเจน และ ร้อยละ 95.0 แสดงความสนใจและพร้อมที่จะรับประทานอาหาร มารดาวัยรุ่นส่วนใหญ่ ร้อยละ 90.0 ไวและตอบสนองสื่อสัญญาณหิวของทารกอย่างเหมาะสม ร้อยละ 93.3 เริ่มให้อาหารขณะทารกอยู่ในภาวะตื่น ระยะกลางของการให้อาหาร ทารกส่วนใหญ่ ร้อยละ 96.7 รับประทานอาหารต่อเนื่องและแสดงความหิวลดลง ร้อยละ 90.0 แสดงสื่อสัญญาณสุขสบาย และ ร้อยละ 73.0 ใช้มือสัมผัสและสำรวจสิ่งต่างๆ ที่อยู่ใกล้ตนเอง เมื่อทารกส่วนใหญ่ ร้อยละ 90.0 แสดงสื่อสัญญาณไม่สุขสบายหรือต้องการพักที่ชัดเจนหลังจากได้รับประทานอาหารแล้วระยะหนึ่ง มารดาวัยรุ่น ร้อยละ 43.0 ไวและตอบสนองสื่อสัญญาณไม่สุขสบายหรือต้องการพักของทารกอย่างเหมาะสม และระยะสิ้นสุดของการให้อาหารทารกส่วนใหญ่ ร้อยละ 71.0 แสดงสื่อสัญญาณอิ่มที่ชัดเจนและมารดาวัยรุ่นส่วนใหญ่ ร้อยละ 68.0 ตอบสนองสื่อสัญญาณอิ่มของทารกอย่างเหมาะสม

จริยาพร วรรณโชติ (2548) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมความผูกพันในมารดาวัยรุ่นและบุตรวัย 3 เดือนขณะให้นม มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายพฤติกรรมความผูกพันของมารดาวัยรุ่นและบุตรวัย 3 เดือนขณะให้นมมารดา และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมความผูกพันของมารดาและพฤติกรรมความผูกพันทารก โดยใช้ข้อมูลโครงการวิจัยระยะยาวในเด็กไทย กลุ่มตัวอย่างเป็นวิดิทัศน์มารดาวัยรุ่นให้นมมารดาแก่ทารกวัย 3 เดือน จำนวน 40 คู่ ที่ได้รับการอนุญาตให้บันทึกภาพได้ ผลการศึกษา พบว่า พฤติกรรมความผูกพันที่มารดาวัยรุ่นส่วนใหญ่แสดงคือ พฤติกรรมการอุ้ม การสัมผัสการพูดคุย และตอบสนองต่อการสื่อสัญญาณของทารก ส่วนพฤติกรรมที่มารดาวัยรุ่นแสดงค่อนข้างน้อย ได้แก่ การพูดถึงพฤติกรรมของเด็ก หรือพูดชม และการแสดงสีหน้าหยอกล้อเล่นกับเด็ก ส่วนพฤติกรรมของทารกพบว่าทารกมักจะสื่อถึงความต้องการที่มึนนม โดยแสดงความพร้อมก่อนที่มารดาจะให้ดูนม และขณะดูนมทารกส่วนใหญ่จะดูนมต่อเนื่องแต่บางรายจะพักเป็นบางช่วง และทารกทุกคนจะจ้องมองมารดา และพบว่าคะแนนพฤติกรรมความผูกพันของมารดากับคะแนนความผูกพันของทารก มีความสัมพันธ์กันเชิงบวก

เพ็ญศรี แสงเจริญ (2549) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมพี่เลี้ยงเด็ก ในสถานสงเคราะห์เกี่ยวกับการสร้างสัมพันธภาพความผูกพันในการเลี้ยงดูเด็ก มีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมพี่เลี้ยงเด็กในสถานสงเคราะห์เกี่ยวกับการสร้างสัมพันธภาพความผูกพันในการเลี้ยงดูเด็ก และประเมินผลหลักสูตรการฝึกอบรมพี่เลี้ยงเด็กในสถานสงเคราะห์ เกี่ยวกับการสร้างสัมพันธภาพความผูกพันในการเลี้ยงดูเด็ก กลุ่มตัวอย่าง คือ พี่เลี้ยงเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนปากเกร็ด จำนวน 30 คน ผลการศึกษา พบว่า

1. หลักสูตรการฝึกอบรมพี่เลี้ยงเด็กในสถานสงเคราะห์เกี่ยวกับการสร้างสัมพันธภาพความผูกพันในการเลี้ยงดูเด็กมีแนวคิดหลักที่เป็นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร คือ แนวคิดการปฏิบัติบนพื้นฐานของการสร้างสัมพันธภาพความผูกพันในการเลี้ยงดูเด็ก การส่งเสริมสัมพันธภาพความผูกพันในการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด - 5 ปี ตามพัฒนาการของเด็ก และแนวคิดเกี่ยวกับเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ประกอบด้วย 4 กิจกรรมหลัก คือ การสร้างความตระหนัก การให้ความรู้ทางวิชาการ การประเมินผลการเรียนรู้ และการปฏิบัติการภาคสนาม

2. ผลการประเมินหลักสูตรการฝึกอบรมพี่เลี้ยงเด็กในสถานสงเคราะห์เกี่ยวกับการสร้างสัมพันธภาพความผูกพันในการเลี้ยงดูเด็กหลังการทดลองใช้หลักสูตร พบว่า พี่เลี้ยงเด็กมีค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสัมพันธภาพความผูกพันในการเลี้ยงดูเด็ก และคะแนนจากแบบสังเกตพฤติกรรมในการเลี้ยงดูเด็กของพี่เลี้ยงเด็กอยู่ในระดับดี พี่เลี้ยงเด็กมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสัมพันธภาพความผูกพันในการเลี้ยงดูเด็กสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การปฏิบัติต่อเด็กของพี่เลี้ยงเด็กในสถานสงเคราะห์บนพื้นฐานของการสร้างสัมพันธภาพความผูกพันในการเลี้ยงดูเด็กสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สัมพันธภาพความผูกพันที่เด็กอายุ 6 เดือน - 3/11 ปี และเด็กอายุ 4-5 ปีมีต่อพี่เลี้ยงเด็กมากกว่าก่อนทดลองใช้หลักสูตร และความพึงพอใจของพี่เลี้ยงเด็กในการอบรมส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากและมากที่สุด

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Broussard (1995) ได้ศึกษาเรื่อง ความผูกพันของเด็กวัยทารกในกรณีตัวอย่างมารดาวัยรุ่น กลุ่มตัวอย่างคือ เด็กทารกเพศหญิงจำนวน 24 คน (เป็นเด็กผิวขาว 8 คน ผิวดำ 16 คน) และเด็กทารกเพศชายจำนวน 14 คน (เป็นเด็กผิวขาว 4 คน ผิวดำ 10 คน) ในช่วงอายุ 12 - 19 เดือนที่เกิดจากมารดาวัยรุ่นอายุระหว่าง 14-18 ปีครั้งแรก โดยใช้สถานการณ์ที่แปลกไป (strange situation) ของ Ainsworth ในการประเมินความผูกพันของเด็กวัยทารกกับมารดาวัยรุ่น ผลการศึกษาพบว่า เด็กวัยทารกส่วนใหญ่มีรูปแบบความผูกพันแบบไม่มั่นคง คิดเป็นร้อยละ 76.3 และรูปแบบความผูกพัน

แบบมั่นคงมีเพียงร้อยละ 23.7 เด็กวัยทารกเพศชายจำนวน 12 คน และเพศหญิง 17 คน มีความผูกพันแบบไม่มั่นคง และเด็กวัยทารกผิวดำส่วนใหญ่มีความผูกพันแบบไม่มั่นคง แต่จำนวนเด็กวัยทารกผิวขาวที่มีความผูกพันแบบมั่นคงและไม่มั่นคงมีจำนวนเท่ากัน อายุของเด็กวัยทารกที่มีผลต่อความผูกพัน พบว่า เด็กที่มีอายุน้อยกว่า 14 เดือนมีความผูกพันแบบมั่นคงมากกว่าเด็กที่มีอายุมากกว่า 14 เดือน และอายุของมารดาวัยรุ่นที่มีผลต่อความผูกพัน พบว่า อายุของมารดาที่น้อยกว่า 16 ปี กับมากกว่า 17 ปี ไม่มีความแตกต่างกันในการส่งผลต่อความผูกพันกับเด็กวัยทารก

Ward และ Carlson (1995) ได้ศึกษาเรื่อง ความเชื่อมโยงระหว่าง ความเป็นตัวแทน ความผูกพันของผู้ใหญ่ การรับรู้บทบาทการเป็นมารดา และความผูกพันระหว่างทารกกับมารดา ในกรณีตัวอย่างมารดาวัยรุ่น กลุ่มตัวอย่าง คือ คู่ของมารดาวัยรุ่นกับเด็กวัยทารก จำนวน 74 คู่ ผลการศึกษา พบว่า ความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรวัยทารกนั้นสามารถจัดประเภทได้ดังนี้ ร้อยละ 44 เด็กวัยทารกมีความผูกพันกับมารดาวัยรุ่นแบบมั่นคงปลอดภัย ร้อยละ 34 เด็กวัยทารกมีความผูกพันกับมารดาวัยรุ่นแบบวิตกกังวล/หลีกเลี่ยง และ ร้อยละ 18 เด็กวัยทารกมีความผูกพันกับมารดาวัยรุ่นแบบวิตกกังวล/สับสน

McCartney และคนอื่นๆ (2004) ได้ศึกษาเรื่อง การทดสอบความผูกพันของมารดากับรูปแบบของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในเด็กปฐมวัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อทดสอบความผูกพันของมารดากับรูปแบบของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในเด็กปฐมวัย ทำการศึกษากับเด็กแรกเกิดจนถึงชั้นประถมศึกษา จำนวน 1,364 คน ผลการศึกษา พบว่า จากการสังเกตความผูกพันระหว่างมารดาและบุตรวัย 24 เดือนที่บ้านตามแบบการวัดความผูกพันแบบ Q-Set พบว่า มารดาและบุตรแสดงความผูกพันที่เชื่อมโยงกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหา จากการสังเกตบุตรวัย 36 เดือนในสถานการณ์ที่แปลกไป (strange situation) พบว่า เด็กมีรูปแบบความผูกพันแบบไม่มั่นคงและอาการซึมเศร้าของมารดาเป็นผลจากปัญหาทั้งภายในและภายนอกของมารดา

Higley (2007) ได้ศึกษาเรื่อง การปฏิสัมพันธ์ในช่วงเวลากลางคืนและความผูกพันระหว่างมารดากับบุตรวัยทารก วัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างการปฏิสัมพันธ์ในช่วงเวลากลางคืนของมารดากับบุตรวัยทารกกับความผูกพันระหว่างมารดากับบุตรวัยทารก เมื่อบุตรอายุ 1 ปี กลุ่มตัวอย่าง คือ มารดาและบุตรวัยทารก จำนวน 44 คู่ ผลการวิจัย พบว่า มารดาของบุตรที่มีความผูกพันแบบมั่นคงมีปฏิสัมพันธ์ในช่วงเวลากลางคืนอย่างคงเส้นคงวา วัตถุประสงค์และตอบสนองความต้องการของบุตรมากกว่ามารดาของบุตรที่มีความผูกพันแบบไม่มั่นคง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคู่ที่บุตรมีความผูกพันแบบมั่นคง มารดาอุ้มและปลอบโยนบุตรให้สงบเมื่อบุตรตกใจจากเสียงอึกทักหรือเมื่อบุตรร้องไห้หลังตื่นนอน

Zevalkink และคนอื่นๆ (2008) ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพของสภาพแวดล้อมภายในบ้านและความผูกพันแบบมั่นคงของเด็กในประเทศอินโดนีเซีย ผู้วิจัยทำการศึกษากับเด็กชาวอินโดนีเซียอายุแรกเกิด – 6 ปี เกี่ยวกับคุณภาพของความผูกพันระหว่างมารดากับเด็ก จำนวน 44 คน และ พฤติกรรมความผูกพันระหว่างการปฏิสัมพันธ์ในช่วงเวลาการเล่น จำนวน 37 คน และ คุณสมบัติของผู้เลี้ยงดูเด็กชาวอินโดนีเซีย จำนวน 77 คน ผลการศึกษา พบว่า เด็กวัยทารกและวัยเตาะแตะมีความผูกพันแบบมั่นคงอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมภายในบ้านที่มีคุณภาพสูงกว่าเด็กที่มีความผูกพันแบบไม่มั่นคง เด็กที่มีความผูกพันไม่มั่นคงแบบต่อต้านผู้เลี้ยงดูอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัย และสมาชิกในครอบครัวไม่ค่อยอยู่ร่วมกัน มีอุปกรณ์ในการเล่นน้อย เด็กวัยอนุบาล สภาพแวดล้อมภายในบ้านที่มีคุณภาพต่ำถูกทำนายจากปฏิสัมพันธ์ทางลบและการไม่ให้ความร่วมมือของมารดาในช่วงเวลาการเล่นนอกบ้านกับบุตร และคุณสมบัตินี้ของผู้เลี้ยงดู: สถานภาพของระบบนิเวศทางสังคมของครอบครัวที่เข้มแข็งมีความเกี่ยวข้องกับคุณภาพของสภาพแวดล้อมภายในบ้านของเด็กวัยอนุบาล

Moss และคนอื่นๆ (2009) ได้ศึกษาเรื่อง การเชื่อมโยงระหว่างพฤติกรรมความผูกพันของวัยเด็กตอนต้น ความผูกพันเกี่ยวข้องกับการเป็นตัวแทนและพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในวัยเด็กตอนกลาง วัตถุประสงค์ของการศึกษา คือเพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันของวัยเด็กตอนต้น ด้านปริมาณของการปฏิบัติและด้านพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในวัยเด็กตอนกลางโดยทำการศึกษารูปแบบความผูกพันของเด็กอายุ 6 ปีกับมารดา จำนวน 127 คน ผลการศึกษา พบว่า เด็กที่มีความผูกพันแบบมั่นคงมีการทะเลาะกับคนอื่นน้อยกว่าเด็กที่มีความผูกพันแบบสับสน มีวินัยในตนเองมากกว่าเด็กที่มีความผูกพันแบบหลีกเลี่ยง และมีความเสี่ยงการสื่อสารโดยใช้เหตุผลสูงกว่าเด็กที่มีความผูกพันแบบวิตกกังวลและเด็กที่มีความผูกพันแบบหลีกเลี่ยงมีการทะเลาะน้อยกว่าเด็กที่มีความผูกพันแบบสับสน

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัยที่พักอาศัย ณ บ้านพักฉุกเฉิน สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี ใน 3 ด้าน ได้แก่ กิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร การสร้างบรรยากาศผูกพันกับบุตร และการปฏิสัมพันธ์กับบุตร และเพื่อศึกษาพฤติกรรมการผูกพันที่บุตรช่วงปฐมวัยมีต่อมารดาวัยรุ่น ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย โดยมีรายละเอียดของวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

1. ศึกษาทฤษฎีความผูกพันและพัฒนาการทางบุคลิกภาพ หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างความผูกพันระหว่างมารดากับบุตรช่วงปฐมวัย การวัดความผูกพันระหว่างบุตรช่วงปฐมวัยกับมารดาของ Ainsworth (1978 อ้างถึงใน Waters, 2002) รวมถึงบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการเลี้ยงดูบุตรและการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัยจากหนังสือ เอกสาร บทความ อินเทอร์เน็ตและงานวิจัย เพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย

2. ศึกษาประวัติและสอบถามข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่และการดูแลมารดาวัยรุ่นและบุตรช่วงปฐมวัยขณะพักอาศัย ณ บ้านพักฉุกเฉิน จากผู้อำนวยการฝ่ายสังคมสงเคราะห์และนักสังคมสงเคราะห์ประจำบ้านพักฉุกเฉิน

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร ได้แก่ มารดาวัยรุ่นและบุตรช่วงปฐมวัย จำนวน 7 คู่ ที่พักอาศัย ณ บ้านพักฉุกเฉิน สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี ในพระอุปถัมภ์พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชาทินัดดามาตุ

ตารางที่ 3 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ที่	มารดาวัยรุ่น		บุตรช่วงปฐมวัย	
	อายุ (ปี)	จำนวนบุตร	อายุ (เดือน)	เพศ
1	14	1	3	ชาย
2	16	1	5	หญิง
3	15	1	8	ชาย
4	16	1	9	หญิง

ตารางที่ 3 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

ที่	มารดาวัยรุ่น		บุตรช่วงปฐมวัย	
	อายุ (ปี)	จำนวนบุตร	อายุ (เดือน)	เพศ
5	17	1	11	ชาย
6	17	1	14	หญิง
7	18	1	20	ชาย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 4 ชุด ดังนี้

1. แบบประเมินตนเองและบุตรเกี่ยวกับความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัย
2. แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย
3. แบบบันทึกการแสดงบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย
4. แบบสังเกตพฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงแรกเกิด - 3 ปีมีต่อมารดาวัยรุ่น

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งเครื่องมือออกเป็น 4 ชุด โดยดำเนินการสร้างเครื่องมือในแต่ละชุด ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากหนังสือ เอกสาร บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวกับทฤษฎีความผูกพันและทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพ หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัย การวัดความผูกพันระหว่างเด็กกับมารดาของ Ainsworth รวมถึงบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการเลี้ยงดูบุตรและการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย เพื่อนำข้อมูลที่ได้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง การศึกษาความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัยที่พักอาศัย ณ บ้านพักฉุกเฉิน สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี
2. กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง การศึกษาความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัยที่พักอาศัย ณ บ้านพักฉุกเฉิน สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี ตามแนวคิดบทบาทการสร้างความผูกพันของมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัย 3 ด้าน ได้แก่ กิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร การสร้างบรรยากาศผูกพันกับบุตรและการปฏิสัมพันธ์กับบุตร และตามแนวคิดพฤติกรรมความผูกพันที่บุตรมีต่อมารดาวัยรุ่น 3 ลักษณะ ได้แก่ พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรมีความรู้สึกมั่นคง พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรหลีกเลี่ยงมารดาและพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา นำเสนอในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

องค์ประกอบ	ตัวแปรที่ศึกษา
1. บทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย	
1.1 ด้านกิจกรรมการเลี้ยงดูเด็ก	1.1.1 การดูแลบุตรตามกิจวัตรประจำวัน <ol style="list-style-type: none"> 1) การรับประทาน 2) การขับถ่าย 3) การอาบน้ำ 4) การนอน 1.1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับบุตร <ol style="list-style-type: none"> 1) การเล่นกับบุตร 2) การพูดคุยเล่าเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน 3) การอ่านหนังสือนิทานร่วมกัน 4) การฟังเพลง ร้องเพลงร่วมกัน
1.2 ด้านการสร้างบรรยากาศผูกพันกับบุตร	การสร้างให้บุตรเกิดความรู้สึกอบอุ่น ผ่อนคลาย ปลอดภัย <ol style="list-style-type: none"> 1) การเปิดเพลงและร้องเพลงที่มีทำนองนุ่มนวล 2) การยิ้มแย้มแจ่มใสกับบุตร มองหน้า สบตา หรือนำมืออยู่ในระดับสายตาของบุตรขณะพูดคุยกับบุตร 3) การปฏิบัติต่อบุตรด้วยความนุ่มนวล
1.3 การปฏิสัมพันธ์กับบุตร	1.3.1 การปฏิสัมพันธ์กับบุตรด้วยการกระทำ <ol style="list-style-type: none"> 1) ความไวต่อปฏิกริยาและความต้องการของบุตร 2) การตอบสนองต่อความต้องการของบุตรอย่างเหมาะสม คงเส้นคงวา 3) การคลุกคลีกับบุตรตลอดเวลา 4) การใช้สัมผัสที่นุ่มนวลกับบุตร 1.3.2 การปฏิสัมพันธ์กับบุตรด้วยการแสดงออกทางวาจา <ol style="list-style-type: none"> 1) การใช้คำพูดที่สุภาพในการพูดคุยกับบุตร 2) การใช้น้ำเสียงที่นุ่มนวลในการพูดคุยกับบุตร
2. พฤติกรรมที่บุตรช่วงปฐมวัยมีต่อมารดาวัยรุ่น	
2.1 พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรมีความรู้สึกมั่นคง	2.1.1 บุตรตอบสนองและมีปฏิสัมพันธ์กับมารดา 2.1.2 บุตรพูดคุย คลอเคลียอยู่ใกล้ชิดกับมารดา 2.1.3 บุตรร้องไห้หรือแข็งขืนเมื่อต้องจากมารดาและกลับมาสงบได้อย่างรวดเร็วเมื่อมารดากลับมา 2.1.4 บุตรแสดงอาการหลีกหนี โดยเลียงตัวหนีหรือพยายามมองหามารดา แต่จะสามารถปรับตัวเข้ากับคนแปลกหน้าได้ง่าย
2.2 พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรหลีกเลี่ยงมารดา	2.2.1 บุตรเมินเฉยหรือไม่ตอบสนองต่อมารดา 2.2.2 บุตรแสดงอาการเสียใจเล็กน้อยหรือไม่แสดงอาการเสียใจเลยเมื่อต้องแยกจากมารดา 2.2.3 บุตรหลีกหนีและไม่ยอมเข้าหามารดาเมื่อมารดากลับมา 2.2.4 บุตรแสดงอาการเมินเฉยและไม่สนใจคนแปลกหน้า

ตารางที่ 4 กรอบแนวคิดในการวิจัย (ต่อ)

องค์ประกอบ	ตัวแปรที่ศึกษา
2.3 พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา	2.3.1 บุตรคลุกคลีอยู่กับมารดาตลอดเวลา 2.3.2 บุตรแสดงอาการต่อต้านและแสดงอาการเสียใจอย่างหนักเมื่อต้องแยกจากมารดา 2.3.3 บุตรแสดงออกถึงความรู้สึกโกรธจนเฉียว กระสับกระส่ายพยายามที่จะออกจากมารดา 2.3.4 บุตรแสดงอาการต่อต้านคนแปลกหน้า

3. กำหนดโครงสร้างเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบประเมินตนเองและบุตรเกี่ยวกับความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัย แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย แบบบันทึกการแสดงบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย และแบบสังเกตพฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงแรกเกิด - 3 ปีมีต่อมารดาวัยรุ่น นำเสนอในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 โครงสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ศึกษา	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย			
	แบบประเมินตนเองและบุตร	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก	แบบสังเกต
1. บทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย				
1.1 ด้านกิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร				
1.1.1 การดูแลบุตรตามกิจวัตรประจำวัน	✓	✓	✓	
1.1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับบุตร	✓	✓	✓	
1.2 การสร้างบรรยากาศผูกพันกับบุตร				
การสร้างบรรยากาศเพื่อให้บุตรเกิดความรู้สึกผูกพันและอยากอยู่ใกล้ชิดกับมารดา	✓	✓	✓	
1.3 การปฏิสัมพันธ์กับบุตร				
1.3.1 การปฏิสัมพันธ์กับบุตรด้วยการกระทำ	✓	✓	✓	
1.3.2 การปฏิสัมพันธ์กับบุตรด้วยการแสดงออกทางวาจา	✓	✓	✓	

ตารางที่ 5 โครงสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

ตัวแปรที่ศึกษา	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย			
	แบบประเมินตนเองและบุตร	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก	แบบสังเกต
2. พฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงปฐมวัยมีต่อมารดาวัยรุ่น				
2.1 พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรมีความรู้สึกมั่นคง	✓			✓
2.2 พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรหลีกเลี่ยงมารดา	✓			✓
2.3 พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา	✓			✓

4. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามกรอบแนวคิดในการวิจัยและโครงสร้างของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 4 ชุด ดังนี้

4.1 แบบประเมินตนเองและบุตรเกี่ยวกับความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัย ประกอบด้วย 2 ประเด็น คือ บทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย และพฤติกรรมการผูกพันที่บุตรช่วงปฐมวัยมีต่อมารดาวัยรุ่น แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานการณ์ของมารดาวัยรุ่น ประกอบด้วย อายุ วุฒิการศึกษา จำนวนบุตร อายุบุตร การวางแผนก่อนการมีบุตร ระยะเวลาในการเลี้ยงดูบุตรในแต่ละวัน ประสบการณ์ในการเลี้ยงดูเด็กช่วงปฐมวัยก่อนมีบุตร เหตุผลที่เข้ามาพักอาศัยที่บ้านพักฉุกเฉิน ระยะเวลาที่เข้ามาพักอาศัยที่บ้านพักฉุกเฉินและการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย

ตอนที่ 2 แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย ใน 3 ด้าน ได้แก่ กิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร การสร้างบรรยากาศผูกพันกับบุตรและการปฏิสัมพันธ์กับบุตร คำถามมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ ครอบคลุมด้านต่างๆ ดังนี้

1. กิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร	จำนวน	20 ข้อ
2. การสร้างบรรยากาศผูกพันกับบุตร	จำนวน	13 ข้อ
3. การปฏิสัมพันธ์กับบุตร	จำนวน	11 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบประเมินบุตรสำหรับมารดาที่มีบุตรช่วงวัยแรกเกิด – 1 ปี ใน 3 ลักษณะ ได้แก่ พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรมีความรู้สึกมั่นคง พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรหลีกเลี่ยงมารดาและพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา คำถามมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ ครอบคลุมด้านต่างๆ ดังนี้

1. พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรมีความรู้สึกมั่นคง	จำนวน	7 ข้อ
2. พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรหลีกเลี่ยงมารดา	จำนวน	7 ข้อ
3. พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา	จำนวน	7 ข้อ

ตอนที่ 4 แบบประเมินบุตรสำหรับมารดาที่มีบุตรช่วงวัย 1 – 3 ปี ใน 3 ลักษณะ ได้แก่ พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรมีความรู้สึกมั่นคง พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรหลีกเลี่ยงมารดาและพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา คำถามมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ ครอบคลุมด้านต่างๆ ดังนี้

1. พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรมีความรู้สึกมั่นคง	จำนวน	7 ข้อ
2. พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรหลีกเลี่ยงมารดา	จำนวน	7 ข้อ
3. พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา	จำนวน	7 ข้อ

4.2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย ใน 3 ด้าน ได้แก่ กิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร การสร้างบรรยากาศผูกพันกับบุตรและการปฏิสัมพันธ์กับบุตร คำถามครอบคลุมด้านต่างๆ ดังนี้

1. กิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร	จำนวน	16 ข้อ
2. การสร้างบรรยากาศผูกพันกับบุตร	จำนวน	15 ข้อ
3. การปฏิสัมพันธ์กับบุตร	จำนวน	13 ข้อ

4.3 แบบบันทึกการแสดงบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ กิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร การสร้างบรรยากาศผูกพันกับบุตรและการปฏิสัมพันธ์กับบุตร แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบบันทึกการแสดงบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงแรกเกิด – 1 ปี

ตอนที่ 2 แบบบันทึกการแสดงบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงอายุ 1 - 3 ปี

4.4 แบบสังเกตพฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงแรกเกิด - 3 ปีมีต่อมารดาวัยรุ่น ใน 3 ลักษณะ ได้แก่ พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรมีความรู้สึกมั่นคง พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรหลีกเลี่ยงมารดาและพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา โดยผู้วิจัยทำการสังเกตพฤติกรรมของบุตรตามสถานการณ์ 7 ชั้นตามลำดับและใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่อง “เกิดพฤติกรรม” และ “ไม่เกิดพฤติกรรม” และทำการบันทึกรายละเอียดที่พบเพิ่มเติม ครอบคลุมด้านต่างๆ ดังนี้

1. พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรมีความรู้สึกมั่นคง	จำนวน	7 ข้อ
2. พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรหลีกเลี่ยงมารดา	จำนวน	7 ข้อ
3. พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา	จำนวน	7 ข้อ

5. นำเครื่องมือทั้ง 5 ชุด ส่งผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา (IOC) ตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมของการใช้ภาษา และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

6. นำเครื่องมือที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ไปทดลองใช้ (Try out) โดยแบบประเมินตนเองและบุตรเกี่ยวกับความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัยนำไปทดลองใช้กับมารดาวัยรุ่นที่มีอายุ 12 – 19 ปี จำนวน 30 ชุด และแบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกและแบบสังเกต นำไปทดลองใช้กับมารดาวัยรุ่นที่พักอาศัย ณ บ้านพระคุณ จำนวน 2 คน เพื่อดูความเที่ยงตรงของเครื่องมือกับสิ่งที่ได้จากการสัมภาษณ์ การบันทึกและการสังเกต

7. ทดลองฝึกปฏิบัติการสังเกตพฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงปฐมวัยมีต่อมารดาวัยรุ่นตามแนวคิดการวัดความผูกพันระหว่างเด็กกับมารดาของ Ainsworth โดยทดลองฝึกปฏิบัติการสังเกตพฤติกรรมที่บุตรวัย 1 ปีมีต่อมารดาวัยรุ่น 5 ครั้ง

8. ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือ จัดทำเป็นเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้เก็บข้อมูลในการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบประเมินตนเองและบุตร

1.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการสมาคมส่งเสริมสถานสตรี เพื่อขออนุญาตการเก็บข้อมูล

1.2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลแบบประเมินตนเองและบุตรให้แก่มารดาวัยรุ่น จำนวน 7 คน ทำการเลือกตอบและรับกลับคืนด้วยตนเอง จำนวน 7 ชุด

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์

2.1 ผู้วิจัยจัดทำตารางรายชื่อมารดาวัยรุ่นในการเก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ โดยกำหนดวันที่ผู้วิจัยจะเข้าเก็บข้อมูล

2.2 ก่อนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลจากการพูดคุยถึงสภาพโดยทั่วไป และได้อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการเก็บข้อมูล และการรายงานผลการวิจัยที่จะนำมาประมวลผลโดยภาพรวม เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกผ่อนคลายในการสัมภาษณ์

2.3 ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์และบันทึกเสียงมารดาวัยรุ่น วันละ 3 คน คนละ 3 ครั้ง ครั้งละ 30 – 45 นาที ระหว่างวันในช่วงเวลาที่มารดาว่างจากการเลี้ยงดูบุตร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบบันทึก

3.1 ผู้วิจัยจัดทำตารางรายชื่อมารดาวัยรุ่นในการเก็บข้อมูลด้วยแบบบันทึก โดยกำหนดวันที่ผู้วิจัยจะเข้าเก็บข้อมูล

3.2 ผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูล โดยเข้าไปพูดคุยถึงสภาพโดยทั่วไป และเล่นร่วมกับบุตรของมารดาวัยรุ่นเป็นระยะเวลา 3 วัน ก่อนทำการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกผ่อนคลายในการเลี้ยงดูบุตร

3.3 ผู้วิจัยดำเนินการสังเกตวันละ 1 คน คนละ 5 ครั้ง ครั้งละ 8 ชั่วโมง ในช่วงเวลา 8.00 - 16.00 น. เป็นการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non – participant observation) โดยผู้วิจัยเขียนบรรยายเหตุการณ์และการแสดงบทบาทของมารดาตามสภาพจริง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสังเกต

4.1 ผู้วิจัยจัดทำตารางรายชื่อมารดาวัยรุ่นในการเก็บข้อมูลด้วยแบบสังเกต โดยกำหนดวันที่ผู้วิจัยจะเข้าเก็บข้อมูล

4.2 ผู้วิจัยดำเนินการสังเกต โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมที่กำหนดรายการในการสังเกตตามสถานการณ์ จุดบันทึกรายละเอียดที่พบเพิ่มเติม และถ่ายภาพประกอบ คู่ละ 3 ครั้ง ครั้งละ 20 นาที ในช่วงเวลา 9.00 - 12.00 น.

ตารางที่ 6 ระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูล

มารดาวัยรุ่น	แบบสัมภาษณ์			แบบบันทึกมารดาวัยรุ่น					แบบสังเกตบุตรตามสถานการณ์		
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 4	ครั้งที่ 5	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3
มารดาวัยรุ่นและบุตร วัยแรกเกิด-1 ปี คู่ที่ 1	8 ธ.ค. 52	16 ธ.ค. 52	23 ธ.ค. 52	8 ธ.ค. 52	23 ธ.ค. 52	6 ม.ค. 53	21 ม.ค. 53	10 ก.พ. 53	3 ก.พ. 53	10 ก.พ. 53	17 ก.พ. 53
มารดาวัยรุ่นและบุตร วัยแรกเกิด-1 ปี คู่ที่ 2	8 ธ.ค. 52	16 ธ.ค. 52	23 ธ.ค. 52	10 ธ.ค. 52	24 ธ.ค. 52	7 ม.ค. 53	27 ม.ค. 53	11 ก.พ. 53	3 ก.พ. 53	10 ก.พ. 53	17 ก.พ. 53
มารดาวัยรุ่นและบุตร วัยแรกเกิด-1 ปี คู่ที่ 3	8 ธ.ค. 52	16 ธ.ค. 52	23 ธ.ค. 52	10 ธ.ค. 52	30 ธ.ค. 52	13 ม.ค. 53	28 ม.ค. 53	12 ก.พ. 53	3 ก.พ. 53	10 ก.พ. 53	17 ก.พ. 53
มารดาวัยรุ่นและบุตร วัยแรกเกิด-1 ปี คู่ที่ 4	10 ธ.ค. 52	17 ธ.ค. 52	24 ธ.ค. 52	11 ธ.ค. 52	31 ธ.ค. 52	14 ม.ค. 53	29 ม.ค. 53	17 ก.พ. 53	4 ก.พ. 53	11 ก.พ. 53	18 ก.พ. 53
มารดาวัยรุ่นและบุตร วัยแรกเกิด-1 ปี คู่ที่ 5	10 ธ.ค. 52	26 ธ.ค. 52	31 ธ.ค. 52	16 ธ.ค. 52	26 ธ.ค. 52	9 ม.ค. 53	23 ม.ค. 53	6 ก.พ. 53	9 ม.ค. 53	23 ก.พ. 53	6 ก.พ. 53
มารดาวัยรุ่นและบุตร วัย 1-3 ปี คู่ที่ 6	10 ธ.ค. 52	17 ธ.ค. 52	24 ธ.ค. 52	17 ธ.ค. 52	1 ม.ค. 53	15 ม.ค. 53	3 ก.พ. 53	19 ก.พ. 53	4 ก.พ. 53	11 ก.พ. 53	18 ก.พ. 53
มารดาวัยรุ่นและบุตร วัย 1-3 ปี คู่ที่ 7	10 ธ.ค. 52	17 ธ.ค. 52	24 ธ.ค. 52	18 ธ.ค. 52	2 ม.ค. 53	20 ม.ค. 53	4 ก.พ. 53	18 ก.พ. 53	4 ก.พ. 53	11 ก.พ. 53	18 ก.พ. 53

การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบประเมินตนเองและบุตร แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึก และแบบสังเกต มาวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลจากแบบประเมินตนเองและบุตรเกี่ยวกับความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัย

1.1 วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพ โดยการสรุปจำนวนและหาค่าร้อยละของข้อมูลสถานภาพ และนำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบความเรียง

1.2 วิเคราะห์แบบมาตราประมาณค่า โดยการสรุประดับการปฏิบัติตามประเด็นที่กำหนด และนำเสนอข้อมูลในรูปความเรียง

สำหรับแบบประเมินตนเองและบุตรจัดระดับการปฏิบัติตามเกณฑ์ ดังนี้

คะแนน 4	หมายถึง	ปฏิบัติมาก
คะแนน 3	หมายถึง	ปฏิบัติปานกลาง
คะแนน 2	หมายถึง	ปฏิบัติน้อย
คะแนน 1	หมายถึง	ไม่ปฏิบัติ

2. ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย วิเคราะห์โดยการสรุป รวบรวม เรียบเรียง จัดคำตอบต่างๆให้เป็นหมวดหมู่ นำเสนอข้อมูลในรูปความเรียง

3. ข้อมูลจากแบบบันทึกการแสดงบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัย วิเคราะห์โดยการสรุป รวบรวม เรียบเรียงข้อมูลต่างๆที่ได้จากการบันทึกการแสดงบทบาทของมารดาวัยรุ่นให้เป็นหมวดหมู่ ตามประเด็นที่กำหนดและนำเสนอข้อมูลในรูปความเรียง

4. ข้อมูลจากแบบสังเกตพฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงแรกเกิด - 3 ปีมีต่อมารดาวัยรุ่น วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสรุประดับการเกิดและไม่เกิดพฤติกรรมตามประเด็นที่กำหนดและนำเสนอข้อมูลในรูปความเรียง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัยที่พักอาศัย ณ บ้านพักฉุกเฉิน สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย 3 ด้าน ได้แก่ กิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร การสร้างบรรยากาศผูกพันกับบุตร และการปฏิสัมพันธ์กับบุตร และเพื่อศึกษาพฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงปฐมวัยมีต่อมารดาวัยรุ่น โดยผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของมารดาวัยรุ่น (ตารางที่ 7)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย

2.1 ด้านกิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร

2.1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการดูแลกิจวัตรประจำวันของบุตร (ตารางที่ 8)

2.1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับบุตร (ตารางที่ 9)

2.2 ด้านการสร้างบรรยากาศผูกพันกับบุตร

2.2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการสร้างให้บุตรเกิดความรู้สึกอบอุ่น ผ่อนคลายปลอดภัย (ตารางที่ 10)

2.3 ด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุตร

2.3.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุตรด้วยการกระทำ (ตารางที่ 11)

2.3.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุตรด้วยการแสดงออกทางวาจา (ตารางที่ 12)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงปฐมวัยมีต่อมารดาวัยรุ่น

3.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรมีความรู้สึกมั่นคง (ตารางที่ 13)

3.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรหลีกเลี่ยงมารดา (ตารางที่ 14)

3.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา (ตารางที่ 15)

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัย (ตารางที่ 16)

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับสถานภาพของมารดาวัยรุ่นและการจัดสภาพแวดล้อมของบ้านพักฉุกเฉิน สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของมารดาวัยรุ่น

ตารางที่ 7 จำนวนและค่าร้อยละของมารดาวัยรุ่น จำแนกตามข้อมูลสถานภาพ

ที่	ข้อมูลสถานภาพ	จำนวน (N = 7)	ร้อยละ
1.	อายุ		
	12 – 15 ปี	2	28.57
	16 – 19 ปี	5	71.43
2.	วุฒิการศึกษา		
	ประถมศึกษา	2	28.57
	มัธยมศึกษาตอนต้น	5	71.43
	มัธยมศึกษาตอนปลาย	-	-
3.	จำนวนบุตร		
	1 คน	7	100.00
	2 คน	-	-
	มากกว่า 2 คน	-	-
4.	อายุบุตร		
	แรกเกิด – 6 เดือน	3	42.85
	7 เดือน – 1 ปี	2	28.57
	1 ปี 1 เดือน – 1 ปี 6 เดือน	1	14.29
	1 ปี 7 เดือน – 2 ปี	1	14.29
	2 ปี 1 เดือน – 2 ปี 6 เดือน	-	-
	2 ปี 7 เดือน – 3 ปี	-	-
5.	การวางแผนก่อนการมีบุตร		
	มี	-	-
	ไม่มี	7	100.00
6.	ระยะเวลาในการเลี้ยงดูบุตรในแต่ละวัน		
	1 – 8 ชั่วโมง	-	-
	9 – 16 ชั่วโมง	2	28.57
	16 – 24 ชั่วโมง	5	71.43

ตารางที่ 7 จำนวนและค่าร้อยละของมารดาวัยรุ่น จำแนกตามข้อมูลสถานภาพ (ต่อ)

ที่	ข้อมูลสถานภาพ	จำนวน (N = 7)	ร้อยละ
7.	ประสบการณ์ในการเลี้ยงดูเด็กช่วงปฐมวัยก่อนมีบุตร		
	มี	2	28.57
	ไม่มี	5	71.43
8.	เหตุผลที่เข้ามาพักอาศัยที่บ้านพักฉุกเฉิน		
	ตั้งครรภไม่พึงประสงค์	4	57.13
	มีปัญหาครอบครัว	1	14.29
	ถูกข่มขืน	1	14.29
	ถูกทำร้ายร่างกาย	1	14.29
9.	ระยะเวลาที่เข้ามาพักอาศัยที่บ้านพักฉุกเฉิน		
	1 – 3 เดือน	1	14.29
	4 – 6 เดือน	1	14.29
	7 – 9 เดือน	3	42.85
	10 – 12 เดือน	2	28.57
10.	การได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย		
	เคยได้รับ	6	85.71
	ไม่เคยได้รับ	1	14.29

จากตารางที่ 7 พบว่า มารดาวัยรุ่นส่วนใหญ่อายุระหว่าง 16 – 19 ปี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 71.43 รองลงมา มีอายุระหว่าง 12 – 15 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 28.57

มารดาวัยรุ่นส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 71.43 รองลงมา มีวุฒิการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 28.57

มารดาวัยรุ่นที่มีจำนวนบุตร 1 คน จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 100 บุตรส่วนใหญ่อายุแรกเกิด – 6 เดือน จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 42.85 รองลงมาคือบุตรอายุ 7 เดือน – 1 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 28.57

มารดาวัยรุ่นไม่มีการวางแผนก่อนการมีบุตร จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ระยะเวลาการเลี้ยงดูบุตรในแต่ละวัน 16 – 24 ชั่วโมง จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 71.43 รองลงมา มีระยะเวลาการเลี้ยงดูบุตรในแต่ละ 9 – 16 ชั่วโมง จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 28.57

มารดาวัยรุ่นส่วนใหญ่ไม่มีประสบการณ์ในการเลี้ยงดูเด็กช่วงปฐมวัยก่อนการมีบุตร จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 71.43 รองลงมา คือ มีประสบการณ์ในการเลี้ยงดูเด็กช่วงปฐมวัยก่อนการมีบุตร จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 28.57

เหตุผลที่เข้ามาพักอาศัยที่บ้านพักฉุกเฉินมากที่สุด คือ ตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 57.13 เหตุผลรองลงมา ได้แก่ มีปัญหาเกี่ยวกับครอบครัว จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29 ถูกข่มขืน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29 และ ถูกทำร้ายร่างกาย จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29

มารดาวัยรุ่นส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่เข้ามาพักอาศัยที่บ้านพักฉุกเฉิน 7 – 9 เดือน จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 42.85 รองลงมา ได้แก่ ระยะเวลา 10 – 12 เดือน จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 28.57 ระยะเวลา 1 – 3 เดือน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29 และระยะเวลา 4 – 6 เดือน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29

มารดาวัยรุ่นส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 85.71 และไม่เคยได้รับข้อมูล จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย

2.1 ด้านกิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการดูแลกิจวัตรประจำวันของบุตร

ตารางที่ 8 ข้อมูลด้านการดูแลกิจวัตรประจำวันของบุตร จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 1	<p>1) การรับประทานอาหาร</p> <p>- มารดาจัดหาอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายให้บุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- มารดากระตุ้นให้บุตรอยากรับประทานอาหารโดยใช้คำพูดหรือวิธีการที่นุ่มนวล อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- มารดาใช้การสัมผัสและลูบตัวบุตรเบาๆ ขณะป้อนนม หรือให้อาหารแก่บุตร อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p> <p>- มารดาใช้น้ำเสียงดูดนในการบังคับให้บุตรรับประทานอาหารตามที่มารดาต้องการ อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p>	<p>- เมื่อบุตรแสดงอาการหิว มารดาให้บุตรทานนมทันที</p> <p>- ขณะป้อนนมให้บุตรมารดาอุ้มพาดแขน อุ้มแนบกับ ตัว แล้วให้ดูนม จนกว่าบุตรจะตื่นออกมา และมี การลูบศีรษะของบุตรทุกครั้ง</p> <p>- เมื่อบุตรอิ่มแล้ว บุตรดิ้นขูดนมออกเอง มารดาไม่ฝืน ให้บุตรทานนม</p>	<p>- มารดาให้บุตรทานนมจากอกและจากขวดนม</p> <p>- มารดากระตุ้นให้บุตรรับประทานอาหารนมโดยการพูดหว่า ๆ ทุกครั้ง</p> <p>- ในขณะที่ให้นมบุตร มารดาอุ้มบุตรไว้แนบอกทุกครั้ง และใช้มือสัมผัสลูบตัว มองหน้าและสบตาบุตร สม่ำเสมอ</p> <p>- เมื่อบุตรแสดงอาการอิ่ม มารดาไม่บังคับบุตรให้ ทานนม</p>

ตารางที่ 8 ข้อมูลด้านการดูแลกิจวัตรประจำวันของบุตร จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 1	<p>- มารดาลงโทษบุตร หากบุตรไม่ยอมรับประทาน อาหาร อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>2) การขี้นถ่าย</p> <p>- มารดาทำความสะอาดร่างกายบุตรหลังการขี้นถ่าย ทุกครั้ง อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>3) การอาบน้ำ</p> <p>- มารดาดูแลให้บุตรได้อาบน้ำ ทำความสะอาด ร่างกาย อยู่ระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- มารดาไม่เคยลงโทษบุตร หากบุตรไม่ทานนม</p> <p>- ถ้าบุตรปัสสาวะใส่กางเกง มารดาถอดกางเกงออก แล้วใส่กางเกงใหม่ทันที และพานบุตรไปทำความสะอาด สะอาดร่างกายหลังการขี้นถ่ายเป็นบางครั้ง แต่หาก อยู่บนห้องพัก มารดามีขันน้ำกับสาลีไว้เช็ดก้นบุตร แต่เนื่องจากด้านล้างบ้านพักไม่มีจึงไม่ค่อยได้ล้างทำ ความสะอาดให้บุตร</p> <p>- มารดาอาบน้ำให้บุตรวันละ 2 ครั้ง คือ ตอนเช้าและ ก่อนนอนทุกวัน</p>	<p>- ไม่พบการลงโทษบุตร หากบุตรไม่ทานนม</p> <p>- เมื่อบุตรปัสสาวะใส่กางเกงมารดาเปลี่ยนเสื้อผ้าให้ บุตรทันทีและปฏิบัติแบบเดิมทุกครั้ง โดยใช้สัมผัสนุ่มนวล และมีการพูดคุยกับบุตรขณะเปลี่ยนเสื้อผ้า ให้บุตร และเมื่อบุตรอุจจาระใส่ผ้าอ้อม มารดาพานบุตร ไปล้างทำความสะอาดบริเวณอวัยวะเพศ ก้นและขา ด้วยความนุ่มนวล จากนั้นเช็ดก้นให้บุตรด้วยผ้าแห้ง สะอาดและใส่ผ้าอ้อมผืนใหม่ที่แห้งให้ทันที</p>

ตารางที่ 8 ข้อมูลด้านการดูแลกิจวัตรประจำวันของบุตร จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 1		<p>- ขณะมารดาอาบน้ำให้บุตร มารดาทำความสะอาดร่างกายโดยการอาบน้ำเบาๆ ไม่ใช้สัฟโฟนิสรุนแรง และระวังบริเวณกระหม่อมของบุตรมากเป็นพิเศษ เมื่อบุตรร้องให้ขณะอาบน้ำ มารดาอาบน้ำให้บุตรด้วยความรวดเร็ว เมื่ออาบน้ำเสร็จมารดาอุ้มบุตรขึ้นมาชบอกทันที</p>	<p>- ขณะอาบน้ำให้บุตร มารดาใช้สัฟโฟนิสที่นุ่มนวล และพูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวล อ่อนโยนทุกครั้ง หลังจากที่มารดาอาบน้ำ ทำความสะอาดร่างกายให้บุตรแล้ว มารดาเช็ดตัว ทาครีม ทาแป้งและสวมใส่เสื้อผ้าที่สวมใส่สบายให้กับบุตรด้วยความนุ่มนวลทุกครั้ง แต่ไม่มีกรร้องเพลงให้บุตรฟังขณะอาบน้ำ</p>
	4) การนอน		
	- มารดาพาบุตรเข้านอนด้วยตนเอง อยู่ในระดับปฏิบัติมาก	- มารดาพาบุตรเข้านอนด้วยตนเอง เมื่อเห็นบุตรแสดงอาการง่วงนอน	- เมื่อบุตรแสดงอาการง่วงนอน มารดาพาบุตรเข้านอนด้วยตนเองทุกครั้ง
	- มารดาดูแลให้บุตรหลับโดยการเล่านิทานหรือร้องเพลงกล่อมนอน อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ	- มารดากล่อมโดยให้บุตรทานนม พูดคุยกับบุตร ร้องเพลงกล่อมบางครั้ง	- มารดากล่อมบุตรนอนด้วยวิธีการตบกันบุตรเบาๆ เท็กล่อมบุตร นอนโอบกอดบุตรและดึงให้บุตรนอนชิดกับตัวมารดาทุกครั้ง เมื่อบุตรหลับแล้ว มารดาดูแลอยู่ใกล้ๆ
	- มารดาจัดเตรียมสถานที่ให้บุตรนอน เช่น แยกที่นอนให้เป็นสัดส่วน อยู่ในระดับปฏิบัติมาก	- มารดาจัดให้บุตรนอนในที่นอนของบุตรหลังจากที่บุตรหลับ และให้บุตรนอนใกล้ชิดมารดาสม่ำเสมอ	- มารดาให้บุตรนอนบนที่นอนของบุตรและจัดที่นอนแยกส่วนจากบริเวณที่เด็กอื่นทำกิจกรรมทุกครั้ง

ตารางที่ 8 ข้อมูลด้านการดูแลกิจวัตรประจำวันของบุตร จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
	<ul style="list-style-type: none"> - มารดาดูแลรักษาความสะอาดที่นอนและเครื่องนอนของบุตรให้สะอาดและปลอดภัย อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง - มารดามาดู คู้มนูตรหรือเลี้ยงดูบุตรทุกครั้งที่บุตรร้องให้หลังตื่นนอน อยู่ในระดับปฏิบัติมาก 	<ul style="list-style-type: none"> - มารดาซักที่นอนให้บุตรสัปดาห์ละ 1 ครั้งและทำความสะอาดที่นอนก่อนให้บุตรนอนเป็นบางครั้ง เพราะบุตรมักจะหลับขณะทานนมจึงวางบุตรทันที - มารดาดูแลบุตรตลอด แต่ให้บุตรนอนลำพังเป็นบางครั้ง โดยให้บุตรอยู่ในสายตาดูตลอด 	<ul style="list-style-type: none"> - มารดาปิดฝุ่นที่นอนก่อนวางบุตรลงนอนเป็นบางครั้ง - เมื่อบุตรสะดุ้งตื่นหรือขยับตัว มารดาส่งเสียง สัมผัสตัวบุตร ตบกันเบาๆ และส่งเสียงกล่อมทันทีทุกครั้ง
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 2	<p>1) การรับประทานอาหาร</p> <ul style="list-style-type: none"> - มารดาจัดหาอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายให้บุตร อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง - มารดากระตุ้นให้บุตรอยากรับประทานอาหารโดยใช้คำพูดหรือวิธีการที่นุ่มนวล อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง - มารดาใช้การสัมผัสและลูบตัวบุตรเบาๆ ขณะป้อนนมหรือให้อาหารแก่บุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก 	<ul style="list-style-type: none"> - มารดาให้บุตรทานนมจากอกในเดือนแรก และเมื่อเดือนที่ 2 เริ่มให้บุตรทานนมผง - มารดากระตุ้นให้บุตรรับประทานอาหารด้วยการส่งเสียงพูดคุยเป็นบางครั้ง - มารดาอุ้มบุตรไว้กับอก 	<ul style="list-style-type: none"> - มารดาให้บุตรรับประทานอาหารนมขวด - มารดาส่งเสียงกระตุ้นให้บุตรรับประทานอาหารนมเป็นบางครั้ง ส่วนใหญ่มารดาให้บุตรทานนมและใช้ผ้ารองขวดนมไว้ - ขณะมารดาป้อนนมบุตร มารดาใช้มือสัมผัสลูบตัวบุตร มองหน้า สบตาและยิ้มให้บุตรสม่ำเสมอ

ตารางที่ 8 ข้อมูลด้านการดูแลกิจวัตรประจำวันของบุตร จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 2	<p>- มารดาใช้น้ำเสียงดูดนในการบังคับให้บุตรรับประทาน อาหารตามที่มารดาต้องการ อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย</p> <p>- มารดาลงโทษบุตร หากบุตรไม่ยอมรับประทาน อาหาร อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย</p> <p>2) การขี้ถ่าย</p> <p>- มารดาทำความสะอาดร่างกายบุตรหลังการขี้ถ่าย ทุกครั้ง อยู่ในระดับมาก</p>	<p>- เมื่อบุตรหรือบุตรจะปล่อยขวดนมด้วยตนเอง หาก มารดาดึงขวดนมออกก่อนที่จะอึม บุตรจะร้องไห้ มารดา รอให้บุตรอึเอง และไม่เคยบังคับให้บุตรรับประทานนม</p> <p>- มารดาไม่เคยลงโทษบุตรหากบุตรไม่รับประทานนม</p> <p>- มารดาพานบุตรไปทำความสะอาดหลังการอุจจาระ มากกว่าการปัสสาวะ แต่มารดาเปลี่ยนเสื้อผ้าหรือ ผ้าอ้อมให้บุตรทันทีทุกครั้งที่บุตรขี้ถ่าย</p>	<p>- มารดาไม่แสดงการบังคับให้บุตรรับประทานนม</p> <p>- ไม่พบการลงโทษบุตรเมื่อบุตรไม่ทานนม</p> <p>- มารดาดูแลการเปลี่ยนผ้าอ้อมและเสื้อผ้าของบุตร ทันทีทุกครั้งเมื่อบุตรขี้ถ่าย โดยใช้สัมผัสนุ่มนวล และมีการพูดคุยกับบุตรขณะเปลี่ยนผ้าอ้อมและเสื้อผ้า ของบุตรด้วย</p> <p>- มารดาพานบุตรไปทำความสะอาดร่างกายหลังการ ขี้ถ่ายเป็นบางครั้ง ส่วนใหญ่มารดาเปลี่ยนเสื้อผ้า ให้บุตรทันทีหลังการปัสสาวะ โดยไม่ได้ทำความสะอาด สะอาด แต่เมื่อบุตรอุจจาระ มารดาทำความสะอาด ร่างกายทันที</p>

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการดูแลกิจวัตรประจำวันของบุตร (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 2	<p>3) การอาบน้ำ</p> <p>- มารดาดูแลให้บุตรได้อาบน้ำ ทำความสะอาดร่างกาย อยู่ในระดับน้อย</p> <p>4) การนอน</p> <p>- มารดาพาบุตรเข้านอนด้วยตนเอง อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p> <p>- มารดาดูแลให้บุตรหลับโดยการเล่านิทานหรือร้องเพลงกล่อมนอน อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- มารดาจัดเตรียมสถานที่ให้บุตรนอน เช่น แยกที่นอนให้เป็นสัดส่วน อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p>	<p>- ขณะอาบน้ำให้บุตร มารดาอุ้มบุตรแนบตัว โดยอาศัยความนุ่มนวลและ ระวังส่วนหู ตา จมูก และปากเป็นพิเศษ หลังจากอาบน้ำเสร็จมารดาเช็ดตัว ทาแป้ง ทาออยให้บุตรทุกครั้ง</p> <p>- เมื่อบุตรร้องไห้ขณะอาบน้ำ มารดาอาบน้ำอย่างรวดเร็ว เมื่ออาบน้ำเสร็จจึงอุ้มพาดบ่า ปลอดภัย</p> <p>- มารดาพาบุตรเข้านอนด้วยตนเองทุกครั้ง</p> <p>- มารดากล่อมบุตรนอนโดยอุ้มบุตรพาดบ่า ร้องเพลงกล่อมนอนและแกว่งตัวไปมา เหมือนเป็นเปล</p> <p>- มารดาให้บุตรนอนในที่นอนของบุตร หน้าห้องพัก และแยกจากที่นอนของมารดา</p>	<p>- ขณะมารดาอาบน้ำให้บุตร มารดาอุ้มบุตรแนบลำตัว ให้นอนหงายบนแขนมารดา มีการยิ้ม มองหน้า สบตา พูดคุยกับบุตรสม่ำเสมอ หลังจากอาบน้ำมารดาเช็ดตัว ทาแป้งและใส่เสื้อผ้าที่สวมใส่สบายให้กับบุตรด้วยความนุ่มนวลทุกครั้ง แต่มารดาไม่ได้ร้องเพลงขณะอาบน้ำให้บุตร</p> <p>- มารดาพาบุตรเข้านอนด้วยตนเองทุกครั้งเมื่อถึงเวลานอนหรือเมื่อบุตรแสดงอาการง่วงนอน</p> <p>- มารดากล่อมบุตรนอนด้วยการให้บุตรรับประทานนมขวดและแกว่งตัวไปมา</p> <p>- มารดาให้บุตรนอนในที่นอนของบุตรและนอนในรถเข็นเด็กบริเวณหน้าห้องพักเป็นประจำ และจัดที่นอนแยกจากบริเวณทำกิจกรรมของคนอื่น</p>

ตารางที่ 8 ข้อมูลด้านการดูแลกิจวัตรประจำวันของบุตร จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 2	<ul style="list-style-type: none"> - มารดาดูแลรักษาความสะอาดที่นอนและเครื่องนอนของบุตรให้สะอาดและปลอดภัย อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย - มารดามาดู คู้มบุตรหรือเลี้ยงดูบุตรทุกครั้งที่บุตรร้องให้หลังตื่นนอน อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง 	<ul style="list-style-type: none"> - มารดาปิดฝุ่นและจัดที่นอนให้บุตรเป็นบางครั้ง - มารดาเข้ามาดูบุตร คู้มบุตร ให้บุตรทานนม และให้บุตรนอนคว่ำ 	<ul style="list-style-type: none"> - มารดาดูแลทำความสะอาดและปิดฝุ่นออกจากที่นอนและเครื่องนอนของบุตรเป็นบางครั้ง - เมื่อบุตรสะดุ้งหรือร้องให้หลังตื่นนอน มารดาเข้าไปดู สัมผัสและส่งเสียงปลอบโยนทันทีทุกครั้ง
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 3	<p>1) การรับประทานอาหาร</p> <ul style="list-style-type: none"> - มารดาจัดหาอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายให้บุตร อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง - มารดากระตุ้นให้บุตรอยากรับประทานอาหารโดยใช้คำพูดหรือวิธีการที่นุ่มนวล อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง - มารดาใช้การสัมผัสและลูบตัวบุตรเบาๆ ขณะป้อนนมหรือให้อาหารแก่บุตร อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย 	<ul style="list-style-type: none"> - มารดาให้บุตรรับประทานอาหารนมจากขวดเป็นหลัก และเตรียมอาหารบุตร - มารดากระตุ้นด้วยการพูดคุย และชมเชยบุตร - ขณะป้อนนมมารดา คู้มบุตรจนกว่าจะหลับ และเมื่อบุตรแสดงอาการอิ่ม มารดา คู้มพาดบ่าให้เธอ 	<ul style="list-style-type: none"> - มารดาให้บุตรรับประทานอาหารนมขวด โดยในขณะที่ให้นมบุตรและเตรียมอาหารที่บุตรชอบไว้ให้เพียงพอ กับความต้องการของบุตรและให้บุตรได้รับสารอาหารครบ 5 หมู่ วันละ 1 มื้อ - มารดากระตุ้นให้บุตรรับประทานอาหารโดยการพูดคุยและชมเชยบุตร - มารดาสัมผัสตัวบุตรขณะป้อนนมและทานอาหารเป็นบางครั้ง แต่มารดา มองหน้า สบตา กับบุตรสม่ำเสมอ

ตารางที่ 8 ข้อมูลด้านการดูแลกิจวัตรประจำวันของบุตร จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 3	<p>- มารดาใช้น้ำเสียงดูดนในการบังคับให้บุตรรับประทาน อาหารตามที่มารดาต้องการ อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>- มารดาลงโทษบุตร หากบุตรไม่ยอมรับประทาน อาหาร อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>2) การขี้นถ่าย</p> <p>- มารดาทำความสะอาดร่างกายบุตรหลังการขี้นถ่าย ทุกครั้ง อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>3) การอาบน้ำ</p> <p>- มารดาดูแลให้บุตรได้อาบน้ำ ทำความสะอาด ร่างกาย อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- เมื่อบุตรแสดงอาการอึด มารดาไม่บังคับบุตรให้ รับประทานอาหารหรือนม</p> <p>- มารดาไม่เคยลงโทษบุตร เมื่อไม่ทานอาหาร</p> <p>- เมื่อบุตรปัสสาวะ มารดาเปลี่ยนเสื้อผ้าให้ทันที โดย ไม่ได้พาไปล้างทำความสะอาด เนื่องจากบริเวณ อบน้ำทำความสะอาดร่างกายอยู่ไกลจากบริเวณ เลี้ยงดูบุตร</p> <p>- มารดาอาบน้ำให้บุตรวันละ 2 ครั้ง คือ ตอนเช้าและ ก่อนนอน</p>	<p>- เมื่อบุตรแสดงอาการอึด มารดาไม่บังคับให้บุตร รับประทานอาหารต่อ และให้บุตรทานน้ำหลัง รับประทานอาหารทุกครั้ง</p> <p>- มารดาไม่เคยลงโทษบุตร หากไม่รับประทานอาหาร</p> <p>- เมื่อบุตรปัสสาวะ มารดาดูแลการเปลี่ยนเสื้อผ้าของ บุตรทุกครั้งทันที โดยใช้สัมผัสนุ่มนวล และมีการ พูดคุยกับบุตรขณะเปลี่ยนเสื้อผ้าของบุตรด้วย และ เมื่อบุตรอุจจาระมารดาพาบุตรไปล้างทำความสะอาด ทันทีและเปลี่ยนเสื้อผ้าให้บุตรทุกครั้ง</p>

ตารางที่ 8 ข้อมูลด้านการดูแลกิจวัตรประจำวันของบุตร จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด - 1 ปี คนที่ 3		- มารดาอาบน้ำให้บุตรทุกวัน โดยมารดาพูดคุยกับ บุตรและใช้สัมผัสที่นุ่มนวลกับบุตร บุตรมักร้องไห้เมื่อ อาบน้ำเย็น มารดาปลอบโยนบุตรสม่ำเสมอ และเมื่อ บุตรไม่ยอมเช็ดตัว มารดาอุ้มและส่งเสียงปลอบโยน และกอดบุตร	- มารดาอาบน้ำให้บุตรด้วยความนุ่มนวลทุกครั้ง ขณะอาบน้ำมารดาบีบแยมแฉะใส่ พูดคุยกับบุตร สม่ำเสมอ หลังจากอาบน้ำเสร็จ มารดาเช็ดตัว ทา ครีม ทาแป้งและใส่เสื้อผ้าที่สวมใส่สบายให้บุตรทันที ทุกครั้ง
	4) การนอน		
	- มารดาพาบุตรเข้านอนด้วยตนเอง อยู่ในระดับ ปฏิบัติปานกลาง	- มารดาพาบุตรเข้านอนด้วยตนเองทุกครั้ง	- เมื่อบุตรแสดงอาการง่วง มารดาพาบุตรเข้านอน ด้วยตนเองทุกครั้ง
	- มารดาดูแลให้บุตรหลับโดยการเล่านิทานหรือร้อง เพลงกล่อมนอน อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย	- มารดาให้บุตรนอนบนบดก และให้ทานนม แต่ บางครั้งให้นอนในที่นอนแล้วให้บุตรหลับเอง ไม่มีการ ตบกันหรือร้องเพลงกล่อม	- มารดากล่อมบุตรนอนด้วยวิธีการส่งเสียงเห่กล่อม ตบที่หลังหรือกั้นเบาๆ เป็นบางครั้ง
	- มารดาจัดเตรียมสถานที่ให้บุตรนอน เช่น แยกที่ นอนให้เป็นสัดส่วน อยู่ในระดับปฏิบัติมาก	- มารดาจัดที่นอนที่ห่างจากบริเวณทำกิจกรรมของ เด็กอื่น มีอากาศเย็นและไม่มีเสียงดัง	- มารดาให้บุตรนอนในที่นอนของบุตรโดยจัดแยก ส่วนกับบริเวณทำกิจกรรมของเด็กอื่นทุกครั้ง

ตารางที่ 8 ข้อมูลด้านการดูแลกิจวัตรประจำวันของบุตร จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 3	<p>-มารดาดูแลรักษาความสะอาดที่นอนและเครื่องนอน ของบุตรให้สะอาดและปลอดภัย อยู่ในระดับปฏิบัติ ปานกลาง</p> <p>- มารดามาคู อุ้มบุตรหรือเลี้ยงดูบุตรทุกครั้งทีบุตร ร้องให้ อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- มารดาสัมผัสตัว และอุ้มบุตรขึ้นปลอบโยนทันทีเมื่อ บุตรสะดุ้งและร้องไห้หลังตื่นนอน</p>	<p>- มารดาจัดที่นอนบุตรให้บุตรนอนที่นอนบนพื้นหรือ บนรถเข็นเด็ก และนำบุตรนอนทันทีโดยไม่ได้ทำ ความสะอาดที่นอนก่อน</p> <p>- เมื่อบุตรสะดุ้งตื่น และร้องไห้ มารดาเข้าหาบุตร ทันที สัมผัสตัว อุ้มบุตรขึ้นนั่งตัก ส่งเสียงปลอบโยน และพูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงนุ่มนวลทุกครั้ง</p>
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 4	<p>1) การรับประทานอาหาร</p> <p>- มารดาจัดหาอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายให้บุตร อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย</p> <p>- มารดากระตุ้นให้บุตรอยากรับประทานอาหารโดย ใช้คำพูดหรือวิธีการที่นุ่มนวล อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- มารดาให้นมบุตรเป็นอาหารหลัก และเริ่มให้บุตร รับประทานอาหารตั้งแต่ 6 เดือน โดยมารดาเป็นผู้ เตรียมอาหารให้บุตรเองทุกครั้ง</p>	<p>- มารดาให้บุตรรับประทานอาหารนมขวดเป็นหลัก และ เตรียมอาหารที่บุตรชอบไว้ให้เพียงพอเพียงพอกับความ ต้องการของบุตรและให้บุตรได้รับสารอาหารครบ 5 หมู่ วันละ 1 มื้อ</p> <p>- มารดากระตุ้นให้บุตรรับประทานอาหารโดยการพูดคุย หยอกล้อและชมเชยบุตรทุกครั้ง</p>

ตารางที่ 8 ข้อมูลด้านการดูแลกิจวัตรประจำวันของบุตร จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 4	<p>- มารดาใช้การสัมผัสและลูบตัวบุตรเบาๆ ขณะป้อนนมหรือให้อาหารแก่บุตร อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p> <p>- มารดาใช้น้ำเสียงดูดนในการบังคับให้บุตรรับประทานอาหารตามที่มารดาต้องการ อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>- มารดาลงโทษบุตร หากบุตรไม่ยอมรับประทานอาหาร อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p>	<p>- ขณะมารดาป้อนนมบุตร มารดาอุ้มไว้กับตัว ลูบศีรษะ และให้บริเวณศีรษะบุตรอยู่ชิดกับแขนมารดา</p> <p>- เมื่อบุตรอึด ส่ายหน้า และร้องไห้ มารดาหยุดป้อนทันที และอุ้มพาดบ่าทันที โดยไม่บังคับให้บุตรทานต่อ</p> <p>- มารดาไม่เคยลงโทษบุตร หากไม่ยอมรับประทานอาหารหรือนม</p>	<p>- ขณะให้นมบุตร มารดาอุ้มบุตรนอนบนตักทุกครั้ง และขณะป้อนอาหารบุตร มารดาให้บุตรนั่งตัก สัมผัสตัวและพูดคุยกับบุตรสม่ำเสมอ</p> <p>- มารดาไม่บังคับบุตรเมื่อบุตรแสดงอาการอึด โดยหยุดป้อนทันที</p> <p>- ไม่พบการลงโทษบุตร หากบุตรไม่รับประทานอาหารหรือนม</p>
	<p>2) การขับถ่าย</p> <p>- มารดาทำความสะอาดร่างกายบุตรหลังการขับถ่ายทุกครั้ง อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- มารดาทำความสะอาดร่างกายให้บุตรทุกครั้งทันทีที่บุตรขับถ่าย และเปลี่ยนเสื้อผ้าให้บุตรหลังการทำความสะอาดร่างกายแล้ว เพราะมารดาคิดว่าการที่บุตรร่างกายสะอาดจะทำให้ไม่ป่วยบ่อย จึงดูแลทำความสะอาดร่างกายให้บุตรสม่ำเสมอ</p>	<p>- เมื่อบุตรขับถ่าย มารดาทำความสะอาดร่างกายให้บุตรทุกครั้ง และมารดาเปลี่ยนเสื้อผ้าของบุตรทันทีทุกครั้งหลังการขับถ่าย โดยมารดาใช้สัมผัสที่นุ่มนวลและมีการพูดคุยกับบุตรขณะเปลี่ยนเสื้อผ้าและทำความสะอาดร่างกายให้บุตรทุกครั้ง</p>

ตารางที่ 8 ข้อมูลด้านการดูแลกิจวัตรประจำวันของบุตร จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 4	<p>3) การอาบน้ำ</p> <p>- มารดาดูแลให้บุตรได้อาบน้ำ ทำความสะอาดร่างกาย อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>มารดาพูดคุยกับบุตรขณะอาบน้ำ ใช้สัมผัสนุ่มนวล และกระตุ้นให้บุตรเล่นน้ำ และหลังจากอาบน้ำเสร็จแล้วมารดาใส่เสื้อผ้าให้บุตรทันที</p> <p>- เมื่อบุตรแสดงอาการกลัวและร้องไห้ขณะอาบน้ำ มารดาอุ้มขึ้นมา พูดคุย โอบกอดทุกครั้ง</p>	<p>- มารดาอาบน้ำให้บุตรวันละ 2 ครั้ง คือตอนเช้าและก่อนนอน โดยมารดาอาบน้ำให้บุตรในอ่างอาบน้ำเด็กด้วยความนุ่มนวลทุกครั้ง มีการป้องกันไม่ให้น้ำเข้าหูและเข้าตาของบุตร พูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวล อ่อนโยนทุกครั้ง หลังจากที่มารดาอาบน้ำเสร็จ มารดาเช็ดตัว ทาครีม ทาแป้งและสวมใส่เสื้อผ้าที่สวมใส่สบายให้กับบุตรด้วยความนุ่มนวลทุกครั้ง</p>
	<p>4) การนอน</p> <p>- มารดาพาบุตรเข้านอนด้วยตนเอง อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- มารดาดูแลให้บุตรหลับโดยการเล่านิทานหรือร้องเพลงกล่อมนอน อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย</p>	<p>- เมื่อบุตรแสดงอาการง่วงนอน มารดาพาบุตรเข้านอนด้วยตนเองทุกครั้ง เพราะบุตรอยู่กับมารดาตลอดเวลา</p> <p>- มารดากล่อมบุตรนอนด้วยวิธีการตบกันของบุตรทุกครั้งเบาๆ และมีการส่งเสียงเห่กล่อมและร้องเพลงให้บุตรฟังเป็นบางครั้ง</p>	<p>- มารดาพาบุตรเข้านอนด้วยตนเองทุกครั้งเมื่อถึงเวลานอนหรือเมื่อบุตรแสดงอาการง่วงนอน</p> <p>- มารดากล่อมบุตรนอนด้วยวิธีให้บุตรนอนบนที่นอนของบุตร ลูบศีรษะ ตบกันเบาๆ และเห่กล่อมบุตรเป็นบางครั้ง</p>

ตารางที่ 8 ข้อมูลด้านการดูแลกิจวัตรประจำวันของบุตร จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 4	<ul style="list-style-type: none"> - มารดาจัดเตรียมสถานที่ให้บุตรนอน เช่น แยกที่นอนให้เป็นสัดส่วน อยู่ในระดับปฏิบัติมาก - มารดาดูแลรักษาความสะอาดที่นอนและเครื่องนอนของบุตรให้สะอาดและปลอดภัย อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง - มารดามาดู คู้มบุตรหรือเลี้ยงดูบุตรทุกครั้งที่บุตรร้องไห้ อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง 	<ul style="list-style-type: none"> - มารดาจัดที่นอนให้บุตรนอนในบริเวณที่แยกจากเด็กอื่น - มารดาทำความสะอาดที่นอนให้เป็นบางครั้ง - เมื่อบุตรสะดุ้งมารดาสัมผัสตัวบุตร สงเสียงเท่กลมให้บุตรหลับต่อ และหากบุตรร้องไห้ มารดาเข้ามาดูบุตรทันทีทุกครั้ง 	<ul style="list-style-type: none"> - มารดาให้บุตรนอนในที่นอนของบุตรโดยจัดแยกส่วนกับบริเวณทำกิจกรรมของเด็กอื่นทุกครั้ง - มารดาดูแลทำความสะอาดและปิดฝุ่นออกจากที่นอนและเครื่องนอนของบุตรเป็นบางครั้ง - เมื่อบุตรสะดุ้งตื่นและร้องไห้ มารดาส่งเสียงเรียกชื่อบุตร และเข้าหาบุตร คู้มบุตรขึ้นโอบกอดปลอบโยนทันทีทุกครั้ง
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 5	<p>1) การรับประทานอาหาร</p> <ul style="list-style-type: none"> - มารดาจัดหาอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายให้บุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก - มารดากระตุ้นให้บุตรอยากรับประทานอาหารโดยใช้คำพูดหรือวิธีการที่นุ่มนวล อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย 	<ul style="list-style-type: none"> - มารดาให้บุตรรับประทานอาหารนมเป็นอาหารหลัก โดยรับประทานนมจากอกและจากขวด และเตรียมอาหารให้บุตรรับประทานวันละ 2 มื้อ - มารดากระตุ้นให้บุตรรับประทานอาหารโดยการพูดคุยและชมเชยบุตร 	<ul style="list-style-type: none"> - มารดาเตรียมนมและอาหารที่บุตรชอบไว้ให้อย่างเพียงพอกับความต้องการของบุตรและให้บุตรได้รับสารอาหารครบ 5 หมู่ วันละ 2 มื้อ - มารดากระตุ้นให้บุตรรับประทานอาหารโดยการพูดคุยกับบุตรและชมเชยบุตรสม่ำเสมอ

ตารางที่ 8 ข้อมูลด้านการดูแลกิจวัตรประจำวันของบุตร จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 5	<ul style="list-style-type: none"> - มารดาใช้การสัมผัสและลูบตัวบุตรเบาๆ ขณะป้อนนมหรือให้อาหารแก่บุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก - มารดาใช้น้ำเสียงดุคั้นในการบังคับให้บุตรรับประทานอาหารตามที่มารดาต้องการ อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ - มารดาลงโทษบุตร หากบุตรไม่ยอมรับประทานอาหาร อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ 	<ul style="list-style-type: none"> - มารดาให้บุตรนั่งบนรถเข็นเด็ก เนื่องจากบุตรไม่ชอบนั่งตัก และมารดาสัมผัสตัวบุตรขณะป้อนอาหารสม่ำเสมอ - มารดาใช้น้ำเสียงดุคั้นเมื่อบุตรไม่รับประทานอาหารเป็นบางครั้ง - มารดาไม่เคยลงโทษบุตรหากไม่รับประทานอาหารปฏิบัติเพียงบุตรเท่านั้น 	<ul style="list-style-type: none"> - มารดาให้บุตรรับประทานนมจากอกและจากขวดให้บุตรนอนบนตักทุกครั้ง และใช้มือสัมผัสลูบตัวบุตรสม่ำเสมอ - มารดาใช้น้ำเสียงดุบุตรเป็นบางครั้ง เมื่อบุตรไม่รับประทานอาหาร - มารดาไม่เคยลงโทษบุตรหากไม่รับประทานอาหาร
2) การขับถ่าย	<ul style="list-style-type: none"> - มารดาทำความสะอาดร่างกายบุตรหลังการขับถ่ายทุกครั้ง อยู่ในระดับปานกลาง 	<ul style="list-style-type: none"> - มารดาทำความสะอาดร่างกายให้บุตรหลังการขับถ่ายเป็นบางครั้ง เนื่องจากมารดาใส่ผ้าอ้อมสำเร็จรูปให้บุตรตลอด จึงทำความสะอาดในเวลาอาบน้ำและอุจจาระเท่านั้น 	<ul style="list-style-type: none"> - มารดาดูแลการเปลี่ยนผ้าอ้อมสำเร็จรูปหลังการขับถ่ายของบุตรทุกครั้ง โดยมารดาเปลี่ยนผ้าอ้อมสำเร็จรูปเมื่อพานบุตรไปอาบน้ำ มีการใช้สัมผัสที่นุ่มนวล และพูดคุยกับบุตรขณะเปลี่ยนผ้าอ้อมสำเร็จรูปของบุตรทุกครั้ง

ตารางที่ 8 ข้อมูลด้านการดูแลกิจวัตรประจำวันของบุตร จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 5	<p>3) การอาบน้ำ</p> <p>- มารดาดูแลให้บุตรได้อาบน้ำ ทำความสะอาดร่างกาย อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- มารดาอาบน้ำให้บุตรวันละ 2 ครั้ง คือตอนเช้าและก่อนนอน โดยอาบน้ำให้บุตรด้วยสัฟโฟบับๆ พูดยุ้ย และกระตุ้นให้บุตรเล่นน้ำ เพื่อไม่ให้บุตรกลัวน้ำ</p> <p>- เมื่อบุตรแสดงอาการไม่ต้องการอาบน้ำเวลาไม่สบาย มารดาปลอบโยนบุตรด้วยการพุดคุย สัมผัสตัวก่อนการอาบน้ำทุกครั้ง</p>	<p>- มารดาใส่ผ้าอ้อมสำเร็จให้บุตรเป็นประจำ เมื่อบุตรปัสสาวะจึงไม่ได้เปลี่ยนผ้าอ้อมสำเร็จรูปให้บุตรและไม่ได้พานบุตรไปล้างทำความสะอาดหลังการปัสสาวะ</p> <p>- มารดาอาบน้ำให้บุตรด้วยความนุ่มนวล มีการร้องเพลงและพุดคุยกับบุตรขณะอาบน้ำด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวล อ่อนโยนทุกครั้ง เมื่ออาบน้ำเสร็จ มารดาเช็ดตัว ทาครีม ทาแป้งและสวมใส่เสื้อผ้าที่สวมใส่สบายให้กับบุตรด้วยความนุ่มนวลทุกครั้ง</p>
	<p>4) การนอน</p> <p>- มารดาพานบุตรเข้านอนด้วยตนเอง อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- เมื่อบุตรแสดงอาการง่วงนอน มารดาพานบุตรเข้านอนด้วยตนเองทุกครั้ง</p>	<p>- เมื่อบุตรแสดงอาการง่วงนอนมารดาพานบุตรเข้านอนด้วยตนเองทันทีทุกครั้ง</p>

ตารางที่ 8 ข้อมูลด้านการดูแลกิจวัตรประจำวันของบุตร จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 5	<ul style="list-style-type: none"> - มารดาดูแลให้บุตรหลับโดยการเล่านิทานหรือร้องเพลงกล่อมนอน อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย - มารดาจัดเตรียมสถานที่ให้บุตรนอน เช่น แยกที่นอนให้เป็นสัดส่วน อยู่ในระดับปฏิบัติมาก - มารดาดูแลรักษาความสะอาดที่นอนและเครื่องนอนของบุตรให้สะอาดและปลอดภัย อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง - มารดามาดู อุ้มบุตรหรือเลี้ยงดูบุตรทุกครั้งที่บุตรร้องไห้ อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง 	<ul style="list-style-type: none"> - มารดากล่อมบุตรด้วยวิธีการตบก้นบุตรเบาๆ และส่งเสียงเห่กล่อมทุกครั้ง เนื่องจากบุตรชอบการกระทำแบบนี้และทำบุตรรู้สึกว่ามีมารดาอยู่ใกล้ๆ เสมอ - มารดาจัดที่นอนแยกจากที่ทำกิจกรรมของเด็กอื่นทุกครั้ง - มารดาทำความสะอาดที่นอนให้บุตรเป็นบางครั้ง - เมื่อบุตรสะดุ้งตื่นหรือร้องไห้ มารดาเข้ามาดูบุตรและปลอบโยนบุตรเป็นบางครั้ง 	<ul style="list-style-type: none"> - มารดากล่อมบุตรนอนด้วยวิธีการชงนมผงให้บุตรรับประทาน ตบก้นบุตรเบาๆ และเห่กล่อมบุตรทุกครั้ง - มารดาจัดที่นอนของบุตรแยกจากบริเวณที่มีเสียงดังและแยกจากบริเวณทำกิจกรรมของเด็กอื่น - มารดาปิดฝุ่นที่นอนและก่อนอุ้มบุตรลงนอนในที่นอนทุกครั้ง - เมื่อบุตรร้องไห้หลังตื่นนอนมารดาเข้ามาดูทันทีเป็นบางครั้ง ส่วนใหญ่มารดาเรียกชื่อบุตรให้ลุกเดินเข้าหามารดาด้วยตนเอง

ตารางที่ 8 ข้อมูลด้านการดูแลกิจวัตรประจำวันของบุตร จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัย 1 – 3 ปี คนที่ 6	<p>1) การรับประทานอาหาร</p> <ul style="list-style-type: none"> - มารดาจัดหาอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายให้บุตร อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง - มารดากระตุ้นให้บุตรอยากรับประทานอาหารโดยใช้คำพูดหรือวิธีการที่นุ่มนวล อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง - มารดาใช้การสัมผัสและลูบตัวบุตรเบาๆ ขณะบ้วนนมหรือให้อาหารแก่บุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก - มารดาใช้น้ำเสียงดูดีในการบังคับให้บุตรรับประทานอาหารตามที่มารดาต้องการ อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย - มารดาลงโทษบุตร หากบุตรไม่ยอมรับประทานอาหาร อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย 	<ul style="list-style-type: none"> - เมื่อบุตรแสดงอาการหิว มารดาขงนมให้บุตรทันที มีการเตรียมอาหารให้บุตรรับประทานเป็นบางครั้ง ส่วนใหญ่ให้รับประทานพร้อมกับมารดา - มารดาให้บุตรรับประทานนมและอาหารด้วยตนเอง สัมผัสตัวบุตร โดยการตบก้นบุตร - มารดาไม่บังคับบุตร เนื่องจากรับประทานอาหารได้มาก - ไม่เคยลงโทษบุตรหากไม่รับประทานหรือยอม 	<ul style="list-style-type: none"> - มารดาให้บุตรรับประทานนมเป็นอาหารหลัก และให้รับประทานอาหารกลางวันพร้อมกับมารดา - มารดาดูแลบุตรขณะรับประทานอาหาร สนับสนุนให้บุตรรับประทานอาหารด้วยตนเองโดยใช้คำพูดชักชวน พูดคุยกับบุตรอย่างสม่ำเสมอ - มารดาตักอาหารให้บุตรด้วยท่าที่สุภาพ นุ่มตัว พูดคุยกับบุตรทุกครั้ง แต่มีการสัมผัสตัวบุตรน้อย - มารดาไม่บังคับให้บุตรรับประทานอาหาร - มารดาไม่ลงโทษบุตรหากไม่ยอมรับประทานอาหาร

ตารางที่ 8 ข้อมูลด้านการดูแลกิจวัตรประจำวันของบุตร จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัย 1 – 3 ปี คนที่ 6	<p>2) การขั้บถ่าย</p> <p>- มารดาทำความสะอาดร่างกายบุตรหลังการขั้บถ่าย ทุกครั้ง อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>3) การอาบน้ำ</p> <p>- มารดาดูแลให้บุตรได้อาบน้ำ ทำความสะอาด ร่างกาย อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- มารดาทำความสะอาดร่างกายให้บุตรหลังการ ขั้บถ่ายเป็นบางครั้ง โดยปฏิบัติเมื่อบุตรอุจจาระ และ เปลี่ยนผ้าอ้อมสำเร็จรูปให้บุตร</p> <p>- มารดาอาบน้ำให้บุตรอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง คือ ตอนเช้าและก่อนนอน</p> <p>- มารดาอาบน้ำให้บุตรด้วยความนุ่มนวล เนื่องจาก บุตรชอบอาบน้ำ มารดาชักชวนบุตรเล่นน้ำส่ำเสมอ</p>	<p>- มารดาไม่ได้ทำความสะอาดร่างกายให้บุตรหลังการ ขั้บถ่ายทันที เนื่องจากมารดาให้บุตรใส่ผ้าอ้อม สำเร็จรูป และมารดาเปลี่ยนผ้าอ้อมสำเร็จรูปให้บุตร เมื่อพบบุตรอาบน้ำหรืออุจจาระ</p> <p>- มารดาไม่เคยฝึกให้บุตรขั้บถ่ายในห้องน้ำ เนื่องจาก ใส่ผ้าอ้อมสำเร็จรูปตลอดเวลา</p> <p>- มารดาให้บุตรยืนในอ่างอาบน้ำเด็กและใช้สายยาง รดตัวบุตร มารดาอุ้มตัวให้บุตรเบาๆทุกครั้ง และมีการ พูดคุยกับบุตรขณะอาบน้ำด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวล อ่อนโยนทุกครั้ง หลังจากที่มารดาอาบน้ำให้บุตรแล้ว มารดาเช็ดตัวและสวมใส่เสื้อผ้าที่สวมใส่สบายให้กับ บุตรด้วยความนุ่มนวลทุกครั้ง</p>

ตารางที่ 8 ข้อมูลด้านการดูแลกิจวัตรประจำวันของบุตร จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัย 1 – 3 ปี คนที่ 6	<p>4) การนอน</p> <p>- มารดาพาบุตรเข้านอนด้วยตนเอง อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- มารดาดูแลให้บุตรหลับโดยการเล่านิทานหรือร้องเพลงกล่อมนอน อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p> <p>- มารดาจัดเตรียมสถานที่ให้บุตรนอน เช่น แยกที่นอนให้เป็นสัดส่วน อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- มารดาดูแลรักษาความสะอาดที่นอนและเครื่องนอนของบุตรให้สะอาดและปลอดภัย อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- มารดามาดู คู้มบุตรหรือเลี้ยงดูบุตรทุกครั้งที่มีบุตรร้องไห้ อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p>	<p>- มารดาพาบุตรเข้านอนด้วยตนเองทุกครั้ง</p> <p>- มารดากล่อมบุตรนอนด้วยวิธีการตบกันบุตรเบาๆ ร้องเพลงกล่อม ส่วนใหญ่ร้องเพลงจับปูด้าให้บุตรฟัง</p> <p>- มารดาจัดให้บุตรนอนในที่นอนแยกจากบริเวณทำกิจกรรมของเด็กอื่น</p> <p>- มารดาทำความสะอาดที่นอนบนห้องพักเป็นประจำ แต่เมื่อพาบุตรมาเลี้ยงดูด้านล่างห้องพักไม่มีที่นอน จึงไม่ได้ทำความสะอาดที่นอนให้บุตร</p> <p>- มารดาเข้าไปดูหลังจากบุตรตื่นนอนเป็นบางครั้ง ทำให้บุตรแสดงอาการโกรธและไม่ยอมให้มารดาสัมผัสตัว</p>	<p>- มารดาพาบุตรเข้านอนด้วยตนเองทุกครั้งเมื่อถึงเวลานอนหรือเมื่อบุตรแสดงอาการง่วงนอน</p> <p>- มารดากล่อมบุตรนอนโดยตบกันเบาๆ และแห่กล่อมบุตรทุกครั้ง</p> <p>- มารดาจัดให้บุตรนอนบนพื้นที่แยกจากบริเวณทำกิจกรรมของเด็กอื่น</p> <p>- มารดาไม่ได้ดูแลทำความสะอาดและปิดผุ่นออกจากที่นอนและเครื่องนอนของบุตร เนื่องจากส่วนใหญ่มารดาให้บุตรนอนบนพื้นที่ไม่ได้ปูเครื่องนอนและไม่ได้ทำความสะอาดพื้นก่อนให้บุตรนอน</p> <p>- เมื่อบุตรตกใจตื่น หรือร้องไห้หลังตื่นนอน มารดาอุ้มกอด ปกป้องโยนบุตรด้วยน้ำเสียงนุ่มนวลและใช้สัมผัสที่อ่อนโยนกับบุตรเป็นบางครั้ง</p>

ตารางที่ 8 ข้อมูลด้านการดูแลกิจวัตรประจำวันของบุตร จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัย 1 – 3 ปี คนที่ 7	<p>1) การรับประทานอาหาร</p> <p>- มารดาจัดหาอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายให้บุตร อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย</p> <p>- มารดากระตุ้นให้บุตรอยากรับประทานอาหารโดย ใช้คำพูดหรือวิธีการที่นุ่มนวล อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>- มารดาใช้การสัมผัสและลูบตัวบุตรเบาๆ ขณะบ้วน นมหรือให้อาหารแก่บุตร อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>- มารดาใช้น้ำเสียงดุคั้นในการบังคับให้บุตรรับประทานอาหาร ตามที่มารดาต้องการ อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย</p> <p>- มารดาลงโทษบุตร หากบุตรไม่ยอมรับประทานอาหาร อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p>	<p>- เมื่อบุตรบอกความต้องการ มารดาขงนมให้บุตร ทันที แต่ไม่ได้เตรียมอาหารให้บุตร ส่วนใหญ่มารดา ให้บุตรรับประทานอาหารพร้อมกับมารดา</p> <p>- มารดาให้บุตรรับประทานอาหารด้วยตนเอง และไม่ มีการสัมผัสตัวบุตร</p> <p>- มารดาใช้น้ำเสียงดุคั้นเมื่อบุตรไม่รับประทานอาหาร เป็นบางครั้ง</p> <p>- มารดาไม่เคยลงโทษบุตร หากบุตรไม่รับประทานอาหาร</p>	<p>- เมื่อบุตรบอกความต้องการ มารดาจัดเตรียมนม และอาหารให้บุตรรับประทานทันทีเป็นบางครั้ง</p> <p>- มารดาให้บุตรทานอาหารร่วมกับมารดา มารดาดูแล บุตรอย่างใกล้ชิด สนับสนุนให้บุตรรับประทานอาหาร ด้วยตนเองโดยใช้คำพูดชักชวนด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวล</p> <p>- มารดาตักอาหารให้บุตรด้วยท่าที่สุภาพ นุ่มตัว พูดคุยกับบุตรทุกครั้ง แต่สัมผัสตัวบุตรน้อย</p> <p>- มารดาไม่บังคับให้บุตรรับประทานอาหาร</p> <p>- มารดาไม่ลงโทษบุตรเมื่อบุตรไม่รับประทานอาหาร</p>

ตารางที่ 8 ข้อมูลด้านการดูแลกิจวัตรประจำวันของบุตร จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัย 1 – 3 ปี คนที่ 7	<p>2) การขีบถ่าย</p> <p>- มารดาทำความสะอาดร่างกายบุตรหลังการขีบถ่าย ทุกครั้ง อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>3) การอาบน้ำ</p> <p>- มารดาดูแลให้บุตรได้อาบน้ำ ทำความสะอาด ร่างกาย อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>4) การนอน</p> <p>- มารดาพาบุตรเข้านอนด้วยตนเอง อยู่ในระดับ ปฏิบัติปานกลาง</p>	<p>- มารดาทำความสะอาดร่างกายให้บุตรหลังการ ขีบถ่ายสม่ำเสมอ</p> <p>- มารดาอาบน้ำให้บุตรวันละ 2 ครั้ง คือตอนเช้าและ ก่อนนอน โดยอาบน้ำให้บุตรด้วยความนุ่มนวล พูดคุยกับบุตร และสนับสนุนให้บุตรถูสบู่ด้วยตนเอง</p> <p>- เมื่อบุตรร้องไห้ไม่ต้องการอาบน้ำเวลาไม่สบาย มารดาปลอบโยนบุตร และมารดาอาบน้ำให้บุตรด้วย ความรวดเร็ว</p> <p>- เมื่อบุตรแสดงอาการง่วงนอน มารดาพาบุตรเข้า นอนด้วยตนเองทุกครั้ง</p>	<p>- มารดาให้บุตรใส่ผ้าอ้อมสำเร็จรูปตลอดเวลา จึง ไม่ได้พาบุตรเข้าห้องน้ำ และมารดาจะทำการเปลี่ยน ผ้าอ้อมสำเร็จรูปและพาบุตรไปทำความสะอาด ร่างกายเมื่อบุตรอุจจาระเท่านั้น</p> <p>โดยมารดาใช้สั้ผผั้ที่นุ่มนวล มีการพูดคุยกับบุตร ขณะอาบน้ำด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวล อ่อนโยนทุกครั้ง เมื่ออาบน้ำเสร็จ มารดาเช็ดตัว ทาแป้งและสวมใส่ เสื้อผ้าที่สวมใส่สบายให้กับบุตรทันทีทุกครั้ง</p> <p>- มารดาพาบุตรเข้านอนด้วยตนเองทุกครั้งเมื่อถึง เวลานอนหรือเมื่อบุตรแสดงอาการง่วงนอน</p>

ตารางที่ 8 ข้อมูลด้านการดูแลกิจวัตรประจำวันของบุตร จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัย 1 – 3 ปี คนที่ 7	<ul style="list-style-type: none"> - มารดาดูแลให้บุตรหลับโดยการเล่านิทานหรือร้องเพลงกล่อมนอน อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ - มารดาจัดเตรียมสถานที่ให้บุตรนอน เช่น แยกที่นอนให้เป็นสัดส่วน อยู่ในระดับปฏิบัติมาก - มารดาดูแลรักษาความสะอาดที่นอนและเครื่องนอนของบุตรให้สะอาดและปลอดภัย อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง - มารดามาดู ชู่มบุตรหรือเลี้ยงดูบุตรทุกครั้งที่มีบุตรร้องไห้ อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย 	<ul style="list-style-type: none"> - มารดากล่อมบุตรนอนด้วยวิธีตบกันเบาๆ ทุกครั้ง โดยไม่ได้ร้องเพลงหรือส่งเสียงเท่กล่อม - มารดาให้บุตรนอนกลางวันพร้อมกับมารดา โดยจัดให้นอนในบริเวณที่ไม่มีเด็กอื่น - มารดาทำความสะอาดที่นอนให้บุตรเป็นบางครั้ง - เมื่อบุตรสะดุ้งตื่น มารดาปออบโยนบุตรทันที โดยการส่งเสียงและให้รับประทานนมขวด 	<ul style="list-style-type: none"> - มารดากล่อมบุตรนอนด้วยวิธีการให้บุตรทานนมตบหลังหรือกั้นบุตรเบาๆ ทุกครั้ง - มารดาให้บุตรนอนบนพื้นแยกจากบริเวณที่ทำกิจกรรมของเด็กอื่น - มารดาให้บุตรนอนบนพื้นและปิดฝุ่น ทำความสะอาดพื้นก่อนเป็นบางครั้ง - ขณะบุตรหลับมารดาดูแลอยู่ใกล้ๆ เมื่อบุตรสะดุ้งหรือขยับตัว มารดาสัมผัสตัวบุตร ส่งเสียงเท่กล่อมและตบกันทันทีทุกครั้ง

จากตารางที่ 8 แสดงว่า ข้อมูลจากแบบประเมินตนเอง แบบสัมภาษณ์และแบบบันทึก ในด้านการรับประทานอาหาร มีความสอดคล้องกันจากมากไปน้อยตามลำดับดังนี้ มารดาไม่ลงโทษบุตร หากบุตรไม่ยอมรับประทานอาหาร (5 คน) มารดาใช้การสัมผัสและโอบกอดบุตร ขณะป้อนนมหรือให้อาหารแก่บุตร และไม่บังคับบุตร เมื่อบุตรไม่รับประทานอาหาร (3 คน) มารดาจัดหาอาหารที่ประโยชน์ต่อร่างกายให้บุตร โดยให้บุตรที่มึนมนเป็นอาหารหลัก และกระตุ้นบุตรให้รับประทานอาหารโดยการส่งเสียงพูดคุยและชมเชยบุตรทุกครั้ง (2 คน)

ด้านการขบถายมีความสอดคล้องกันเป็นส่วนน้อย คือ มารดาทำความสะอาดร่างกายบุตรหลังการขบถายทุกครั้ง (2 คน)

ด้านการอาบน้ำมีความสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ มารดาอาบน้ำให้บุตรวันละ 2 ครั้ง คือตอนเช้าและก่อนนอน ขณะอาบน้ำให้บุตร มารดาใช้สัมผัสที่นุ่มนวล และพูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวล อ่อนโยนทุกครั้ง และหลังจากอาบน้ำมารดาเช็ดตัว ทาแป้งและใส่เสื้อผ้าที่สวมใส่สบายให้กับบุตรด้วยความนุ่มนวลทุกครั้ง (6 คน)

ด้านการนอนมีความสอดคล้องกันจากมากไปน้อยตามลำดับดังนี้ มารดาจัดเตรียมสถานที่ให้บุตรนอนโดยจัดที่นอนแยกส่วนจากบริเวณที่เด็กอื่นทำกิจกรรมทุกครั้ง (6 คน) มารดาพาบุตรเข้านอนด้วยตนเองทุกครั้ง (4 คน) มารดาดูแลรักษาความสะอาดที่นอนและเครื่องนอนของบุตรให้สะอาดและปลอดภัยเป็นบางครั้ง (3 คน) มารดากล่อมบุตรนอนด้วยการร้องเพลงเห่กล่อมเป็นบางครั้ง และมารดาเข้ามาดู สัมผัสและปลอบโยนบุตร เมื่อบุตรร้องไห้หรือสะดุ้งตื่นเป็นบางครั้ง (2 คน)

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับบุตร

ตารางที่ 9 ข้อมูลด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับบุตร จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

มารดาวิจัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวิจัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 1	<p>1) <u>การเล่นร่วมกับบุตร</u></p> <p>- มารดาเล่นกับบุตรสม่ำเสมอ อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- ขณะเล่นกับบุตร มารดาใช้คำพูดชักชวนและสนับสนุนการเล่นของบุตรด้วยน้ำเสียงนุ่มนวล อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p> <p>2) <u>การพูดคุยเล่าเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน</u></p> <p>- มารดาสนทนาพูดคุยกับบุตรเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ ในแต่ละวัน อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- ขณะที่มารดาทำกิจกรรมร่วมกับบุตร มารดาพูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวล อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- มารดานำของที่มีเสียงมาให้บุตรเล่นสม่ำเสมอ</p> <p>- มารดาพูดคุยกับบุตรขณะเล่นกับบุตรสม่ำเสมอ</p> <p>- มารดาพูดคุยกับบุตรเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ รอบตัวเป็นประจำ</p> <p>- มารดาพูดคุยกับบุตรตลอดเวลา</p>	<p>- มารดาเล่นกับบุตร เล่นจ๊ะเอ๋ ปูไต้ และเล่นเกมที่กระตุ้นให้บุตรเข้ามาหามารดาสม่ำเสมอ</p> <p>- ขณะเล่นกับบุตรมารดาสัมผัส ยิ้มแย้ม โอบกอดบุตรและทำเสียงต่างๆ ทุกครั้ง</p> <p>- เมื่อบุตรส่งเสียงอ้อ แอ้ มารดาตอบสนองต่อเสียงของบุตรทันทีทุกครั้ง โดยพูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวล</p> <p>- ขณะทำกิจกรรมมารดาพูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงนุ่มนวลทุกครั้ง</p>

ตารางที่ 9 ข้อมูลด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับบุตร จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 1	<p>3) การอ่านหนังสือนิทานร่วมกัน</p> <p>- มารดาอ่านหนังสือหรือเล่านิทานให้บุตรฟัง อยู่ใน ระดับปฏิบัติมาก</p> <p>4) การฟังเพลง ร้องเพลงร่วมกัน</p> <p>- เปิดเพลงให้บุตรฟังและร้องเพลงร่วมกับบุตร อยู่ใน ระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- มารดาไม่ค่อยอ่านหนังสือให้บุตรฟัง</p> <p>- มารดาไม่ได้เปิดเพลงให้บุตรฟัง และร้องเพลงให้ บุตรฟังเป็นบางครั้ง</p>	<p>- มารดาอ่านหนังสือนิทานให้บุตรฟัง 1 ครั้งจาก 5 ครั้ง</p> <p>- มารดาไม่ได้ร้องเพลงให้บุตรฟัง หรือร่วมร้องเพลง กับบุตร</p>
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 2	<p>1) การเล่นร่วมกับบุตร</p> <p>- มารดาเล่นกับบุตรสม่ำเสมอ อยู่ในระดับปฏิบัติปาน กลาง</p> <p>- ขณะเล่นกับบุตร มารดาใช้คำพูดชักชวนและ สนับสนุนการเล่นของบุตรด้วยน้ำเสียงนุ่มนวล อยู่ใน ระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- มารดาจัดเตรียมของเล่นที่มีเสียงมาให้บุตรเล่น บ่อยครั้ง</p> <p>- ขณะเล่นกับบุตร มารดาสัมผัสตัวบุตรและกระตุ้น ให้บุตรจับของเล่น</p>	<p>- มารดาเล่นกับบุตร โดยเล่นจ๊ะเอ๋ ปูเต้ และเล่นเกมที่ กระตุ้นให้บุตรเข้ามาหามารดาสม่ำเสมอ</p> <p>- ในขณะที่เล่นมารดาสัมผัส โอบกอดบุตรทำเสียง ต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ</p>

ตารางที่ 9 ข้อมูลด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับบุตร จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 2	<p>2) การพูดคุยเล่าเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน</p> <p>- มารดาสนทนาพูดคุยกับบุตรเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ ในแต่ละวัน อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย</p> <p>- ขณะที่มารดาทำกิจกรรมร่วมกับบุตร มารดาพูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวล อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>3) การอ่านหนังสือนิทานร่วมกัน</p> <p>- มารดาอ่านหนังสือหรือเล่านิทานให้บุตรฟัง อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย</p> <p>4) การฟังเพลง ร้องเพลงร่วมกัน</p> <p>- เปิดเพลงให้บุตรฟังและร้องเพลงร่วมกับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p>	<p>- มารดาพูดคุยกับบุตร โดยพาบุตรเดินเล่นและชักชวนให้บุตรดูสิ่งต่างๆ</p> <p>- มารดาพูดคุยกับบุตรเป็นบางครั้ง เนื่องจากมารดาต้องทำงานจึงไม่ได้อยู่กับบุตรตลอดเวลา</p> <p>- มารดาเล่านิทานให้บุตรฟัง โดยมารดาใช้น้ำเสียงนุ่มนวลและอุ้มบุตรนอนที่แขนเป็นบางครั้ง</p> <p>- มารดาไม่ได้เปิดเพลงให้บุตรฟัง มีการร้องเพลงให้บุตรฟังเป็นบางครั้ง</p>	<p>- เมื่อบุตรส่งเสียงอ้อ อี้ มารดาตอบสนองต่อเสียงของบุตรทุกครั้งทันที โดยพูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวล</p> <p>- มารดาพูดคุยกับบุตรขณะทำกิจกรรมร่วมกับบุตรเป็นบางครั้ง</p> <p>- มารดาไม่อ่านหนังสือภาพหรือหนังสือนิทานให้บุตรฟัง</p> <p>- มารดาไม่ร้องเพลงให้บุตรฟัง หรือร่วมร้องเพลงกับบุตร</p>

ตารางที่ 9 ข้อมูลด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับบุตร จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวิจัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวิจัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 3	<p>1) การเล่นร่วมกับบุตร</p> <p>- มารดาเล่นกับบุตรสม่ำเสมอ อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- ขณะเล่นกับบุตร มารดาใช้คำพูดชักชวนและสนับสนุนการเล่นของบุตรด้วยน้ำเสียงนุ่มนวล อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p> <p>2) การพูดคุยเล่าเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน</p> <p>- มารดาสนทนาพูดคุยกับบุตรเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ ในแต่ละวัน อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p>	<p>- มารดาพาบุตรเดินเล่นและนำของเล่นที่มีเสียงมาให้บุตรเล่นสม่ำเสมอ</p> <p>- ขณะเล่นกับบุตร มารดาพูดกับบุตรเป็นบางครั้ง</p> <p>- มารดาพูดคุยกับบุตรเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ รอบตัวเป็นบางครั้ง</p>	<p>- มารดาเล่นกับบุตรสม่ำเสมอ โดยเล่นจะเอ่ ฟูได้ และเล่นเกมที่กระตุ้นให้บุตรเข้ามาหามารดาสม่ำเสมอ มารดาให้บุตรเดินเล่นในรถฝึกเดิน ส่งเสียงให้บุตรเข้าหามารดา</p> <p>- ขณะเล่นกับบุตร มารดาพูดคุยกับบุตรน้อย แต่ยิ้มแย้มแจ่มใสกับบุตรตลอด</p> <p>- เมื่อบุตรส่งเสียงอ้อ แอ้ มารดาตอบสนองต่อเสียงของบุตรทุกครั้ง โดยพูดคุยเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ รอบตัวเป็นบางครั้ง</p>

ตารางที่ 9 ข้อมูลด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับบุตร จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 3	<p>- ขณะที่มารดาทำกิจกรรมร่วมกับบุตร มารดาพูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวล อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p> <p>3) การอ่านหนังสือนิทานร่วมกัน</p> <p>- มารดาอ่านหนังสือหรือเล่านิทานให้บุตรฟัง อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย</p> <p>4) การฟังเพลง ร้องเพลงร่วมกัน</p> <p>- เปิดเพลงให้บุตรฟังและร้องเพลงร่วมกับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- มารดาพูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงนุ่มนวลเป็นบางครั้ง เนื่องจากมารดาเป็นคนเสียงดังจึงชอบใช้เสียงดังในการพูดคุยกับบุตร</p> <p>- มารดาไม่เคยอ่านนิทานหรือเล่านิทานให้บุตรฟัง</p> <p>- มารดาไม่เปิดเพลงหรือร้องเพลงให้บุตรฟัง</p>	<p>- มารดาใช้น้ำเสียงนุ่มนวลในการพูดคุยกับบุตรเป็นบางครั้ง ส่วนใหญ่มารดาใช้เสียงดังในการพูดคุยกับบุตร</p> <p>- มารดาไม่อ่านหนังสือภาพหรือหนังสือนิทานให้บุตรฟัง</p> <p>- มารดาไม่ร้องเพลงให้บุตรฟัง หรือร่วมร้องเพลงกับบุตร</p>
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 4	<p>1) การเล่นร่วมกับบุตร</p> <p>- มารดาเล่นกับบุตรสม่ำเสมอ อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p>	<p>- มารดาเล่นกับบุตรสม่ำเสมอ โดยเล่นตุ๊กตากับบุตรเป็นประจำ</p>	<p>- มารดาเล่นกับบุตรสม่ำเสมอ โดยเล่นจ๊ะเอ๋ ปูไข่ เล่นเกมที่กระตุ้นให้บุตรเข้ามาหามารดาสม่ำเสมอ</p>

ตารางที่ 9 ข้อมูลด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับบุตร จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 4	<p>- ขณะเล่นกับบุตร มารดาใช้คำพูดชักชวนและสนับสนุนการเล่นของบุตรด้วยน้ำเสียงนุ่มนวล อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>2) การพูดคุยเล่าเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน</p> <p>- มารดาสนทนาพูดคุยกับบุตรเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ ในแต่ละวัน อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p> <p>- ขณะที่มารดาทำกิจกรรมร่วมกับบุตร มารดาพูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวล อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>3) การอ่านหนังสือนิทานร่วมกัน</p> <p>- มารดาอ่านหนังสือหรือเล่านิทานให้บุตรฟัง อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p>	<p>- ขณะเล่นกับบุตร มารดาสัมผัสตัวบุตรสม่ำเสมอ และส่งเสียงเรียกชื่อ ชักชวนให้บุตรเล่นของเล่นกับมารดาสม่ำเสมอ</p> <p>- มารดาพูดคุย หยอกล้อ ส่งเสียงต่างๆ กับบุตรเป็นประจำ</p> <p>- ขณะพูดคุยกับบุตร มารดาใช้น้ำเสียงนุ่มนวลทุกครั้ง</p> <p>- มารดาไม่อ่านนิทานให้บุตรฟัง โดยมารดาเปิดภาพให้บุตรดูเท่านั้น</p>	<p>- ขณะเล่นกับบุตร มารดากระตุ้นให้บุตรเล่นของเล่นด้วยน้ำเสียงนุ่มนวลทุกครั้ง</p> <p>- มารดาชักชวนบุตรพูดคุยเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ รอบตัวเป็นบางครั้ง</p> <p>- เมื่อบุตรส่งเสียงอ้อ อ๋อ มารดาตอบสนองต่อเสียงของบุตรทุกครั้ง โดยพูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวล</p> <p>- มารดาไม่อ่านหนังสือภาพหรือหนังสือนิทานให้บุตรฟัง</p>

ตารางที่ 9 ข้อมูลด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับบุตร จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
	4) การฟังเพลง ร้องเพลงร่วมกัน - เปิดเพลงให้บุตรฟังและร้องเพลงร่วมกับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย	- มารดาเปิดเพลงให้บุตรฟังเป็นบางครั้ง	- มารดาไม่ร้องเพลงให้บุตรฟัง หรือร่วมร้องเพลงกับบุตร
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 5	1) การเล่นร่วมกับบุตร - มารดาเล่นกับบุตรสม่ำเสมอ อยู่ในระดับปฏิบัติมาก - ขณะเล่นกับบุตร มารดาใช้คำพูดชักชวนและสนับสนุนการเล่นของบุตรด้วยน้ำเสียงนุ่มนวล อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง	- มารดาเล่นกับบุตรสม่ำเสมอ โดยเลือกของเล่นที่เป็นตุ๊กตาไหลลานมีไฟ และของเล่นที่มีเสียง มีสีสัน - ขณะเล่นกับบุตร มารดาชักชวนให้บุตรเล่น และสัมผัสตัวบุตรสม่ำเสมอ	- มารดาเล่นกับบุตร โดยเล่นจ๊ะเอ๋ ปูโต๊ะ เล่นเกมที่กระตุ้นด้วยการส่งเสียงชมเชย ปรบมือและเรียกให้บุตรเข้าหามารดา - ขณะเล่นกับบุตร มารดาชักชวนให้บุตรเล่นด้วยน้ำเสียงนุ่มนวลทุกครั้ง
	2) การพูดคุยเล่าเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน - มารดาสนทนาพูดคุยกับบุตรเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ ในแต่ละวัน อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง	- มารดาพูดคุยกับบุตรเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ รอบตัวสม่ำเสมอ	- มารดาพูดคุยกับบุตรเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ รอบตัวทุกครั้ง

ตารางที่ 9 ข้อมูลด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับบุตร จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 5	<p>- ขณะที่มารดาทำกิจกรรมร่วมกับบุตร มารดาพูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวล อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>3) การอ่านหนังสือนิทานร่วมกัน</p> <p>- มารดาอ่านหนังสือหรือเล่านิทานให้บุตรฟัง อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p> <p>4) การฟังเพลง ร้องเพลงร่วมกัน</p> <p>- เปิดเพลงให้บุตรฟังและร้องเพลงร่วมกับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- มารดาพูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงนุ่มนวล และบอกรักลูกขณะทำกิจกรรมร่วมกับบุตรทุกครั้ง</p> <p>- มารดาอ่านนิทานให้บุตรฟังตั้งแต่ตั้งครรภ์ แต่ตอนนี้ไม่ได้อ่านนิทานฟัง</p> <p>- มารดาร้องเพลงให้บุตรฟังเป็นประจำ และกระตุ้นให้บุตรร่วมร้องเพลงกับมารดาอย่างสม่ำเสมอ</p>	<p>- เมื่อบุตรส่งเสียงอ้อ แอ้ และพูดเป็นคำ มารดาตอบสนองต่อเสียงของบุตรทุกครั้ง โดยพูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวล</p> <p>- มารดาไม่อ่านหนังสือภาพหรือหนังสือนิทานให้บุตรฟัง</p> <p>- มารดาร้องเพลงให้บุตรฟัง หรือร่วมร้องเพลงกับบุตรอย่างสม่ำเสมอ</p>
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัย 1 – 3 ปี คนที่ 6	<p>1) การเล่นร่วมกับบุตร</p> <p>- มารดาเล่นกับบุตรสม่ำเสมอ อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- มารดาเล่นกับบุตรสม่ำเสมอ โดยให้บุตรเล่นจิ๊กซอว์และตัวต่อเป็นประจำ</p>	<p>- มารดาเล่นกับบุตรสม่ำเสมอ</p>

ตารางที่ 9 ข้อมูลด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับบุตร จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัย 1 - 3 ปี คนที่ 6	<p>- ขณะเล่นกับบุตร มารดาใช้คำพูดชักชวนและสนับสนุนการเล่นของบุตรด้วยน้ำเสียงนุ่มนวล อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>2) การพูดคุยเล่าเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน</p> <p>- มารดาสนทนาพูดคุยกับบุตรเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ ในแต่ละวัน อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- ขณะที่มารดาทำกิจกรรมร่วมกับบุตร มารดาพูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวล อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>3) การอ่านหนังสือนิทานร่วมกัน</p> <p>- มารดาอ่านหนังสือหรือเล่านิทานให้บุตรฟัง อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p>	<p>- ขณะเล่นกับบุตร มารดาพูดคุยกระตุ้นให้บุตรเล่นของเล่นเป็นบางครั้ง</p> <p>- มารดาพูดคุยกับบุตรสม่ำเสมอ</p> <p>- มารดาพูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวลทุกครั้ง</p> <p>- มารดาอ่านหนังสือการ์ตูน หนังสือนิทาน ให้บุตรฟัง ขณะอ่านมารดาให้บุตรนอนบนแขน กระตุ้นให้มองตามภาพ</p>	<p>- มารดาชักชวนให้บุตรเล่นของเล่นโดยใช้น้ำเสียงนุ่มนวลเป็นบางครั้ง</p> <p>- มารดาชักชวนให้บุตรพูดคุย สนทนากันเกี่ยวกับเรื่องราวที่เกิดขึ้นในแต่ละวันด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวล</p> <p>- ขณะที่มารดาพูดคุยกับบุตร มารดาพูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงนุ่มนวลทุกครั้ง และอุ้มบุตรนั่งตัก หรือนั่งข้างๆ กัน สัมผัส โอบกอดบุตรอย่างสม่ำเสมอ</p> <p>- มารดาไม่อ่านหนังสือภาพหรือหนังสือนิทานให้บุตรฟังเป็นประจำ และไม่สนับสนุนให้บุตรอ่านหนังสือภาพ นิทาน หรือเล่าเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่างๆ</p>

ตารางที่ 9 ข้อมูลด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับบุตร จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
	<p>4) การฟังเพลง ร้องเพลงร่วมกัน</p> <p>- เปิดเพลงให้บุตรฟังและร้องเพลงร่วมกับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p>	<p>- มารดาร้องเพลงให้บุตรฟังสม่ำเสมอ และกระตุ้นให้ร้องเพลงร่วมกับมารดาทุกครั้ง</p>	<p>- มารดาร้องเพลงให้บุตรฟัง หรือร่วมร้องเพลงกับบุตรอย่างสม่ำเสมอ โดยร้องเพลงที่มีจังหวะนุ่มนวล สนุกสนานและใช้ภาษาง่ายๆ</p>
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัย 1 – 3 ปี คนที่ 7	<p>1) การเล่นร่วมกับบุตร</p> <p>- มารดาเล่นกับบุตรสม่ำเสมอ อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย</p> <p>- ขณะเล่นกับบุตร มารดาใช้คำพูดชักชวนและสนับสนุนการเล่นของบุตรด้วยน้ำเสียงนุ่มนวล อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p>	<p>- มารดาหาของเล่นที่เป็นของเล่นสำหรับเด็กชาย มาให้บุตรเล่นสม่ำเสมอ โดยให้บุตรตามลำพัง</p> <p>- ขณะเล่นกับบุตร มารดาไม่พูดคุยกับบุตร</p>	<p>- มารดาไม่เล่นร่วมกับบุตร โดยมารดาสนับสนุนให้บุตรเล่นตามลำพังและมารดาดูแลใกล้ๆ</p> <p>- ขณะมารดาไม่เล่นกับบุตรและไม่พูดคุยกับบุตร โดยมารดาปฏิบัติเพียงมองเห็นและยิ้มให้บุตร</p>
	<p>2) การพูดคุยเล่าเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน</p> <p>- มารดาสนทนาพูดคุยกับบุตรเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ ในแต่ละวัน อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p>	<p>- มารดาไม่พูดคุยกับบุตร เนื่องจากมีความรู้สึกเขินอาย</p>	<p>- มารดาไม่ชักชวนให้บุตรพูดคุย สนทนากันเกี่ยวกับเรื่องราวที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน</p>

ตารางที่ 9 ข้อมูลด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับบุตร จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัย 1 - 3 ปี คนที่ 7	<p>- ขณะที่มารดาทำกิจกรรมร่วมกับบุตร มารดาพูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวล อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย</p> <p>3) การอ่านหนังสือนิทานร่วมกัน</p> <p>- มารดาอ่านหนังสือหรือเล่านิทานให้บุตรฟัง อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>4) การฟังเพลง ร้องเพลงร่วมกัน</p> <p>- เปิดเพลงให้บุตรฟังและร้องเพลงร่วมกับบุตร อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p>	<p>- มารดาอ่านนิทานให้บุตรฟังเวลาอน</p> <p>- มารดาเปิดเพลงให้บุตรฟังเป็นบางครั้ง และให้บุตรเต้นตามเพลง แต่มารดาไม่ร้องเพลงให้บุตรฟัง</p>	<p>- ขณะที่ทำกิจกรรมร่วมกับบุตร มารดาไม่พูดคุยกับบุตร ปฏิบัติเพียงเรียกชื่อบุตรเมื่อบุตรออกห่างจากมารดา</p> <p>- มารดาไม่อ่านหนังสือภาพหรือหนังสือนิทานให้บุตรฟังเป็นประจำ และไม่สนับสนุนให้บุตรอ่านหนังสือภาพ นิทาน หรือเล่าเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่างๆ</p> <p>- มารดาไม่ร้องเพลงให้บุตรฟัง หรือร่วมร้องเพลงกับบุตรอย่างสม่ำเสมอ โดยร้องเพลงที่มีจังหวะนุ่มนวล สุกสนานและใช้ภาษาง่ายๆ</p>

จากตารางที่ 9 แสดงว่า ข้อมูลจากแบบประเมินตนเอง แบบสัมภาษณ์และแบบบันทึก ในด้านการเล่นร่วมกับบุตรมีความสอดคล้องกันจากมากไปน้อยตามลำดับดังนี้ มารดาเล่นร่วมกับ บุตรสม่ำเสมอ (4 คน) และขณะเล่นกับบุตร มารดาชักชวน พูดคุย และสัมผัสกับบุตรทุกครั้ง (3 คน)

ด้านการพูดคุยเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละวันมีความสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ มารดาใช้น้ำเสียงนุ่มนวลในการพูดคุยกับบุตรทุกครั้ง (5 คน) และมารดาสนทนาพูดคุยกับบุตร เกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆในแต่ละวัน (4 คน)

ด้านการอ่านหนังสือนิทานร่วมกันมีความสอดคล้องกันเป็นส่วนน้อย คือ มารดาอ่าน หนังสือนิทานให้บุตรฟังเป็นบางครั้ง (2 คน)

ด้านการฟังเพลง ร้องเพลงร่วมกันมีความสอดคล้องกันเป็นส่วนน้อย คือ มารดาไม่ เปิดเพลงและร้องเพลงให้บุตรฟัง (2 คน)

2.2 ด้านการสร้างบรรยากาศผูกพันกับบุตร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการทำให้บุตรเกิดความรู้สึกอบอุ่น ผ่อนคลาย ปลอดภัย

ตารางที่ 10 ข้อมูลด้านการสร้างให้บุตรเกิดความรู้สึกอบอุ่น ผ่อนคลาย ปลอดภัย จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 1	<p>1) การเปิดเพลงและร้องเพลงที่มีทำนองนุ่มนวล</p> <p>- มารดาเปิดเพลงและร้องเพลงที่มีจังหวะนุ่มนวลให้บุตรฟัง อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>2) การยิ้มแย้มแจ่มใสกับบุตร มองหน้า สบตา หรือนำมืออยู่ในระดับสายตาของบุตรขณะพูดคุยกับบุตร</p> <p>- มารดายิ้มแย้มแจ่มใสขณะเล่น พูดคุยหรือทำกิจกรรมร่วมกับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- มารดามองหน้า สบตา หรือนำมือให้อยู่ในระดับสายตาของบุตรขณะพูดคุยกับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- มารดาไม่เปิดเพลงให้บุตรฟัง แต่มีการร้องเพลงให้บุตรฟังเป็นบางครั้ง</p> <p>- เมื่อบุตรส่งยิ้มให้มารดา มารดายิ้มตอบทุกครั้ง และยิ้มแย้มแจ่มใสกับบุตรตลอดเวลา</p> <p>- มารดามองหน้า สบตาบุตรสม่ำเสมอ</p>	<p>- ขณะเลี้ยงดูบุตรหรือทำกิจกรรมร่วมกับบุตร มารดาไม่มีการเปิดเพลงที่มีจังหวะนุ่มนวลหรือร้องเพลงที่มีทำนองนุ่มนวลให้บุตรฟัง</p> <p>- มารดายิ้มแย้มแจ่มใสกับบุตรตลอดเวลา</p> <p>- มารดามองหน้า สบตา และก้มหน้า โน้มตัวอยู่ในระดับสายตาของบุตร ขณะเล่นและพูดคุยกับบุตรทุกครั้ง</p>

ตารางที่ 10 ข้อมูลด้านการสร้างให้บุตรเกิดความรู้สึกอบอุ่น ผ่อนคลาย ปลอดภัย จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 1	<p>3) การปฏิบัติต่อบุตรด้วยความนุ่มนวล</p> <p>- เมื่อบุตรร้องไห้ มารดาปลอบโยนบุตรโดยการอุ้ม โอบกอดไว้แนบอก สัมผัส ลูบศีรษะและใช้น้ำเสียงนุ่มนวลกับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- มารดาบอกบุตรทุกครั้งว่าจะไปไหนและจะกลับมาเมื่อไหร่ เมื่อต้องหายออกไปจากสายตาของบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p> <p>- มารดาบอกบุตรทุกครั้งที่กำลังทำหรือจะทำอะไรกับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- มารดาส่งเสริมความพยายามของบุตร โดยกล่าวหรือแสดงความชื่นชมในสิ่งที่บุตรกระทำ อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- มารดาแสดงความชื่นชมหรือชมเชยบุตรเมื่อบุตรมีความประพฤติที่ดี อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- เมื่อบุตรร้องไห้ มารดาปลอบโยนบุตรด้วยการส่งเสียงปลอบโยนและพูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงนุ่มนวลทุกครั้ง</p> <p>- มารดาสนับสนุนให้บุตร做事情ต่างๆ ด้วยตนเอง เช่น การคว่ำ การชันคอ และชื่นชมบุตรทุกครั้งเมื่อบุตรปฏิบัติได้</p> <p>- มารดาชื่นชมบุตรตลอดเวลา</p>	<p>- เมื่อบุตรร้องไห้ มารดาปลอบโยนบุตร โดยการอุ้ม โอบกอด หอมแก้ม ส่งเสียงปลอบโยนและสัมผัสลูบศีรษะ ลูบหลังของบุตรจนบุตรหยุดร้องไห้ทุกครั้ง</p> <p>- มารดาบอกบุตรทุกครั้งว่าจะไปไหนและจะกลับมาเมื่อไหร่ เมื่อต้องหายออกไปจากสายตาของบุตร</p> <p>- มารดาบอกบุตรทุกครั้งที่กำลังทำหรือจะทำอะไรกับบุตร</p> <p>- มารดาส่งเสริมความพยายามของบุตร และกล่าวหรือแสดงความชื่นชมในสิ่งที่บุตรทำทุกครั้ง</p> <p>- มารดาชมเชยบุตรสม่ำเสมอ</p>

ตารางที่ 10 ข้อมูลด้านการสร้างให้บุตรเกิดความรู้สึกอบอุ่น ผ่อนคลาย ปลอดภัย จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 1	<p>- มารดาลงโทษบุตรอย่างมีเหตุผลหรือเป็นไปตามเงื่อนไขของมารดา เมื่อบุตรแสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีหรือไม่เหมาะสม อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>- มารดาลงโทษบุตรรุนแรง เมื่อบุตรแสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีหรือไม่เหมาะสม อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p>	<p>- เมื่อบุตรแสดงอาการอแงมาก มารดาลงโทษบุตรด้วยการตีเบาๆ เมื่อลงโทษบุตร มารดาบอกเหตุผลของการตีและขอโทษบุตรทุกครั้ง</p>	<p>- มารดาไม่เคยลงโทษบุตรด้วยความรุนแรง</p>
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 2	<p>1) การเปิดเพลงและร้องเพลงที่มีทำนองนุ่มนวล</p> <p>- มารดาเปิดเพลงหรือร้องเพลงที่มีจังหวะนุ่มนวลให้บุตรฟัง อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย</p> <p>2) การยิ้มแย้มแจ่มใสกับบุตร มองหน้า สบตา หรือโน้มตัวอยู่ในระดับสายตาของบุตรขณะพูดคุยกับบุตร</p> <p>- มารดายิ้มแย้มแจ่มใสขณะเล่น พูดคุยหรือทำกิจกรรมร่วมกับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- มารดามองหน้า สบตา หรือโน้มตัวให้อยู่ในระดับสายตาของบุตรขณะพูดคุยกับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- มารดาร้องเพลงให้บุตรฟังในเวลากล่อมบุตรเป็นบางครั้ง</p> <p>- มารดายิ้มแย้มแจ่มใสกับบุตรตลอดเวลา</p> <p>- มารดามองหน้าบุตรขณะพูดคุยกับบุตรทุกครั้ง</p>	<p>- มารดาไม่เปิดเพลงหรือร้องเพลงให้บุตรฟัง</p> <p>- มารดายิ้มแย้มแจ่มใสกับบุตรตลอดเวลา</p> <p>- ขณะเล่นหรือพูดคุยกับบุตรมารดามองสบตา หรือโน้มตัวอยู่ในระดับสายตาของบุตรทุกครั้ง</p>

ตารางที่ 10 ข้อมูลด้านการสร้างให้บุตรเกิดความรู้สึกอบอุ่น ผ่อนคลาย ปลอดภัย จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 2	<p>3) การปฏิบัติต่อบุตรด้วยความนุ่มนวล</p> <p>- เมื่อบุตรร้องไห้ มารดาปลอบโยนบุตรโดยการอุ้ม โอบกอดไว้แนบอก สัมผัส ลูบศีรษะและใช้น้ำเสียงนุ่มนวลกับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- มารดาบอกบุตรทุกครั้งว่าจะไปไหนและจะกลับมาเมื่อไหร่ เมื่อต้องหายออกไปจากสายตาของบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p> <p>- มารดาบอกบุตรทุกครั้งที่กำลังทำหรือจะทำอะไรกับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- มารดาส่งเสริมความพยายามของบุตร โดยกล่าวหรือแสดงความชื่นชมในการสิ่งที่บุตรกระทำ อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- เมื่อบุตรร้องไห้ มารดาปลอบโยนบุตรโดยการอุ้ม โอบกอด และส่งเสียงพูดคุยกับบุตรทุกครั้ง</p> <p>- มารดาส่งเสริมให้บุตรทำสิ่งต่างๆ ด้วยการพูดคุยและชมเชยบุตรทันทีที่บุตรทำได้ทุกครั้ง</p>	<p>- เมื่อบุตรร้องไห้ มารดาปลอบโยนบุตรโดยการอุ้ม โอบกอดไว้แนบอก สัมผัสลูบหลังและใช้น้ำเสียงนุ่มนวลกับบุตรทุกครั้ง</p> <p>- มารดาบอกบุตรว่าจะไปที่ไหนและจะกลับมาเมื่อไหร่เป็นบางครั้ง</p> <p>- มารดาบอกบุตรทุกครั้งที่กำลังทำหรือจะทำอะไรกับบุตร โดยเมื่อมารดาจะอาบน้ำ เปลี่ยนเสื้อผ้า ป้อนนมหรือทำกิจกรรมกับบุตรทุกครั้ง</p> <p>- มารดาส่งเสริมความพยายามของบุตร และกล่าวหรือแสดงความชื่นชมในการสิ่งที่บุตรทำเป็นบางครั้ง</p>

ตารางที่ 10 ข้อมูลด้านการสร้างให้บุตรเกิดความรู้สึกอบอุ่น ผ่อนคลาย ปลอดภัย จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 2	<ul style="list-style-type: none"> - มารดาแสดงความชื่นชมหรือชมเชยบุตรเมื่อบุตรมีความประพฤติที่ดี อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง - มารดาลงโทษบุตรอย่างมีเหตุผลหรือเป็นไปตามเงื่อนไขของมารดา เมื่อบุตรแสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีหรือไม่เหมาะสม อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ - มารดาลงโทษบุตรรุนแรง เมื่อบุตรแสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีหรือไม่เหมาะสม อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ 	<ul style="list-style-type: none"> - เมื่อบุตรสามารถคว้าหรือส่งเสียงอ้อแอ้มารดาชมเชยบุตรทุกครั้งทันที - มารดาไม่เคยดุหรือลงโทษบุตร 	<ul style="list-style-type: none"> - เมื่อบุตรส่งเสียงอ้อแอ้ หรือยิ้มให้มารดา มารดายิ้มให้และชมเชยบุตรทุกครั้งทันที - มารดาไม่เคยลงโทษบุตร
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 3	<p>1) การเปิดเพลงและร้องเพลงที่มีทำนองนุ่มนวล</p> <ul style="list-style-type: none"> - มารดาเปิดเพลงหรือร้องเพลงที่มีจังหวะนุ่มนวลให้บุตรฟัง อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย <p>2) การยิ้มแย้มแจ่มใสกับบุตร มองหน้า สบตา หรือโน้มตัวอยู่ในระดับสายตาของบุตรขณะพูดคุยกับบุตร</p> <ul style="list-style-type: none"> - มารดายิ้มแย้มแจ่มใสขณะเล่น พูดคุยหรือทำกิจกรรมร่วมกับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก 	<ul style="list-style-type: none"> - มารดาเปิดเพลงและร้องเพลงให้บุตรเวลากล่อมบุตรนอนเป็นบางครั้ง - มารดายิ้มแย้มแจ่มใสกับบุตรตลอดเวลา 	<ul style="list-style-type: none"> - มารดาไม่เปิดเพลงหรือร้องเพลงให้บุตรฟัง - มารดายิ้มแย้มแจ่มใสกับบุตรตลอดเวลา

ตารางที่ 10 ข้อมูลด้านการสร้างให้บุตรเกิดความรู้สึกอบอุ่น ผ่อนคลาย ปลอดภัย จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 3	<p>- มารดามองหน้า สบตา หรือนำนมตัวให้อยู่ในระดับสายตา ของบุตรขณะพูดคุยกับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>3) การปฏิบัติต่อบุตรด้วยความนุ่มนวล</p> <p>- เมื่อบุตรร้องไห้ มารดาปลอบโยนบุตรโดยการอุ้ม โอบกอดไว้แนบอก สัมผัส ลูบศีรษะและใช้น้ำเสียงนุ่มนวลกับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- มารดาบอกบุตรทุกครั้งว่าจะไปไหนและจะกลับมาเมื่อไหร่ เมื่อต้องหายออกไปจากสายตาของบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- มารดาบอกบุตรทุกครั้งที่กำลังทำหรือจะทำอะไรกับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- มารดาให้บุตรหันหน้าหามารดาสม่ำเสมอและ มารดามองหน้าสบตาบุตรขณะพูดคุยกับบุตรทุกครั้ง</p> <p>- เมื่อบุตรร้องไห้ มารดาปลอบโยนบุตรโดยการอุ้มโอบกอด พาเดินเล่นและส่งเสียงพูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงนุ่มนวลทุกครั้ง</p>	<p>- ขณะเล่นหรือพูดคุยกับบุตรมารดามองสบตา หรือนำนมตัวอยู่ในระดับสายตาของบุตรทุกครั้ง</p> <p>- เมื่อบุตรร้องไห้ มารดาปลอบโยนบุตรโดยการอุ้มโอบกอดไว้แนบอกแกว่งตัวไปมา และพาเดินเล่นภายในบ้านพักจนลูกหยุดร้องไห้ทุกครั้ง</p> <p>- มารดาบอกบุตรทุกครั้งว่าจะไปที่ไหนและจะกลับมาเมื่อไหร่ เมื่อต้องออกไปจากสายตาของบุตร</p> <p>- มารดาบอกบุตรทุกครั้งที่กำลังอาบน้ำ ใส่เสื้อผ้า ป้อนนม หรือจะพาบุตรไปอาบน้ำ ไปเดินเล่นหรือเล่นของเล่น</p>

ตารางที่ 10 ข้อมูลด้านการสร้างให้บุตรเกิดความรู้สึกอบอุ่น ผ่อนคลาย ปลอดภัย จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 3	<ul style="list-style-type: none"> - มารดาส่งเสริมความพยายามของบุตร โดยกล่าวหรือแสดงความชื่นชมในการสิ่งที่บุตรกระทำ อยู่ในระดับปฏิบัติมาก - มารดาแสดงความชื่นชมหรือชมเชยบุตรเมื่อบุตรมีความประพฤติที่ดี อยู่ในระดับปฏิบัติมาก - มารดาลงโทษบุตรอย่างมีเหตุผลหรือเป็นไปตามเงื่อนไขของมารดา เมื่อบุตรแสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีหรือไม่เหมาะสม อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง - มารดาลงโทษบุตรรุนแรง เมื่อบุตรแสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีหรือไม่เหมาะสม อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ 	<ul style="list-style-type: none"> - มารดาส่งเสริมให้บุตรทำสิ่งต่างๆ ด้วยการกระตุ้น ส่งเสียงเรียกชื่อ พุดคุยและชมเชยบุตรทันทีที่บุตรทำได้ทุกครั้ง - มารดาชื่นชมบุตรทุกครั้งที่บุตรปฏิบัติสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเอง - มารดาไม่เคยลงโทษบุตร - มารดาไม่เคยลงโทษบุตรด้วยความรุนแรง 	<ul style="list-style-type: none"> - เมื่อบุตรพยายามคืบ คลาน เกาะยืนและฝึกเดิน มารดาโอบกอดและชมเชยบุตรทุกครั้งทันที - เมื่อบุตรทำสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเองและไม่แสดงอาการอแง มารดาชื่นชมบุตรเสมอ - มารดาไม่เคยลงโทษบุตรด้วยความรุนแรง
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 4	<p>1) การเปิดเพลงและร้องเพลงที่มีทำนองนุ่มนวล</p> <ul style="list-style-type: none"> - มารดาเปิดเพลงหรือร้องเพลงที่มีจังหวะนุ่มนวลให้บุตรฟัง อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง 	<ul style="list-style-type: none"> - มารดาไม่เปิดเพลงให้บุตรฟัง แต่มีการร้องเพลงให้บุตรเวลากล่อมบุตรนอนเป็นบางครั้ง 	<ul style="list-style-type: none"> - ขณะทำกิจกรรมร่วมกับบุตร มารดาไม่เปิดเพลงหรือร้องเพลงให้บุตรฟัง

ตารางที่ 10 ข้อมูลด้านการสร้างให้บุตรเกิดความรู้สึกอบอุ่น ผ่อนคลาย ปลอดภัย จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด - 1 ปี คนที่ 4	<p>2) การยิ้มแย้มแจ่มใสกับบุตร มองหน้า สบตา หรือโน้มตัวอยู่ในระดับสายตาของบุตรขณะพูดคุยกับบุตร</p> <p>- มารดายิ้มแย้มแจ่มใสขณะเล่น พูดคุยหรือทำกิจกรรมร่วมกับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p> <p>- มารดามองหน้า สบตา หรือโน้มตัวให้อยู่ในระดับสายตาของบุตรขณะพูดคุยกับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>3) การปฏิบัติต่อบุตรด้วยความนุ่มนวล</p> <p>- เมื่อบุตรร้องไห้ มารดาปลอบโยนบุตรโดยการอุ้ม โอบกอดไว้แนบอก สัมผัส ลูบศีรษะและใช้น้ำเสียงนุ่มนวลกับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- มารดาบอกบุตรทุกครั้งว่าจะไปไหนและจะกลับมาเมื่อไหร่ เมื่อต้องหายออกไปจากสายตาของบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p>	<p>- มารดายิ้มแย้มแจ่มใสกับบุตรตลอดเวลา</p> <p>- มารดามองหน้าสบตากับบุตรทุกครั้ง</p> <p>- เมื่อบุตรร้องไห้ มารดาปลอบโยนบุตรโดยการอุ้ม โอบกอด และส่งเสียงพูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงนุ่มนวลทุกครั้ง</p>	<p>- มารดายิ้มแย้มแจ่มใสกับบุตรตลอดเวลา</p> <p>- ขณะเล่นหรือพูดคุยกับบุตรมารดามองสบตา หรือโน้มตัวอยู่ในระดับสายตาของบุตรทุกครั้ง</p> <p>- เมื่อบุตรร้องไห้ มารดาปลอบโยนบุตรโดยการอุ้ม โอบกอดไว้แนบอก สัมผัส ลูบศีรษะและใช้น้ำเสียงนุ่มนวลกับบุตรทุกครั้ง</p> <p>- มารดาบอกบุตรว่าจะไปไหนและจะกลับมาเมื่อไหร่เป็นบางครั้ง</p>

ตารางที่ 10 ข้อมูลด้านการสร้างให้บุตรเกิดความรู้สึกอบอุ่น ผ่อนคลาย ปลอดภัย จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด - 1 ปี คนที่ 4	<ul style="list-style-type: none"> - มารดาบอกบุตรทุกครั้งที่กำลังทำอะไรจะทำอะไร - มารดาส่งเสริมความพยายามของบุตร โดยกล่าวหรือแสดงความชื่นชมในการสิ่งที่บุตรกระทำ อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง - มารดาแสดงความชื่นชมหรือชมเชยบุตรเมื่อบุตรมีความประพฤติที่ดี อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง - มารดาลงโทษบุตรอย่างมีเหตุผลหรือเป็นไปตามเงื่อนไขของมารดา เมื่อบุตรแสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีหรือไม่เหมาะสม อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง - มารดาลงโทษบุตรรุนแรง เมื่อบุตรแสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีหรือไม่เหมาะสม อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ 	<ul style="list-style-type: none"> - เมื่อบุตรพยายามคลานและเกาะยืน มารดาส่งเสียงเรียกและชื่นชมบุตรทันทีทุกครั้งที่ทำได้ - มารดาชื่นชมบุตรตลอดเวลาเมื่อบุตรปฏิบัติสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเอง โดยการตบมือ และยิ้มให้บุตร - มารดาไม่ลงโทษบุตรด้วยการตี แต่เป็นการส่งเสียงดุเพื่อบอกสิ่งที่บุตรปฏิบัติไม่ดี 	<ul style="list-style-type: none"> - มารดาบอกบุตรทุกครั้งที่กำลังอาบน้ำ แต่งตัวหรือป้อนนมบุตร - เมื่อบุตรพยายามคลาน เกาะยืน และเดิน มารดาส่งเสียงเรียกและเมื่อบุตรสามารถทำได้มารดาแสดงความชื่นชมทันทีทุกครั้ง - มารดาชื่นชมบุตรทุกครั้งทันทีที่บุตรยิ้มและทำสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเอง - มารดาไม่เคยลงโทษบุตรด้วยความรุนแรง

ตารางที่ 10 ข้อมูลด้านการสร้างให้บุตรเกิดความรู้สึกอบอุ่น ผ่อนคลาย ปลอดภัย จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 5	<p>1) การเปิดเพลงและร้องเพลงที่มีทำนองนุ่มนวล</p> <p>- มารดาเปิดเพลงหรือร้องเพลงที่มีจังหวะนุ่มนวลให้บุตรฟัง อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>2) การยิ้มแย้มแจ่มใสกับบุตร มองหน้า สบตา หรือนำตัวอยู่ในระดับสายตาของบุตรขณะพูดคุยกับบุตร</p> <p>- มารดายิ้มแย้มแจ่มใสขณะเล่น พูดคุยหรือทำกิจกรรมร่วมกับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- มารดามองหน้า สบตา หรือนำตัวให้อยู่ในระดับสายตาของบุตรขณะพูดคุยกับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>3) การปฏิบัติต่อบุตรด้วยความนุ่มนวล</p> <p>- เมื่อบุตรร้องไห้ มารดาปลอบโยนบุตรโดยการอุ้ม โอบกอดไว้แนบอก สัมผัส ลูบศีรษะและใช้น้ำเสียงนุ่มนวลกับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- มารดาร้องเพลงให้บุตรฟังเป็นประจำ โดยร้องเพลงเด็กและเพลงที่มารดาแต่งขึ้นเอง</p> <p>- มารดายิ้มแย้มแจ่มใสกับบุตรตลอดเวลา</p> <p>- มารดามองหน้าสบตากับบุตรทุกครั้ง</p> <p>- เมื่อบุตรร้องไห้ มารดาปลอบโยนบุตรโดยการโอบกอด และส่งเสียงพูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงนุ่มนวลทุกครั้ง</p>	<p>- ขณะทำกิจกรรมร่วมกับบุตร มารดาร้องเพลงให้บุตรฟังเป็นประจำ</p> <p>- มารดายิ้มแย้มแจ่มใสกับบุตรตลอดเวลา</p> <p>- ขณะเล่นหรือพูดคุยกับบุตรมารดามองสบตา ก้มหน้าและนำตัวอยู่ในระดับสายตาของบุตรทุกครั้ง</p> <p>- เมื่อบุตรร้องไห้ มารดาปลอบโยนบุตรทันทีเป็นบางครั้ง</p>

ตารางที่ 10 ข้อมูลด้านการสร้างให้บุตรเกิดความรู้สึกอบอุ่น ผ่อนคลาย ปลอดภัย จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 5	<ul style="list-style-type: none"> - มารดาบอกบุตรทุกครั้งว่าจะไปไหนและจะกลับมาเมื่อไหร่ เมื่อต้องหายออกไปจากสายตาของบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก - มารดาบอกบุตรทุกครั้งที่กำลังทำอะไรจะทำอะไรกับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก - มารดาส่งเสริมความพยายามของบุตร โดยกล่าวหรือแสดงความชื่นชมในการสิ่งที่บุตรกระทำ อยู่ในระดับปฏิบัติมาก - มารดาแสดงความชื่นชมหรือชมเชยบุตรเมื่อบุตรมีความประพฤติที่ดี อยู่ในระดับปฏิบัติมาก - มารดาลงโทษบุตรอย่างมีเหตุผลหรือเป็นไปตามเงื่อนไขของมารดา เมื่อบุตรแสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีหรือไม่เหมาะสม อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย 	<ul style="list-style-type: none"> - มารดาส่งเสริมความพยายามของบุตร ให้บุตรพูดกับมารดาและเมื่อบุตรส่งเสียงพูดคุยกับมารดา มารดาชื่นชมบุตรทุกครั้งทันที - มารดาชื่นชมบุตรทุกครั้งทันทีเมื่อบุตรปฏิบัติตนดี - มารดาลงโทษบุตรด้วยการตีเป็นบางครั้ง โดยบอกเหตุผลก่อนการลงโทษว่าเป็นสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ 	<ul style="list-style-type: none"> - มารดาบอกบุตรว่าจะไปไหนและจะกลับมาเมื่อไหร่เป็นบางครั้ง - มารดาบอกบุตรทุกครั้งที่กำลังอาบน้ำ แต่งตัว ป้อนอาหาร ป้อนนมหรือกำลังจะพานบุตรไปอาบน้ำ ทำความสะอาดร่างกาย - มารดาส่งเสริมให้บุตรเดิน โดยหันหน้าบุตรเข้าหา มารดาและยิ้มให้บุตร เมื่อบุตรเดินได้ด้วยตนเอง มารดาชื่นชมบุตรทุกครั้ง - มารดาชื่นชมบุตรทุกครั้งทันทีที่บุตรยิ้มและทำสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเอง

ตารางที่ 10 ข้อมูลด้านการสร้างให้บุตรเกิดความรู้สึกอบอุ่น ผ่อนคลาย ปลอดภัย จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
	- มารดาหลงโทษบุตรรุนแรง เมื่อบุตรแสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีหรือไม่เหมาะสม อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ	- มารดาไม่เคยลงโทษบุตรด้วยความรุนแรง	- มารดาไม่เคยลงโทษบุตรด้วยความรุนแรง
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัย 1 - 3 ปี คนที่ 6	1) การเปิดเพลงและร้องเพลงที่มีทำนองนุ่มนวล - มารดาเปิดเพลงหรือร้องเพลงที่มีจังหวะนุ่มนวลให้บุตรฟัง อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง 2) การยิ้มแย้มแจ่มใสกับบุตร มองหน้า สบตา หรือนำตัวอยู่ในระดับสายตาของบุตรขณะพูดคุยกับบุตร - มารดายิ้มแย้มแจ่มใสขณะเล่น พูดคุยหรือทำกิจกรรมร่วมกับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก - มารดามองหน้า สบตา หรือนำตัวให้อยู่ในระดับสายตาของบุตรขณะพูดคุยกับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก	- มารดาร้องเพลงจับคู่คำให้บุตรฟังสม่ำเสมอ มารดาเปิดเพลงให้บุตรฟังเป็นบางครั้ง - มารดายิ้มแย้มแจ่มใสกับบุตรตลอดเวลา - มารดามองหน้าสบตากับบุตรขณะพูดคุยกับบุตรทุกครั้ง	- ขณะทำกิจกรรมร่วมกับบุตร มารดาร้องเพลงให้บุตรฟังเป็นบางครั้ง - มารดายิ้มแย้มแจ่มใสกับบุตรตลอดเวลา - ขณะเล่นหรือพูดคุยกับบุตรมารดามองสบตา และนำตัวอยู่ในระดับสายตาของบุตรทุกครั้ง

ตารางที่ 10 ข้อมูลด้านการสร้างให้บุตรเกิดความรู้สึกอบอุ่น ผ่อนคลาย ปลอดภัย จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัย 1 – 3 ปี คนที่ 6	<p>3) การปฏิบัติต่อบุตรด้วยความนุ่มนวล</p> <p>- เมื่อบุตรร้องไห้ มารดาปลอบโยนบุตรโดยการอุ้ม โอบกอดไว้แนบอก สัมผัส ลูบศีรษะและใช้น้ำเสียงนุ่มนวลกับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- มารดาบอกบุตรทุกครั้งว่าจะไปไหนและจะกลับมาเมื่อไหร่ เมื่อต้องหายออกไปจากสายตาของบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- มารดาบอกบุตรทุกครั้งที่กำลังทำอะไรจะทำอะไรกับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p> <p>- มารดาส่งเสริมความพยายามของบุตร โดยกล่าวหรือแสดงความชื่นชมในการสิ่งที่บุตรกระทำ อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- เมื่อบุตรร้องไห้ มารดาปลอบโยนบุตรโดยการอุ้ม และสัมผัสตัวบุตรทุกครั้ง</p> <p>- มารดาส่งเสริมความพยายามของบุตร ให้บุตรรับประทานอาหารด้วยตนเองและเมื่อบุตรปฏิบัติได้ มารดาชื่นชมบุตรทุกครั้งทันที</p>	<p>- เมื่อบุตรร้องไห้ ดิ้นรนหรือล้มตัวลงนอนกับพื้น มารดาปล่อยให้บุตรร้องไห้ และสัมผัสบุตรด้วยความรุนแรงเป็นบางครั้ง</p> <p>- มารดาบอกบุตรทุกครั้งว่าจะไปที่ไหนและจะกลับมาเมื่อไหร่</p> <p>- มารดาบอกบุตรทุกครั้งที่กำลังอาบน้ำ แต่งตัวให้บุตร ให้บุตรรับประทานอาหาร พาบุตรไปเดินเล่นหรือพาไปพบญาติ</p> <p>- มารดาส่งเสริมให้บุตรทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง เช่น ทานอาหารด้วยตนเอง เดินเล่น เดินขึ้นลงบันได และเมื่อบุตรทำได้มารดาชมเชยบุตรทันทีทุกครั้ง</p>

ตารางที่ 10 ข้อมูลด้านการสร้างให้บุตรเกิดความรู้สึกอบอุ่น ผ่อนคลาย ปลอดภัย จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัย 1 – 3 ปี คนที่ 6	<ul style="list-style-type: none"> - มารดาแสดงความชื่นชมหรือชมเชยบุตรเมื่อบุตรมีความประพฤติที่ดี อยู่ในระดับปฏิบัติมาก - มารดาลงโทษบุตรอย่างมีเหตุผลหรือเป็นไปตามเงื่อนไขของมารดา เมื่อบุตรแสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีหรือไม่เหมาะสม อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง - มารดาลงโทษบุตรรุนแรง เมื่อบุตรแสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีหรือไม่เหมาะสม อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ 	<ul style="list-style-type: none"> - มารดาชื่นชมบุตรทุกครั้งทันทีเมื่อบุตรปฏิบัติตนดี โดยการตบมือและชื่นชม - มารดาลงโทษบุตรด้วยการตีเป็นบางครั้ง โดยบอกเหตุผลก่อนการลงโทษว่าเป็นสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ - มารดาไม่เคยลงโทษบุตรด้วยความรุนแรง 	<ul style="list-style-type: none"> - มารดาแสดงความชื่นชมหรือชมเชยบุตรเมื่อบุตรปฏิบัติตนดีทันทีทุกครั้ง - มารดาลงโทษบุตรด้วยการพูดคุย ตักเตือนอย่างมีเหตุผลทันที เมื่อบุตรแสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีหรือไม่เหมาะสม และลงโทษบุตรด้วยตีที่มือ และกักเป็นบางครั้ง - มารดาไม่เคยลงโทษบุตรด้วยความรุนแรง
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัย 1 - 3 ปี คนที่ 7	<p>1) การเปิดเพลงและร้องเพลงที่มีทำนองนุ่มนวล</p> <ul style="list-style-type: none"> - มารดาเปิดเพลงหรือร้องเพลงที่มีจังหวะนุ่มนวลให้บุตรฟัง อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย 	<ul style="list-style-type: none"> - มารดาร้องเพลงเต่าและเพลงที่มารดาแต่งเองให้บุตรฟังเป็นบางครั้ง แต่ไม่มีการเปิดเพลงให้บุตรฟัง 	<ul style="list-style-type: none"> - ขณะทำกิจกรรมร่วมกับบุตร มารดาไม่เปิดเพลงหรือร้องเพลงให้บุตรฟัง

ตารางที่ 10 ข้อมูลด้านการสร้างให้บุตรเกิดความรู้สึกอบอุ่น ผ่อนคลาย ปลอดภัย จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัย 1 – 3 ปี คนที่ 7	<p>2) การยิ้มแย้มแจ่มใสกับบุตร มองหน้า สบตา หรือโอบกอด</p> <p>ตัวอยู่ในระดับสายตาของบุตรขณะพูดคุยกับบุตร</p> <p>- มารดายิ้มแย้มแจ่มใสขณะเล่น พูดคุยหรือทำกิจกรรมร่วมกับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย</p> <p>- มารดามองหน้า สบตา หรือโอบกอดตัวให้อยู่ในระดับสายตาของบุตรขณะพูดคุยกับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย</p> <p>3) การปฏิบัติต่อบุตรด้วยความนุ่มนวล</p> <p>- เมื่อบุตรร้องไห้ มารดาปลอบโยนบุตรโดยการอุ้ม โอบกอดได้แนบออก สัมผัส ลูบศีรษะและใช้น้ำเสียงนุ่มนวลกับบุตร อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>- มารดาบอกบุตรทุกครั้งว่าจะไปไหนและจะกลับมาเมื่อไหร่ เมื่อต้องหายออกไปจากสายตาของบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย</p>	<p>- เมื่อบุตรส่งยิ้มให้มารดาก่อน มารดายิ้มแย้มแจ่มใสกับบุตรเป็นบางครั้ง</p> <p>- มารดามองหน้าสบตาบุตรขณะพูดคุยกับบุตร สม่่าเสมอ เมื่อบุตรมองหน้าสบตามารดาก่อน</p> <p>- เมื่อบุตรร้องไห้ มารดาปลอบโยนบุตรโดยการอุ้ม และพูดคุยกับบุตรเป็นบางครั้ง</p>	<p>- ขณะทำกิจกรรมร่วมกับบุตร มารดายิ้มแย้มแจ่มใสกับบุตรน้อยมาก</p> <p>- ขณะเล่นหรือพูดคุยกับบุตรมารดามองสบตา และโอบกอดตัวอยู่ในระดับสายตาของบุตรเป็นบางครั้ง</p> <p>- เมื่อบุตรร้องไห้ มารดาไม่ปลอบโยนบุตร โดยมารดาชักชวนให้บุตรเดินเล่นและให้บุตรรับประทานขนม</p> <p>- มารดาบอกบุตรว่าจะไปไหนและจะกลับมาเมื่อไหร่เป็นบางครั้ง</p>

ตารางที่ 10 ข้อมูลด้านการสร้างให้บุตรเกิดความรู้สึกอบอุ่น ผ่อนคลาย ปลอดภัย จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัย 1 – 3 ปี คนที่ 7	<ul style="list-style-type: none"> - มารดาบอกบุตรทุกครั้งที่กำลังทำหรือจะทำอะไร - มารดาส่งเสริมความพยายามของบุตร โดยกล่าวหรือแสดงความชื่นชมสิ่งที่บุตรกระทำ อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง - มารดาแสดงความชื่นชมหรือชมเชยบุตรเมื่อบุตรมีความประพฤติที่ดี อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย - มารดาลงโทษบุตรอย่างมีเหตุผลหรือเป็นไปตามเงื่อนไขของมารดา เมื่อบุตรแสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีหรือไม่เหมาะสม อยู่ในระดับปฏิบัติมาก - มารดาลงโทษบุตรรุนแรง เมื่อบุตรแสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีหรือไม่เหมาะสม อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง 	<ul style="list-style-type: none"> - มารดาส่งเสริมความพยายามของบุตร ให้เดินและพูดคุยกับมารดาและเมื่อบุตรปฏิบัติได้ มารดาชื่นชมบุตรเป็นบางครั้งทันที - มารดาชื่นชมบุตรเป็นบางครั้งเมื่อบุตรปฏิบัติดี - มารดาลงโทษบุตรด้วยการตีเป็นบางครั้ง โดยบอกเหตุผลก่อนการลงโทษว่าเป็นสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ - มารดาไม่เคยลงโทษบุตรด้วยความรุนแรง 	<ul style="list-style-type: none"> - มารดาบอกบุตรเป็นบางครั้งที่กำลังอาบน้ำ แต่งตัวให้บุตร - มารดาส่งเสริมให้บุตรรับประทานอาหารเช้าและเดินด้วยตนเอง และเมื่อบุตรทำได้มารดาชมเชยบุตรทันทีเป็นบางครั้ง - มารดาแสดงความชื่นชมหรือชมเชยบุตรเมื่อบุตรปฏิบัติดีทันทีเป็นบางครั้ง - มารดาลงโทษบุตรด้วยการตักเตือนอย่างมีเหตุผลทันที เมื่อบุตรแสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีหรือไม่เหมาะสมทุกครั้ง - มารดาไม่เคยลงโทษบุตรด้วยความรุนแรง

จากตารางที่ 10 แสดงว่า ข้อมูลจากแบบประเมินตนเอง แบบสัมภาษณ์และแบบบันทึก ในด้านการเปิดเพลงและร้องเพลงที่มีทำนองนุ่มนวลมีความสอดคล้องกันเป็นส่วนน้อย คือ มารดาร้องเพลงที่มีจังหวะนุ่มนวลให้บุตรฟัง (2 คน)

ด้านการยิ้มแย้มแจ่มใสกับบุตร มองหน้า สบตา หรือโน้มตัวอยู่ในระดับสายตาของบุตรขณะพูดคุยกับบุตรมีความสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ มารดามองหน้า สบตาและโน้มตัวอยู่ในระดับสายตาบุตรขณะพูดคุยกับบุตรทุกครั้ง (6 คน) และมารดายิ้มแย้มแจ่มใสกับบุตรตลอดเวลา (5 คน)

ด้านการปฏิบัติต่อบุตรด้วยความนุ่มนวลมีความสอดคล้องกันจากมากไปน้อยตามลำดับดังนี้ มารดาไม่ลงโทษบุตรรุนแรง (7 คน) ส่งเสริมความพยายามของบุตรและชื่นชมบุตรทุกครั้งที่บุตรปฏิบัติได้ บอກบุตรทุกครั้งว่ากำลังทำหรือจะทำอะไรกับบุตร และลงโทษบุตรอย่างมีเหตุผลหรือเป็นไปตามเงื่อนไขของมารดา เมื่อบุตรแสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีหรือไม่เหมาะสม (5 คน) และมารดาแสดงความชื่นชมบุตรตลอดเวลา และบอກบุตรทุกครั้งเมื่อต้องหายไปจากสายตาของบุตร (4 คน)

2.3 ด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุตร

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.3.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุตรด้วยการกระทำ

ตารางที่ 11 ข้อมูลด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุตรด้วยการกระทำ จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

มารดาวิจัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวิจัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 1	<p>1) <u>ความไวต่อปฏิกริยาและความต้องการของบุตร</u></p> <p>- มารดาให้ความสนใจและเข้าไปดู เมื่อบุตรแสดง ความคับข้องใจหรือต้องการความช่วยเหลือจาก มารดา อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- มารดาให้ความสนใจเมื่อบุตรยิ้ม ทักทาย เข้ามาหา หรือเรียกให้ดูสิ่งที่บุตรทำ อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>2) <u>การตอบสนองต่อความต้องการของบุตรอย่าง เหมาะสม คงเส้นคงวา</u></p> <p>- มารดาตอบสนองต่อความต้องการของบุตรโดย ทันทีและสม่ำเสมอเมื่อบุตรแสดงความต้องการ อยู่ ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- เมื่อบุตรแสดงอาการโกรธ มารดาเข้าไปดูและ ตอบสนองโดยให้บุตรรับประทานนมมารดาทันที</p> <p>- เมื่อบุตรส่งยิ้มให้มารดา มารดาให้ความสนใจและ ยิ้มตอบบุตรทุกครั้ง</p> <p>- เมื่อบุตรแสดงอาการหิว ง่วงนอนหรือต้องการ พูดคุยกับมารดา มารดาตอบสนองทันทีทุกครั้ง</p>	<p>- เมื่อบุตรแสดงอาการโกรธ หงุดหงิดต้องการความ ช่วยเหลือ มารดาให้ความสนใจและเข้าไปดูบุตรทันที ทุกครั้ง</p> <p>- เมื่อบุตรยิ้ม หัวเราะ ส่งเสียงอ้อแอ้มารดายิ้มตอบ หัวเราะร่วมกับบุตรและพูดคุยกับบุตรทันทีทุกครั้ง</p> <p>- เมื่อบุตรแสดงอาการหิว อิ่ม ง่วงนอนและต้องการ ขับถ่าย มารดาตอบสนองต่อความต้องการทันทีทุกครั้ง</p>

ตารางที่ 11 ข้อมูลด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุตรด้วยการกระทำ จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 1	<p>3) การคลุกคลีกับบุตรตลอดเวลา</p> <p>- มารดาคลุกคลีและใช้เวลาอยู่กับบุตรทุกครั้งเมื่อมีโอกาส อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- มารดาให้บุตรเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับตัวบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- มารดาปฏิบัติต่อบุตรด้วยท่าทีที่แสดงการยอมรับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>4) การใช้สัมผัสที่นุ่มนวลกับบุตร</p> <p>- มารดาแสดงออกถึงความรักที่มีต่อบุตรโดยการหยอกล้อ โอบกอด หอมแก้ม ลูบศีรษะ ลูบหลัง อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- มารดานวดสัมผัสบุตรอย่างนุ่มนวล อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p>	<p>- มารดาคลุกคลีอยู่กับบุตรเกือบตลอด 24 ชั่วโมง</p> <p>- มารดาปฏิบัติต่อบุตรด้วยท่าทียอมรับ โดยตอบสนองและสนใจต่อสิ่งที่บุตรต้องการเสมอ</p> <p>- มารดาหยอกล้อ โอบกอดบุตร และใช้สัมผัสที่นุ่มนวลกับบุตรทุกครั้ง</p>	<p>- มารดาคลุกคลีและใช้เวลาอยู่กับบุตรตลอดเวลา</p> <p>- มารดาให้บุตรเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับตัวบุตรสม่ำเสมอ</p> <p>- มารดาปฏิบัติต่อบุตรด้วยท่าทีที่แสดงการยอมรับบุตรทั้งทางร่างกายและคำพูดสม่ำเสมอ</p> <p>- มารดาแสดงออกถึงความรักที่มีต่อบุตรโดยการหยอกล้อ โอบกอด หอมแก้ม จูบปาก นอนกอดบุตรสม่ำเสมอ</p> <p>- มารดาไม่มีการนวดสัมผัสบุตร</p>

ตารางที่ 11 ข้อมูลด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุตรด้วยการกระทำ จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด - 1 ปี คนที่ 2	<p>1) <u>ความไวต่อปฏิกริยาและความต้องการของบุตร</u></p> <p>- มารดาให้ความสนใจและเข้าไปดู เมื่อบุตรแสดง ความคับข้องใจหรือต้องการความช่วยเหลือจาก มารดา อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p> <p>- มารดาให้ความสนใจเมื่อบุตรยิ้ม ทักทาย เข้ามาหา หรือเรียกให้ดูสิ่งที่บุตรทำ อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>2) <u>การตอบสนองต่อความต้องการของบุตรอย่าง เหมาะสม คงเส้นคงวา</u></p> <p>- มารดาตอบสนองต่อความต้องการของบุตรโดย ทันทีและสม่ำเสมอเมื่อบุตรแสดงความต้องการ อยู่ ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- มารดาให้ความสนใจต่ออาการโกรธเป็นบางครั้ง โดยมารดาพานุตรไปพบมารดาที่มีประสบการณ์หรือนัก สังคมสงเคราะห์ช่วยเหลือ</p> <p>- เมื่อบุตรยิ้มให้มารดาหรืออ้าแขนให้มารดาอุ้ม มารดาให้ความสนใจและตอบสนองทันทีทุกครั้ง</p> <p>- เมื่อบุตรแสดงอาการหิว ง่วงนอนหรือต้องการ พูดคุยกับมารดา มารดาตอบสนองต่อความต้องการ ทันที แต่ไม่สม่ำเสมอ</p>	<p>- มารดาให้ความสนใจและเข้าไปดูเมื่อบุตรแสดง อาการของความคับข้องใจหรือต้องการความ ช่วยเหลือเป็นบางครั้ง</p> <p>- มารดาให้ความสนใจ เมื่อบุตรยิ้มให้ ทักทายหรือ เข้ามาหาทุกครั้ง</p> <p>- เมื่อบุตรแสดงอาการหิว อิม ง่วงนอนและต้องการ ซึบถ่าย มารดาตอบสนองต่อความต้องการของบุตร โดยให้บุตรทานนม ก่อมนอนและกระตุ้นให้ซึบถ่าย ทันทีทุกครั้ง</p>

ตารางที่ 11 ด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุตรด้วยการกระทำ จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด - 1 ปี คนที่ 2	<p>3) การคลุกคลีกับบุตรตลอดเวลา</p> <p>- มารดาคลุกคลีและใช้เวลาอยู่กับบุตรทุกครั้งเมื่อมีโอกาส อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย</p> <p>- มารดาให้บุตรเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับตัวบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p> <p>- มารดาปฏิบัติต่อบุตรด้วยท่าทีที่แสดงการยอมรับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>4) การใช้สัมผัสที่นุ่มนวลกับบุตร</p> <p>- มารดาแสดงออกถึงความรักที่มีต่อบุตรโดยการหยอกล้อ โอบกอด หอมแก้ม ลูบศีรษะ ลูบหลัง อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- มารดาคลุกคลีในช่วงเวลากลางคืน และช่วงเวลากลางวันมารดาปล่อยบุตรไว้ตามลำพังเป็นบางครั้ง</p> <p>- มารดาปฏิบัติต่อบุตรด้วยท่าที่ยอมรับบุตร โดยเมื่อบุตรส่งเสียง ยิ้มให้ มารดายิ้มตอบและพูดคุยกับบุตรทันที</p> <p>- มารดาอุ้มบุตร โอบกอดแนบอก และสัมผัสตัวบุตรสม่ำเสมอ</p>	<p>- มารดาไม่ค่อยคลุกคลีและใช้เวลาอยู่กับบุตร ส่วนใหญ่มารดาฝากบุตรไว้คนอื่น</p> <p>- มารดาให้บุตรเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับตัวบุตรเป็นบางครั้ง</p> <p>- มารดาปฏิบัติต่อบุตรด้วยท่าทีที่แสดงการยอมรับบุตร ทั้งทางร่างกายและคำพูด โดยเมื่อบุตรยิ้ม หัวเราะ มองหน้า ส่งเสียงอ้อแอ้ มารดายิ้ม หัวเราะ มองหน้าและพูดคุยกับบุตรทุกครั้ง</p> <p>- มารดาหยอกล้อ โอบกอด หอมแก้ม ลูบศีรษะ ลูบหลัง ชุบน้ำกับท้องบุตรสม่ำเสมอ</p>

ตารางที่ 11 ข้อมูลด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุตรด้วยการกระทำ จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
	- มารดานวดสัมผัสบุตรอย่างนุ่มนวล อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง		- มารดาไม่นวดสัมผัสบุตร
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตรวัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 3	<p>1) <u>ความไวต่อปฏิกริยาและความต้องการของบุตร</u></p> <p>- มารดาให้ความสนใจและเข้าไปดู เมื่อบุตรแสดงความคับข้องใจหรือต้องการความช่วยเหลือจากมารดา อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- มารดาให้ความสนใจเมื่อบุตรยิ้ม ทักทาย เข้ามาหา หรือเรียกให้ดูสิ่งที่บุตรทำ อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>2) <u>การตอบสนองต่อความต้องการของบุตรอย่างเหมาะสม คงเส้นคงวา</u></p> <p>- มารดาตอบสนองต่อความต้องการของบุตรโดยทันทีและสม่ำเสมอเมื่อบุตรแสดงความต้องการ อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- เมื่อบุตรแสดงอาการโกรธ หงุดหงิด หรือต้องการความช่วยเหลือ มารดาให้ความสนใจและเข้าไปดูบุตรทันทีเป็นบางครั้ง</p> <p>- มารดาเยี่ยมตอบบุตรทุกครั้งที่บุตรยิ้มให้มารดา</p>	<p>- มารดาให้ความสนใจและเข้าไปดูเมื่อบุตรร้องไห้เกิดความกลัว มารดาให้ความสนใจรีบส่งเสียงเรียกชื่อ และวิ่งเข้าไปช่วยเหลือบุตรทันทีทุกครั้ง</p> <p>- เมื่อบุตรยิ้มทักทายมารดา คลานเข้าหา อ้าแขนให้มารดาอุ้ม มารดาให้ความสนใจและยิ้มกลับ อ้าแขนโอบกอดบุตรและพูดคุยกับบุตรทุกครั้ง</p> <p>- เมื่อแสดงอาการหิว อิ่ม ง่วงนอนและต้องการขับถ่าย มารดาตอบสนองต่อความต้องการของบุตรทันทีอย่างสม่ำเสมอ</p>

ตารางที่ 11 ข้อมูลด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุตรด้วยการกระทำ จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 3	<p>3) การคลุกคลีกับบุตรตลอดเวลา</p> <p>- มารดาคลุกคลีและใช้เวลาอยู่กับบุตรทุกครั้งเมื่อมีโอกาส อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- มารดาให้บุตรเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับตัวบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p> <p>- มารดาปฏิบัติต่อบุตรด้วยท่าทีที่แสดงการยอมรับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>4) การใช้สัมผัสที่นุ่มนวลกับบุตร</p> <p>- มารดาแสดงออกถึงความรักที่มีต่อบุตรโดยการหยอกล้อ โอบกอด หอมแก้ม ลูบศีรษะ ลูบหลัง อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- มารดาคลุกคลีอยู่ใกล้ชิดกับบุตรตลอดเวลา</p> <p>- มารดาปฏิบัติต่อบุตรด้วยท่าทียอมรับบุตร โดยเมื่อบุตรยิ้มและหัวเราะ มารดายิ้มและหัวเราะตอบทันที</p> <p>- มารดาโอบกอด หอมแก้ม เล่นกับบุตร และสัมผัสบุตรด้วยความนุ่มนวลสม่ำเสมอ</p>	<p>- มารดาคลุกคลีและใช้เวลาอยู่กับบุตรตลอดเวลา โดยมารดาเลี้ยงดูบุตรตลอดเวลา คุ้มและและพาบุตรไปกับมารดาเสมอ</p> <p>- มารดาให้บุตรเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุตรสม่ำเสมอ</p> <p>- มารดาปฏิบัติต่อบุตรด้วยท่าทีที่แสดงการยอมรับบุตรทั้งทางร่างกายและคำพูดเป็นบางครั้ง</p> <p>- มารดาหยอกล้อเล่นกับบุตร โดยชูหน้ากับท้องบุตร เล่นจ๊ะเอ๋ ยกตัวบุตรขึ้นสูง โยกตัวไปมาพร้อมกับทำเสียงเป็นทำนองสนุก โอบกอด หอมแก้มสัมผัสตัวบุตรสม่ำเสมอ</p>

ตารางที่ 11 ข้อมูลด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุตรด้วยการกระทำ จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
	- มารดานวดสัมผัสบุตรอย่างนุ่มนวล อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย		- มารดาไม่มีการนวดสัมผัส
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 4	<p>1) <u>ความไวต่อปฏิกริยาและความต้องการของบุตร</u></p> <p>- มารดาให้ความสนใจและเข้าไปดู เมื่อบุตรแสดง ความคับข้องใจหรือต้องการความช่วยเหลือจาก มารดา อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p> <p>- มารดาให้ความสนใจเมื่อบุตรยิ้ม ทักทาย เข้ามาหา หรือเรียกให้ดูสิ่งที่บุตรทำ อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>2) <u>การตอบสนองต่อความต้องการของบุตรอย่างเหมาะสม คงเส้นคงวา</u></p> <p>- มารดาตอบสนองต่อความต้องการของบุตรโดยทันทีและสม่ำเสมอเมื่อบุตรแสดงความต้องการ อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- เมื่อบุตรแสดงอาการโกรธ หงุดหงิด มารดาให้ความสนใจและเข้าไปดูบุตร โอบกอดและพูดคุยกับบุตรทันทีทุกครั้ง</p> <p>- มารดาให้ความสนใจและยิ้มตอบบุตรทันทีทุกครั้ง</p>	<p>- มารดาให้ความสนใจและเข้าไปดูแลบุตร เมื่อบุตรร้องไห้ เกิดความกลัว หรือต้องการความช่วยเหลือทันทีทุกครั้ง</p> <p>- มารดาให้ความสนใจและตอบสนองทุกครั้งที่บุตรยิ้ม ให้มารดา ส่งเสียงทักทายหรือคลานเข้าหา มารดาทันทีทุกครั้ง</p> <p>- เมื่อบุตรแสดงอาการง่วงนอน หิว หรืออึด มารดาตอบสนองต่อความต้องการของบุตรอย่างทันทีทุกครั้ง</p>

ตารางที่ 11 ข้อมูลด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุตรด้วยการกระทำ จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 4	<p>3) การคลุกคลีกับบุตรตลอดเวลา</p> <p>- มารดาคลุกคลีและใช้เวลาอยู่กับบุตรทุกครั้งเมื่อมีโอกาส อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- มารดาให้บุตรเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับตัวบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- มารดาปฏิบัติต่อบุตรด้วยท่าทีที่แสดงการยอมรับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>4) การใช้สัมผัสที่นุ่มนวลกับบุตร</p> <p>- มารดาแสดงออกถึงความรักที่มีต่อบุตรโดยการหยอกล้อ โอบกอด หอมแก้ม ลูบศีรษะ ลูบหลัง อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- มารดาคลุกคลีอยู่ใกล้ชิดกับบุตรตลอดเวลา</p> <p>- มารดาปฏิบัติต่อบุตรด้วยท่าทียอมรับบุตร โดยเมื่อบุตรส่งเสียงอ้อแอ้ ยิ้มและหัวเราะ มารดาพูดคุยกับบุตร ยิ้มและหัวเราะตอบทันทีทุกครั้ง</p> <p>- มารดาสัมผัสตัวบุตร โอบกอด หอมแก้ม เล่นกับบุตร และพูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงนุ่มนวลอย่างสม่ำเสมอ</p>	<p>- มารดาคลุกคลีและใช้เวลาอยู่กับบุตรตลอดเวลา</p> <p>- มารดาให้บุตรเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุตรเป็นบางครั้ง</p> <p>- มารดาปฏิบัติต่อบุตรด้วยท่าทีที่แสดงการยอมรับบุตรทั้งทางร่างกายและคำพูดเป็นบางครั้ง</p> <p>- มารดาหยอกล้อ เล่นกับบุตร โอบกอด หอมแก้ม สัมผัสตัวบุตรอย่างสม่ำเสมอ</p>

ตารางที่ 11 ข้อมูลด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุตรด้วยการกระทำ จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
	- มารดานวดสัมผัสบุตรอย่างนุ่มนวล อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง		- มารดาไม่มีการนวดสัมผัส
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตรวัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 5	<p>1) <u>ความไวต่อปฏิกริยาและความต้องการของบุตร</u></p> <p>- มารดาให้ความสนใจและเข้าไปดู เมื่อบุตรแสดง ความคับข้องใจหรือต้องการความช่วยเหลือจาก มารดา อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p> <p>- มารดาให้ความสนใจเมื่อบุตรยิ้ม ทักทาย เข้ามาหา หรือเรียกให้ดูสิ่งที่บุตรทำ อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>2) <u>การตอบสนองต่อความต้องการของบุตรอย่างเหมาะสม คงเส้นคงวา</u></p> <p>- มารดาตอบสนองต่อความต้องการของบุตรโดยทันทีและสม่ำเสมอเมื่อบุตรแสดงความต้องการอยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- เมื่อบุตรแสดงอาการโกรธ หงุดหงิด มารดาให้ความสนใจและเข้าไปดูบุตร อุ้ม โอบกอดและพูดคุยกับ บุตรทันทีเป็นบางครั้ง</p> <p>- มารดาให้ความสนใจและยิ้มตอบบุตรทันทีทุกครั้ง</p> <p>- เมื่อบุตรแสดงอาการหิว ง่วงนอนมารดาตอบสนอง ต่อความต้องการของบุตรทันทีอย่างสม่ำเสมอ</p>	<p>- มารดาให้ความสนใจและเข้าไปดูเมื่อบุตรแสดง อาการกลัว เสียใจหรือต้องการความช่วยเหลือบุตร บางครั้ง</p> <p>- มารดาให้ความสนใจ เมื่อบุตรยิ้มให้ ทักทายหรือ เข้ามาหาทุกครั้ง โดยเมื่อบุตรโอบกอด หอมแก้ม ปีน ปายบนตัวมารดา มารดายิ้มตอบ จูบปาก หอมแก้ม หยอกล้อและพูดคุยกับบุตรทันที</p> <p>- เมื่อบุตรแสดงอาการง่วงนอน หิว หรืออึด มารดา ตอบสนองต่อความต้องการของบุตรอย่างทันทีทุกครั้ง</p>

ตารางที่ 11 ข้อมูลด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุตรด้วยการกระทำ จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 5	<p>3) การคลุกคลีกับบุตรตลอดเวลา</p> <p>- มารดาคลุกคลีและใช้เวลาอยู่กับบุตรทุกครั้งเมื่อมีโอกาส อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- มารดาให้บุตรเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับตัวบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- มารดาปฏิบัติต่อบุตรด้วยท่าทีที่แสดงการยอมรับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- มารดาคลุกคลีอยู่ใกล้ชิดกับบุตรตลอดเวลา</p> <p>- มารดาปฏิบัติต่อบุตรด้วยท่าทียอมรับบุตร โดยเมื่อบุตรยิ้มและหัวเราะ มารดายิ้มและหัวเราะตอบทันทีทุกครั้ง</p>	<p>- มารดาคลุกคลีและใช้เวลาอยู่กับบุตรตลอดเวลา</p> <p>- มารดาให้บุตรเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับตัวบุตรสม่ำเสมอ</p> <p>- มารดาปฏิบัติต่อบุตรด้วยท่าทีที่แสดงการยอมรับบุตรทั้งทางร่างกายและคำพูด โดยเมื่อบุตรส่งเสียงอ้อแอ้ ยิ้มและหัวเราะ มารดายิ้มและหัวเราะไปพร้อมกับบุตรทุกครั้ง</p>
	<p>4) การใช้สัมผัสที่นุ่มนวลกับบุตร</p> <p>- มารดาแสดงออกถึงความรักที่มีต่อบุตรโดยการหยอกล้อ โอบกอด หอมแก้ม ลูบศีรษะ ลูบหลัง อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- มารดาหยอกล้อ โอบกอด หอมแก้ม สัมผัสตัวบุตร และพูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงนุ่มนวลอย่างสม่ำเสมอ</p>	<p>- มารดาหยอกล้อ โดยการอุ้มบุตรสุดแขน หอมแก้ม และชูก้นกับท้องของบุตร โอบกอด จูบปาก สัมผัสลูบตัวและศีรษะของบุตรอย่างสม่ำเสมอ</p>

ตารางที่ 11 ข้อมูลด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุตรด้วยการกระทำ จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
	- มารดานวดสัมผัสบุตรอย่างนุ่มนวล อยู่ในระดับปฏิบัติมาก		- มารดาไม่มีการนวดสัมผัส
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตรวัย 1 – 3 ปี คนที่ 6	<p>1) <u>ความไวต่อปฏิกริยาและความต้องการของบุตร</u></p> <p>- มารดาให้ความสนใจและเข้าไปดู เมื่อบุตรแสดง ความคับข้องใจหรือต้องการความช่วยเหลือจาก มารดา อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p> <p>- มารดาให้ความสนใจเมื่อบุตรยิ้ม ทักทาย เข้ามาหา หรือเรียกให้ดูสิ่งที่บุตรทำ อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>2) <u>การตอบสนองต่อความต้องการของบุตรอย่างเหมาะสม คงเส้นคงวา</u></p> <p>- มารดาตอบสนองต่อความต้องการของบุตรโดยทันทีและสม่ำเสมอเมื่อบุตรแสดงความต้องการ อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- เมื่อบุตรแสดงอาการโกรธ หงุดหงิด มารดาให้ความสนใจและเข้าไปดูบุตร อุ้ม โอบกอดและพูดคุยกับ บุตรทันทีเป็นบางครั้ง</p> <p>- มารดาให้ความสนใจและยิ้มตอบบุตรทันทีทุกครั้ง</p>	<p>- มารดาให้ความสนใจและเข้าไปดูเมื่อบุตรแสดง อาการของความคับข้องใจหรือต้องการความช่วยเหลือเป็นบางครั้ง</p> <p>- มารดาให้ความสนใจกับการยิ้มทักทาย การเข้ามาหา หรือการเรียกหามารดา โดยการยิ้มกลับและอ้าแขนให้ บุตรเข้าหามารดาทุกครั้ง</p>
		<p>- เมื่อบุตรแสดงอาการหิว ง่วงนอนมารดาตอบสนอง ต่อความต้องการของบุตรทันทีอย่างสม่ำเสมอ</p>	<p>- เมื่อบุตรแสดงอาการง่วงนอน หิว หรืออึดี่ มารดา ตอบสนองต่อความต้องการของบุตรอย่างทันทีทุกครั้ง</p>

ตารางที่ 11 ข้อมูลด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุตรด้วยการกระทำ จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัย 1 - 3 ปี คนที่ 6	<p>3) การคลุกคลีกับบุตรตลอดเวลา</p> <p>- มารดาคลุกคลีและใช้เวลาอยู่กับบุตรทุกครั้งเมื่อมีโอกาส อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- มารดาให้บุตรเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับตัวบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p> <p>- มารดาปฏิบัติต่อบุตรด้วยท่าทีที่แสดงการยอมรับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- มารดาคลุกคลีอยู่ใกล้ชิดกับบุตรตลอดเวลา</p> <p>- มารดาปฏิบัติต่อบุตรด้วยท่าทียอมรับบุตร โดยเมื่อบุตรยิ้มและหัวเราะ มารดายิ้มและหัวเราะตอบทันทีทุกครั้ง</p>	<p>- มารดาคลุกคลีและใช้เวลาอยู่กับบุตรตลอดเวลา</p> <p>- มารดาให้บุตรเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับตัวบุตร โดยสนับสนุนให้บุตรเป็นผู้เริ่มการทำกิจกรรมต่างๆด้วยตนเองเป็นบางครั้ง</p> <p>- มารดาปฏิบัติต่อบุตรด้วยท่าทีที่แสดงการยอมรับบุตร โดยเมื่อบุตรส่งเสียงอ้อแอ้ ยิ้มและหัวเราะ มารดายิ้มและหัวเราะไปพร้อมกับบุตรทุกครั้ง</p>
	<p>4) การใช้สัมผัสที่นุ่มนวลกับบุตร</p> <p>- มารดาแสดงออกถึงความรักที่มีต่อบุตรโดยการหยอกล้อ โอบกอด หอมแก้ม ลูบศีรษะ ลูบหลัง อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- มารดาหยอกล้อ โอบกอด หอมแก้ม สัมผัสตัวบุตร และพูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงนุ่มนวลสม่ำเสมอ</p>	<p>- มารดาแสดงออกถึงความรักที่มีต่อบุตรโดยการหยอกล้อ เล่นกับบุตร ร้องเพลง โยกตัวไปมา โอบกอด หอมแก้มบุตรสม่ำเสมอ</p>

ตารางที่ 11 ข้อมูลด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุตรด้วยการกระทำ จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
	- มารดานวดสัมผัสบุตรอย่างนุ่มนวล อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง		- มารดาไม่มีการนวดสัมผัส
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตรวัย 1 – 3 ปี คนที่ 7	<p>1) <u>ความไวต่อปฏิกริยาและความต้องการของบุตร</u></p> <p>- มารดาให้ความสนใจและเข้าไปดู เมื่อบุตรแสดง ความคับข้องใจหรือต้องการความช่วยเหลือจาก มารดา อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย</p> <p>- มารดาให้ความสนใจเมื่อบุตรยิ้ม ทักทาย เข้ามาหา หรือเรียกให้ดูสิ่งที่บุตรทำ อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย</p> <p>2) <u>การตอบสนองต่อความต้องการของบุตรอย่างเหมาะสม คงเส้นคงวา</u></p> <p>- มารดาตอบสนองต่อความต้องการของบุตรโดยทันทีและสม่ำเสมอเมื่อบุตรแสดงความต้องการ อยู่ในระดับมาก</p>	<p>- เมื่อบุตรแสดงอาการโกรธ หงุดหงิด มารดาให้ความสนใจและเข้าไปดูบุตรพูดคุยกับบุตรและพาบุตรเดินเล่นทันที</p> <p>- มารดาให้ความสนใจและยิ้มตอบบุตรทันทีเป็นบางครั้ง</p> <p>- เมื่อบุตรแสดงอาการหิว ง่วงนอนมารดาตอบสนอง ต่อความต้องการของบุตรทันทีอย่างสม่ำเสมอ</p>	<p>- เมื่อบุตรแสดงอาการโกรธและต้องการความช่วยเหลือ มารดาเข้าไปดูบุตรเป็นบางครั้ง</p> <p>- มารดาให้ความสนใจกับการยิ้มทักทาย และการเข้ามาหา มารดา ยิ้มตอบกลับเป็นบางครั้ง</p> <p>- เมื่อบุตรหิวและง่วงนอน มารดาตอบสนองต่อความต้องการของบุตร โดยมารดาให้บุตรดื่มนมกล่อง นมขวดและกล่อมนอนทันทีทุกครั้ง</p>

ตารางที่ 11 ข้อมูลด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุตรด้วยการกระทำ จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัย 1 - 3 ปี คนที่ 7	<p>3) การคลุกคลีกับบุตรตลอดเวลา</p> <p>- มารดาคลุกคลีและใช้เวลาอยู่กับบุตรทุกครั้งเมื่อมีโอกาส อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย</p> <p>- มารดาให้บุตรเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับตัวบุตร อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>- มารดาปฏิบัติต่อบุตรด้วยท่าทีที่แสดงการยอมรับบุตร อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>4) การใช้สัมผัสที่นุ่มนวลกับบุตร</p> <p>- มารดาแสดงออกถึงความรักที่มีต่อบุตรโดยการหยอกล้อ โอบกอด หอมแก้ม ลูบศีรษะ ลูบหลัง อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p> <p>- มารดานวดสัมผัสบุตรอย่างนุ่มนวล อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย</p>	<p>- มารดาคลุกคลีอยู่ใกล้ชิดกับบุตรช่วงเวลายื่นและกลางคืนและวันเสาร์-อาทิตย์</p> <p>- มารดาปฏิบัติต่อบุตรด้วยท่าทียอมรับบุตรเป็นบางครั้ง โดยเมื่อบุตรขี้มให้มารดา มารดาขี้มตอบเป็นบางครั้ง</p> <p>- มารดาไม่มีการโอบกอด หอมแก้ม สัมผัสตัวบุตร และพูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงนุ่มนวล</p>	<p>- มารดาคลุกคลีและใช้เวลาอยู่กับบุตรตลอดเวลา โดยให้บุตรทำกิจกรรมอยู่ใกล้ตัวมารดาตลอด</p> <p>- มารดาให้บุตรเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรม โดยสนับสนุนให้บุตรริเริ่มกิจกรรมด้วยตนเองเป็นบางครั้ง</p> <p>- มารดาปฏิบัติต่อบุตรด้วยท่าทีที่แสดงการยอมรับบุตร โดยเมื่อบุตรขี้ม และชักชวนให้มารดาเล่นร่วมกัน มารดาขี้มตอบ แต่ไม่เล่นร่วมกับบุตร</p> <p>- มารดาไม่แสดงออกถึงความรักที่มีต่อบุตรโดยการหยอกล้อ โอบกอด หอมแก้ม ลูบศีรษะ ลูบหลัง</p> <p>- มารดาไม่มีการนวดสัมผัส</p>

จากตารางที่ 11 แสดงว่า ข้อมูลจากแบบประเมินตนเอง แบบสัมภาษณ์และแบบบันทึก ในด้านความไวต่อปฏิกริยาและความต้องการของบุตรมีความสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ มารดาให้ความสนใจต่อการยิ้ม หัวเราะและเสียงของบุตรทันทีทุกครั้ง (6 คน) และมารดาให้ความสนใจต่อความโกรธ หงุดหงิดหรือต้องการความช่วยเหลือและเข้าไปช่วยเหลือปลอบโยนบุตรทันทีทุกครั้ง (5 คน)

ด้านการตอบสนองต่อความต้องการของบุตรอย่างเหมาะสม คงเส้นคงวา มีความสอดคล้องกัน คือ มารดาตอบสนองต่อความต้องการของบุตรทันทีทุกครั้ง (7 คน)

ด้านการคลุกคลีกับบุตรตลอดเวลาที่มีความสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ มารดาคลุกคลีและใช้เวลาอยู่กับบุตรตลอดเวลา (5 คน) มารดาให้บุตรเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับบุตรอย่างสม่ำเสมอ เช่น การทำแป้ง แต่งตัว หรือรับประทานอาหารด้วยตนเอง และมารดาปฏิบัติต่อบุตรด้วยท่าทีที่แสดงการยอมรับบุตร โดยตอบสนองและสนใจต่อการยิ้ม หัวเราะ และสิ่งที่บุตรต้องการสม่ำเสมอ (4 คน)

ด้านการใช้สัมผัสที่นุ่มนวลกับบุตรมีความสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ คือ มารดาหยอกล้อ โอบกอด หอมแก้มและสัมผัสบุตรอย่างสม่ำเสมอ (6 คน)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.3.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุตรด้วยการแสดงออกทางวาจา

ตารางที่ 12 ข้อมูลด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุตรด้วยการแสดงออกทางวาจา จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 1	<p>1) การใช้คำพูดที่สุภาพในการพูดคุยกับบุตร</p> <p>- มารดาใช้คำพูดที่ไพเราะในการพูดคุยกับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>2) การใช้น้ำเสียงที่นุ่มนวลในการพูดคุยกับบุตร</p> <p>- มารดาเรียกชื่อบุตรทุกครั้ง πουคุยหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันด้วยน้ำเสียงนุ่มนวล อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- มารดาพูดคุยกับบุตรด้วยถ้อยคำที่ชัดเจน ถูกต้อง และไม่เร็วจนเกินไป อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- มารดาใช้คำพูดที่ไพเราะสม่ำเสมอ แต่เคยใช้คำหยาบในการพูดคุยกับบุตร เนื่องจากบุตรร้องไม่หยุด</p> <p>- มารดาเรียกชื่อลูกตลอดเวลา เนื่องจากต้องการให้บุตรจำชื่อตนเองได้</p> <p>- เมื่อบุตรส่งเสียงอ้อแอ้ มารดาพูดคุยกับบุตรตลอดเวลา โดยใช้น้ำเสียงนุ่มนวลทุกครั้ง</p>	<p>- มารดาใช้คำพูดที่ไพเราะในการพูดคุยกับบุตรอย่างสม่ำเสมอ</p> <p>- มารดาเรียกชื่อบุตรทุกครั้ง ที่พูดคุยหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวล</p> <p>- เมื่อบุตรส่งเสียงอ้อแอ้ หรือยิ้มให้มารดา มารดาตอบสนองต่อการส่งเสียงของบุตรทันที โดยมารดาใช้ถ้อยคำที่ชัดเจน ถูกต้อง และไม่เร็วจนเกินไปทุกครั้ง ที่พูดคุยกับบุตร</p>

ตารางที่ 12 ข้อมูลด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุตรด้วยการแสดงออกทางวาจา จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 2	<p>1) การใช้คำพูดที่สุภาพในการพูดคุยกับบุตร</p> <p>- มารดาใช้คำพูดที่ไพเราะในการพูดคุยกับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p> <p>2) การใช้น้ำเสียงที่นุ่มนวลในการพูดคุยกับบุตร</p> <p>- มารดาเรียกชื่อบุตรทุกครั้งี่พูดคุยหรือทำกิจกรรมต่างๆร่วมกันด้วยน้ำเสียงนุ่มนวล อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- มารดาพูดคุยกับบุตรด้วยถ้อยคำที่ชัดเจน ถูกต้องและไม่เร็วจนเกินไป อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p>	<p>- มารดาใช้คำพูดที่ไพเราะสม่ำเสมอ และเคยใช้คำหยาบในการพูดคุยกับบุตรเป็นบางครั้ง เนื่องจากบุตรร้องไห้ไม่มีเหตุผล</p> <p>- มารดาเรียกชื่อบุตรทุกครั้ง เนื่องจากต้องการให้บุตรจำชื่อของตนเองได้</p> <p>- มารดาพูดคุยกับบุตรตลอดเวลา โดยพูดคุยกับบุตรขณะเดินเล่นและทำกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ</p>	<p>- มารดาใช้คำพูดที่ไพเราะในการพูดคุยกับบุตรอย่างสม่ำเสมอ</p> <p>- มารดาเรียกชื่อบุตรทุกครั้งี่พูดคุยหรือทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวล</p> <p>- มารดาตอบสนองต่อการส่งเสียงของบุตร โดยพูดคุยกับบุตรทันทีที่บุตรส่งเสียงอ้อแอ้ และมารดาส่งเสริมบุตรให้คุ้นเคยในการสนทนา โดยมารดาใช้ถ้อยคำที่ชัดเจน ถูกต้องและไม่เร็วจนเกินไปทุกครั้ง</p>

ตารางที่ 12 ข้อมูลด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุตรด้วยการแสดงออกทางวาจา จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 3	<p>1) การใช้คำพูดที่สุภาพในการพูดคุยกับบุตร</p> <p>- มารดาใช้คำพูดที่ไพเราะในการพูดคุยกับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p> <p>2) การใช้น้ำเสียงที่นุ่มนวลในการพูดคุยกับบุตร</p> <p>- มารดาเรียกชื่อบุตรทุกครั้งทีพูดคุยหรือทำกิจกรรมต่างๆร่วมกันด้วยน้ำเสียงนุ่มนวล อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p> <p>- มารดาพูดคุยกับบุตรด้วยถ้อยคำที่ชัดเจน ถูกต้อง และไม่เร็วจนเกินไป อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- มารดาใช้คำพูดไพเราะกับบุตรเป็นบางครั้ง ส่วนใหญ่พูดธรรมดา ไม่ไพเราะ และเคยใช้คำหยาบในการพูดคุยกับบุตร เนื่องจาก บุตรไม่เชื่อฟังมารดา</p> <p>- มารดาเรียกชื่อบุตรตลอดเวลา โดยใช้น้ำเสียงดังเป็นประจำ ไม่ว่าจะทำอะไรก็ตาม เนื่องจากต้องการให้บุตรรู้จักชื่อตัวเอง แล้วให้บุตรกลับเข้ามาหามารดา</p> <p>- มารดาพูดคุยกับบุตร ขณะพาบุตรเดินเล่น โดยใช้ถ้อยคำที่ถูกต้องทุกครั้ง</p>	<p>- มารดาใช้คำพูดที่ไพเราะในการพูดคุยกับบุตรเป็นบางครั้ง มารดาใช้เสียงดังและพูดไม่ไพเราะเป็นบางครั้ง</p> <p>- มารดาเรียกชื่อบุตรทุกครั้งทีบุตรออกจากมารดา เล่นของเล่นที่เป็นอันตราย ต้องการให้บุตรเข้าหามารดาและเรียกชื่อบุตรในขณะที่พูดคุยหรือทำกิจกรรมต่างๆร่วมกัน</p> <p>- เมื่อบุตรส่งเสียงอ้อแอ้ เรียกมารดา หรือพยายามบอกความต้องการกับมารดา มารดาตอบสนองต่อการส่งเสียงของบุตร โดยมารดาใช้ถ้อยคำที่ชัดเจน ถูกต้อง และไม่เร็วจนเกินไปในการพูดคุยกับบุตรทุกครั้ง</p>

ตารางที่ 12 ข้อมูลด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุตรด้วยการแสดงออกทางวาจา จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 4	<p>1) การใช้คำพูดที่สุภาพในการพูดคุยกับบุตร</p> <p>- มารดาใช้คำพูดที่ไพเราะในการพูดคุยกับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>2) การใช้น้ำเสียงที่นุ่มนวลในการพูดคุยกับบุตร</p> <p>- มารดาเรียกชื่อบุตรทุกครั้งี่พูดคุยหรือทำกิจกรรมต่างๆร่วมกันด้วยน้ำเสียงนุ่มนวล อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- มารดาพูดคุยกับบุตรด้วยถ้อยคำที่ชัดเจน ถูกต้อง และไม่เร็วจนเกินไป อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- มารดาใช้คำพูดที่ไพเราะในการพูดคุยกับบุตรทุกครั้ง และไม่เคยใช้คำหยาบคายกับบุตร</p> <p>- มารดาเรียกชื่อบุตรตลอดเวลา โดยเฉพาะเวลาที่บุตรออกจากมารดา และต้องการให้บุตรปฏิบัติสิ่งต่างๆ และมารดาเรียกชื่อบุตรสม่ำเสมอ เนื่องจากต้องการให้บุตรจดจำชื่อของตนเองได้และจะได้ทราบว่าที่ใดควรไปหรือไม่ควรไป และทราบว่ามารดาอยู่ตรงไหน</p> <p>- เมื่อบุตรส่งเสียงอ้อแอ้ มารดาพูดคุยกับบุตรทันทีทุกครั้ง โดยสอนให้บุตรพูดคำสั้นๆ ง่ายๆ และมารดาใช้คำพูดที่ชัดเจน ถูกต้องทุกครั้ง</p>	<p>- มารดาใช้คำพูดที่ไพเราะในการพูดคุยกับบุตรอย่างสม่ำเสมอ</p> <p>- มารดาเรียกชื่อบุตรทุกครั้งี่พูดคุย ต้องการให้บุตรเข้าหามารดา เมื่อบุตรออกจากมารดาและขณะทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวล</p> <p>- เมื่อบุตรส่งเสียงอ้อแอ้ บอกความต้องการ มารดาตอบสนองต่อการส่งเสียงของบุตร โดยมารดาอุ้มบุตรนั่งตักและนั่งข้างๆ มารดา ใช้ถ้อยคำที่ชัดเจน ถูกต้องและไม่เร็วจนเกินไปทุกครั้งี่พูดคุยกับบุตร</p>

ตารางที่ 12 ข้อมูลด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุตรด้วยการแสดงออกทางวาจา จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัยแรกเกิด – 1 ปี คนที่ 5	<p>1) การใช้คำพูดที่สุภาพในการพูดคุยกับบุตร</p> <p>- มารดาใช้คำพูดที่ไพเราะในการพูดคุยกับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p> <p>2) การใช้น้ำเสียงที่นุ่มนวลในการพูดคุยกับบุตร</p> <p>- มารดาเรียกชื่อบุตรทุกครั้งที่พูดคุยหรือทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันด้วยน้ำเสียงนุ่มนวล อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p> <p>- มารดาพูดคุยกับบุตรด้วยถ้อยคำที่ชัดเจน ถูกต้อง และไม่เร็วจนเกินไป อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- มารดาใช้คำพูดที่ไพเราะในการพูดคุยกับบุตร สม่่าเสมอ และมารดาเคยใช้คำหยาบในการพูดคุยกับบุตรเป็นบางครั้ง เนื่องจากบุตรไม่เชื่อฟังมารดา</p> <p>- มารดาเรียกชื่อบุตรตลอดเวลา บางครั้งไม่มีของเล่นเล่นร่วมกับบุตร มารดาก็เรียกชื่อบุตรเล่น และถามบุตรว่ารักมารดาหรือไม่ทุกครั้ง</p> <p>- มารดาพูดคุยกับบุตรตลอดเวลา โดยส่งเสริมให้บุตรพูดคำสั้นๆ เช่น “แม่” “หม่า” “ไป” อย่างสม่ำเสมอ</p>	<p>- ขณะพูดคุยกับบุตร มารดาใช้คำพูดที่ไพเราะ สม่่าเสมอ</p> <p>- มารดาเรียกชื่อบุตรทุกครั้งที่พูดคุย ต้องการให้บุตรเข้าหามารดา เมื่อบุตรเดินไปเล่นไกลจากมารดาหรือเดินไปเล่นในที่ที่ไม่ปลอดภัย สกปรก และขณะทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวล</p> <p>- เมื่อบุตรส่งเสียงอ้อแอ้พูดคุยหรือเรียกมารดา มารดาตอบสนองต่อการส่งเสียงของบุตรทันทีทุกครั้ง และมารดาส่งเสริมบุตรให้คุ้นเคยกับการสนทนา โดยสอนให้บุตรพูดคำว่า “แม่” “หม่า” “นม” “ไป” “รัก” ซึ่งมารดาใช้ถ้อยคำที่ชัดเจน ถูกต้องและไม่เร็วจนเกินไปทุกครั้งที่พูดคุยกับบุตร</p>

ตารางที่ 12 ข้อมูลด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุตรด้วยการแสดงออกทางวาจา จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัย 1 - 3 ปี คนที่ 6	<p>1) การใช้คำพูดที่สุภาพในการพูดคุยกับบุตร</p> <p>- มารดาใช้คำพูดที่ไพเราะในการพูดคุยกับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>2) การใช้น้ำเสียงที่นุ่มนวลในการพูดคุยกับบุตร</p> <p>- มารดาเรียกชื่อบุตรทุกครั้งี่พูดคุยหรือทำกิจกรรมต่างๆร่วมกันด้วยน้ำเสียงนุ่มนวล อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p> <p>- มารดาพูดคุยกับบุตรด้วยถ้อยคำที่ชัดเจน ถูกต้อง และไม่เร็วจนเกินไป อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- มารดาใช้คำพูดไพเราะกับบุตรสม่ำเสมอ แต่เคยใช้คำหยาบ เมื่อโมโหที่บุตรไม่เชื่อฟัง มารดาเป็นบางครั้ง</p> <p>- มารดาเรียกชื่อบุตรตลอดเวลา เพื่อให้บุตรทราบว่า มารดาอยู่ใกล้ๆ และไม่ไปเล่นไกลจากมารดา</p> <p>- มารดาพูดคุยกับบุตรเพื่อซักถามความต้องการของบุตรด้วยถ้อยคำที่ถูกต้องชัดเจนทุกครั้ง</p>	<p>- มารดาใช้คำพูดที่ไพเราะในการพูดคุยกับบุตร สม่ำเสมอ โดยบางครั้งมารดาพูดคำหยาบกับบุตร</p> <p>- มารดาเรียกชื่อบุตรทุกครั้งี่พูดคุย ต้องการให้บุตรเข้าหามารดา เมื่อบุตรเดินไปเล่นไกลจากมารดาหรือเดินไปเล่นในที่ที่ไม่ปลอดภัย สกปรก และขณะทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวล</p> <p>- เมื่อบุตรส่งเสียงอื้ออึ้ง มารดาตอบสนองต่อการส่งเสียง โดยพูดคุยเกี่ยวกับสิ่งที่อยู่รอบตัวบุตร ใช้ถ้อยคำที่ชัดเจน ถูกต้องและไม่เร็วจนเกินไปทุกครั้ง แต่บางครั้งมารดาใช้น้ำเสียงดุและดั่งในการพูดคุยกับบุตร</p>

ตารางที่ 12 ข้อมูลด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุตรด้วยการแสดงออกทางวาจา จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

มารดาวัยรุ่น	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		
	แบบประเมินตนเอง	แบบสัมภาษณ์	แบบบันทึก
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร วัย 1 - 3 ปี คนที่ 7	<p>1) การใช้คำพูดที่สุภาพในการพูดคุยกับบุตร</p> <p>- มารดาใช้คำพูดที่ไพเราะในการพูดคุยกับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย</p> <p>2) การใช้น้ำเสียงที่นุ่มนวลในการพูดคุยกับบุตร</p> <p>- มารดาเรียกชื่อบุตรทุกครั้ง πουคุยหรือทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันด้วยน้ำเสียงนุ่มนวล อยู่ในระดับปฏิบัติ</p> <p>- มารดาพูดคุยกับบุตรด้วยถ้อยคำที่ชัดเจน ถูกต้อง และไม่เร็วจนเกินไป อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p>	<p>- มารดาใช้คำพูดไพเราะกับบุตรสม่ำเสมอ แต่เคยใช้คำหยาบในการพูดคุยกับบุตร เมื่อบุตรดื้อและไม่เชื่อฟังมารดา</p> <p>- มารดาเรียกชื่อบุตรตลอดเวลา เนื่องจากต้องการให้บุตรรู้จักชื่อของตนเอง</p> <p>- มารดาไม่ค่อยพูดคุยกับบุตร เนื่องจากรู้สึกไม่คุ้นเคย และไม่สนิท</p>	<p>- มารดาพูดคุยกับบุตรน้อยครั้ง โดยพูดคุยเพื่อบอกให้บุตรกระทำสิ่งต่างๆ และใช้คำพูดไพเราะอย่างสม่ำเสมอ</p> <p>- มารดาเรียกชื่อบุตรทุกครั้ง ที่บุตรออกไปไกลจากสายตามารดา และเมื่อต้องการให้ปฏิบัติสิ่งต่างๆ</p> <p>- มารดาไม่ตอบสนองต่อการส่งเสียงและการพูดคุยสื่อสารของบุตร</p>

จากตารางที่ 12 แสดงว่า ข้อมูลจากแบบประเมินตนเอง แบบสัมภาษณ์และแบบบันทึก ในด้านการใช้คำพูดที่สุภาพในการพูดคุยกับบุตรมีความสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ คือ มารดาใช้คำพูดที่ไพเราะในการพูดคุยกับบุตรสม่ำเสมอ มีการใช้คำหยาบกับบุตรเป็นบางครั้ง เช่น คำว่า มึงและกู (5 คน)

ด้านการใช้น้ำเสียงที่นุ่มนวลในการพูดคุยกับบุตรมีความสอดคล้องกันจากมากไปน้อยตามลำดับดังนี้ มารดาพูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงนุ่มนวล ใช้ถ้อยคำที่ชัดเจน ถูกต้องและไม่เร็วจนเกินไปกับบุตรทุกครั้ง (6 คน) และมารดาเรียกชื่อบุตรสม่ำเสมอ (3 คน)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงปฐมวัยมีต่อมารดาวัยรุ่น

3.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรมีความรู้สึกมั่นคง

ตารางที่ 13 ข้อมูลลักษณะพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรมีความรู้สึกมั่นคง จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

บุตรช่วงปฐมวัย	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	
	แบบประเมินบุตร	แบบสังเกต
บุตรวัยแรกเกิด - 1 ปี ของมารดาวัยรุ่น คนที่ 1	<p>1. บุตรตอบสนองและมีปฏิสัมพันธ์กับมารดา</p> <p>- บุตรแสดงอาการมีความสุข เช่น ยิ้ม หัวเราะ ในขณะที่เล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับมารดา อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p> <p>- บุตรแสดงอาการมีความสุข เช่น ยิ้ม หัวเราะ มองสบตามารดา เมื่อมารดาให้คำชมเชยขณะเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกัน อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>2) บุตรพูดคุย คลอเคลียอยู่ใกล้ชิดกับมารดา</p> <p>- ในขณะที่บุตรเล่นกับมารดา บุตรจะเข้ามาอยู่ใกล้ชิดกับมารดา อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- บุตรแสดงความต้องการใกล้ชิดและสัมผัสจากมารดา โดยอ้าแขนให้มารดาอุ้ม กอด หรือชอบกอดรัด ปีนป่ายอยู่บนตักหรือตัวมารดา อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- บุตรแสดงอาการตอบรับ หรือมีปฏิกิริยาโต้ตอบ เมื่อมารดาพูดคุยหรือเล่นด้วย โดยแสดงอาการ เช่น มองสบตาขณะที่มีมารดาพูดคุยด้วย ยิ้ม ส่งเสียงโต้ตอบ เล่นกับมารดาและไม่เกิดอารมณ์โกรธหรือฉุนเฉียว พบว่า เกิดพฤติกรรม</p> <p>- เมื่อมารดากลับมา บุตรแสดงอาการดีใจหรือตื่นเต้นในการกลับมาของมารดา โดยการมอง ยิ้ม ให้มารดา หุ่ยร้องไห้ และรีบเข้าหามารดาทันที พบว่า เกิดพฤติกรรม</p>

ตารางที่ 13 ข้อมูลลักษณะพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรมีความรู้สึกมั่นคง จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

บุตรช่วงปฐมวัย	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	
	แบบประเมินบุตร	แบบสังเกต
บุตรวัยแรกเกิด - 1 ปี ของมารดาวัยรุ่น คนที่ 1	<p>3) บุตรร้องไห้หรือแข็งขืนเมื่อต้องจากมารดา และกลับมาสงบได้อย่างรวดเร็วเมื่อมารดากลับมา</p> <p>- บุตรมองหา ส่งเสียงอ้อแอ้เรียกมารดา เมื่อมารดาออกไปจากบริเวณที่เล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยไม่ได้บอกบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- บุตรแสดงอาการเสียใจเมื่อไม่เห็นมารดา โดยแสดงอาการร้องไห้หรือโกรธ แต่จะหยุดร้องไห้ได้ง่ายเมื่อมารดาปลอบโยน กอดหรือสัมผัส บุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- บุตรแสดงอาการเสียใจเมื่อมารดาออกจากห้อง โดยแสดงอาการร้องไห้ อ้าแขนให้มารดาอุ้ม คีบ คลาน หรือเดินตาม ขณะที่มารดาเดินออกไปจากห้อง พบว่าไม่เกิดพฤติกรรม</p> <p>- บุตรแสดงอาการดีใจ ยิ้มทักทาย คีบ คลานหรือเดินเข้าหามารดาเมื่อมารดา กลับเข้ามาในห้อง และบุตรสามารถกลับไปเล่นใหม่ได้อีกในไม่ช้า พบว่าเกิดพฤติกรรม</p>
	<p>4) บุตรแสดงอาการหลีกเลี่ยงโดยเอียงตัวหนีหรือพยายามมองหามารดา แต่จะสามารถปรับตัวเข้ากับคนแปลกหน้าได้ง่าย</p> <p>- เมื่อเจอคนแปลกหน้า บุตรแสดงอาการเขินอาย เอียงตัวหลบคนแปลกหน้า แต่สามารถเข้าหาคนแปลกหน้าได้ง่ายและรวดเร็ว อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p>	<p>- บุตรแสดงอาการหลีกเลี่ยงโดยเอียงตัวหนีหรือพยายามมองหามารดา แต่จะสามารถปรับตัวเข้ากับคนแปลกหน้าได้ง่าย พบว่า เกิดพฤติกรรม</p>
บุตรวัยแรกเกิด - 1 ปี ของมารดาวัยรุ่น คนที่ 2	<p>1. บุตรตอบสนองและมีปฏิสัมพันธ์กับมารดา</p> <p>- บุตรแสดงอาการมีความสุข เช่น ยิ้ม หัวเราะ ในขณะที่เล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับมารดา อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- บุตรแสดงอาการมีความสุข เช่น ยิ้ม หัวเราะ มองสบตามารดา เมื่อมารดาให้คำชมเชยขณะเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกัน อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- บุตรแสดงอาการตอบรับ หรือมีปฏิริยาโต้ตอบ เมื่อมารดาพูดคุยหรือเล่นด้วย โดยแสดงอาการ เช่น มองสบตาขณะที่มารดาพูดคุยด้วย ยิ้ม ส่งเสียงโต้ตอบ เล่นกับมารดาและไม่เกิดอารมณ์โกรธหรือฉุนเฉียว พบว่า เกิดพฤติกรรม</p>

ตารางที่ 13 ข้อมูลลักษณะพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรมีความรู้สึกมั่นคง จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้
ในการวิจัย (ต่อ)

บุตรช่วงปฐมวัย	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	
	แบบประเมินบุตร	แบบสังเกต
บุตรวัยแรกเกิด - 1 ปี ของมารดาวัยรุ่น คนที่ 2	<p>2) บุตรพูดคุย คลอเคลียอยู่ใกล้ชิดกับมารดา</p> <p>- ในขณะที่บุตรเล่นกับมารดา บุตรจะเข้ามาอยู่ใกล้ชิดกับมารดา อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p> <p>- บุตรแสดงความต้องการใกล้ชิดและสัมผัสจากมารดา โดยอ้าแขนให้มารดาอุ้ม กอด หรือชอบกอดรัด ปีนป่ายอยู่บนตักหรือตัวมารดา อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>3) บุตรร้องไห้หรือแข็งขืนเมื่อต้องจากมารดา และกลับมาสงบได้อย่างรวดเร็วเมื่อมารดากลับมา</p> <p>- บุตรมองหา ส่งเสียงอ้อแอ้เรียกมารดา เมื่อมารดาออกไปจากบริเวณที่เล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยไม่ได้บอกบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p> <p>- บุตรแสดงอาการเสียใจเมื่อไม่เห็นมารดา โดยแสดงอาการร้องไห้หรือโกรธ แต่จะหยุดร้องไห้ได้ง่ายเมื่อมารดาปลอบโยน กอดหรือสัมผัสบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p> <p>4) บุตรแสดงอาการหลีกเลี่ยงหรือพยายามมองหามารดา แต่จะสามารถปรับตัวเข้ากับคนแปลกหน้าได้ง่าย</p> <p>- เมื่อเจอคนแปลกหน้า บุตรแสดงอาการเขินอาย เียงตัวหลบคนแปลกหน้า แต่สามารถเข้าหาคนแปลกหน้าได้ง่ายและรวดเร็ว อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p>	<p>- เมื่อมารดากลับมา บุตรแสดงอาการดีใจหรือตื่นเต้นในการกลับมาของมารดา โดยการมอง ยิ้มให้มารดา หุ่ยร้องไห้ และรีบเข้าหามารดาทันที พบว่า เกิดพฤติกรรม</p> <p>- บุตรแสดงอาการเสียใจเมื่อมารดาออกจากห้อง โดยแสดงอาการร้องไห้ อ้าแขนให้มารดาอุ้ม คีบ คลาน หรือเดินตามขณะที่มารดาเดินออกไปจากห้อง พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p> <p>- บุตรแสดงอาการดีใจ ยิ้มทักทาย คีบ คลานหรือเดินเข้าหามารดาเมื่อมารดา กลับเข้ามาในห้อง และบุตรสามารถกลับไปเล่นใหม่ได้อีกในไม่ช้า พบว่า เกิดพฤติกรรม</p> <p>- บุตรแสดงอาการหลีกเลี่ยงหรือพยายามมองหามารดา แต่จะสามารถปรับตัวเข้ากับคนแปลกหน้าได้ง่าย พบว่า เกิดพฤติกรรม</p>

ตารางที่ 13 ข้อมูลลักษณะพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรมีความรู้สึกมั่นคง จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้
ในการวิจัย (ต่อ)

บุตรช่วงปฐมวัย	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	
	แบบประเมินบุตร	แบบสังเกต
บุตรวัยแรกเกิด - 1 ปี ของมารดาวัยรุ่น คนที่ 3	<p>1. <u>บุตรตอบสนองและมีปฏิสัมพันธ์กับมารดา</u> - บุตรแสดงอาการมีความสุข เช่น ยิ้ม หัวเราะ ในขณะที่เล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับมารดา อยู่ใน ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- บุตรแสดงอาการมีความสุข เช่น ยิ้ม หัวเราะ มองสบตามารดา เมื่อมารดาให้คำชมเชย ขณะเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกัน อยู่ในระดับ ปฏิบัติมาก</p> <p>2) <u>บุตรพูดคุย คลอเคลียอยู่ใกล้ชิดกับมารดา</u> - ในขณะที่บุตรเล่นกับมารดา บุตรจะเข้ามาอยู่ ใกล้ชิดกับมารดา อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- บุตรแสดงความต้องการใกล้ชิดและสัมผัส จากมารดา โดยอ้าแขนให้มารดาอุ้ม กอด หรือ ชอบกอดรัด ปีนป่ายอยู่บนตักหรือตัวมารดา อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>3) <u>บุตรร้องไห้หรือแข็งขืนเมื่อต้องจากมารดา และกลับมาสงบได้อย่างรวดเร็วเมื่อมารดา กลับมา</u> - บุตรมองหา ส่งเสียงอ้อแอ้เรียกมารดา เมื่อ มารดาออกไปจากบริเวณที่เล่นหรือทำ กิจกรรมร่วมกัน โดยไม่ได้บอกบุตร อยู่ใน ระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- บุตรแสดงอาการเสียใจเมื่อไม่เห็นมารดา โดย แสดงอาการร้องไห้หรือโกรธ แต่จะหยุดร้องให้ ได้ง่ายเมื่อมารดาปลอบโยน กอดหรือสัมผัส บุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- บุตรแสดงอาการตอบรับ หรือมี ปฏิริยาโต้ตอบ เมื่อมารดาพูดคุยหรือ เล่นด้วย โดยแสดงอาการ เช่น มอง สบตาขณะที่มารดาพูดคุยด้วย ยิ้ม ส่ง เสียงโต้ตอบ เล่นกับมารดาและไม่เกิด อารมณ์โกรธหรือฉุนเฉียว พบว่า เกิด พฤติกรรม</p> <p>- เมื่อมารดากลับมา บุตรแสดงอาการดี ใจหรือตื่นเต้นในการกลับมาของมารดา โดยการมอง ยิ้มให้มารดา หยุดร้องไห้ และรีบเข้าหามารดาทันที พบว่า เกิด พฤติกรรม</p> <p>- บุตรแสดงอาการเสียใจเมื่อมารดาออก จากห้อง โดยแสดงอาการร้องไห้ อ้าแขน ให้มารดาอุ้ม คีบ คลาน หรือเดินตาม ขณะที่มารดาเดินออกไปจากห้อง พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p> <p>- บุตรแสดงอาการดีใจ ยิ้มทักทาย คีบ คลานหรือเดินเข้าหามารดาเมื่อมารดา กลับเข้ามาในห้อง และบุตรสามารถ กลับไปเล่นใหม่ได้อีกในไม่ช้า พบว่า เกิดพฤติกรรม</p>

ตารางที่ 13 ข้อมูลลักษณะพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรมีความรู้สึกมั่นคง จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

บุตรช่วงปฐมวัย	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	
	แบบประเมินบุตร	แบบสังเกต
บุตรวัยแรกเกิด - 1 ปีของมารดาวัยรุ่นคนที่ 3	<p>4) บุตรแสดงอาการหลีกเลี่ยงตัวหนีหรือพยายามมองหามารดา แต่จะสามารปรับตัวเข้ากับคนแปลกหน้าได้ง่าย</p> <p>- เมื่อเจอคนแปลกหน้า บุตรแสดงอาการเขินอาย ileyงตัวหลบคนแปลกหน้า แต่สามารถเข้าหาคนแปลกหน้าได้ง่ายและรวดเร็ว อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- บุตรแสดงอาการหลีกเลี่ยงตัวหนีหรือพยายามมองหามารดา แต่จะสามารถปรับตัวเข้ากับคนแปลกหน้าได้ง่าย พบว่า เกิดพฤติกรรม</p>
บุตรวัยแรกเกิด - 1 ปีของมารดาวัยรุ่นคนที่ 4	<p>1. <u>บุตรตอบสนองและมีปฏิสัมพันธ์กับมารดา</u></p> <p>- บุตรแสดงอาการมีความสุข เช่น ยิ้ม หัวเราะ ในขณะที่เล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับมารดา อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- บุตรแสดงอาการมีความสุข เช่น ยิ้ม หัวเราะ มองสบตามารดา เมื่อมารดาให้คำชมเชยขณะเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกัน อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>2) <u>บุตรพูดคุย คลอเคลียอยู่ใกล้ชิดกับมารดา</u></p> <p>- ในขณะที่บุตรเล่นกับมารดา บุตรจะเข้ามาอยู่ใกล้ชิดกับมารดา อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- บุตรแสดงความต้องการใกล้ชิดและสัมผัสจากมารดา โดยอ้าแขนให้มารดาอุ้ม กอดหรือขอบอกรัด ปีนปายอยู่บนตักหรือตัวมารดา อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>3) <u>บุตรร้องไห้หรือแข็งขึ้นเมื่อต้องจากมารดาและกลับมาสงบได้อย่างรวดเร็วเมื่อมารดากลับมา</u></p> <p>- บุตรมองหา เสียงอ้อแอ้เรียกมารดา เมื่อมารดาออกไปจากบริเวณที่เล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยไม่ได้บอกบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- บุตรแสดงอาการตอบรับ หรือมีปฏิกิริยาโต้ตอบ เมื่อมารดาพูดคุยหรือเล่นด้วย โดยแสดงอาการ เช่น มองสบตาขณะที่มารดาพูดคุยด้วย ยิ้ม ส่งเสียงโต้ตอบเล่นกับมารดาและไม่เกิดอารมณ์โกรธหรือฉุนเฉียว พบว่า เกิดพฤติกรรม</p> <p>- เมื่อมารดากลับมา บุตรแสดงอาการดีใจหรือตื่นเต้นในการกลับมาของมารดา โดยการมอง ยิ้มให้มารดา หยุดร้องไห้และรีบเข้าหามารดาทันที พบว่า เกิดพฤติกรรม</p> <p>- บุตรแสดงอาการเสียใจเมื่อมารดาออกจากห้อง โดยแสดงอาการร้องไห้ อ้าแขนให้มารดาอุ้ม คีบ คลาน หรือเดินตามขณะที่มารดาเดินออกไปจากห้อง พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p>

ตารางที่ 13 ข้อมูลลักษณะพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรมีความรู้สึกมั่นคง จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

บุตรช่วงปฐมวัย	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	
	แบบประเมินบุตร	แบบสังเกต
บุตรวัยแรกเกิด - 1 ปี ของมารดาวัยรุ่น คนที่ 4	- บุตรแสดงอาการเสียใจเมื่อไม่เห็นมารดา โดยแสดงอาการร้องไห้หรือโกรธ แต่จะหยุดร้องให้ได้ง่ายเมื่อมารดาปลอบโยน กอดหรือสัมผัสบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก	- บุตรแสดงอาการดีใจ ยิ้มทักทาย คีบคลานหรือเดินเข้าหามารดาเมื่อมารดา กลับเข้ามาในห้อง และบุตรสามารถกลับไปเล่นใหม่ได้อีกในไม่ช้า พบว่าเกิดพฤติกรรม
	4) บุตรแสดงอาการหลีกเลี่ยงโดยเอียงตัวหนีหรือพยายามมองหามารดา แต่จะสามารถปรับตัวเข้ากับคนแปลกหน้าได้ง่าย	
	- เมื่อเจอคนแปลกหน้า บุตรแสดงอาการเขินอาย เอียงตัวหลบคนแปลกหน้า แต่สามารถเข้าหาคนแปลกหน้าได้ง่ายและรวดเร็ว อยู่ในระดับปฏิบัติมาก	- บุตรแสดงอาการหลีกเลี่ยงโดยเอียงตัวหนีหรือพยายามมองหามารดา แต่จะสามารถปรับตัวเข้ากับคนแปลกหน้าได้ง่าย พบว่า เกิดพฤติกรรม
บุตรวัยแรกเกิด - 1 ปี ของมารดาวัยรุ่น คนที่ 5	1. บุตรตอบสนองและมีปฏิสัมพันธ์กับมารดา - บุตรแสดงอาการมีความสุข เช่น ยิ้ม หัวเราะ ในขณะที่เล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับมารดา อยู่ในระดับปฏิบัติมาก - บุตรแสดงอาการมีความสุข เช่น ยิ้ม หัวเราะ มองสบตามารดา เมื่อมารดาให้คำชมเชย ขณะเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกัน อยู่ในระดับปฏิบัติมาก	- บุตรแสดงอาการตอบรับ หรือมีปฏิกริยาโต้ตอบ เมื่อมารดาพูดคุยหรือเล่นด้วย โดยแสดงอาการ เช่น มองสบตาขณะที่มารดาพูดคุยด้วย ยิ้ม ส่งเสียงโต้ตอบ เล่นกับมารดาและไม่เกิดอารมณ์โกรธหรือฉุนเฉียว พบว่า เกิดพฤติกรรม
	2) บุตรพูดคุย คลอเคลียอยู่ใกล้ชิดกับมารดา - ในขณะที่บุตรเล่นกับมารดา บุตรจะเข้ามาอยู่ใกล้ชิดกับมารดา อยู่ในระดับปฏิบัติมาก - บุตรแสดงความต้องการใกล้ชิดและสัมผัสจากมารดา โดยอ้าแขนให้มารดาอุ้ม กอด หรือชอบกอดรัด ปีนป่ายอยู่บนตักหรือตัวมารดา อยู่ในระดับปฏิบัติมาก	- เมื่อมารดากลับมา บุตรแสดงอาการดีใจหรือตื่นเต้นในการกลับมาของมารดา โดยการมอง ยิ้ม ให้มารดา หยุดร้องไห้ และรีบเข้าหามารดาทันที พบว่า เกิดพฤติกรรม

ตารางที่ 13 ข้อมูลลักษณะพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรมีความรู้สึกมั่นคง จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

บุตรช่วงปฐมวัย	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	
	แบบประเมินบุตร	แบบสังเกต
บุตรวัยแรกเกิด - 1 ปี ของมารดาวัยรุ่น คนที่ 5	<p>3) บุตรร้องไห้หรือแข็งขืนเมื่อต้องจากมารดา และกลับมาสงบได้อย่างรวดเร็วเมื่อมารดากลับมา</p> <p>- บุตรมองหา ส่งเสียงอ้อแอ้เรียกมารดา เมื่อมารดาออกไปจากบริเวณที่เล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยไม่ได้บอกบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- บุตรแสดงอาการเสียใจเมื่อไม่เห็นมารดา โดยแสดงอาการร้องไห้หรือโกรธ แต่จะหยุดร้องให้ได้ง่ายเมื่อมารดาปลอบโยน กอดหรือสัมผัส บุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- บุตรแสดงอาการเสียใจเมื่อมารดาออกจากห้อง โดยแสดงอาการร้องไห้ อ้าแขนให้มารดาอุ้ม คีบ คลาน หรือเดินตาม ขณะที่มารดาเดินออกไปจากห้อง พบว่าเกิดพฤติกรรม</p> <p>- บุตรแสดงอาการดีใจ ยิ้มทักทาย คีบ คลานหรือเดินเข้าหามารดาเมื่อมารดา กลับเข้ามาในห้อง และบุตรสามารถกลับไปเล่นใหม่ได้อีกในไม่ช้า พบว่าเกิดพฤติกรรม</p>
	<p>4) บุตรแสดงอาการหลีกเลี่ยงหรือพยายามมองหามารดา แต่จะสามารถปรับตัวเข้ากับคนแปลกหน้าได้ง่าย</p> <p>- เมื่อเจอคนแปลกหน้า บุตรแสดงอาการเขินอาย เอียงตัวหลบคนแปลกหน้า แต่สามารถเข้าหาคนแปลกหน้าได้ง่ายและรวดเร็ว อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- บุตรแสดงอาการหลีกเลี่ยง โดยเอียงตัวหนีหรือพยายามมองหามารดา แต่จะสามารถปรับตัวเข้ากับคนแปลกหน้าได้ง่าย พบว่า เกิดพฤติกรรม</p>
บุตรวัย 1 – 3 ปีของ มารดาวัยรุ่นคนที่ 6	<p>1. บุตรตอบสนองและมีปฏิสัมพันธ์กับมารดา</p> <p>- บุตรจะแสดงอาการดีใจ หรือแสดงอาการมีความสุข เช่น ยิ้ม หัวเราะ ส่งเสียงทักทาย เมื่อมารดาเข้าหา พูดคุยหรือเล่นกับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- บุตรแสดงอาการบ่งบอกถึงการมีความสุข เช่น การยิ้ม หัวเราะ อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- บุตรแสดงอาการตอบรับ หรือมีปฏิกิริยาโต้ตอบ เมื่อมารดาพูดคุยหรือเล่นด้วย โดยแสดงอาการ เช่น มองสบตาขณะที่มารดาพูดคุยด้วย ยิ้ม ส่งเสียงโต้ตอบ เล่นกับมารดาและไม่เกิดอารมณ์โกรธหรือฉุนเฉียว พบว่า เกิดพฤติกรรม</p>

ตารางที่ 13 ข้อมูลลักษณะพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรมีความรู้สึกมั่นคง จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้
ในการวิจัย (ต่อ)

บุตรช่วงปฐมวัย	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	
	แบบประเมินบุตร	แบบสังเกต
บุตรวัย 1 – 3 ปีของ มารดาวัยรุ่นคนที่ 6	<p>2) <u>บุตรพูดคุย คลอเคลียอยู่ใกล้ชิดกับมารดา</u></p> <p>- เมื่อบุตรทำสิ่งใดไม่ได้หรือเกิดปัญหาบุตรจะเข้าหามารดา และขอความช่วยเหลือจากมารดา อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- บุตรแสดงความต้องการใกล้ชิดมารดา เช่น ขอบกอดรัด ปีนป่ายอยู่บนตักหรือตัวมารดา อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- บุตรมักจะเล่นอยู่ใกล้มารดา โดยให้มารดาอยู่ในสายตาของบุตร และมักวนเวียนกลับมาหามารดาเป็นระยะๆ อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p> <p>3) <u>บุตรร้องไห้หรือแข็งขืนเมื่อต้องจากมารดา และกลับมาสงบได้อย่างรวดเร็วเมื่อมารดากลับมา</u></p> <p>- บุตรแสดงอาการเสียใจ ร้องไห้เมื่อมารดาหายไปจากสายตาและพยายามส่งเสียง หรือร้องเรียกหามารดา อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p>	<p>- เมื่อมารดากลับมา บุตรแสดงอาการดีใจหรือตื่นเต้นในการกลับมาของมารดา โดยการมอง ยิ้มให้มารดา หุตุร้องไห้ และรีบเข้าหามารดาทันที พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p> <p>- บุตรแสดงอาการเสียใจเมื่อมารดาออกจากห้อง โดยแสดงอาการร้องไห้ อ้าแขนให้มารดาอุ้ม คีบ คลาน หรือเดินตามขณะที่มารดาเดินออกไปจากห้อง พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p> <p>- บุตรแสดงอาการดีใจ ยิ้มทักทาย คีบ คลานหรือเดินเข้าหามารดาเมื่อมารดา กลับเข้ามาในห้อง และบุตรสามารถกลับไปเล่นใหม่ได้อีกในไม่ช้า พบว่า เกิดพฤติกรรม</p>

ตารางที่ 13 ข้อมูลลักษณะพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรมีความรู้สึกมั่นคง จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

บุตรช่วงปฐมวัย	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	
	แบบประเมินบุตร	แบบสังเกต
บุตรวัย 1 – 3 ปีของมารดาวัยรุ่นคนที่ 6	<p>4) บุตรแสดงอาการหลีกเลี่ยง โดยเอียงตัวหนีหรือพยายามมองหามารดา แต่จะสามารถปรับตัวเข้ากับคนแปลกหน้าได้ง่าย</p> <p>- เมื่อบุตรเจอคนแปลกหน้า บุตรจะเอียงตัวหรือพยายามเข้าหามารดา แต่จะสามารถปรับตัวเข้ากับคนแปลกหน้าได้ง่าย อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- บุตรแสดงอาการหลีกเลี่ยง หนีหรือพยายามมองหามารดา แต่จะสามารถปรับตัวเข้ากับคนแปลกหน้าได้ง่าย พบว่า เกิดพฤติกรรม</p>
บุตรวัย 1 – 3 ปีของมารดาวัยรุ่นคนที่ 7	<p>1. <u>บุตรตอบสนองและมีปฏิสัมพันธ์กับมารดา</u></p> <p>- บุตรจะแสดงอาการดีใจ หรือแสดงอาการมีความสุข เช่น ยิ้ม หัวเราะ ส่งเสียงทักทาย เมื่อมารดาเข้ามา พูดคุยหรือเล่นกับบุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- บุตรแสดงอาการบ่งบอกถึงการมีความสุข เช่น การยิ้ม หัวเราะ อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>2) <u>บุตรพูดคุย คลอเคลียอยู่ใกล้ชิดกับมารดา</u></p> <p>- เมื่อบุตรทำอะไรไม่ได้หรือเกิดปัญหาบุตรจะเข้าหามารดา และขอความช่วยเหลือจากมารดา อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- บุตรแสดงความต้องการใกล้ชิดมารดา เช่น ขอบกอดรัด ปีนป่ายอยู่บนตักหรือตัวมารดา อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- บุตรมักจะเล่นอยู่ใกล้มารดา โดยให้มารดาอยู่ในสายตาของบุตร และมักวนเวียนกลับมาหามารดาเป็นระยะๆ อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- บุตรแสดงอาการตอบรับ หรือมีปฏิริยาโต้ตอบ เมื่อมารดาพูดคุยหรือเล่นด้วย โดยแสดงอาการ เช่น มองสบตาขณะที่มารดาพูดคุยด้วย ยิ้ม ส่งเสียงโต้ตอบ เล่นกับมารดาและไม่เกิดอารมณ์โกรธหรือฉุนเฉียว พบว่า เกิดพฤติกรรม</p> <p>- เมื่อมารดากลับมา บุตรแสดงอาการดีใจหรือตื่นเต้นในการกลับมาของมารดา โดยการมอง ยิ้มให้มารดา หยุดร้องให้ และรีบเข้าหามารดาทันที พบว่า เกิดพฤติกรรม</p>

ตารางที่ 13 ข้อมูลลักษณะพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรมีความรู้สึกมั่นคง จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

บุตรช่วงปฐมวัย	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	
	แบบประเมินบุตร	แบบสังเกต
บุตรวัย 1 – 3 ปีของมารดาวัยรุ่นคนที่ 7	<p>3) บุตรร้องไห้หรือแข็งขืนเมื่อต้องจากมารดา และกลับมาสงบได้อย่างรวดเร็วเมื่อมารดากลับมา</p> <p>- บุตรแสดงอาการเสียใจ ร้องไห้เมื่อมารดาหายไปจากสายตาและพยายามส่งเสียง หรือร้องเรียกหามารดา อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- บุตรแสดงอาการเสียใจเมื่อมารดาออกจากห้อง โดยแสดงอาการร้องไห้ อ้าแขนให้มารดาอุ้ม คีบ คลาน หรือเดินตาม ขณะที่มารดาเดินออกไปจากห้อง พบว่าไม่เกิดพฤติกรรม</p> <p>- บุตรแสดงอาการดีใจ ยิ้มทักทาย คีบ คลานหรือเดินเข้าหามารดาเมื่อมารดา กลับเข้ามาในห้อง และบุตรสามารถกลับไปเล่นใหม่ได้อีกในไม่ช้า พบว่าเกิดพฤติกรรม</p>
	<p>4) บุตรแสดงอาการหลีกเลี่ยงโดยเอียงตัวหนีหรือพยายามมองหามารดา แต่จะสามารถปรับตัวเข้ากับคนแปลกหน้าได้ง่าย</p> <p>- เมื่อบุตรเจอคนแปลกหน้า บุตรจะเอียงตัวหรือพยายามเข้าหามารดา แต่จะสามารถปรับตัวเข้ากับคนแปลกหน้าได้ง่าย อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p>	<p>- บุตรแสดงอาการหลีกเลี่ยงโดยเอียงตัวหนีหรือพยายามมองหามารดา แต่จะสามารถปรับตัวเข้ากับคนแปลกหน้าได้ง่าย พบว่า เกิดพฤติกรรม</p>

จากตารางที่ 13 แสดงว่า ข้อมูลจากแบบประเมินบุตรและแบบสังเกต ในด้านบุตรตอบสนองและมีปฏิสัมพันธ์กับมารดา มีความสอดคล้องกัน คือ บุตรตอบสนองหรือมีปฏิริยาโต้ตอบ เมื่อมารดาพูดคุยหรือเล่นด้วย โดยแสดงอาการมีความสุข เช่น มองสบตาขณะที่มารดาพูดคุยด้วย ยิ้ม ส่งเสียงโต้ตอบ และเล่นกับมารดา (7 คน)

ด้านบุตรพูดคุย คลอเคลียอยู่ใกล้ชิดกับมารดา มีความสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ คือ บุตรอยู่ใกล้ชิดกับมารดาและต้องการความใกล้ชิดจากมารดา (6 คน)

ด้านบุตรร้องไห้หรือแข็งขึ้นเมื่อต้องจากมารดาและกลับมาสงบได้อย่างรวดเร็วเมื่อมารดากลับมา มีความสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ คือ บุตรหยุดร้องไห้ได้ง่าย และแสดงอาการดีใจเมื่อมารดาปลอบโยน กอด สัมผัสและกลับเข้าหาบุตร (5 คน)

ด้านบุตรแสดงอาการหลีกเลี่ยง โดยเอียงตัวหนีหรือพยายามมองหามารดา แต่จะสามารถปรับตัวเข้ากับคนแปลกหน้าได้ง่าย มีความสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ คือ บุตรแสดงอาการหลีกเลี่ยง โดยเอียงตัวหนีหรือพยายามมองหามารดา แต่จะสามารถปรับตัวเข้ากับคนแปลกหน้าได้ง่าย (5 คน)

3.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรหลีกเลี่ยงมารดา

ตารางที่ 14 ข้อมูลลักษณะพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรหลีกเลี่ยงมารดา จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

บุตรช่วงปฐมวัย	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	
	แบบประเมินบุตร	แบบสังเกต
บุตรวัยแรกเกิด – 1 ปี ของมารดาวัยรุ่น คนที่ 1	<p>1) บุตรเมินเฉยหรือไม่ตอบสนองต่อมารดา</p> <p>- บุตรแสดงอาการไม่สนใจหรือไม่ใส่ใจต่อการปฏิสัมพันธ์ของมารดา อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>- บุตรไม่สนใจต่อเสียงพูดคุยหรือเสียงเรียกของมารดา อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>2) บุตรแสดงอาการเสียใจเล็กน้อยหรือไม่แสดงอาการเสียใจเลยเมื่อต้องแยกจากมารดา</p> <p>- บุตรไม่แสดงอาการเสียใจเมื่อต้องพراقจากมารดาหรือไม่เห็นมารดาในสายตา อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p>	<p>- บุตรเมินเฉยหรือไม่ตอบสนองต่อมารดา เมื่อมารดาพูดคุยหรือเล่นด้วย โดยแสดงอาการ เช่น หลบสายตา มองไปทางอื่น หันหนีคืบ คลานหรือเดินจากมารดาไป พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p> <p>- บุตรไม่แสดงอาการเสียใจเมื่อมารดาออกไปจากห้อง พบว่า เกิดพฤติกรรม</p> <p>- บุตรไม่แสดงอาการเสียใจเมื่อมารดาออกไปจากห้อง และเมื่อบุตรอยู่ลำพังคนเดียวจะยังคงเล่นของเล่นโดยไม่สนใจมารดา พบว่า เกิดพฤติกรรม</p>

ตารางที่ 14 ข้อมูลลักษณะพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรหลีกเลี่ยงมารดา จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

บุตรช่วงปฐมวัย	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	
	แบบประเมินบุตร	แบบสังเกต
บุตรวัยแรกเกิด – 1 ปี ของมารดาวัยรุ่น คนที่ 1	<p>3) บุตรหลีกเลี่ยงและไม่ยอมเข้าหามารดาเมื่อมารดากลับมา</p> <p>- บุตรแสดงท่าทีกลัวและไม่ต้องการปฏิสัมพันธ์กับมารดา อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>- บุตรไม่แสดงความต้องการสัมผัสจากมารดา เช่น ไม่พยายามอ้าแขนให้มารดาอุ้มหรือกอด อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>- บุตรไม่ชอบใกล้ชิดกับมารดา มักชอบอยู่ตามลำพัง หรือเล่นของเล่นตามลำพัง เจ็บๆ โดยไม่สนใจมารดา หรือไม่ต้องการให้มารดาเข้าไปรบกวน อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>4) บุตรแสดงอาการเมินเฉยและไม่สนใจคนแปลกหน้า</p> <p>- เมื่อเจอคนแปลกหน้า บุตรแสดงอาการเขินอายและไม่สนใจคนแปลกหน้า อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p>	<p>- เมื่อมารดากลับมา บุตรแสดงพฤติกรรมหลีกเลี่ยงหรือไม่สนใจมารดา โดยการร้องไห้ ถอยห่างจากมารดาหรือถอยกลับไปที่เดิมและไม่ยอมเข้าหามารดา พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p> <p>- บุตรแสดงอาการเมินเฉยต่อมารดา กลับมาของมารดา โดยแสดงอาการ นั่งหันหลังให้มารดา ไม่ตอบสนองมารดา มองไปทางอื่นหรือมองหาสิ่งที่สนใจ พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p> <p>- บุตรแสดงอาการเมินเฉย โดยไม่สนใจคนแปลกหน้า หันหนีหรือมองไปทางอื่น พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p>
บุตรวัยแรกเกิด – 1 ปี ของมารดาวัยรุ่น คนที่ 2	<p>1) บุตรเมินเฉยหรือไม่ตอบสนองต่อมารดา</p> <p>- บุตรแสดงอาการไม่สนใจหรือไม่ใส่ใจต่อการปฏิสัมพันธ์ของมารดา อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- บุตรไม่สนใจต่อเสียงพูดคุยหรือเสียงเรียกของมารดา อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p>	<p>- บุตรเมินเฉยหรือไม่ตอบสนองต่อมารดา เมื่อมารดาพูดคุยหรือเล่นด้วย โดยแสดงอาการ เช่น หลบสายตา มองไปทางอื่น หันหนีคืบ คลานหรือเดินจากมารดาไป พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p>

ตารางที่ 14 ข้อมูลลักษณะพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรหลีกเลี่ยงมารดา จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

บุตรช่วงปฐมวัย	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	
	แบบประเมินบุตร	แบบสังเกต
บุตรวัยแรกเกิด - 1 ปี ของมารดาวัยรุ่น คนที่ 2	<p>2) บุตรแสดงอาการเสียใจเล็กน้อยหรือไม่แสดงอาการเสียใจเลยเมื่อต้องแยกจากมารดา</p> <p>- บุตรไม่แสดงอาการเสียใจเมื่อต้องพราวจากมารดาหรือไม่เห็นมารดาในสายตา อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p> <p>3) บุตรหลีกเลี่ยงและไม่ยอมเข้าหามารดาเมื่อมารดากลับมา</p> <p>- บุตรแสดงท่าทีกลัวและไม่ต้องการปฏิสัมพันธ์กับมารดา อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p> <p>- บุตรไม่แสดงความต้องการสัมผัสจากมารดา เช่น ไม่พยายามอ้าแขนให้มารดาอุ้มหรือกอด อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p> <p>- บุตรไม่ชอบใกล้ชิดกับมารดา มักชอบอยู่ตามลำพัง หรือเล่นของเล่นตามลำพัง เจ็บๆ โดยไม่สนใจมารดา หรือไม่ต้องการให้มารดาเข้าไปรบกวน อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>4) บุตรแสดงอาการเมินเฉยและไม่สนใจคนแปลกหน้า</p> <p>- เมื่อเจอคนแปลกหน้า บุตรแสดงอาการเขินอายและไม่สนใจคนแปลกหน้า อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p>	<p>- บุตรไม่แสดงอาการเสียใจเมื่อมารดาออกไปจากห้อง พบว่า เกิดพฤติกรรม</p> <p>- บุตรไม่แสดงอาการเสียใจเมื่อมารดาออกไปจากห้อง และเมื่อบุตรอยู่ลำพังคนเดียวจะยังคงเล่นของเล่นโดยไม่สนใจมารดา พบว่า เกิดพฤติกรรม</p> <p>- เมื่อมารดากลับมา บุตรแสดงพฤติกรรมหลีกเลี่ยงหรือไม่สนใจมารดา โดยการร้องไห้ ถอยห่างจากมารดาหรือถอยกลับไปที่เดิมและไม่ยอมเข้าหามารดา พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p> <p>- บุตรแสดงอาการเมินเฉยต่อการกลับมาของมารดา โดยแสดงอาการ นั่งหันหลังให้มารดา ไม่ตอบสนองมารดา มองไปทางอื่นหรือมองหาสิ่งที่สนใจ พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p> <p>- บุตรแสดงอาการเมินเฉย โดยไม่สนใจคนแปลกหน้า หันหนีหรือมองไปทางอื่น พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p>

ตารางที่ 14 ข้อมูลลักษณะพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรหลีกเลี่ยงมารดา จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

บุตรช่วงปฐมวัย	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	
	แบบประเมินบุตร	แบบสังเกต
บุตรวัยแรกเกิด - 1 ปี ของมารดาวัยรุ่น คนที่ 3	<p>1) บุตรเมินเฉยหรือไม่ตอบสนองต่อมารดา</p> <p>- บุตรแสดงอาการไม่สนใจหรือไม่ใส่ใจต่อการปฏิสัมพันธ์ของมารดา อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>- บุตรไม่สนใจต่อเสียงพูดคุยหรือเสียงเรียกของมารดา อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย</p> <p>2) บุตรแสดงอาการเสียใจเล็กน้อยหรือไม่แสดงอาการเสียใจเลยเมื่อต้องแยกจากมารดา</p> <p>- บุตรไม่แสดงอาการเสียใจเมื่อต้องพรากจากมารดาหรือไม่เห็นมารดาในสายตา อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>3) บุตรหลีกเลี่ยงและไม่ยอมเข้าหามารดาเมื่อมารดากลับมา</p> <p>- บุตรแสดงท่าทีกลัวและไม่ต้องการปฏิสัมพันธ์กับมารดา อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>- บุตรไม่แสดงความต้องการสัมผัสจากมารดา เช่น ไม่พยายามอ้าแขนให้มารดาอุ้มหรือกอด อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>- บุตรไม่ชอบใกล้ชิดกับมารดา มักชอบอยู่ตามลำพัง หรือเล่นของเล่นตามลำพัง เงียบๆ โดยไม่สนใจมารดา หรือไม่ต้องการให้มารดาเข้าไปรบกวน อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p>	<p>- บุตรเมินเฉยหรือไม่ตอบสนองต่อมารดา เมื่อมารดาพูดคุยหรือเล่นด้วย โดยแสดงอาการ เช่น หลบสายตา มองไปทางอื่น หันหนีคืบ คลานหรือเดินจากมารดาไป พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p> <p>- บุตรไม่แสดงอาการเสียใจเมื่อมารดาออกไปจากห้อง พบว่า เกิดพฤติกรรม</p> <p>- บุตรไม่แสดงอาการเสียใจเมื่อมารดาออกไปจากห้อง และเมื่อบุตรอยู่ลำพังคนเดียวจะยังคงเล่นของเล่นโดยไม่สนใจมารดา พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p> <p>- เมื่อมารดากลับมา บุตรแสดงพฤติกรรมหลีกเลี่ยงหรือไม่สนใจมารดา โดยการร้องไห้ ถอยห่างจากมารดาหรือถอยกลับไปที่ได้มและไม่ยอมเข้าหามารดา พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p> <p>- บุตรแสดงอาการเมินเฉยต่อการกลับมาของมารดา โดยแสดงอาการ นั่งหันหลังให้มารดา ไม่ตอบสนองต่อมารดา มองไปทางอื่นหรือมองหาสิ่งที่สนใจ พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p>

ตารางที่ 14 ข้อมูลลักษณะพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรหลีกเลี่ยงมารดา จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

บุตรช่วงปฐมวัย	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	
	แบบประเมินบุตร	แบบสังเกต
บุตรวัยแรกเกิด – 1 ปี ของมารดาวัยรุ่น คนที่ 3	4) บุตรแสดงอาการเหม็นเฉยและไม่สนใจคน แปลกหน้า - เมื่อเจอคนแปลกหน้า บุตรแสดงอาการเขิน อายและไม่สนใจคนแปลกหน้า อยู่ในระดับไม่ ปฏิบัติ	- บุตรแสดงอาการเหม็นเฉย โดยไม่สนใจ คนแปลกหน้า หันหนีหรือมองไปทางอื่น พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม
บุตรวัยแรกเกิด – 1 ปี ของมารดาวัยรุ่น คนที่ 4	1) บุตรเหม็นเฉยหรือไม่ตอบสนองต่อมารดา - บุตรแสดงอาการไม่สนใจหรือไม่ใส่ใจต่อการ ปฏิสัมพันธ์ของมารดา อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย - บุตรไม่สนใจต่อเสียงพูดคุยหรือเสียงเรียก ของมารดา อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ 2) บุตรแสดงอาการเสียใจเล็กน้อยหรือไม่ แสดงอาการเสียใจเลยเมื่อต้องแยกจากมารดา - บุตรไม่แสดงอาการเสียใจเมื่อต้องพراق จากมารดาหรือไม่เห็นมารดาในสายตา อยู่ ในระดับไม่ปฏิบัติ 3) บุตรหลีกเลี่ยงและไม่ยอมเข้าหามารดาเมื่อ มารดากลับมา - บุตรแสดงท่าทีกลัวและไม่ต้องการ ปฏิสัมพันธ์กับมารดา อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ - บุตรไม่แสดงความต้องการสัมผัสจาก มารดา เช่น ไม่พยายามอ้าแขนให้มารดาอุ้ม หรือกอด อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ	- บุตรเหม็นเฉยหรือไม่ตอบสนองต่อ มารดา เมื่อมารดาพูดคุยหรือเล่นด้วย โดยแสดงอาการ เช่น หลบสายตา มอง ไปทางอื่น หันหนี คีบ คลานหรือเดินจาก มารดาไป พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม - บุตรไม่แสดงอาการเสียใจเมื่อมารดา ออกไปจากห้อง พบว่า เกิดพฤติกรรม - บุตรไม่แสดงอาการเสียใจเมื่อมารดา ออกไปจากห้อง และเมื่อบุตรอยู่ลำพัง คนเดียวจะยังคงเล่นของเล่นโดยไม่ สนใจมารดา พบว่า เกิดพฤติกรรม

ตารางที่ 14 ข้อมูลลักษณะพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรหลีกเลี่ยงมารดา จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

บุตรช่วงปฐมวัย	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	
	แบบประเมินบุตร	แบบสังเกต
บุตรวัยแรกเกิด – 1 ปี ของมารดาวัยรุ่น คนที่ 4	<p>- บุตรไม่ชอบใกล้ชิดกับมารดา มักชอบอยู่ตามลำพัง หรือเล่นของเล่นตามลำพัง เงียบๆ โดยไม่สนใจมารดา หรือไม่ต้องการให้มารดาเข้าไปรบกวน อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย</p>	<p>- บุตรแสดงอาการเมินเฉยต่ออาการกลับมาของมารดา โดยแสดงอาการนั่งหันหลังให้มารดา ไม่ตอบสนองของมารดา มองไปทางอื่นหรือมองหาสิ่งที่สนใจ พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p>
	<p>4) บุตรแสดงอาการเมินเฉยและไม่สนใจคนแปลกหน้า</p> <p>- เมื่อเจอคนแปลกหน้า บุตรแสดงอาการเขินอายและไม่สนใจคนแปลกหน้า อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย</p>	<p>- บุตรแสดงอาการเมินเฉย โดยไม่สนใจคนแปลกหน้า หันหนีหรือมองไปทางอื่น พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p>
บุตรวัยแรกเกิด – 1 ปี ของมารดาวัยรุ่น คนที่ 5	<p>1) <u>บุตรเมินเฉยหรือไม่ตอบสนองต่อมารดา</u></p> <p>- บุตรแสดงอาการไม่สนใจหรือไม่ใส่ใจต่อการปฏิสัมพันธ์ของมารดา อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>- บุตรไม่สนใจต่อเสียงพูดคุยหรือเสียงเรียกของมารดา อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>2) <u>บุตรแสดงอาการเสียใจเล็กน้อยหรือไม่แสดงอาการเสียใจเลยเมื่อต้องแยกจากมารดา</u></p> <p>- บุตรไม่แสดงอาการเสียใจเมื่อต้องพراقจากมารดาหรือไม่เห็นมารดาในสายตา อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย</p>	<p>- บุตรเมินเฉยหรือไม่ตอบสนองต่อมารดา เมื่อมารดาพูดคุยหรือเล่นด้วย โดยแสดงอาการ เช่น หลบสายตา มองไปทางอื่น หันหนีคืบ คลานหรือเดินจากมารดาไป พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p> <p>- บุตรไม่แสดงอาการเสียใจเมื่อมารดาออกไปจากห้อง พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p> <p>- บุตรไม่แสดงอาการเสียใจเมื่อมารดาออกไปจากห้อง และเมื่อบุตรอยู่ลำพังคนเดียวจะยังคงเล่นของเล่นโดยไม่สนใจมารดา พบว่า เกิดพฤติกรรม</p>

ตารางที่ 14 ข้อมูลลักษณะพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรหลีกเลี่ยงมารดา จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

บุตรช่วงปฐมวัย	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	
	แบบประเมินบุตร	แบบสังเกต
บุตรวัยแรกเกิด – 1 ปี ของมารดาวัยรุ่น คนที่ 5	<p>3) บุตรหลีกเลี่ยงและไม่ยอมเข้าหามารดาเมื่อมารดากลับมา</p> <p>- บุตรแสดงท่าทีกลัวและไม่ต้องการปฏิสัมพันธ์กับมารดา อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>- บุตรไม่แสดงความต้องการสัมผัสจากมารดา เช่น ไม่พยายามอ้าแขนให้มารดาอุ้มหรือกอด อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>- บุตรไม่ชอบใกล้ชิดกับมารดา มักชอบอยู่ตามลำพัง หรือเล่นของเล่นตามลำพัง เงียบๆ โดยไม่สนใจมารดา หรือไม่ต้องการให้มารดาเข้าไปรบกวน อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p>	<p>- เมื่อมารดากลับมา บุตรแสดงพฤติกรรมหลีกเลี่ยงหรือไม่สนใจมารดา โดยการร้องไห้ ถอยห่างจากมารดาหรือถอยกลับไปที่เดิมและไม่ยอมเข้าหามารดา พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p> <p>- บุตรแสดงอาการเมินเฉยต่อมารดาของมารดา โดยแสดงอาการ นั่งหันหลังให้มารดา ไม่ตอบสนองมารดา มองไปทางอื่นหรือมองหาสิ่งที่สนใจ พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p>
	<p>4) บุตรแสดงอาการเมินเฉยและไม่สนใจคนแปลกหน้า</p> <p>- เมื่อเจอคนแปลกหน้า บุตรแสดงอาการเขินอายและไม่สนใจคนแปลกหน้า อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p>	<p>- บุตรแสดงอาการเมินเฉย โดยไม่สนใจคนแปลกหน้า หันหนีหรือมองไปทางอื่น พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p>
บุตรวัย 1 – 3 ปีของ มารดาวัยรุ่นคนที่ 6	<p>1) บุตรเมินเฉยหรือไม่ตอบสนองต่อมารดา</p> <p>- บุตรไม่สนใจและไม่ตอบสนองต่อการปฏิสัมพันธ์ของมารดา ในขณะที่เล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับมารดา อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย</p> <p>- บุตรพยายามหลีกเลี่ยงการสบตากับมารดา อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย</p>	<p>- บุตรเมินเฉยหรือไม่ตอบสนองต่อมารดาเมื่อมารดาพูดคุยหรือเล่นด้วย โดยแสดงอาการ เช่น หลบสายตา มองไปทางอื่น หันหนีคืบ คลานหรือเดินจากมารดาไป พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p>

ตารางที่ 14 ข้อมูลลักษณะพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรหลีกเลี่ยงมารดา จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

บุตรช่วงปฐมวัย	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	
	แบบประเมินบุตร	แบบสังเกต
บุตรวัย 1 – 3 ปีของมารดาวัยรุ่นคนที่ 6	<p>2) <u>บุตรแสดงอาการเสียใจเล็กน้อยหรือไม่แสดงอาการเสียใจเลยเมื่อต้องแยกจากมารดา</u></p> <p>- บุตรแสดงอาการเสียใจเล็กน้อยเมื่อมารดาออกไปจากสายตา และเมื่อมารดากลับมาหาบุตร บุตรหลีกเลี่ยงและไม่ยอมเข้าหามารดา อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- บุตรไม่แสดงอาการเสียใจเมื่อมารดาออกไปจากห้อง พบว่า เกิดพฤติกรรม</p> <p>- บุตรไม่แสดงอาการเสียใจเมื่อมารดาออกไปจากห้อง และเมื่อบุตรอยู่ลำพังคนเดียวจะยังคงเล่นของเล่นโดยไม่สนใจมารดา พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p>
บุตรวัย 1 – 3 ปีของมารดาวัยรุ่นคนที่ 6	<p>3) <u>บุตรหลีกเลี่ยงและไม่ยอมเข้าหามารดาเมื่อมารดากลับมา</u></p> <p>- บุตรแสดงท่าทีกลัวและไม่ต้องการปฏิสัมพันธ์กับมารดา อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย</p> <p>- บุตรแสดงพฤติกรรมแยกตัวออกจากมารดา และมักทำกิจกรรมเพียงลำพังคนเดียว โดยไม่สนใจมารดา อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย</p> <p>- บุตรไม่แสดงความต้องการสัมผัสจากมารดา เช่น ไม่พยายามเข้าแขนให้มารดาอุ้มหรือกอด อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย</p>	<p>- เมื่อมารดากลับมา บุตรแสดงพฤติกรรมหลีกเลี่ยงหรือไม่สนใจมารดา โดยการร้องไห้ ถอยห่างจากมารดาหรือถอยกลับไปที่เดิมและไม่ยอมเข้าหามารดา พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p> <p>- บุตรแสดงอาการเมินเฉยต่อมารดาของมารดา โดยแสดงอาการ นั่งหันหลังให้มารดา ไม่ตอบสนองมารดา มองไปทางอื่นหรือมองหาสิ่งที่สนใจ พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p>
	<p>4) <u>บุตรแสดงอาการเมินเฉยและไม่สนใจคนแปลกหน้า</u></p> <p>- เมื่อบุตรเจอคนแปลกหน้า บุตรแสดงอาการไม่สนใจและเมินเฉยต่อคนแปลกหน้า อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย</p>	<p>- บุตรแสดงอาการเมินเฉย โดยไม่สนใจคนแปลกหน้า หันหนีหรือมองไปทางอื่น พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p>

ตารางที่ 14 ข้อมูลลักษณะพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรหกลีงมารดา จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

บุตรช่วงปฐมวัย	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	
	แบบประเมินบุตร	แบบสังเกต
บุตรวัย 1 – 3 ปีของมารดาวิจัยรุ่นคนที่ 7	<p>1) <u>บุตรเมินเฉยหรือไม่ตอบสนองต่อมารดา</u></p> <p>- บุตรไม่สนใจและไม่ตอบสนองต่อการปฏิสัมพันธ์ของมารดา ในขณะที่เล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับมารดา อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>- บุตรพยายามหลีกเลี่ยงการสบตากับมารดา อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>2) <u>บุตรแสดงอาการเสียใจเล็กน้อยหรือไม่แสดงอาการเสียใจเลยเมื่อต้องแยกจากมารดา</u></p> <p>- บุตรแสดงอาการเสียใจเล็กน้อยเมื่อมารดาออกไปจากสายตา และเมื่อมารดากลับมาหาบุตร บุตรหลีกเลี่ยงและไม่ยอมเข้าหามารดา อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>3) <u>บุตรหลีกเลี่ยงและไม่ยอมเข้าหามารดาเมื่อมารดากลับมา</u></p> <p>- บุตรแสดงท่าทีกลัวและไม่ต้องการปฏิสัมพันธ์กับมารดา อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>- บุตรแสดงพฤติกรรมแยกตัวออกจากมารดา และมักทำกิจกรรมเพียงลำพังคนเดียว โดยไม่สนใจมารดา อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p>	<p>- บุตรเมินเฉยหรือไม่ตอบสนองต่อมารดา เมื่อมารดาพูดคุยหรือเล่นด้วย โดยแสดงอาการ เช่น หลบสายตา มองไปทางอื่น หันหนีคืบ คลานหรือเดินจากมารดาไป พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p> <p>- บุตรไม่แสดงอาการเสียใจเมื่อมารดาออกไปจากห้อง พบว่า เกิดพฤติกรรม</p> <p>- บุตรไม่แสดงอาการเสียใจเมื่อมารดาออกไปจากห้อง และเมื่อบุตรอยู่ลำพังคนเดียวจะยังคงเล่นของเล่นโดยไม่สนใจมารดา พบว่า เกิดพฤติกรรม</p> <p>- เมื่อมารดากลับมา บุตรแสดงพฤติกรรมหลีกเลี่ยงหรือไม่สนใจมารดา โดยการร้องไห้ ถอยห่างจากมารดาหรือถอยกลับไปที่ได้มและไม่ยอมเข้าหามารดา พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p>

ตารางที่ 14 ข้อมูลลักษณะพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรหลีกเลี่ยงมารดา จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

บุตรช่วงปฐมวัย	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	
	แบบประเมินบุตร	แบบสังเกต
บุตรวัย 1 – 3 ปีของมารดาวิจัยรุ่นคนที่ 7	- บุตรไม่แสดงความต้องการสัมผัสจากมารดา เช่น ไม่พยายามอ้าแขนให้มารดาอุ้มหรือกอด อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ	- บุตรแสดงอาการเมินเฉยต่อการกลับมาของมารดา โดยแสดงอาการ นั่งหันหลังให้มารดา ไม่ตอบสนองของมารดา มองไปทางอื่นหรือมองหาสิ่งที่สนใจ พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม
4) บุตรแสดงอาการเมินเฉยและไม่สนใจคนแปลกหน้า		
	- เมื่อบุตรเจอคนแปลกหน้า บุตรแสดงอาการไม่สนใจและเมินเฉยต่อคนแปลกหน้า อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ	- บุตรแสดงอาการเมินเฉย โดยไม่สนใจคนแปลกหน้า หันหนีหรือมองไปทางอื่น พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม

จากตารางที่ 14 แสดงว่า ข้อมูลจากแบบประเมินบุตรและแบบสังเกต ในด้านบุตรเมินเฉยหรือไม่ตอบสนองต่อมารดา มีความสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ คือ บุตรไม่แสดงอาการเมินเฉยหรือไม่ตอบสนองต่อมารดา เมื่อมารดาพูดคุยหรือเล่นด้วย (5 คน)

ด้านบุตรแสดงอาการเสียใจเล็กน้อยหรือไม่แสดงอาการเสียใจเลยเมื่อต้องแยกจากมารดา มีความสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ บุตรไม่แสดงอาการเสียใจเมื่อมารดาออกไปจากสายตา (6 คน) และเมื่อบุตรอยู่ลำพังคนเดียวจะยังคงเล่นของเล่นโดยไม่สนใจมารดา (4 คน)

ด้านบุตรหลีกเลี่ยงและไม่ยอมเข้าหามารดาเมื่อมารดากลับมา มีความสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ บุตรไม่แสดงอาการกลัว ไม่ต้องการปฏิสัมพันธ์กับมารดา และไม่ต้องการสัมผัสจากมารดา (5 คน) และบุตรไม่แสดงพฤติกรรมไม่ชอบอยู่ใกล้ชิดมารดา และไม่เมินเฉยต่อการกลับมาของมารดา (4 คน)

ด้านบุตรแสดงอาการเมินเฉยและไม่สนใจคนแปลกหน้า มีความสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ คือ บุตรไม่แสดงอาการเมินเฉย โดยไม่สนใจคนแปลกหน้า (5 คน)

3.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา

ตารางที่ 15 ข้อมูลลักษณะพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

บุตรช่วงปฐมวัย	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	
	แบบประเมินบุตร	แบบสังเกต
บุตรวัยแรกเกิด – 1 ปี ของมารดาวัยรุ่น คนที่ 1	<p>1) บุตรคลุกคลีอยู่กับมารดาตลอดเวลา</p> <p>- บุตรกลัวที่จะเล่นหรือทำกิจกรรมเพียงลำพัง และกลัวมารดาหายไปจึงมักไม่ยอมห่างจากมารดา อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย</p> <p>2) บุตรแสดงอาการต่อต้านและแสดงอาการเสียใจอย่างหนักเมื่อต้องแยกจากมารดา</p> <p>- เมื่อมารดาหายไปจากสายตาของบุตร บุตรจะร้องไห้อย่างหนัก คร่ำครวญ สะอึกสะอื้นหรือดิ้นรน และเมื่อมารดาป้อนนม บุตรจะหยุดร้องไห้ยาก อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p> <p>3) บุตรแสดงออกถึงความรู้สึกโกรธจนเขียว กระสับกระส่ายพยายามที่จะออกจากมารดา</p> <p>- บุตรมักแสดงอาการโกรธ หงุดหงิดขณะเล่นของเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับมารดา อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>- บุตรไม่ชอบให้มารดาถอด ต่อต้านการถอดของมารดา โดยการบิดตัวไปมา หรือดิ้นรน อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>- บุตรแสดงอาการก้าวร้าวต่อต้านการอุ้มของมารดาอย่างรุนแรง ไม่ยอมให้มารดาอุ้มหรือต้องการให้มารดาวางลง โดยการขึ้นตัว ดิ้นรนหรือบิดตัวไปมา อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p>	<p>- บุตรแสดงอาการเสียใจอย่างมากเมื่อมารดาออกจากห้อง โดยแสดงอาการกรี๊ดร้องและรีบคลานหรือเดินตามมารดาทันที พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p> <p>- เมื่อมารดากลับมา บุตรแสดงพฤติกรรมต่อต้านมารดา เช่น การเตะและผลักมารดาออกไปจากตัว พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p>

ตารางที่ 15 ข้อมูลลักษณะพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

บุตรช่วงปฐมวัย	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	
	แบบประเมินบุตร	แบบสังเกต
บุตรวัยแรกเกิด – 1 ปี ของมารดาวัยรุ่น คนที่ 1	<p>- ขณะเล่นของเล่น บุตรแสดงอาการโกรธกับของเล่น เช่น ขว้าง ปา โยนหรือเล่นของเล่นด้วยความรุนแรง อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>4) <u>บุตรแสดงอาการต่อต้านคนแปลกหน้า</u> - บุตรแสดงอาการต่อต้านคนแปลกหน้า โดยการดิ้นรนและผลักคนแปลกหน้าออกจากตัว อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p>	<p>- บุตรแสดงอาการต่อต้านมารดา เมื่อมารดาพูดคุยหรือเล่นด้วย โดยแสดงอาการ เช่น กรีดร้อง ทำตัวแข็ง ตะมุตะมิขึ้น-ลง โยนของเล่นทิ้งหรือตีของเล่นที่มารดาเสนอให้บุตรเล่น พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p> <p>- บุตรแสดงอาการกลัว โดยไม่เข้าใกล้คนแปลกหน้าและหากคนแปลกหน้าเข้าหาจะต่อต้านโดยการผลักหรือดิ้นรน พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p>
บุตรวัยแรกเกิด – 1 ปี ของมารดาวัยรุ่น คนที่ 2	<p>1) <u>บุตรคลุกคลีอยู่กับมารดาตลอดเวลา</u> - บุตรกลัวที่จะเล่นหรือทำกิจกรรมเพียงลำพัง และกลัวมารดาหายไปจึงมักไม่ยอมห่างจากมารดา อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>2) <u>บุตรแสดงอาการต่อต้านและแสดงอาการเสียใจอย่างหนักเมื่อต้องแยกจากมารดา</u> - เมื่อมารดาหายไปจากสายตาของบุตร บุตรจะร้องไห้อย่างหนัก คร่ำครวญ สะอึกสะอื้นหรือดิ้นรน และเมื่อมารดาป้อนโยน บุตรจะหยุดร้องไห้ยาก อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>3) <u>บุตรแสดงออกถึงความรู้สึกโกรธจนเขียว</u> <u>กระสับกระส่ายพยายามที่จะออกจากมารดา</u> - บุตรไม่ชอบให้มารดาถอด ต่อต้านการถอดของมารดา โดยการบิดตัวไปมา หรือดิ้นรน อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- บุตรแสดงอาการเสียใจอย่างมากเมื่อมารดาออกจากห้อง โดยแสดงอาการกรีดร้องและรีบคลานหรือเดินตามมารดาทันที พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p> <p>- เมื่อมารดากลับมา บุตรแสดงพฤติกรรมต่อต้านมารดา เช่น การเตะและผลักมารดาออกไปจากตัว พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p>

ตารางที่ 15 ข้อมูลลักษณะพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

บุตรช่วงปฐมวัย	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	
	แบบประเมินบุตร	แบบสังเกต
บุตรวัยแรกเกิด - 1 ปี ของมารดาวัยรุ่น คนที่ 2	<p>- บุตรแสดงอาการก้าวร้าวต่อต้านการอุ้มของมารดาอย่างรุนแรง ไม่ยอมให้มารดาอุ้มหรือต้องการให้มารดาวางลง โดยการขึ้นตัว ดิ้นรนหรือบิดตัวไปมา อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p> <p>- บุตรมักแสดงอาการโกรธ หงุดหงิดขณะเล่นของเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับมารดา อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p> <p>- ขณะเล่นของเล่น บุตรแสดงอาการโกรธกับของเล่น เช่น ขว้าง ปา โยนหรือเล่นของเล่นด้วยความรุนแรง อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>4) บุตรแสดงอาการต่อต้านคนแปลกหน้า</p> <p>- บุตรแสดงอาการต่อต้านคนแปลกหน้า โดยการดิ้นรนและผลักคนแปลกหน้าออกจากตัว อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p>	<p>- บุตรแสดงอาการต่อต้านมารดา เมื่อมารดาพูดคุยหรือเล่นด้วย โดยแสดงอาการเช่น กรีดร้อง ทำตัวแข็ง เตะ ตีมือขึ้น-ลง โยนของเล่นทิ้งหรือตีของเล่นที่มารดาเสนอให้บุตรเล่น พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p> <p>- บุตรแสดงอาการกลัว โดยไม่เข้าใกล้คนแปลกหน้าและหากคนแปลกหน้าเข้าหาจะต่อต้านโดยการผลักหรือดิ้นรน พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p>
บุตรวัยแรกเกิด - 1 ปี ของมารดาวัยรุ่น คนที่ 3	<p>1) บุตรคลุกคลีอยู่กับมารดาตลอดเวลา</p> <p>- บุตรกลัวที่จะเล่นหรือทำกิจกรรมเพียงลำพัง และกลัวมารดาหายไปจึงมักไม่ยอมห่างจากมารดา อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย</p> <p>2) บุตรแสดงอาการต่อต้านและแสดงอาการเสียใจอย่างหนักเมื่อต้องแยกจากมารดา</p> <p>- เมื่อมารดาหายไปจากสายตาของบุตร บุตรจะร้องไห้อย่างหนัก คร่ำครวญ สะอึกสะอื้นหรือดิ้นรน และเมื่อมารดาปอบบโยน บุตรจะหยุดร้องไห้ยาก อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p>	<p>- บุตรแสดงอาการเสียใจอย่างมากเมื่อมารดาออกจากห้อง โดยแสดงอาการกรีดร้องและวิ่งคลานหรือเดินตามมารดาทันที พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p>

ตารางที่ 15 ข้อมูลลักษณะพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

บุตรช่วงปฐมวัย	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	
	แบบประเมินบุตร	แบบสังเกต
บุตรวัยแรกเกิด - 1 ปี ของมารดาวัยรุ่น คนที่ 3	<p>3) บุตรแสดงออกถึงความรู้สึกโกรธจนเฉียว กระสับกระส่ายพยายามที่จะออกจากมารดา</p> <p>- บุตรไม่ชอบให้มารดากอด ต่อต้านการกอดของมารดา โดยการบิดตัวไปมา หรือดิ้นรน อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>- บุตรแสดงอาการก้าวร้าวต่อต้านการอุ้มของมารดาอย่างรุนแรง ไม่อยากให้มารดาอุ้มหรือต้องการให้มารดาวางลง โดยการขึ้นตัว ดิ้นรนหรือบิดตัวไปมา อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>- บุตรมักแสดงอาการโกรธ หงุดหงิดขณะเล่นของเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับมารดา อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>- ขณะเล่นของเล่น บุตรแสดงอาการโกรธกับของเล่น เช่น ขว้าง ปา โยนหรือเล่นของเล่นด้วยความรุนแรง อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย</p>	<p>- เมื่อมารดากลับมา บุตรแสดงพฤติกรรมต่อต้านมารดา เช่น การเตะและผลักมารดาออกไปจากตัว พบว่าไม่เกิดพฤติกรรม</p> <p>- บุตรแสดงอาการต่อต้านมารดา เมื่อมารดาพูดคุยหรือเล่นด้วย โดยแสดงอาการ เช่น กรีดร้อง ทำตัวแข็ง เตะ ตีมือขึ้น-ลง โยนของเล่นทิ้งหรือตีของเล่นที่มารดาเสนอให้บุตรเล่น พบว่าไม่เกิดพฤติกรรม</p>
บุตรวัยแรกเกิด - 1 ปี ของมารดาวัยรุ่น คนที่ 4	<p>4) บุตรแสดงอาการต่อต้านคนแปลกหน้า</p> <p>- บุตรแสดงอาการต่อต้านคนแปลกหน้า โดยการดิ้นรนและผลักคนแปลกหน้าออกจากตัว อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>1) บุตรคลุกคลีอยู่กับมารดาตลอดเวลา</p> <p>- บุตรกลัวที่จะเล่นหรือทำกิจกรรมเพียงลำพัง และกลัวมารดาหายไปจึงมักไม่ยอมห่างจากมารดา อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p>	<p>- บุตรแสดงอาการกลัว โดยไม่เข้าใกล้คนแปลกหน้าและหากคนแปลกหน้าเข้าหาจะต่อต้านโดยการผลักหรือดิ้นรน พบว่าไม่เกิดพฤติกรรม</p>

ตารางที่ 15 ข้อมูลลักษณะพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

บุตรช่วงปฐมวัย	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	
	แบบประเมินบุตร	แบบสังเกต
บุตรวัยแรกเกิด - 1 ปี ของมารดาวัยรุ่น คนที่ 4	<p>2) บุตรแสดงอาการต่อต้านและแสดงอาการเสียใจอย่างหนักเมื่อต้องแยกจากมารดา</p> <p>- เมื่อมารดาหายไปจากสายตาของบุตร บุตรจะร้องไห้อย่างหนัก คร่ำครวญ สะอึกสะอื้นหรือดิ้นรน และเมื่อมารดาปลอบโยน บุตรจะหยุดร้องไห้ยาก อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>3) บุตรแสดงออกถึงความรู้สึกโกรธจนเขียว กระสับกระส่ายพยายามที่จะออกจากมารดา</p> <p>- บุตรไม่ชอบให้มารดาถอด ต่อต้านการถอดของมารดา โดยการบิดตัวไปมา หรือดิ้นรน อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>- บุตรแสดงอาการก้าวร้าวต่อต้านการอุ้มของมารดาอย่างรุนแรง ไม่อยากให้มารดาอุ้มหรือต้องการให้มารดาวางลง โดยการขึ้นตัว ดิ้นรนหรือบิดตัวไปมา อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>- บุตรมักแสดงอาการโกรธ หงุดหงิดขณะเล่นของเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับมารดา อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>- ขณะเล่นของเล่น บุตรแสดงอาการโกรธกับของเล่น เช่น ขว้าง ปา โยนหรือเล่นของเล่นด้วยความรุนแรง อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย</p>	<p>- บุตรแสดงอาการเสียใจอย่างมากเมื่อมารดาออกจากห้อง โดยแสดงอาการกรี๊ดร้องและรีบคลานหรือเดินตามมารดาทันที พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p> <p>- เมื่อมารดากลับมา บุตรแสดงพฤติกรรมต่อต้านมารดา เช่น การเตะและผลักมารดาออกไปจากตัว พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p> <p>- บุตรแสดงอาการต่อต้านมารดา เมื่อมารดาพูดคุยหรือเล่นด้วย โดยแสดงอาการ เช่น กรี๊ดร้อง ทำตัวแข็ง เตะ ตีมือขึ้น-ลง โยนของเล่นทิ้งหรือตีของเล่นที่มารดาเสนอให้บุตรเล่น พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p>
	<p>4) บุตรแสดงอาการต่อต้านคนแปลกหน้า</p> <p>- บุตรแสดงอาการต่อต้านคนแปลกหน้า โดยการดิ้นรนและผลักคนแปลกหน้าออกจากตัว อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p>	<p>- บุตรแสดงอาการกลัว โดยไม่เข้าใกล้คนแปลกหน้าและหากคนแปลกหน้าเข้าหาจะต่อต้านโดยการผลักหรือดิ้นรน พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p>

ตารางที่ 15 ข้อมูลลักษณะพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

บุตรช่วงปฐมวัย	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	
	แบบประเมินบุตร	แบบสังเกต
บุตรวัยแรกเกิด - 1 ปี ของมารดาวัยรุ่น คนที่ 5	<p>1) บุตรคลุกคลีอยู่กับมารดาตลอดเวลา</p> <p>- บุตรกลัวที่จะเล่นหรือทำกิจกรรมเพียงลำพัง และกลัวมารดาหายไปจึงมักไม่ยอมห่างจากมารดา อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>2) บุตรแสดงอาการต่อต้านและแสดงอาการเสียใจอย่างหนักเมื่อต้องแยกจากมารดา</p> <p>- เมื่อมารดาหายไปจากสายตาของบุตร บุตรจะร้องไห้อย่างหนัก คร่ำครวญ สะอึกสะอื้นหรือดิ้นรน และเมื่อมารดาปलอบโยน บุตรจะหยุดร้องไห้ยาก อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>3) บุตรแสดงออกถึงความรู้สึกโกรธจนเขียว กระสับกระส่ายพยายามที่จะออกจากมารดา</p> <p>- บุตรไม่ชอบให้มารดาถอด ต่อต้านการถอดของมารดา โดยการบิดตัวไปมา หรือดิ้นรน อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>- บุตรแสดงอาการก้าวร้าวต่อต้านการอุ้มของมารดาอย่างรุนแรง ไม่อยากให้มารดาอุ้มหรือต้องการให้มารดาวางลง โดยการขึ้นตัว ดิ้นรนหรือบิดตัวไปมา อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย</p> <p>- บุตรมักแสดงอาการโกรธ หงุดหงิดขณะเล่นของเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับมารดา อยู่ในระดับปฏิบัติมาก</p> <p>- ขณะเล่นของเล่น บุตรแสดงอาการโกรธกับของเล่น เช่น ขว้าง ปา โยนหรือเล่นของเล่นด้วยความรุนแรง อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง</p>	<p>- บุตรแสดงอาการเสียใจอย่างมากเมื่อมารดาออกจากห้อง โดยแสดงอาการกรี๊ดร้องและรีบคลานหรือเดินตามมารดาทันที พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p> <p>- เมื่อมารดากลับมา บุตรแสดงพฤติกรรมต่อต้านมารดา เช่น การเตะและผลักมารดาออกไปจากตัว พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p> <p>- บุตรแสดงอาการต่อต้านมารดา เมื่อมารดาพูดคุยหรือเล่นด้วย โดยแสดงอาการเช่น กรี๊ดร้อง ทำตัวแข็ง เตะ ตีมือขึ้น-ลง โยนของเล่นทิ้งหรือตีของเล่นที่มารดาเสนอให้บุตรเล่น พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p>

ตารางที่ 15 ข้อมูลลักษณะพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

บุตรช่วงปฐมวัย	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	
	แบบประเมินบุตร	แบบสังเกต
บุตรวัยแรกเกิด – 1 ปี ของมารดาวัยรุ่น คนที่ 5	4) บุตรแสดงอาการต่อต้านคนแปลกหน้า - บุตรแสดงอาการต่อต้านคนแปลกหน้า โดย การดิ้นรนและผลักคนแปลกหน้าออกจากตัว อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง	- บุตรแสดงอาการกลัว โดยไม่เข้าไปใกล้ คนแปลกหน้าและหากคนแปลกหน้าเข้า หาจะต่อต้านโดยการผลักหรือดิ้นรน พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม
บุตรวัย 1 – 3 ปีของ มารดาวัยรุ่นคนที่ 6	1) บุตรคลุกคลีอยู่กับมารดาตลอดเวลา - บุตรคลุกคลีใกล้ชิดกับมารดาตลอด และมัก แสดงอาการก้าวร้าวกับมารดา เช่น ผลัก มารดาแรงๆ เตะ บิดตัวไปมา อยู่ในระดับ ปฏิบัติน้อย 2) บุตรแสดงอาการต่อต้านและแสดงอาการ เสียใจอย่างหนักเมื่อต้องแยกจากมารดา - บุตรแสดงความเสียใจอย่างรุนแรงเมื่อไม่ เห็นมารดาในสายตา อยู่ในระดับปฏิบัติมาก - เมื่อมารดาหายไปจากสายตาบุตรจะแสดง อาการต่อต้าน แต่เมื่อมารดากลับมาหาบุตร บุตรจะแสดงอาการต่อต้านและลังเลว่าจะเข้า หามารดาดีหรือไม่ อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง 3) บุตรแสดงออกถึงความรู้สึกโกรธจนเขียว กระสับกระส่ายพยายามที่จะออกจากมารดา - บุตรแสดงอาการโกรธ กระวนกระวายเมื่อ มารดาพยายามเข้าหาบุตร พยายามไม่ให้ มารดาเข้าไปใกล้ ถอยห่างจากมารดาและแสดง อาการต่อต้านมารดาโดยการผลักมารดาออก จากตัวหรือบิดตัวไปมา อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย - บุตรแสดงอาการไม่มองมารดาและไม่ยอม ให้มารดาเข้าไปใกล้บุตร อยู่ในระดับปฏิบัติมาก	- บุตรแสดงอาการเสียใจอย่างมากเมื่อ มารดาออกจากห้อง โดยแสดงอาการ กรี๊ดร้องและรีบ คลานหรือเดินตาม มารดาทันที พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม

ตารางที่ 15 ข้อมูลลักษณะพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

บุตรช่วงปฐมวัย	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	
	แบบประเมินบุตร	แบบสังเกต
บุตรวัย 1 – 3 ปีของมารดาวัยรุ่นคนที่ 6	- บุตรมักแสดงอาการโกรธขณะเล่นของ โดยเล่นของเล่นด้วยความรุนแรง โยนของเล่นทิ้งหรือตีของเล่นที่มารดาเสนอให้บุตรเล่นอย่างรุนแรง อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย	- บุตรแสดงอาการต่อต้านมารดา เมื่อมารดาพูดคุยหรือเล่นด้วย โดยแสดงอาการ เช่น กรีดร้อง ทำตัวแข็ง ตะ ตีมือขึ้น-ลง โยนของเล่นทิ้งหรือตีของเล่นที่มารดาเสนอให้บุตรเล่น พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม
	4) บุตรแสดงอาการต่อต้านคนแปลกหน้า	
	- บุตรแสดงอาการต่อต้านการคนแปลกหน้า โดยดิ้นรน ผลักคนแปลกหน้าออกจากตัว อยู่ในระดับปฏิบัติน้อย	- บุตรแสดงอาการกลัว โดยไม่เข้าใกล้คนแปลกหน้าและหากคนแปลกหน้าเข้าหาจะต่อต้านโดยการผลักหรือดิ้นรน พบว่า เกิดพฤติกรรม
บุตรวัย 1 – 3 ปีของมารดาวัยรุ่นคนที่ 7	1) บุตรคลุกคลีอยู่กับมารดาตลอดเวลา - บุตรคลุกคลีใกล้ชิดกับมารดาตลอด และมักแสดงอาการก้าวร้าวกับมารดา เช่น ผลักมารดาแรงๆ ตะ บิดตัวไปมา อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ	
	2) บุตรแสดงอาการต่อต้านและแสดงอาการเสียใจอย่างหนักเมื่อต้องแยกจากมารดา	
	- บุตรแสดงความเสียใจอย่างรุนแรงเมื่อไม่เห็นมารดาในสายตา อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง	- บุตรแสดงอาการเสียใจอย่างมากเมื่อมารดาออกจากห้อง โดยแสดงอาการกรีดร้องและรีบคลานหรือเดินตามมารดาทันที พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม
	- เมื่อมารดาหายไปจากสายตาบุตรจะแสดงอาการต่อต้าน แต่เมื่อมารดากลับมาหาบุตร บุตรจะแสดงอาการต่อต้านและดิ้นรนที่จะเข้าหามารดาดีหรือไม่ อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ	

ตารางที่ 15 ข้อมูลลักษณะพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา จำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ต่อ)

บุตรช่วงปฐมวัย	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	
	แบบประเมินบุตร	แบบสังเกต
บุตรวัย 1 – 3 ปีของมารดาวัยรุ่นคนที่ 7	<p>3) บุตรแสดงออกถึงความรู้สึกโกรธขุ่นเคี้ยว กระสับกระส่ายพยายามที่จะออกจากมารดา</p> <p>- บุตรแสดงอาการโกรธ กระวนกระวายเมื่อมารดาพยายามเข้าหาบุตร พยายามไม่ให้มารดาเข้าใกล้ ถอยห่างจากมารดาและแสดงอาการต่อต้านมารดาโดยการผลักมารดาออกจากตัวหรือบิดตัวไปมา อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>- บุตรแสดงอาการไม่มองมารดาและไม่ยอมให้มารดาเข้าใกล้บุตร อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>- บุตรมักแสดงอาการโกรธขณะเล่นของ โดยเล่นของเล่นด้วยความรุนแรง โยนของเล่นทิ้งหรือตีของเล่นที่มารดาเสนอให้บุตรเล่นอย่างรุนแรง อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p> <p>4) บุตรแสดงอาการต่อต้านคนแปลกหน้า</p> <p>- บุตรแสดงอาการต่อต้านการคนแปลกหน้า โดยดิ้นรน ผลักคนแปลกหน้าออกจากตัว อยู่ในระดับไม่ปฏิบัติ</p>	<p>- เมื่อมารดากลับมา บุตรแสดงพฤติกรรมต่อต้านมารดา เช่น การเตะและผลักมารดาออกไปจากตัว พบว่าไม่เกิดพฤติกรรม</p> <p>- บุตรแสดงอาการต่อต้านมารดา เมื่อมารดาพูดคุยหรือเล่นด้วย โดยแสดงอาการ เช่น กรีดร้อง ทำตัวแข็ง เตะ ตีมือขึ้น-ลง โยนของเล่นทิ้งหรือตีของเล่นที่มารดาเสนอให้บุตรเล่น พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p> <p>- บุตรแสดงอาการกลัว โดยไม่เข้าใกล้คนแปลกหน้าและหากคนแปลกหน้าเข้าหาจะต่อต้านโดยการผลักหรือดิ้นรน พบว่า ไม่เกิดพฤติกรรม</p>

จากตารางที่ 15 แสดงว่า ข้อมูลจากแบบประเมินบุตรและแบบสังเกต ในด้านบุตรแสดงออกถึงความรู้สึกโกรธขุ่นเคี้ยว กระสับกระส่ายพยายามที่จะออกจากมารดา มีความสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ คือ บุตรไม่แสดงอาการต่อต้านการกอด การอุ้ม การพูดคุยและการเล่นของมารดา และบุตรไม่แสดงการโกรธขณะเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับมารดา (4 คน)

ด้านบุตรแสดงอาการต่อต้านคนแปลกหน้ามีความสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ คือ บุตรไม่แสดงอาการต่อต้านคนแปลกหน้า โดยการดิ้นรนและผลักคนแปลกหน้าออกจากตัว (6 คน)

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัย

ตารางที่ 16 ข้อมูลความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัย

ความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัย	
บทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย	พฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงปฐมวัยมีต่อมารดาวัยรุ่น
<p>มารดาวัยรุ่นที่มีบุตรวัยแรกเกิด - 1 ปีคนที่ 1</p> <p>1) ด้านกิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร มารดาดูแลกิจวัตรประจำวันของบุตรด้วยความนุ่มนวลและตอบสนองทันทีอย่างสม่ำเสมอ มารดาเล่นร่วมกับบุตรสม่ำเสมอ และพูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงนุ่มนวลทุกครั้ง และมารดาอ่านนิทานให้บุตรฟังเป็นบางครั้ง แต่ไม่มีการร้องเพลงร่วมกับบุตร</p> <p>2) ด้านการสร้างบรรยากาศผูกพันกับบุตร มารดายิ้มแย้มแจ่มใสกับบุตรตลอดเวลา มองหน้าสบตาและโน้มตัวอยู่ในระดับสายตาของบุตรทุกครั้ง ที่พูดคุยกับบุตร เมื่อบุตรร้องไห้มารดาปลอบโยนบุตรทันที ทุกครั้ง มีการส่งเสริมความพยายามของบุตร บอกบุตรทุกครั้งเมื่อมารดาจะหายไปจากสายตาของบุตรหรือกำลังจะทำการสิ่งต่างๆ กับบุตร แต่มารดาไม่มีการเปิดเพลงหรือร้องเพลงที่มีทำนองนุ่มนวลให้บุตรฟัง</p> <p>3) ด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุตร มารดาคลุกคลีและใช้เวลาอยู่กับบุตรตลอดเวลา ตอบสนองต่อความต้องการของบุตรทันทีทุกครั้ง มีการหยอกล้อ โอบกอด หอมแก้ม จูบปาก นอนกอดบุตรสม่ำเสมอ เมื่อบุตรแสดงอาการต้องการความช่วยเหลือ มารดาให้ความสนใจและเข้าไปดูบุตรทันที ทุกครั้ง มารดาให้ความสนใจ ต่อการยิ้มทักทายและการส่งเสียงอ้อแอ้ของบุตรทุกครั้ง เมื่อบุตรยิ้ม หัวเราะส่งเสียงอ้อแอ้มารดายิ้มตอบ หัวเราะร่วมกับบุตรและพูดคุยกับบุตรทันทีทุกครั้ง และบทบาทที่มารดาไม่ปฏิบัติ คือ การนวดสัมผัสบุตรด้วยความนุ่มนวล</p>	<p>บุตรวัยแรกเกิด - 1 ปีของมารดาวัยรุ่นคนที่ 1</p> <p>1) พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรมีความรู้สึกมั่นคง บุตรตอบสนองและมีปฏิริยาโต้ตอบกับมารดาเมื่อมารดาพูดคุย เล่นและชมเชยบุตร บุตรอยู่ใกล้ชิดกับมารดาตลอดและต้องการความใกล้ชิดจากมารดา และบุตรแสดงอาการดีใจเมื่อมารดากลับเข้าหาบุตร และกลับไปเล่นต่อได้อีกครั้ง</p> <p>2) พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรหลีกเลี่ยงมารดา บุตรไม่แสดงอาการเสียใจเมื่อมารดาออกไปจากสายตาของบุตร และบุตรสามารถเล่นของเล่นตามลำพังคนเดียวได้</p> <p>3) พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา ไม่พบพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา</p>

ตารางที่ 16 ข้อมูลความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัย (ต่อ)

ความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัย	
บทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย	พฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงปฐมวัยมีต่อมารดาวัยรุ่น
<p>มารดาใช้คำพูดที่ไพเราะในการพูดคุยกับบุตรสม่ำเสมอ แต่มีการใช้คำพูดหยาบคายกับบุตรเป็นบางครั้ง เมื่อบุตรส่งเสียงอ้อแอ้ หรือยิ้มให้มารดา มารดาตอบสนองต่อการส่งเสียงของบุตรทันที โดยมารดาใช้ถ้อยคำที่ชัดเจน ถูกต้องและไม่เร็วจนเกินไป ทุกครั้งที่พูดคุยกับบุตร และมารดาเรียกชื่อบุตรตลอดเวลาด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวล</p>	
<p>มารดาวัยรุ่นที่มีบุตรวัยแรกเกิด – 1 ปีคนที่ 2</p> <p>1) ด้านกิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร</p> <p>มารดาดูแลกิจวัตรประจำวันของบุตรด้วยความนุ่มนวลและตอบสนองทันทีอย่างสม่ำเสมอ</p> <p>มารดาเล่นร่วมกับบุตรสม่ำเสมอ และพูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงนุ่มนวลทุกครั้ง และร้องเพลงให้บุตรฟังเวลากล่อมบุตรนอนเป็นบางครั้ง แต่มารดาไม่มีการอ่านนิทานให้บุตรฟัง</p>	<p>บุตรวัยแรกเกิด – 1 ปีของมารดาวัยรุ่นคนที่ 2</p> <p>1) พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรมีความรู้สึกมั่นคง</p> <p>บุตรตอบสนองและมีปฏิกิริยาโต้ตอบกับมารดาเมื่อมารดาพูดคุย เล่นและชมเชยบุตร บุตรอยู่ใกล้ชิดกับมารดาตลอดและต้องการความใกล้ชิดจากมารดา และบุตรแสดงอาการดีใจเมื่อมารดากลับเข้าหาบุตร และกลับไปเล่นต่อได้อีกครั้ง</p>
<p>2) ด้านการสร้างบรรยากาศผูกพันกับบุตร</p> <p>มารดายิ้มแย้มแจ่มใสกับบุตรตลอดเวลา มองหน้าสบตาและโน้มตัวอยู่ในระดับสายตาของบุตรทุกครั้ง ที่พูดคุยกับบุตร เมื่อบุตรร้องให้มารดาปลอบโยนบุตรทันทีทุกครั้ง มีการส่งเสริมความพยายามของบุตรบอกบุตรทุกครั้งเมื่อมารดาจะหายไปจากสายตาของบุตรหรือกำลังจะทำการสิ่งต่างๆ กับบุตร มารดาร้องเพลงที่มีทำนองนุ่มนวลให้บุตรฟังเวลากล่อมบุตรนอนเป็นบางครั้ง แต่มารดาไม่มีการเปิดเพลงให้บุตรฟัง</p>	<p>2) พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรหลีกเลี่ยงมารดา</p> <p>บุตรไม่แสดงอาการเสียใจเมื่อมารดาออกไปจากสายตาของบุตร และบุตรสามารถเล่นของเล่นตามลำพังคนเดียวได้</p> <p>3) พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา</p> <p>ไม่พบพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา</p>

ตารางที่ 16 ข้อมูลความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัย (ต่อ)

ความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัย	
บทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย	พฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงปฐมวัยมีต่อมารดาวัยรุ่น
<p>3) ด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุตร</p> <p>มารดาให้ความสนใจ ต่อการยิ้มทักทาย หัวเราะ และเสียงของบุตรทุกครั้ง ตอบสนองต่อความต้องการของบุตรทันทีทุกครั้ง มีการหยอกล้อ โอบกอดและสัมผัสบุตรสม่ำเสมอ เมื่อบุตรแสดงอาการโกรธหรือต้องการความช่วยเหลือ มารดาให้ความสนใจและเข้าไปดูบุตรทันทีทุกครั้ง แต่มารดาไม่ค่อยได้คลุกคลีและใช้เวลาอยู่กับบุตร บทบาทที่มารดาไม่ปฏิบัติ คือ การนวดสัมผัสบุตรด้วยความนุ่มนวล</p> <p>มารดาใช้คำพูดที่สุภาพ ไพเราะขณะพูดคุยกับบุตรสม่ำเสมอ แต่มีการใช้คำพูดหยาบคายกับบุตรเป็นบางครั้ง เมื่อบุตรส่งเสียงอ้อแอ้ หรือยิ้มให้มารดา มารดาตอบสนองต่อการส่งเสียงของบุตรทันที โดยมารดาใช้ถ้อยคำที่ชัดเจน ถูกต้องและไม่เร็วจนเกินไป ทุกครั้งที่พูดคุยกับบุตร และมารดาเรียกชื่อบุตรสม่ำเสมอด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวล</p>	
<p>มารดาวัยรุ่นที่มีบุตรวัยแรกเกิด – 1 ปีคนที่ 3</p> <p>1) ด้านกิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร</p> <p>มารดาดูแลกิจวัตรประจำวันของบุตรด้วยความนุ่มนวลและตอบสนองทันทีอย่างสม่ำเสมอ</p> <p>มารดาเล่นร่วมกับบุตรสม่ำเสมอ และพูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงนุ่มนวลเป็นบางครั้ง ส่วนใหญ่มารดาใช้น้ำเสียงดังในการพูดคุยกับบุตร แต่มารดาไม่ได้อ่านเพลงและอ่านนิทานให้บุตรฟัง</p>	<p>บุตรวัยแรกเกิด – 1 ปีของมารดาวัยรุ่นคนที่ 3</p> <p>1) พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรมีความรู้สึกมั่นคง</p> <p>บุตรตอบสนองและมีปฏิริยาโต้ตอบกับมารดาเมื่อมารดาพูดคุย เล่นและชมเชยบุตร บุตรอยู่ใกล้ชิดกับมารดาตลอดและต้องการความใกล้ชิดจากมารดา และบุตรแสดงอาการดีใจเมื่อมารดาเข้ามาหาบุตร และกลับไปเล่นต่อได้อีกครั้ง</p> <p>2) พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรหลีกเลี่ยงมารดา</p> <p>บุตรไม่แสดงอาการเสียใจเมื่อมารดาออกไปจากสายตาของบุตร</p>

ตารางที่ 16 ข้อมูลความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัย (ต่อ)

ความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัย	
บทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย	พฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงปฐมวัยมีต่อมารดาวัยรุ่น
<p>2) ด้านการสร้างบรรยากาศผูกพันกับบุตร</p> <p>มารดาอึดอ้อมแอ้มใสกับบุตรตลอดเวลา มองหน้าสบตาและโน้มตัวอยู่ในระดับสายตาของบุตรทุกครั้ง ที่พูดคุยกับบุตร เมื่อบุตรร้องไห้มารดาปลอบโยนบุตรทันทีทุกครั้ง มีการส่งเสริมความพยายามของบุตรบอกบุตรทุกครั้งเมื่อมารดาจะหายไปจากสายตาของบุตรหรือกำลังจะทำการสิ่งต่างๆ กับบุตร มารดาร้องเพลงที่มีทำนองนุ่มนวลให้บุตรฟังเวลากล่อมบุตรนอนเป็นบางครั้ง แต่มารดาไม่มีการเปิดเพลงให้บุตรฟัง</p> <p>3) ด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุตร</p> <p>มารดาคลุกคลีและใช้เวลาอยู่กับบุตรตลอดเวลา เมื่อบุตรแสดงอาการโกรธหรือต้องการความช่วยเหลือมารดาให้ความสนใจและเข้าไปดูบุตรทันทีทุกครั้ง มารดาให้ความสนใจ ต่อการอึดอ้อมแอ้ม หิวและเสียงของบุตรทุกครั้ง ตอบสนองต่อความต้องการของบุตรทันทีทุกครั้ง มีการหยอกล้อ โอบกอดและสัมผัสบุตรสม่ำเสมอ บทบาทที่มารดาไม่ปฏิบัติ คือ การนวดสัมผัสบุตรด้วยความนุ่มนวล</p> <p>มารดาใช้คำพูดที่ไพเราะในการพูดคุยกับบุตรสม่ำเสมอ และมีการใช้คำหยาบกับบุตรเป็นบางครั้ง มารดาเรียกชื่อบุตรสม่ำเสมอ และมารดาพูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงนุ่มนวลเป็นบางครั้ง โดยมารดามักใช้น้ำเสียงดังในการพูดคุยกับบุตร แต่มารดาใช้ถ้อยคำที่ชัดเจน ถูกต้องและไม่เร็วจนเกินไปกับบุตรทุกครั้ง</p>	<p>3) พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา</p> <p>ไม่พบพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา</p>

ตารางที่ 16 ข้อมูลความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัย (ต่อ)

ความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัย	
บทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย	พฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงปฐมวัยมีต่อมารดาวัยรุ่น
<p>มารดาวัยรุ่นที่มีบุตรวัยแรกเกิด - 1 ปีคนที่ 4</p> <p>1) ด้านกิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร</p> <p>มารดาดูแลกิจวัตรประจำวันของบุตรด้วยความนุ่มนวลและตอบสนองทันทีอย่างสม่ำเสมอ</p> <p>มารดาเล่นร่วมกับบุตรสม่ำเสมอ และพูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงนุ่มนวลสม่ำเสมอ แต่มารดาไม่ได้ร้องเพลงและอ่านนิทานให้บุตรฟัง</p> <p>2) ด้านการสร้างบรรยากาศผูกพันกับบุตร</p> <p>มารดายิ้มแย้มแจ่มใสกับบุตรตลอดเวลา มองหน้าสบตาและโน้มตัวอยู่ในระดับสายตาของบุตรทุกครั้ง ที่พูดคุยกับบุตร เมื่อบุตรร้องไห้มารดาปลอบโยนบุตรทันทีทุกครั้ง มีการส่งเสริมความพยายามของบุตรบอกบุตรทุกครั้งเมื่อมารดาจะหายไปจากสายตาของบุตรหรือกำลังจะทำการสิ่งต่างๆ กับบุตร มารดาร้องเพลงที่มีทำนองนุ่มนวลให้บุตรฟังเวลากล่อมบุตรนอนเป็นบางครั้ง แต่มารดาไม่มีการเปิดเพลงให้บุตรฟัง</p> <p>3) ด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุตร</p> <p>มารดาคลุกคลีและใช้เวลาอยู่กับบุตรตลอดเวลา เมื่อบุตรแสดงอาการโกรธหรือต้องการความช่วยเหลือมารดาให้ความสนใจและเข้าไปดูบุตรทันทีทุกครั้ง มารดาให้ความสนใจ ต่อการยิ้มทักทาย หัวเราะและเสียงของบุตรทุกครั้ง ตอบสนองต่อความต้องการของบุตรทันทีทุกครั้ง มีการหยอกล้อ โอบกอดและสัมผัสบุตรสม่ำเสมอ บทบาทที่มารดาไม่ปฏิบัติ คือ การนวดสัมผัสบุตรด้วยความนุ่มนวล</p>	<p>บุตรวัยแรกเกิด - 1 ปีของมารดาวัยรุ่นคนที่ 4</p> <p>1) พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรมีความรู้สึกมั่นคง บุตรตอบสนองและมีปฏิริยาโต้ตอบกับมารดาเมื่อมารดาพูดคุย เล่นและชมเชยบุตร บุตรอยู่ใกล้ชิดกับมารดาตลอดและต้องการความใกล้ชิดจากมารดา และบุตรแสดงอาการดีใจเมื่อมารดา กลับเข้าหาบุตรและกลับไปเล่นต่อได้อีกครั้ง</p> <p>2) พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรหลีกเลี่ยงมารดา บุตรไม่แสดงอาการเสียใจเมื่อมารดาออกไปจากสายตาของบุตรและบุตรสามารถเล่นของเล่นตามลำพังคนเดียวได้</p> <p>3) พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา ไม่พบพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา</p>

ตารางที่ 16 ข้อมูลความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัย (ต่อ)

ความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัย	
บทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย	พฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงปฐมวัยมีต่อมารดาวัยรุ่น
<p>มารดาใช้คำพูดที่ไพเราะในการพูดคุยกับบุตรสม่ำเสมอ และมีการใช้คำหยาบกับบุตรเป็นบางครั้ง มารดาเรียกชื่อบุตรสม่ำเสมอ และมารดาพูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงนุ่มนวลสม่ำเสมอ แต่มารดาใช้ถ้อยคำที่ชัดเจน ถูกต้องและไม่เร็วจนเกินไปกับบุตรทุกครั้ง</p> <p>มารดาวัยรุ่นที่มีบุตรวัยแรกเกิด – 1 ปีคนที่ 5</p> <p>1) ด้านกิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร</p> <p>มารดาดูแลกิจวัตรประจำวันของบุตรด้วยความนุ่มนวลและตอบสนองทันทีอย่างสม่ำเสมอ มีการใช้น้ำเสียงดูดีในการบังคับให้บุตรรับประทานอาหารเช้าเป็นบางครั้ง</p> <p>มารดาเล่นร่วมกับบุตรสม่ำเสมอ และพูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงนุ่มนวลสม่ำเสมอ และมารดาร้องเพลงให้บุตรฟังเป็นประจำ มารดาอ่านนิทานให้บุตรฟังขณะตั้งครรภ์ แต่ปัจจุบันไม่มีการอ่านนิทานให้บุตรฟัง</p> <p>2) ด้านการสร้างบรรยากาศผูกพันกับบุตร</p> <p>มารดายิ้มแย้มแจ่มใสกับบุตรตลอดเวลา มองหน้าสบตาและโน้มตัวอยู่ในระดับสายตาของบุตรทุกครั้ง ที่พูดคุยกับบุตร เมื่อบุตรร้องไห้มารดาปลอบโยนบุตรทันทีทุกครั้ง มีการส่งเสริมความพยายามของบุตรบอกบุตรทุกครั้งเมื่อมารดาจะหายไปจากสายตาของบุตรหรือกำลังจะทำการสิ่งต่างๆ กับบุตร มารดาร้องเพลงที่มีทำนองนุ่มนวลให้บุตรฟังเป็นประจำ แต่มารดาไม่มีการเปิดเพลงให้บุตรฟัง</p>	<p>บุตรวัยแรกเกิด – 1 ปีของมารดาวัยรุ่นคนที่ 5</p> <p>1) พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรมีความรู้สึกมั่นคง บุตรตอบสนองและมีปฏิริยาโต้ตอบกับมารดาเมื่อมารดาพูดคุย เล่นและชมเชยบุตร บุตรอยู่ใกล้ชิดกับมารดาตลอดและต้องการความใกล้ชิดจากมารดา และบุตรแสดงอาการดีใจเมื่อมารดากลับเข้าหาบุตร และกลับไปเล่นต่อได้อีกครั้ง</p> <p>2) พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรหลีกเลี่ยงมารดา บุตรไม่แสดงอาการเสียใจเมื่อมารดาออกไปจากสายตาของบุตร</p> <p>3) พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา ไม่พบพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา</p>

ตารางที่ 16 ข้อมูลความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัย (ต่อ)

ความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัย	
บทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย	พฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงปฐมวัยมีต่อมารดาวัยรุ่น
<p>3) ด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุตร</p> <p>มารดาคลุกคลีและใช้เวลาอยู่กับบุตรตลอดเวลา มารดาให้ความสนใจ ต่อการยิ้มทักทาย หัวเราะและเสียงของบุตรทุกครั้ง เมื่อบุตรแสดงอาการโกรธหรือต้องการความช่วยเหลือ มารดาให้ความสนใจและเข้าไปดูบุตรทันทีทุกครั้ง ตอบสนองต่อความต้องการของบุตรทันทีทุกครั้ง มีการหยอกล้อ โอบกอด หอมแก้ม จูบปากและสัมผัสบุตรสม่ำเสมอ บทบาทที่มารดาไม่ปฏิบัติ คือ การนวดสัมผัสบุตรด้วยความนุ่มนวล</p> <p>มารดาใช้คำพูดที่ไพเราะในการพูดคุยกับบุตรสม่ำเสมอ และมีการใช้คำหยาบกับบุตรเป็นบางครั้ง และมารดาเรียกชื่อบุตรสม่ำเสมอและพูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงนุ่มนวลและชักชวนให้บุตรพูดคำสั้นๆ โดยมารดาใช้ถ้อยคำที่ชัดเจน ถูกต้องและไม่เร็วจนเกินไปกับบุตรทุกครั้ง</p>	
<p><u>มารดาวัยรุ่นที่มีบุตรวัย 1 – 3 ปีคนที่ 6</u></p> <p>1) ด้านกิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร</p> <p>มารดาดูแลกิจวัตรประจำวันของบุตรด้วยความนุ่มนวลและตอบสนองทันทีอย่างสม่ำเสมอ</p> <p>มารดาเล่นร่วมกับบุตรอย่างสม่ำเสมอ และพูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงนุ่มนวลสม่ำเสมอ และมารดาร้องเพลงและอ่านนิทานให้บุตรฟังเป็นประจำ</p>	<p><u>บุตรวัย 1 – 3 ปีของมารดาวัยรุ่นคนที่ 6</u></p> <p>1) พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรมีความรู้สึกมั่นคง</p> <p>บุตรตอบสนองและมีปฏิริยาโต้ตอบกับมารดาเมื่อมารดาพูดคุย เล่นและชมเชยบุตร บุตรอยู่ใกล้ชิดกับมารดาตลอดและต้องการความใกล้ชิดจากมารดา</p> <p>2) พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรหลีกเลี่ยงมารดา</p> <p>บุตรไม่แสดงอาการเสียใจเมื่อมารดาออกไปจากสายตาของบุตร</p> <p>3) พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา</p> <p>เมื่อมารดากลับมา บุตรแสดงพฤติกรรมต่อต้านมารดา เช่น การเตะและผลักมารดาออกไปจากตัว และบุตรแสดงอาการต่อต้านคนแปลกหน้า</p>

ตารางที่ 16 ข้อมูลความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัย (ต่อ)

ความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัย	
บทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย	พฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงปฐมวัยมีต่อมารดาวัยรุ่น

2) ด้านการสร้างบรรยากาศผูกพันกับบุตร

มารดาเยี่ยมแม่แม่ใส่ใจกับบุตรตลอดเวลา มองหน้าสบตาและโน้มตัวอยู่ในระดับสายตาของบุตรทุกครั้ง ที่พูดคุยกับบุตร มีการส่งเสริมความพยายามของบุตร บอกบุตรทุกครั้งเมื่อมารดาจะหายไปจากสายตาของบุตรหรือกำลังจะทำการสิ่งต่างๆ กับบุตร มารดาร้องเพลงที่มีทำนองนุ่มนวลให้บุตรฟังเป็นประจำ เมื่อบุตรร้องไห้มารดาปลอบโยนบุตรทันทีเป็นบางครั้ง แต่มารดาไม่มีการเปิดเพลงให้บุตรฟัง

3) ด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุตร

มารดาคลุกคลีและใช้เวลาอยู่กับบุตรตลอดเวลา มารดาให้ความสนใจ ต่อการยิ้มทักทาย หัวเราะและเสียงของบุตรทุกครั้ง ตอบสนองต่อความต้องการของบุตรทันทีทุกครั้ง มีการหยอกล้อ โอบกอด หอมแก้ม และสัมผัสบุตรสม่ำเสมอ บทบาทที่มารดาไม่ปฏิบัติ คือ การนวดสัมผัสบุตรด้วยความนุ่มนวล

มารดาใช้คำพูดที่ไพเราะในการพูดคุยกับบุตรสม่ำเสมอ และมีการใช้คำหยาบกับบุตรเป็นบางครั้ง มารดาเรียกชื่อบุตรสม่ำเสมอ และมารดาพูดคุยกับบุตรเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ รอบตัวด้วยน้ำเสียงนุ่มนวลเป็นบางครั้ง โดยมารดาใช้น้ำเสียงดังในการพูดคุยกับบุตรเป็นบางครั้ง แต่มารดาใช้ถ้อยคำที่ชัดเจน ถูกต้องและไม่เร็วจนเกินไปกับบุตรทุกครั้ง

ตารางที่ 16 ข้อมูลความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัย (ต่อ)

ความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัย	
บทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย	พฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงปฐมวัยมีต่อมารดาวัยรุ่น
มารดาวัยรุ่นที่มีบุตรวัย 1 – 3 ปีคนที่ 7	บุตรวัย 1 – 3 ปีของมารดาวัยรุ่นคนที่ 7
<p>1) ด้านกิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร</p> <p>มารดาดูแลกิจวัตรประจำวันของบุตรด้วยความนุ่มนวลและตอบสนองทันทีอย่างสม่ำเสมอ มารดาใช้น้ำเสียงดูดีในกรณีบังคับให้บุตรรับประทานอาหารตามที่มารดาต้องการเป็นบางครั้ง</p> <p>มารดาจัดหาของเล่นสำหรับเด็กชายมาให้บุตร มารดาอ่านหนังสือนิทานให้บุตรฟังเวลานอน มารดาเปิดเพลงให้บุตรฟังเป็นบางครั้ง แต่มารดาไม่เล่นร่วมกับบุตร ไม่สนทนาพูดคุยกับบุตรเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ ในแต่ละวัน และไม่มีการร้องเพลงให้บุตรฟัง</p> <p>2) ด้านการสร้างบรรยากาศผูกพันกับบุตร</p> <p>มารดาส่งเสริมความพยายามของบุตรและเมื่อบุตรปฏิบัติได้มารดาชื่นชมบุตรทันทีทุกครั้ง ร้องเพลงที่มีทำนองนุ่มนวลให้บุตรฟังเป็นบางครั้ง แต่มารดาอึดอัดกับบุตร มองหน้า สบตาและโน้มตัวอยู่ในระดับสายบุตรขณะพูดคุยกับบุตรน้อย และเมื่อบุตรร้องไห้ มารดาไม่ปลอบโยนบุตรด้วยการโอบกอด และส่งเสียงพูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงนุ่มนวล</p> <p>3) ด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุตร</p> <p>มารดาตอบสนองต่อความต้องการของบุตรทันทีทุกครั้ง และมารดาคลุกคลีและใช้เวลาอยู่กับบุตรตลอดเวลา ให้ความสนใจต่อความโกรธ หงุดหงิดหรือต้องการความช่วยเหลือ และมารดาเข้าไปดูและให้ความช่วยเหลือบุตรเป็นบางครั้ง และให้ความสนใจต่อการอึดอัด หิวและเสียงของบุตรทันทีเป็นบางครั้ง แต่มารดาไม่มีการหยอกล้อเล่นกับบุตร โอบกอด หอมแก้ม และสัมผัสบุตรอย่างสม่ำเสมอ และการนวดสัมผัสบุตรอย่างนุ่มนวล</p>	<p>1) พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรมีความรู้สึกมั่นคง บุตรตอบสนองและมีปฏิริยาโต้ตอบกับมารดาเมื่อมารดาพูดคุย เล่นและชมเชยบุตร บุตรอยู่ใกล้ชิดกับมารดาตลอดและต้องการความใกล้ชิดจากมารดา</p> <p>2) พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรหลีกเลี่ยงมารดา บุตรไม่แสดงอาการเสียใจเมื่อมารดาออกไปจากสายตาของบุตร</p> <p>3) พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา ไม่พบพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา</p>

ตารางที่ 16 ข้อมูลความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัย (ต่อ)

ความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัย	
บทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย	พฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงปฐมวัยมีต่อมารดาวัยรุ่น
<p>มารดาใช้คำพูดที่ไพเราะในการพูดคุยกับบุตรสม่ำเสมอ และมีการใช้คำหยابกับบุตรเป็นบางครั้ง มารดาเรียกชื่อบุตรสม่ำเสมอ แต่มารดาไม่พูดคุยกับบุตรและไม่มีการตอบสนองต่อเสียงและการพูดคุยของบุตร</p>	

จากตารางที่ 16 แสดงว่า บทบาทที่มารดาวัยรุ่นปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ มารดาดูแลกิจวัตรประจำวันของบุตรด้วยความนุ่มนวลและตอบสนองทันทีอย่างสม่ำเสมอ (7 คน) ส่งเสริมความพยายามของบุตรและเมื่อบุตรปฏิบัติได้มารดาชื่นชมบุตรทันทีทุกครั้ง (7 คน) ตอบสนองต่อความต้องการของบุตรทันทีทุกครั้ง (7 คน) มารดาใช้คำพูดที่ไพเราะในการพูดคุยกับบุตรสม่ำเสมอ และมารดาเรียกชื่อบุตรสม่ำเสมอ เมื่อบุตรส่งเสียงอ้อแอ้ หรือยิ้มให้มารดา มารดาตอบสนองต่อการส่งเสียงของบุตรทันที และมารดาใช้ถ้อยคำที่ชัดเจน ถูกต้องและไม่เร็วจนเกินไปกับบุตรทุกครั้ง (7 คน) ร้องลงมา ได้แก่ มารดาเล่นร่วมกับบุตรสม่ำเสมอ พูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงนุ่มนวลทุกครั้ง ยิ้มแย้มแจ่มใสกับบุตรตลอดเวลา มองหน้า สบตาและโน้มตัวอยู่ในระดับสายตาของบุตรทุกครั้ง ที่พูดคุยกับบุตร เมื่อบุตรร้องให้มารดาปลอบโยนบุตรทันทีทุกครั้ง คลุกคลีและใช้เวลาอยู่กับบุตรตลอดเวลา มีการหยอกล้อ โอบกอด หอมแก้มบุตรสม่ำเสมอ เมื่อบุตรแสดงอาการต้องการความช่วยเหลือ มารดาให้ความสนใจและเข้าไปดูบุตรทันทีทุกครั้ง ให้ความสนใจต่อการยิ้มทักทายและการส่งเสียงอ้อแอ้ของบุตรทุกครั้ง (6 คน)

พฤติกรรมความผูกพันที่บุตรแสดงออกมากที่สุด ได้แก่ บุตรตอบสนองและมีปฏิริยาโต้ตอบกับมารดา เมื่อมารดาพูดคุย เล่นและชมเชยบุตร บุตรอยู่ใกล้ชิดกับมารดาตลอด และต้องการความใกล้ชิดจากมารดา (7 คน) ร้องลงมา ได้แก่ บุตรแสดงอาการดีใจเมื่อมารดา กลับเข้าหาบุตรและกลับไปเล่นต่อได้อีกครั้ง (6 คน) บุตรไม่แสดงอาการเสียใจเมื่อมารดาออกไปจากสายตาของบุตร (6 คน) บุตรไม่แสดงพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา (6 คน) และเมื่อมารดา กลับมา บุตรแสดงพฤติกรรมต่อต้านมารดา เช่น การเตะและผลักมารดาออกไปจากตัว และบุตรแสดงอาการต่อต้านคนแปลกหน้า (1 คน)

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับสถานภาพของมารดาวัยรุ่นและการจัดสภาพแวดล้อมของบ้านพักฉุกเฉิน สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี

5.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับสถานภาพของมารดาวัยรุ่น

มารดาวัยรุ่นที่มีบุตรวัยแรกเกิด - 1 ปี คนที่ 1

เธอมีอายุเพียง 13 ปี ขณะที่ตั้งครรภ์กับแฟนหนุ่มอายุ 29 ปี เธอทราบว่าตนตั้งครรภ์เมื่อพบว่าประจำเดือนขาดไป 1 เดือน เธอตัดสินใจซื้อเครื่องตรวจการตั้งครรภ์มาตรวจและพบว่าตั้งครรภ์ ขณะนั้นเธอยังไม่กล้าบอกเรื่องนี้ให้กับมารดาทราบ เนื่องจากขณะนั้นมารดา กำลังตั้งครรภ์น้องสาวต่างบิดาของเธอได้ 7 เดือน เธอรอเวลาจนกระทั่งตั้งครรภ์ครบ 3 เดือน เธอจึงตัดสินใจบอกมารดา ทำให้มารดาของเธอโกรธมากและไล่เธอออกจากบ้าน เธอนำเรื่องไปปรึกษาแฟนหนุ่ม แต่แฟนหนุ่มบอกให้เธอไปทำแท้ง เธอไม่ยอมทำและไม่คิดที่จะทำแท้ง เธอจึงกลับบ้านเพื่อขอโทษมารดา มารดานำเรื่องเข้าแจ้งความเพื่อจับกุมแฟนหนุ่มของเธอในข้อหาพรากผู้เยาว์ ขณะอยู่ในระหว่างดำเนินคดี เธอถูกส่งตัวไปตรวจร่างกายที่โรงพยาบาลแห่งหนึ่ง ทางโรงพยาบาลแนะนำให้เธอมาพักอาศัย ณ บ้านพักฉุกเฉิน ไม่นานหลังจากคดีความจบลงเพราะแฟนหนุ่มยอมจ่ายค่าเสียหายให้กับเธอ เธอจึงเข้ามาพักอาศัย ณ บ้านพักฉุกเฉิน ซึ่งขณะนี้เธอพักอาศัยมาเป็นระยะเวลา 7 เดือนแล้ว ปัจจุบันเธออายุ 14 ปี มีบุตรชายวัย 3 เดือนและกำลังศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

มารดาวัยรุ่นที่มีบุตรวัยแรกเกิด - 1 ปี คนที่ 2

เธอมีอายุเพียง 15 ปี ขณะตั้งครรภ์ เธอตั้งครรภ์โดยไม่ตั้งใจเนื่องจากโดนกระทำชำเราโดยครูที่โรงเรียนของเธอเอง เธอไม่ทราบว่าตนตั้งครรภ์เพราะมีรูปร่างอ้วนและมีเลือดคั่งประจำเดือนมาทุกเดือน แม้แต่มารดาของเธอเองก็ไม่ทราบว่าเธอตั้งครรภ์ เมื่ออายุครรภ์ประมาณ 5 เดือน เธอรู้สึกว่ามีบางอย่างอยู่ในท้องของเธอแต่เธอไม่ทราบว่าคืออะไร จึงไม่ได้สนใจ จนกระทั่งเธอมีอาการปวดท้องอย่างหนัก มารดาของเธอนำตัวส่งโรงพยาบาลและพบว่า เธอกำลังตั้งครรภ์ได้ 8 เดือนและใกล้คลอด เธอจึงถูกส่งตัวมาพักอาศัย ณ บ้านพักฉุกเฉิน ระหว่างดำเนินคดีกับครูที่กระทำชำเราเธอและเธอไม่สามารถอยู่อาศัยในระแวกบ้านได้ เพราะไม่ยอมพบเจอกับคนรู้จักหรือญาติของบุคคลที่ทำร้ายเธอ ปัจจุบันเธอเข้ามาพักอาศัยเป็นระยะเวลา 3 เดือน ขณะนี้เธออายุ 16 ปี มีบุตรสาววัย 5 เดือน และในปีการศึกษาหน้าเธอจะเริ่มเข้าเรียนการศึกษานอกระบบโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

มารดาวัยรุ่นที่มีบุตรวัยแรกเกิด - 1 ปี คนที่ 3

เด็กหญิงจากภาคใต้ผู้ซึ่งต้องมาพักอาศัยในบ้านพักฉุกเฉินอย่างไม่ตั้งใจ เนื่องจากเธอมาเที่ยวต่างจังหวัดกับเพื่อนที่จังหวัดกรุงเทพฯ และได้พบกับแฟนหนุ่มที่มีอายุมากกว่าหลายปี เธอตัดสินใจใช้ชีวิตร่วมกับแฟนหนุ่ม แต่เมื่ออยู่ร่วมกันได้ 6 เดือน เธอตัดสินใจหนีออกจากบ้าน เพราะคิดว่าตนเองยังเด็กเกินไปสำหรับการมีชีวิตร่วมกัน แต่ในขณะนั้นเธอไม่ทราบว่าตนเองตั้งครรภ์ เธอกลับไปอยู่บ้านกับยายที่ภาคใต้ และเมื่อพบว่าตั้งครรภ์ ยายของเธอไม่สามารถรับเรื่องดังกล่าวได้ อย่างไรก็ตามแฟนหนุ่มของเธอก็พยายามตามเธอกลับไปอยู่ด้วยและพร้อมที่จะรับผิดชอบทุกอย่าง แต่เธอไม่ต้องการใช้ชีวิตคู่ร่วมกับแฟนหนุ่มและเป็นห่วงบุตรในครรภ์ เพราะคิดว่าตนเองไม่สามารถเลี้ยงดูบุตรได้ดีแน่นอนหากต้องอยู่ตามลำพังกับแฟน เธอจึงจำเป็นต้องออกจากบ้านและเข้ามาพักอาศัยที่บ้านพักฉุกเฉิน ปัจจุบันเธอพักอาศัยเป็นระยะเวลา 1 ปี เธอมีอายุ 15 ปี มีบุตรชายวัย 8 เดือน และกำลังศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

มารดาวัยรุ่นที่มีบุตรวัยแรกเกิด - 1 ปี คนที่ 4

เธอเป็นหญิงสาวอายุ 16 ปี หน้าตาดี เธอมีแฟนหนุ่มรุ่นราวคราวเดียวกัน เธอคบกับแฟนเธอได้สักระยะหนึ่ง แฟนเธอขอมีเพศสัมพันธ์ด้วย ตอนแรกเธอไม่ยินยอมแต่ด้วยการรบเร้าหลายครั้ง และการเชื่อคำพูดของแฟนว่าถ้าเธอไม่มีเพศสัมพันธ์ด้วย แสดงว่าเธอไม่ได้รักเขา เธอจึงตัดสินใจมีเพศสัมพันธ์กับแฟนหนุ่ม ไม่นานประจำเดือนเธอก็ขาดไป เธอคิดว่าคงมีการคลาดเคลื่อนจึงรอเวลา จนกระทั่งผ่านไป 3 เดือน เธอจึงบอกเรื่องนี้กับพี่สาวและซื้อเครื่องตรวจการตั้งครรภ์มาตรวจและพบว่าเธอตีครรภ์ เธอนำเรื่องตั้งครรภ์ไปบอกให้ครอบครัวทราบ ตอนแรกครอบครัวเธอไม่ยอมรับ แต่ในที่สุดครอบครัวเธอก็ยอมรับได้ แต่เนื่องจากทุกคนในครอบครัวต้องทำงานจึงไม่มีใครสามารถดูแลเธอและบุตรได้ และด้วยปัญหาทางการเงิน เธอจึงต้องเข้ามาพักอาศัยที่บ้านพักฉุกเฉินซึ่งเธอเข้ามาพักอาศัยเป็นระยะเวลา 8 เดือน ปัจจุบันเธอมีอายุ 16 ปี มีบุตรสาววัย 9 เดือน และกำลังศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

มารดาวัยรุ่นที่มีบุตรวัยแรกเกิด - 1 ปี คนที่ 5

เธอเป็นหญิงสาวอายุ 16 ปี หน้าตาสวย เธอมีแฟนรุ่นราวคราวเดียวกัน เธอคบหากับแฟนมาสักระยะหนึ่ง และได้มีเพศสัมพันธ์กัน แต่เธอไม่ตั้งใจให้เกิดการตั้งครรภ์ แต่ไม่นานประจำเดือนของเธอก็ขาดหายไป เธอพบว่าตนเองตั้งครรภ์ เธอจึงนำเรื่องดังกล่าวไปบอกแฟน แต่แฟนของเธอไม่ยอมรับ เธอจึงนำเรื่องไปบอกครอบครัว แต่ครอบครัวของเธอไม่สามารถดูแลเธอ

และบุตรได้ เธอจึงเข้ามาพักอาศัยที่บ้านพักฉุกเฉิน ซึ่งเข้ามาพักอาศัยเป็นระยะเวลา 1 ปี ปัจจุบัน เธอมีอายุ 17 ปี มีบุตรชายวัย 11 เดือน และกำลังศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

มารดาวัยรุ่นที่มีบุตรวัย 1 – 3 ปี คนที่ 6

เธอมีเพียงอายุ 16 ปี เธอตั้งครรภ์กับแฟนหนุ่มที่คบกันมาได้สักระยะหนึ่ง เมื่อตั้งครรภ์ แฟนของเธอยอมรับการเป็นบิดา แต่ไม่รับเลี้ยงบุตรของเธอ แต่เนื่องจากมารดาและย่าของเธอให้ความช่วยเหลือดูแลบุตรให้ เธอจึงไม่ประสบปัญหามากนัก แต่ เนื่องจากก่อนหน้านี้เธอจะตั้งครรภ์กับแฟนของเธอ เธอถูกกระทำชำเราจากญาติของเธอเอง จึงทำให้เธอมีปัญหาเกี่ยวกับญาติเสมอมาทำให้เธอไม่สามารถอยู่ร่วมกับญาติคนอื่นได้ เธอจึงต้องเข้ามาพักอาศัยที่บ้านพักฉุกเฉิน โดยในตอนแรกที่มาเข้าพักเธอไม่สามารถนำบุตรมาอยู่ร่วมกับเธอได้ เนื่องจากมารดาของเธอไม่ยินยอม เธอพยายามอย่างมากที่จะให้บุตรมาอยู่ด้วย ในที่สุดเธอก็พาบุตรเข้ามาพักในบ้านพักกับเธอได้ ขณะนี้เธอและบุตรพักอาศัยที่บ้านพักฉุกเฉินเป็นระยะเวลา 6 เดือน ปัจจุบันเธออายุ 17 ปี มีบุตรสาววัย 1 ปี 2 เดือน และกำลังศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

มารดาวัยรุ่นที่มีบุตรวัย 1 – 3 ปี คนที่ 7

เธอมีอายุ 17 ปี เธอเข้ามาพักอาศัยที่บ้านพักฉุกเฉินพร้อมกับบุตรวัย 1 ปี 8 เดือนในตอนแรกเธอไม่ตั้งใจให้เกิดการตั้งครรภ์ แต่เมื่อมีบุตรแล้ว แฟนของเธอยอมรับและรับผิดชอบ โดยให้เธอเข้ามาอยู่บ้านเดียวกัน และเธอโชคดีที่มารดาของแฟนเป็นผู้เลี้ยงดูบุตร ทำให้เธอไม่เหน็ดเหนื่อยมากนักกับการเป็นมารดาวัยรุ่น แต่เธอพบกันปัญหาอย่างอื่น คือ เธอถูกแฟนทำร้ายร่างกายจนไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้ เธอจึงตัดสินใจออกจากบ้านพร้อมกับบุตร เธอไปขออาศัยกับพี่สาว และพี่สาวเป็นผู้แนะนำให้เข้ามาพักอาศัยที่บ้านพักฉุกเฉิน เธออยู่ที่บ้านพักฉุกเฉินมาเป็นระยะเวลา 9 เดือน เมื่อบุตรสามารถเข้ารับการดูแลในบ้านเด็กได้ เธอจึงมีเวลาสำหรับการศึกษาศึกษานอกระบบโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และได้เป็นจิตอาสาดูแลเด็กอ่อนและทำงานต่างๆของสมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรีอีกด้วย

5.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมของบ้านพักฉุกเฉิน
สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี

5.2.1 การจัดสภาพแวดล้อมภายในบ้านพักฉุกเฉิน

บ้านพักฉุกเฉิน ประกอบด้วยอาคารสำหรับพักอาศัย 2 อาคาร คือ บ้าน 2 และบ้าน 3 แบ่งเป็นห้องพักสำหรับแม่ลูกอ่อน (มารดาที่มีบุตรอายุ 15 วัน – 1 ปี) ห้องแม่ลูกโต (มารดาที่มีบุตร 1 – 5 ปี) ห้องคนโสด ห้องนักเรียน ห้องสำหรับผู้ติดเชื้อ HIV ศูนย์เลี้ยงเด็กอ่อน (ดูแลเด็กวัยแรกเกิด – 1 ปี) บ้านเด็ก (ดูแลเด็กวัย 2 – 6 ปี) และห้องคลินิก (ดูแลหญิงตั้งครรภ์ใกล้คลอดและมารดาที่มีบุตรวัย 15 วัน)

บริเวณใต้อาคารบ้าน 3 เป็นลานเอนกประสงค์สำหรับสมาชิกในบ้านพักได้ทำกิจกรรมจากนักสังคมสงเคราะห์ รับประทานอาหารร่วมกัน และเป็นที่พักผ่อนในเวลากลางวันของมารดาวัยรุ่นและบุตร ซึ่งมารดาวัยรุ่นและบุตรจะอยู่ร่วมกันตลอดเวลาบริเวณลานหน้าห้องพักบ้าน 3 และลานเอนกประสงค์ เนื่องจากทางบ้านพักฉุกเฉินไม่ให้อยู่ในห้องพักช่วงเวลา 9.00 – 16.00 น. ซึ่งมารดาพาบุตรลงมาพักผ่อนและทำกิจกรรมร่วมกัน หากมารดาจำเป็นต้องไปทำงานหรือทำธุระ มารดาพาบุตรไปด้วยสวมเสื้อและบางครั้งฝากให้มารดาคนอื่นดูแลชั่วคราว ทำให้มารดาและบุตรได้ใช้เวลาและทำกิจกรรมร่วมกันตลอดเวลา

5.2.2 การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องพัก

ห้องพักของมารดาวัยรุ่น ประกอบด้วย เตียงนอน 2 เตียงคู่กันสำหรับมารดาวัยรุ่นและบุตร ทำให้มารดาวัยรุ่นและบุตรนอนร่วมกันและอยู่ใกล้ชิดกันทุกคืน และตู้สำหรับใส่ของใช้ของมารดาวัยรุ่นและบุตร ห้องพักมีขนาดใหญ่ทำให้มีมารดาวัยรุ่นและบุตรพักอาศัยได้ห้องละ 4 คู่ โดยพื้นที่ห้องพักนั้นมีสองแบบคือ ในห้องพักบ้าน 2 และลานเอนกประสงค์ มีพื้นที่เป็นกระเบื้องยาง และในห้องพักบ้าน 3 มีพื้นที่เป็นไม้ มารดาส่วนใหญ่นำเครื่องนอนของบุตรลงมาปูให้บุตรนอนบริเวณลานเอนกประสงค์ที่เป็นพื้นที่กระเบื้องยางนั้นด้วย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัยที่พักอาศัย ณ บ้านพักฉุกเฉิน สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัยที่พักอาศัย ณ บ้านพักฉุกเฉิน สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี ใน 3 ด้าน ได้แก่ กิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร การสร้างบรรยากาศผูกพันกับบุตร และการปฏิสัมพันธ์กับบุตร
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการผูกพันที่บุตรช่วงปฐมวัยมีต่อมารดาวัยรุ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร ได้แก่ มารดาวัยรุ่นและบุตรช่วงปฐมวัย จำนวน 7 คู่ ที่พักอาศัย ณ บ้านพักฉุกเฉิน สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี ในพระอุปถัมภ์พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชาทินัดดามาตุ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีจำนวน 4 ชุด คือ แบบประเมินตนเองและบุตรเกี่ยวกับความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัย แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย แบบบันทึกการแสดงบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย และแบบสังเกตพฤติกรรมการผูกพันที่บุตรช่วงแรกเกิด - 3 ปีมีต่อมารดาวัยรุ่น

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบประเมินตนเองและบุตรเกี่ยวกับความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัย โดยการแจกแบบประเมินตนเองให้แก่มารดาวัยรุ่น จำนวน 7 คน และรับกลับคืนด้วยตนเอง และการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์แบบบันทึกและแบบสังเกต ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทั้งหมด

การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล แบบประเมินตนเองและบุตร วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของมารดา โดยการสรุปจำนวนและหาค่าร้อยละของข้อมูลสถานภาพ และนำเสนอให้รูปตารางประกอบความเรียง และวิเคราะห์ข้อมูลจากมาตรฐานค่าโดยการสรุประดับการปฏิบัติ

ตามประเด็นที่กำหนดและนำเสนอข้อมูลในรูปแบบความเรียง แบบสัมภาษณ์และแบบบันทึกวิเคราะห์ โดยการสรุป รวบรวม เรียบเรียง จัดคำตอบต่างๆให้เป็นหมวดหมู่ นำเสนอข้อมูลในรูปแบบความเรียง และแบบสังเกตวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสรุประดับการเกิดและไม่เกิดพฤติกรรมตามประเด็นที่กำหนดและนำเสนอข้อมูลในรูปแบบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัยที่พักอาศัย ณ บ้านพักฉุกเฉิน สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี

1. บทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัยที่พักอาศัย ณ บ้านพักฉุกเฉิน สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี จากแบบประเมินตนเองและบุตร แบบสัมภาษณ์และแบบบันทึกตามตัวแปรที่ศึกษา ดังนี้

1.1 กิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร

1.1.1 การดูแลกิจวัตรประจำวันของบุตร

บทบาทที่มารดาวัยรุ่นปฏิบัติส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกัน ในด้านรับประทาน อาหาร คือ มารดาส่วนใหญ่ไม่ลงโทษบุตร หากบุตรไม่ยอมรับประทานอาหาร ด้านการขับถ่าย คือ มารดาส่วนใหญ่ไม่ทำความสะอาดร่างกายบุตรหลังการขับถ่ายทุกครั้ง ด้านการอาบน้ำ ได้แก่ มารดาส่วนใหญ่อาบน้ำให้บุตรวันละ 2 ครั้ง คือตอนเช้าและก่อนนอน ขณะอาบน้ำให้บุตร มารดาใช้ สัมผัสที่นุ่มนวล และพูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวล อ่อนโยนทุกครั้ง และหลังจากอาบน้ำ มารดาเช็ดตัว ทาแป้งและใส่เสื้อผ้าที่สวมใส่สบายให้กับบุตรด้วยความนุ่มนวลทุกครั้ง และด้านการนอน ได้แก่ มารดาส่วนใหญ่จัดเตรียมสถานที่ให้บุตรนอนโดยจัดที่นอนแยกส่วนจากบริเวณที่ เด็กอื่นทำกิจกรรมทุกครั้ง และพาบุตรเข้านอนด้วยตนเองทุกครั้ง

1.1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับบุตร

บทบาทที่มารดาวัยรุ่นปฏิบัติส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกัน ได้แก่ มารดา ส่วนใหญ่ใช้น้ำเสียงนุ่มนวลในการพูดคุยกับบุตรทุกครั้ง สนทนาพูดคุยกับบุตรเกี่ยวกับเรื่องราว ต่างๆในแต่ละวัน และเล่นร่วมกับบุตรสม่ำเสมอ

1.2 การสร้างบรรยากาศผูกพันกับบุตร

บทบาทที่มารดาวัยรุ่นปฏิบัติส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกัน ได้แก่ มารดาทุกคน ไม่ลงโทษบุตรรุนแรง และมารดาส่วนใหญ่มองเห็นว่า สบตาและโน้มตัวอยู่ในระดับสายตาบุตรขณะ พูดคุยกับบุตรทุกครั้ง ยิ้มแย้มแจ่มใสกับบุตรตลอดเวลา ส่งเสริมความพยายามของบุตรและชื่นชม

บุตรทุกครั้งที่บุตรปฏิบัติได้ บอກบุตรทุกครั้งว่ากำลังทำหรือจะทำอะไรกับบุตร และลงโทษบุตรอย่างมีเหตุผลหรือเป็นไปตามเงื่อนไขของมารดา เมื่อบุตรแสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีหรือไม่เหมาะสม แสดงความชื่นชมบุตรตลอดเวลา และบอກบุตรทุกครั้งเมื่อต้องหายไปจากสายตาของบุตร

1.3 การปฏิสัมพันธ์กับบุตร

1.3.1 การปฏิสัมพันธ์กับบุตรด้วยการกระทำ

บทบาทที่มารดาช่วยปฏิบัติส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกัน ได้แก่ มารดาทุกคนตอบสนองต่อความต้องการของบุตรทันทีทุกครั้ง มารดาส่วนใหญ่หยอกล้อ โอบกอด หอมแก้มและสัมผัสบุตรอย่างสม่ำเสมอ ให้ความสนใจต่อการยิ้ม หัวเราะและเสียงของบุตรทันทีทุกครั้ง และให้ความสนใจต่อความโกรธ หงุดหงิดหรือต้องการความช่วยเหลือและเข้าไปช่วยเหลือ ปลอบโยนบุตรทันทีทุกครั้ง คลุกคลีและใช้เวลาอยู่กับบุตรตลอดเวลา ให้บุตรเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับบุตรอย่างสม่ำเสมอ เช่น การทำแป้ง แต่งตัว หรือรับประทานอาหารด้วยตนเอง และปฏิบัติต่อบุตรด้วยท่าทีที่แสดงการยอมรับบุตร โดยตอบสนองและสนใจต่อการยิ้ม หัวเราะและสิ่งที่บุตรต้องการสม่ำเสมอ

1.3.2 การปฏิสัมพันธ์กับบุตรด้วยการแสดงออกทางวาจา

บทบาทที่มารดาช่วยปฏิบัติส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกัน ได้แก่ มารดาส่วนใหญ่พูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงนุ่มนวล ใช้ถ้อยคำที่ชัดเจน ถูกต้องและไม่เร็วจนเกินไป กับบุตรทุกครั้ง และใช้คำพูดที่ไพเราะในการพูดคุยกับบุตรสม่ำเสมอ มีการใช้คำหยาบกับบุตร เช่น คำว่า มึงและกูเป็นบางครั้ง

2. พฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงปฐมวัยมีต่อมารดาช่วยรุ่น จากแบบประเมินบุตร และแบบสังเกตตามตัวแปรที่ศึกษา ดังนี้

2.1 พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรมีความรู้สึกมั่นคง

บุตรมีพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรมีความรู้สึกมั่นคงส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกัน ได้แก่ บุตรทุกคนตอบสนองหรือมีปฏิกิริยาโต้ตอบ เมื่อมารดาพูดคุยหรือเล่นด้วย โดยแสดงอาการมีความสุข เช่น มองสบตาขณะที่มารดาพูดคุยด้วย ยิ้ม ส่งเสียงโต้ตอบ และเล่นกับมารดา บุตรส่วนใหญ่อยู่ใกล้ชิดกับมารดาและต้องการความใกล้ชิดจากมารดา หยุดร้องให้ได้ง่าย และแสดงอาการดีใจ เมื่อมารดาปลอบโยน กอด สัมผัสและกลับเข้าหาบุตร และแสดงอาการหลีกเลี่ยง โดยเอียงตัวหนีหรือพยายามมองหามารดา แต่จะสามารถปรับตัวเข้ากับคนแปลกหน้าได้ง่าย

2.2 พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรหลีกเลี่ยงมารดา

บุตรมีพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรหลีกเลี่ยงมารดาส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกัน ได้แก่ บุตรส่วนใหญ่ไม่แสดงอาการเหม็นเฉยหรือไม่ตอบสนองต่อมารดา เมื่อมารดาพูดคุยหรือเล่นด้วย ไม่แสดงอาการเสียใจเมื่อมารดาออกไปจากสายตา และเมื่อบุตรอยู่ลำพังคนเดียวจะยังคงเล่นของเล่นโดยไม่สนใจมารดา ไม่แสดงอาการกลัว ไม่ต้องการปฏิสัมพันธ์กับมารดา และไม่ต้องการสัมผัสจากมารดา ไม่แสดงอาการเหม็นเฉย โดยไม่สนใจคนแปลกหน้า ไม่แสดงพฤติกรรมไม่ชอบอยู่ใกล้ชิดมารดา และไม่เหม็นเฉยต่อการกลับมาของมารดา

2.3 พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา

บุตรมีพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดาส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกัน ได้แก่ บุตรส่วนใหญ่ไม่แสดงอาการต่อต้านคนแปลกหน้า โดยการดิ้นรนและผลักคนแปลกหน้าออกจากตัว ไม่แสดงอาการต่อต้านการกอด การอุ้ม การพูดคุยและการเล่นของมารดา และบุตรไม่แสดงการโกรธขณะเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับมารดา

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาเรื่อง ความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัยที่พักอาศัย ณ บ้านพักฉุกเฉิน สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี ผู้วิจัยได้แบ่งการอภิปรายผลออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

1. กิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร

ผลการวิจัย พบว่า มารดาส่วนใหญ่ให้การดูแลกิจวัตรประจำวันทั้งการรับประทานอาหาร การขับถ่าย การอาบน้ำและการนอนของบุตรด้วยความนุ่มนวลและตอบสนองทันทีอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับอุดมลักษณ์ กุลพิจิตร (2542) และ Krueger (2008) ที่กล่าวถึง ลักษณะการดูแลบุตรที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความผูกพัน คือ การเลี้ยงดูของมารดาที่มีปฏิสัมพันธ์กับบุตร ในขณะที่เปลี่ยนผ้าอ้อม ให้อาหารหรือนม มีการโอบกอดบุตรขณะให้อาหารบุตร การป้อนอาหารให้แก่กันและกันระหว่างมารดากับบุตร มารดาอุ้มปลอบหรือก่อก่อนนอน และการอาบน้ำด้วยกัน เพื่อส่งเสริมให้เกิดการสัมผัสของผิวมารดาและผิวของบุตร ต่างก็มีความสำคัญเท่าๆกับกิจกรรมที่เด็กได้เล่น และการดูหนังสือภาพร่วมกับมารดา แต่พบว่า มารดาส่วนใหญ่ไม่อ่านนิทานให้บุตรฟัง ผู้วิจัยพบว่า มารดาส่วนใหญ่ชอบยืมหนังสือมาอ่านแต่ไม่ค่อยมีการยืมหนังสือนิทานมาอ่านให้บุตรฟัง ซึ่งบ้านพักฉุกเฉินได้จัดเตรียมนิทานสำหรับเด็กไว้ให้มารดาขอยืมมาอ่านได้ แต่มีจำนวนไม่มากนัก ผู้วิจัยพบว่า บุตรที่มารดาอ่านหนังสือให้ฟัง มีอารมณ์ดี ร่าเริงแจ่มใส และในขณะที่ฟังนิทานจากมารดา บุตรให้ความสนใจต่อเสียงและการมองเห็น สบตาของมารดา โดยมักมองที่ปากและส่งเสียง

ข้อแก้ตามมารดา ดังนั้นการอ่านหนังสือหรือนิทานให้บุตรฟังมีส่วนช่วยในการสร้างเสริมความผูกพันระหว่างมารดากับบุตรได้เป็นอย่างดี โดยมารดาได้ใกล้ชิดบุตร ได้แสดงออกผ่านการใช้น้ำเสียง ในขณะที่เล่านิทานทำให้บุตรเกิดความเพลิดเพลิน มีความสุขและต้องการอยู่ใกล้ชิดกับมารดา สอดคล้องกับ จตุพร ธีมปดี (2550) ที่กล่าวว่า การอ่านหนังสือให้บุตรฟัง เป็นสิ่งที่บุตรชอบ เนื่องจากเด็กวัยนี้ชอบดูหนังสือตั้งแต่เล็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมารดาพลิกหนังสือไปที่ละหน้าพร้อมๆ กับบุตรและอ่านข้อความในหนังสือให้ฟังดังๆ การที่ได้อ่านหนังสือด้วยกัน เป็นโอกาสที่มารดาใกล้ชิดกับบุตร บุตรได้ฟังน้ำเสียงของมารดาที่อ่อนโยนน่าฟัง ช่วยผ่อนคลายจิตใจและสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นปลอดภัยให้กับบุตร

2. การสร้างบรรยากาศผูกพันกับบุตร

ผลการวิจัย พบว่า มารดาส่วนใหญ่ยิ้มแย้มแจ่มใสกับบุตรตลอดเวลา และมองหน้าสบตาและโน้มตัวอยู่ในระดับสายตาบุตรขณะพูดคุยกับบุตรอย่างสม่ำเสมอ แต่พบว่ามารดาวัยรุ่นที่มีบุตรวัย 1 – 3 ปี คนที่ 7 ยิ้มแย้มแจ่มใสและมองหน้า สบตากับบุตรน้อย เพราะมารดารู้สึกเขินอาย และเป็นผลจากการไม่ได้เลี้ยงดูบุตรด้วยตนเองตั้งแต่แรกเกิด จึงรู้สึกว่าตนไม่มีความผูกพันกับบุตร แต่อย่างไรก็ตาม การที่มารดายิ้มให้บุตรและสบตาบ้างเป็นครั้ง ก็ยังส่งผลให้บุตรเกิดความรู้สึกผูกพันกับมารดา โดยบุตรมักจะเข้าหามารดา ยิ้มแย้ม แสดงความต้องการสัมผัสจากมารดาและอยู่ใกล้ชิดมารดาตลอดเวลา สอดคล้องกับ Perry (2001) ที่กล่าวว่า การที่มารดายิ้ม มองบุตรด้วยสายตาที่แสดงถึงความรัก ใช้เวลาร่วมกับบุตร สบตากับบุตรสม่ำเสมอ สัมผัสที่นุ่มนวลกับบุตร โดยการกอด ตะแคงบุตรเบาๆ หรือกุมมือบุตร ช่วยเหลือให้บุตรเรียนรู้ถึงการแสดงออกทางอารมณ์ที่เหมาะสม เรียนรู้วิธีการเข้าใกล้มารดา และวิธีการสบตากับมารดา เป็นวิธีการสร้างเสริมความผูกพันระหว่างมารดากับบุตรได้เป็นอย่างดี และมีการศึกษาพบว่า มารดาที่จ้องมองใบหน้าของบุตร สบตาบุตร ขณะที่ป้อนนมหรือเล่นกับบุตร มีแนวโน้มที่จะไม่ใช้วิธีตีบุตรเมื่อบุตรเริ่มโตขึ้น และบุตรที่มีมารดาเช่นนั้นมักจะรู้จักสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ดีเมื่อบุตรโตขึ้นในอนาคต และการพูดคุยกับบุตรโดยการยื่นหน้าเข้าไปใกล้ๆ บุตรแล้วพูดคุยกับบุตรด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้ม หัวเราะ โอบกอดและหอมแก้มบุตร ก่อให้เกิดความผูกพันระหว่างมารดากับบุตรได้ดี (จตุพร ธีมปดี, 2550)

3. การปฏิสัมพันธ์กับบุตร

ผลการวิจัย พบว่า มารดาส่วนใหญ่หยอกล้อ เล่นกับบุตร โอบกอด หอมแก้มและสัมผัสบุตรอย่างสม่ำเสมอ แต่พบมารดาเพียง 1 คน ที่ไม่มีการหยอกล้อ โอบกอด หอมแก้มหรือสัมผัสบุตร

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่า มารดาที่มีความเชียวชาญที่จะแสดงความรักต่อบุตรเมื่ออยู่ในสถานที่ที่มีคนอยู่มาก แต่มักจะแอบทำเมื่อบุตรและคนอื่นหลับแล้ว แต่อย่างไรก็ตาม การที่มารดาหยอกล้อ โอบกอดหรือสัมผัสตัวบุตรมากน้อยเพียงใด บุตรยังคงแสดงอาการดีใจ และมีความสุขเมื่อได้อยู่ใกล้ชิดมารดา บุตรยังคงเข้ามาคลอเคลีย นกตักและส่งยิ้มให้มารดาเสมอ ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า บุตรมีความรู้สึกที่มั่นคงต่อมารดา สอดคล้องกับ ศิริไชย หงส์สงวนศรี (2548) ที่กล่าวว่า บุตรที่มารดาเลี้ยงดูด้วยความรักความเข้าใจ เอาใจใส่ และไวต่อสัญญาณที่บุตรบอกความต้องการทั้งด้านร่างกายและอารมณ์และตอบสนองได้สอดคล้องกับความต้องการอย่างทันที และสม่ำเสมอ จะมีความผูกพันทางอารมณ์ที่มั่นคงต่อมารดา และมีการพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองว่าเป็นคนที่มีคุณค่าและต่อคนอื่นว่าน่าไว้วางใจ และมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและคนอื่น

มารดาส่วนใหญ่คลุกคลีและใช้เวลาอยู่กับบุตรตลอดเวลา แต่พบว่ามีมารดาเพียง 1 คนที่มักให้บุตรอยู่ตามลำพังคนเดียวบนบ้านพักในช่วงเวลากลางวัน ซึ่งข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า มารดามีบุตรด้วยความไม่ตั้งใจ เพราะถูกกระทำชำเรา ซึ่งอาจเป็นผลให้มารดาไม่รู้สึกใกล้ชิดผูกพันกับบุตรมากนัก แต่ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมของบุตร พบว่า บุตรมักมองหา หรือส่งเสียงอ้อแอ้เรียกหามารดาเสมอ เมื่อไม่เห็นมารดาอยู่ในสายตา และเมื่อมารดากลับเข้าหาบุตร บุตรแสดงอาการดีใจ ยิ้มและส่งเสียงอ้อแอ้กับมารดาทันที รวมถึงการที่มารดาไม่ได้คลุกคลีกับบุตรในช่วงเวลากลางวัน แต่เมื่อถึงเวลาเข้านอนมารดาเป็นผู้พาบุตรเข้านอนด้วยตนเองทุกครั้ง และยังคงตอบสนองความต้องการของบุตรอย่างสม่ำเสมอด้วย Honig (2002) กล่าวว่า การเกิดความผูกพันระหว่างมารดาและบุตรนั้นเกิดจากองค์ประกอบ 2 ประการ คือ คุณภาพของการเลี้ยงดูบุตรและความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องระหว่างบุตรกับมารดา ลักษณะของการดูแลบุตรที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความผูกพัน คือ มารดาจะเข้ามาคลุกคลีอยู่กับบุตรตลอดเวลา มีอัตราการสัมผัสกับบุตรสูง โอบกอดและพูดคุยกับบุตร (คีนสนีย์ย์ ฉัตรคุปต์, 2545) และสภาพแวดล้อมของบ้านพักฉุกเฉินบริเวณใต้อาคารบ้าน 3 เป็นลานเอนกประสงค์สำหรับสมาชิกในบ้านพักฉุกเฉินได้ทำกิจกรรมต่างๆ เนื่องจากทางบ้านพักฯ ให้อนุญาตให้มีการอยู่ในห้องพักระหว่างช่วงเวลา 9.00 – 16.00 น. มารดาจึงต้องพาบุตรลงมาพักผ่อนและทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้มารดาวิงวุ่นและบุตรจะอยู่ร่วมกันตลอดเวลา หากมารดาจำเป็นต้องไปทำงานหรือทำธุระ มารดาพาบุตรไปด้วยสม่ำเสมอและบางครั้งฝากให้มารดาคนอื่นดูแลชั่วคราว รวมถึงสภาพแวดล้อมภายในห้องพักที่ส่งเสริมให้มารดาและบุตรได้คลุกคลีและใช้เวลาร่วมกันในเวลากลางคืน เนื่องจากภายในห้องพัก ประกอบด้วย เตียงนอน 2 เตียงคู่กันสำหรับมารดาวิงวุ่นและบุตร ทำให้มารดาวิงวุ่นและบุตรนอนร่วมกันและอยู่ใกล้ชิดกันทุกคืน

มารดาส่วนใหญ่พูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงนุ่มนวล ใช้ถ้อยคำที่ชัดเจน ถูกต้องและไม่เร็วจนเกินไปทุกครั้งที่พูดคุยกับบุตร และใช้คำพูดที่ไพเราะในการพูดคุยกับบุตรสม่ำเสมอ มีการใช้คำหยาบกับบุตรเป็นบางครั้ง แต่พบมารดา 1 คน ที่พูดคุยกับบุตรน้อย ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่า มารดาไม่ทราบว่าพูดคุยอะไรกับบุตร จึงไม่พูดคุยด้วย แต่ถึงมารดาจะพูดคุยกับบุตรน้อยโดยมารดามักพูดถึงสิ่งที่ต้องการให้บุตรปฏิบัติ แต่บุตรยังคงส่งเสียงอ้อแอ้ พูดคุยกับมารดา และชักชวนให้มารดาเล่นร่วมกับบุตรอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับ จตุพร ธัมมปดี (2550) ที่กล่าวว่า การพูดคุยกับบุตรนั้นควรเริ่มตั้งแต่ที่บุตรเป็นทารก บุตรวัยทารกจะสื่อสารกับมารดาครั้งแรกด้วยการใช้รอยยิ้ม วิธีที่มารดาใช้พูดคุยกับบุตร คือ ยื่นหน้าเข้าไปใกล้ๆ บุตรแล้วพูดคุยกับบุตรด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้ม ในขณะที่พูดคุยมารดาอาจแสดงพฤติกรรมหัวเราะ โอบกอดและหอมแก้มบุตร ดังนั้นวิธีการพูดคุยกับบุตรจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการสร้างความผูกพันระหว่างมารดากับบุตรและช่วยให้บุตรมีปฏิสัมพันธ์กับโลกรอบตัวได้ดี

4. พฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงปฐมวัยมีต่อมารดาวัยรุ่น

พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรมีความรู้สึกมั่นคง บุตรทุกคนตอบสนองหรือมีปฏิกิริยาโต้ตอบเมื่อมารดาพูดคุยหรือเล่นด้วย อยู่ใกล้ชิดกับมารดาและต้องการความใกล้ชิดจากมารดา และหยุดร้องไห้ได้ง่าย และแสดงอาการดีใจ เมื่อมารดาปลอบโยน กอด สัมผัสและกลับเข้ามาหาบุตร พฤติกรรมที่บุตรแสดงออกดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า บุตรมีความรู้สึกมั่นคงต่อมารดา ดังที่ Berns (2004) กล่าวว่า บุตรที่มีความผูกพันแบบมั่นคงจะสามารถทำกิจกรรมและสำรวจสภาพแวดล้อมรอบตัวในขณะที่มีมารดาอยู่ใกล้ๆ แต่หากมารดาออกไปจากบริเวณที่บุตรทำกิจกรรมอยู่ บุตรจะรู้สึกเสียใจ แสดงอาการร้องไห้ เดินหรือวิ่งตามมารดา เมื่อมารดากลับเข้ามาหาบุตรจะพยายามเข้าหามารดาและเมื่อมารดาปลอบโยนบุตรจะหยุดร้องไห้อย่างรวดเร็วและกลับไปทำกิจกรรมหรือสำรวจสภาพแวดล้อมต่อไป

พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรหลีกเลี่ยงมารดา บุตรส่วนใหญ่ไม่แสดงพฤติกรรมหลีกเลี่ยงมารดา โดยประเด็นที่บุตรแสดงพฤติกรรมหลีกเลี่ยงมารดา ได้แก่ บุตรไม่แสดงอาการเสียใจเมื่อมารดาออกไปจากสายตา และเมื่อบุตรอยู่ลำพังคนเดียวจะยังคงเล่นของเล่นโดยไม่สนใจมารดา ผู้วิจัยพบว่า บุตรส่วนใหญ่มีความคุ้นเคยกับการอยู่ตามลำพัง เนื่องจากในบางครั้งที่มารดาต้องออกไปจากสายตาของบุตร มารดาจะฝากบุตรกับสมาชิกบ้านพักคนอื่นให้ช่วยดูแล ทำให้บุตรเกิดความคุ้นเคยกับการอยู่ร่วมกับคนหลากหลาย และเมื่อมารดาไม่อยู่บุตรสามารถเข้าหาสมาชิกคนอื่นได้ และไม่เกิดอาการกลัวเมื่อไม่มีมารดาอยู่ใกล้ๆ และเนื่องจากทางบ้านพักฉุกเฉินมีคนมาบริจาคสิ่งของและทำกิจกรรมเป็นจำนวนมาก บุตรจึงคุ้นเคยกับบุคคลภายนอกด้วย เพ็ญศรี แสง

เจริญ (2549) กล่าวว่า เด็กที่มีความผูกพันแบบมั่นคงจะร้องไห้น้อยกว่าเด็กที่มีความผูกพันแบบไม่มั่นคง ในขณะที่เด็กที่ไม่มีความผูกพันเนื่องจากถูกปล่อยให้อยู่ตามลำพังเป็นเวลานานและบ่อยๆ จนไม่พัฒนาความผูกพันแบบมั่นคง เด็กจะไม่แสดงอาการใดต่อการปรากฏตัวหรือไม่ปรากฏตัวของบุคคลสำคัญ

พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา บุตรส่วนใหญ่ไม่แสดงอาการต่อต้านมารดา แต่จากแบบสังเกต พบว่า มีบุตรวัย 1 – 3 ปีของมารดาวิจัยรุ่น คนที่ 6 เพียง 1 คนที่แสดงพฤติกรรม คือ เมื่อมารดาหลับเข้าหาบุตร บุตรแสดงอาการต่อต้าน เช่น การเตะและผลักมารดาออกไปจากตัว และบุตรแสดงอาการต่อต้านคนแปลกหน้าด้วย ผู้วิจัยพบว่า มารดาวิจัยรุ่น คนที่ 6 มีพฤติกรรมที่ไม่สม่ำเสมอ คือ มารดามีการแสดงความรักต่อบุตร โอบกอด หอมแก้มและยิ้มแย้มแจ่มใสกับบุตร แต่ก็พบว่า มารดามีการใช้น้ำเสียงที่ดังในการพูดคุยกับบุตร และลงโทษบุตรด้วยการตีเป็นบางครั้ง และจากการสัมภาษณ์พบว่า มารดาคิดว่าบุตรชอบให้มารดาทำรุนแรงกับบุตร ซึ่งบุตรจะยิ้มและหัวเราะเมื่อมารดาตีบุตร แต่เมื่อบุตรเกิดอาการโกรธหรือโมโห บุตรจะทิ้งตัวลงนอนดิ้นกับพื้น และผลักมารดาออกจากตัวบุตรเสมอ ไม่ยอมให้มารดาปลอบโยนหรือโอบกอด ซึ่งการแสดงพฤติกรรมที่ไม่สม่ำเสมอของมารดา ทำให้บุตรเกิดความสับสนว่า การที่มารดาทำรุนแรงเป็นหยอกล้อหรือแสดงความรักต่อบุตรหรือไม่ โดยกรมสุขภาพจิต (2548) ได้กล่าวถึงรูปแบบพฤติกรรมของเด็ก อันเป็นผลจากการตอบสนองของพ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็ก คือ พฤติกรรมต่อต้าน เด็กจะมีความรู้สึกสับสนอยากเข้าใกล้พ่อแม่ แต่ก็ยังมีความรู้สึกโกรธอยู่ในใจ เป็นมาจากการได้รับการตอบสนองไม่สม่ำเสมอ พ่อแม่อ่านความต้องการของลูกไม่ได้ เมื่อโตขึ้นเด็กจะพัฒนาไปสู่การมีพฤติกรรมชอบหมกมุ่นกับตัวเอง แต่กังวลกับความใส่ใจของคนรอบข้าง และไม่ยืดหยุ่น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ควรมีการให้ความรู้แก่มารดาวิจัยรุ่น ให้ได้เห็นความสำคัญ เกิดความตระหนักและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างความผูกพันกับบุตร เพื่อให้มารดาสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติ และแสดงบทบาทในการสร้างความผูกพันกับบุตรได้ถูกต้องต่อไป

1.2 ควรส่งเสริมหรือจัดกิจกรรมให้มารดาวิจัยรุ่นเปิดเพลง ร้องเพลงและอ่านหนังสือนิทานและหนังสือภาพให้บุตรฟังเป็นประจำ

1.3 ควรมีการจัดหาหนังสือภาพ หนังสือนิทานและหนังสือสำหรับเด็กเพิ่มเติมมาไว้ที่บ้านพักฉุกเฉิน เพื่อให้มารดาวิจัยรุ่นและมารดาวิจัยอื่นได้นำหนังสือภาพ หนังสือนิทานและหนังสือสำหรับเด็กมาอ่านและเล่าให้บุตรฟังอย่างสม่ำเสมอ

1.4 ควรมีการติดตามพฤติกรรมความผูกพันของบุตรช่วงปฐมวัยที่มีต่อมารดาวัยรุ่นในระยะยาว

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการพัฒนาโปรแกรมให้ความรู้แก่มารดาวัยรุ่นเกี่ยวกับความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัย

2.2 ควรมีการศึกษาบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการอบรมเลี้ยงดูบุตรในด้านอื่น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กมลพรรณ ชีวพันธุ์ศรี. 2548. **อุ้นไอรัก เกราะแห่งชีวิตและครอบครัว**. กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายสื่อสิ่งพิมพ์ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.
- การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, กระทรวง. 2546. **คู่มือวิทยากร ชุดที่ 1 การพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบบูรณาการโดยชุมชน: พ่อแม่ลูก และชุมชน "ความผูกพัน"**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชนผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ.
- จตุพร ธีมมปที. 2550. พัฒนาการทางสติปัญญาของลูกน้อยวัยแรกเกิดถึง 2 ปี. **นิตยสารบันทึกคุณแม่** 169(สิงหาคม): 45-48.
- จริยาพร วรณโชติ. 2548. **พฤติกรรมความผูกพันในมารดาวัยรุ่นและบุตรวัย 3 เดือน ขณะให้นม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. สาขาการพยาบาลผู้ใหญ่ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชฎาภรณ์ วิฒณวิไล. 2540. **ผลของการใช้ระบบการพยาบาลสนับสนุนและให้ความรู้สำหรับมารดาวัยรุ่น และครอบครัวต่อความสามารถในการดูแลตนเองและดูแลบุตรของมารดาวัยรุ่น**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยนาม นักรไ้. 2545. **อิทธิพลของฝั่บต่อการมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่น: ศึกษากรณีวัยรุ่นที่เคยไปใช้บริการฝั่บย่านถนนอาร์ชีเอ กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. สาขาวิชาสังคมวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฐาฑูร บุนปาน, บรรณาธิการ. 2550. **พิมพ์เขียว"ขาดรัก" ต้นตอ"บ้านมีปัญหา"**[Online]. แหล่งที่มา: <http://www.kluaynamthai.com/Nursery/modules.php?name=Forums&file=viewtopic&t=1729>[20 กันยายน 2551]
- ฐาฑูร บุนปาน, บรรณาธิการ. 2551. **ตะลึง"แม่วัยโจ"พุ่ง แค่ 11 ขวบ ตั้งห้องคลอดลูกแล้ววันละ140ราย! ชิงสุกก่อนห้าม หมอรามาระบุ เสี่ยงทั้งแม่-ลูก**[Online]. แหล่งที่มา: http://www.matichon.co.th/khaosod/view_news.php?newsid=TUROd01ERXdNakezTURRMU1RPT0=§ionid=TURNd01RPT0=&day=TWpBd09DMHdOQzB3Tnc9PQ==[26 กรกฎาคม 2551]

- ณัฐสุดา เต้พันธ์. 2544. **ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบความผูกพันและเจตคติ ในการแสวงหาความช่วยเหลือจากนักวิชาชีพอของนักศึกษา**. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต. สาขาจิตวิทยาการปรึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ดรุณีย์ บัวบุญ. 2544. **ผลของการทารุณกรรมด้านร่างกายและจิตใจต่อหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น กับผลลัพธ์การตั้งครรภ์และสัมพันธ์ภาพมารดาและทารก**. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต. สาขาการพยาบาลครอบครัว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ทัศนาศิลป์ คำนวน. 2546. **ผลการให้ความรู้แก่มารดาวัยรุ่นหลังคลอดครรภ์แรก โดยใช้กระบวนการกลุ่มต่อความรู้และการตอบสนองต่อสัญญาณทารก**. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต. สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นที รัชชดาวรรณ. 2552. **อารมณ์ การเรียนรู้และความผูกพัน. นิตยสารแม่และเด็ก 32(443): 82-83.**
- นิชรา เรื่องดารกานนท์ และคนอื่นๆ. **ตำราพัฒนาการและพฤติกรรมเด็ก**. กรุงเทพมหานคร: โฮลิสติก.
- ประกายทิพย์ พรหมสุตร. 2546. **สัมพันธ์ภาพระหว่างมารดาและทารกแรกเกิดในมารดาวัยรุ่นครรภ์แรกหลังคลอด**. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต. สาขาการพยาบาลศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. 2551. **ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ**. พิมพ์ครั้งที่ 4 (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชรา เกษมสุข. 2543. **ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับสัมพันธ์ภาพระหว่างมารดาและทารกในมารดาวัยรุ่นครรภ์เดียวและครรภ์แรกหลังคลอดปกติ**. กรณีศึกษา: โรงพยาบาลศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต. สาขาวิชาสาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พัฒนพงษ์ จันทวานนทวงศ์, บรรณาธิการ. 2551. **พลิกมุมมอง พิชิตปัญหา “แม่” วัยรุ่น**[Online]. แหล่งที่มา: <http://www.hsri.or.th/th/whatnews/detail.php?id=60&key=article> [29 กันยายน 2551]
- เพ็ญพิไล ฤทธาคณานนท์. 2550. **พัฒนาการมนุษย์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพ็ญศรี แสงเจริญ. 2549. **การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมพี่เลี้ยงเด็กในสถานสงเคราะห์เกี่ยวกับการสร้างสัมพันธ์ภาพความผูกพันในการเลี้ยงดูเด็ก**. วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาการศึกษาศิลปะ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ไพลิน นัดสันเทียะ. 2546. **ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดาวัยรุ่นและทารกขณะให้อาหารทารก.**
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาการพยาบาลกุมารเวชศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- รุจา ภูไพบูลย์. 2541. **การพยาบาลครอบครัว: แนวคิดทฤษฎีและการนำไปใช้.** พิมพ์ครั้งที่ 3
 (ฉบับปรับปรุงใหม่). กรุงเทพมหานคร: วี เจ พรินติ้ง.
- วิไลพรรณ สวัสดิ์พาณิชย์. 2542. **การพยาบาลมารดาและในระยะหลังคลอด.** พิมพ์ครั้งที่ 3.
 ชลบุรี: ศรีศิลป์การพิมพ์.
- คันสนีย์ ฉัตรคุปต์. 2545. **สิ่งแวดล้อมและการเรียนรู้สร้างสมองเด็กให้ฉลาดได้อย่างไร.**
 พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ศิริภรณ์ ยามดี. 2544. **การพัฒนาโปรแกรมการนวดทารกเพื่อส่งเสริมพัฒนาการและ
 การมีปฏิสัมพันธ์ของทารกในสถานสงเคราะห์เด็ก.** วิทยานิพนธ์ปริญญา
 มหาบัณฑิต. สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริไชย หงส์สงวนศรี. 2548. **พัฒนาการทางจิตใจ**[Online]. แหล่งที่มา: http://www.rcpsycht.org/cap/detail_articledr.php?news_id=63[11 ตุลาคม 2551]
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2549. **จิตวิทยาพัฒนาการทุกช่วงวัย เล่ม 1 แนวคิดเชิงทฤษฎี - วัยเด็ก
 ตอนกลาง.** พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2549. **จิตวิทยาพัฒนาการทุกช่วงวัย เล่ม 2 วัยรุ่น-วัยสูงอายุ.** พิมพ์
 ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สรารุณ วัชรพล, บรรณาธิการ. 24 เมษายน 2552. **เผยไทยติดอันดับมีแม่วัยรุ่นมากที่สุดในเอเชีย.**
ไทยรัฐ: 5.
- สุนิดา ชูแสง. 2546. **ผลของการใช้โปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถการเป็นมารดา
 ต่อการปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่การเป็นมารดาของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นครั้งแรก.**
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุพิศรา บุญญานภาพงศ์. 2547. **ปัจจัยที่มีผลต่อค่านิยมทางเพศของวัยรุ่นในเขต
 กรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาเพศศาสตร์ บัณฑิต
 วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวรรณีย์ พุทธิศรี. 2546. **ความผูกพัน...ภูมิคุ้มกันของหนู. นิตยสารรักลูก 21(247): 120-126.**
- สุภาพจิต, กรม. 2548. **ความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูลูก.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนา
 สุขภาพ กรมสุขภาพจิต.

สุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่น, สถาบัน. 2544. **เข้าใจเจ้าตัวผู้.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:
สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่น.

ส่งเสริมสถานภาพสตรี, สมาคม ในพระอุปถัมภ์พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี
พระวรราชาทินัดดามาตุ. 2552. **รายงานประจำปี 2551: Annual report 2007.**
กรุงเทพมหานคร: เอดิชั่นเพรส.

อนุรักษ์ แทนทอง. 2548. **ความตึงเครียดระหว่างบุคคลและรูปแบบความผูกพัน: รูปแบบที่
คล้ายคลึงกับตน รูปแบบที่เติมเต็มซึ่งกันและกัน และรูปแบบความผูกพันแบบ
มั่นคง.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาจิตวิทยาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อัมพล สุอำพัน. 2545. **EQ ลูกเริ่มที่รักจากพ่อแม่.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์รักลูก.

อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร. 2542. **วิถีเลี้ยงดูเด็กวัยทารกและวัยเตาะแตะ.** กรุงเทพมหานคร:
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร. 2546. **แต่ลูกน้อยด้วยรักและผูกพัน.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน
ส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชนผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ.

อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร. 2551. **ประมวลบทความกลยุทธพัฒนาการคิด ภูมิคุ้มกันในตนเอง:
จากสายใยประสาทสู่สายใยแห่งความผูกพัน.** กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนา
คุณภาพวิชาการ.

อุบลรัตน์ เพ็งสถิตย์. 2546. **จิตวิทยาพัฒนาการ.** พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ภาษาอังกฤษ

Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., and Wall, S. 1978. **Patterns of attachment:
A psychological study of the strange situation.** New Jersey: Erlbaum.

Bentzen. W., R. and Frost. M., B. 2003. **Seeing child care: A guide for assessing the
effectiveness of child care program.** NY: Thomson Delmar learning.

Berk, L. E. 2006. **Child development.** 7th ed. Boston: Pearson/ Allyn and Bacon.

Berns, R. M. 2004. **Child, family, school, community: Socialization and support.** 6th ed.

Belmont: Wadsworth/Thomson Learning.

- Bornstein, M. H., and Putnick, D. L. 2007. Chronological age, cognition and practices in European American mothers: A multivariate study of parenting. **Developmental Psychology** 43(6): 850-864.
- Bowlby, J. 1969. **Attachment and loss V.1**. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. 2005. **A secure base: Clinical applications of attachment theory**. London: Routledge.
- Brooks, J. B. 2001. **Parenting**. 3rd ed. California: Mayfield Publishing Company.
- Broussard, E. R. 1995. **Infant attachment in a sample of adolescent mothers**[Online]. Available from: <https://vpn.chula.ac.th/http/0/web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=3&hid=17&sid=0905a0c1-0324-4e46-8361-9438c765cf7f%40SRCSM1>[2008, June 16]
- Craig, W. 2000. **Childhood social development**. Massachusetts: Blackwell Publishers.
- Dallos, R. 2006. **Attachment narrative therapy: Integrating systemic, narrative, and attachment approaches**. Maidenhead, Berkshire: Open University Press.
- Douville-Watson, L., Watson, M. A. and Wilson, L. A. 2003. **Infants & toddlers: Curriculum and teaching**. 5th ed. NY: Learning.
- Driscoll, A. and Nagel, N. G. 2002. **Early childhood education, birth-8: The world of children, families, and educators**. 2nd ed. Boston: Allyn and Bacon.
- Easterbrooks, M. A., Chaudhuri, J. H. and Gestdottir, S. 2005. Patterns of emotional availability among young mothers and their infants: A dyadic, contextual analysis. **Infant Mental Health Journal** 26(2):309–326.
- Falzon, D. 2007. Attachment: The role of the mother in the child's emotional development. **Developmental Science** 24(1): 65-68.
- Gonzales-Mena, J. and Eyer, D. W. 2001. **Infant toddler and caregiver**. 5th ed. California: Mayfield.
- Griffin, H. 2009. Attachment parenting-raising a natural child: Forge bonds through baby wearing, co-sleeping, breastfeeding and love. **Developmental Science** 26(3): 28-31.
- Hacker, B. 2007. Attachment parenting: Co-sleeping, discipline and connecting with the school-aged child. **Developmental Science** 24(2): 30-32.

- Higley, E. 2007. **Nighttime interactions and mother-infant attachment at one year.**
Doctor of Philosophy. Major in Psychology University of Delaware.
- Honig, A. S. 2002. **Secure relationships: Nurturing infant to toddler attachment in early care settings.** Washington, DC.: National Association for the Education of Young Children.
- Kroger, J. 2007. **Identity development: Adolescence through adulthood.** Thousand Oaks: Sage.
- Krueger, A. 2008. Attaching to adopted infants and toddlers: Ideas to help babies and young kids bond with adoptive parents. **Developmental Science** 25(4): 48-52.
- Letourneau, L. N., Stewart, M. J. and Barnfather, A. K. 2004. Adolescent mothers: Support needs, resources, and support-education interventions. **Journal of Adolescent Health** 35(1): 509-525.
- McCartney, K. and others. 2004. Testing a maternal attachment model of behavior problems in early childhood. **Journal of Child Psychology and Psychiatry** 45(4): 765-778.
- Moss, E. and others. Links between children's attachment behavior at early school-age, their attachment related representations and behavior problems in middle childhood. **International Journal of Behavioral Development** 33(2): 155-166.
- Perry, B. D. 2001. Attachment: The first core. **Early Childhood Today** 16(2): 28.
- Perry, S. E. 2004. **Maternity and women's health care.** 8th ed. Philadelphia: Mosby.
- Pillitteri, A. 2003. **Maternal and child health nursing.** 4th ed. Philadelphia: Lippincott.
- Rathus, S. A. 2006. **Childhood and adolescence: Voyage in development.** Belmont: Thomson Higher Education.
- Sailor, D. H. 2004. **Supporting children in their home, school, and community.** Boston: Allyn and Bacon.
- Santrock, J. W. 2007. **Child development.** 11th ed. Boston: McGraw-Hill.
- Snow, C. W. 1998. **Infant development.** 2nd ed. New Jersey: Prentice-Hall.
- Ward, M. J. and Carlson, E. A. 1995. Associations among adult attachment representations, maternal sensitivity, and infant-mother attachment in a sample of adolescent mothers. **Child Development** 66(1): 69-79.

- Waters, E. 2002. **The Ainsworth strange situation**[Online]. Available from:
http://www.psychology.sunysb.edu/attachment/measures/content/ss_scoring.pdf
[2008, December 27]
- Watson, M. 2003. Attachment theory and challenging behaviors: Reconstructing the nature of relationships. **Young Children** 58(July): 2-20.
- Whiteside-Mansell, L., Pope, S. K., and Bradley, R. H. 1996. Patterns of parenting behavior in young mothers. **Family Relations** 45(3): 273–281.
- Whitman, T., Borkowski, J., Keogh, D., and Weed, K. 2001. **Interwoven lives: Adolescent mothers and their children**. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Zevalkink, J. and others. 2008. The quality of children's home environment and attachment security in Indonesia. **Journal of Genetic Psychology** 169(1): 72-91.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญศรี แสงเจริญ
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. รองศาสตราจารย์ ประไพพรรณ ภูมิวุฒิสาร
คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. ผู้อำนวยการ กรวิณฑ์ วรสุข
ฝ่ายสังคมสงเคราะห์ บ้านพักฉุกเฉิน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

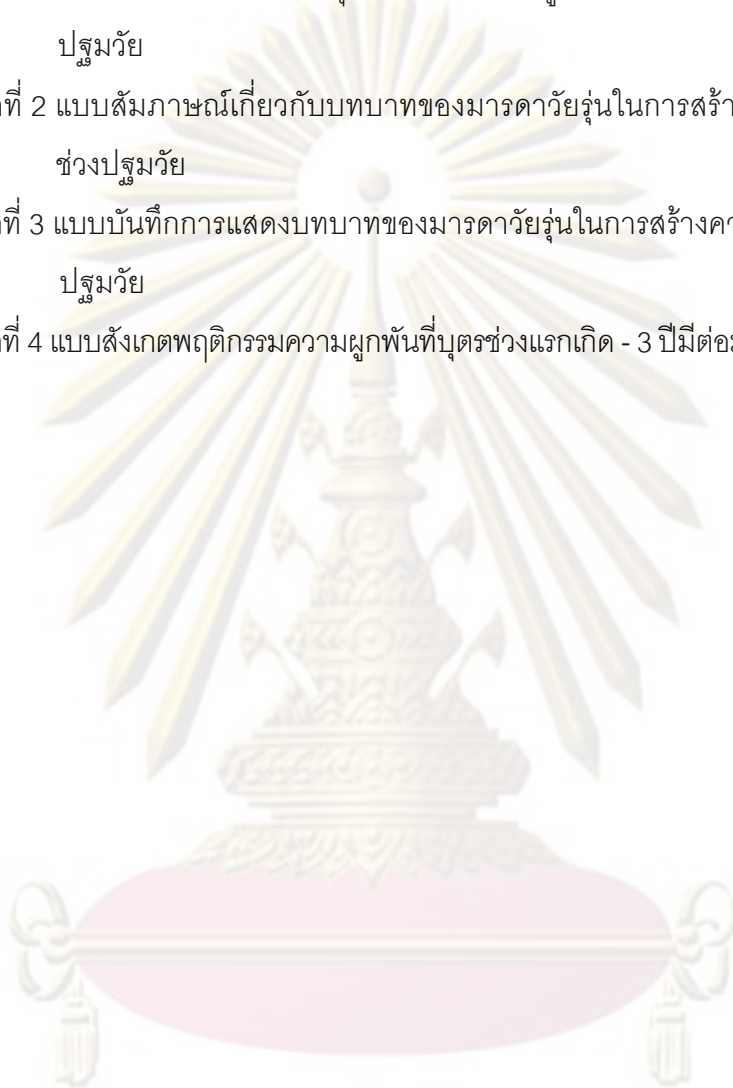
ภาคผนวก ข

ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- ชุดที่ 1 แบบประเมินตนเองและบุตรเกี่ยวกับความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัย
- ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย
- ชุดที่ 3 แบบบันทึกการแสดงบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย
- ชุดที่ 4 แบบสังเกตพฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงแรกเกิด - 3 ปีมีต่อมารดาวัยรุ่น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชุดที่ 1 แบบประเมินตนเองและบุตรเกี่ยวกับความผูกพัน ระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัย

คำชี้แจง

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบประเมินตนเองและบุตรของมารดาวัยรุ่นเพื่อศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัยและพฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงปฐมวัยมีต่อมารดาวัยรุ่น

1. รายละเอียดของแบบประเมินตนเองและบุตรเกี่ยวกับความผูกพันระหว่างมารดาวัยรุ่นกับบุตรช่วงปฐมวัย ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพของมารดา ประกอบด้วย อายุ วุฒิการศึกษา จำนวนบุตร อายุบุตร การวางแผนก่อนการมีบุตร ระยะเวลาในการเลี้ยงดูบุตรในแต่ละวัน ประสบการณ์ในการเลี้ยงดูเด็กช่วงปฐมวัยก่อนมีบุตร เหตุผลที่เข้ามาพักอาศัยที่บ้านพักฉุกเฉิน ระยะเวลาที่เข้ามาพักอาศัยที่บ้านพักฉุกเฉินและการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย

ตอนที่ 2 แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย เป็นลักษณะมาตรประมาณค่า 4 ระดับ ประกอบด้วยประเด็น ได้แก่ กิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร การสร้างบรรยากาศผูกพันกับบุตรและการปฏิสัมพันธ์กับบุตร

ตอนที่ 3 แบบประเมินบุตรสำหรับมารดาที่มีบุตรช่วงวัยแรกเกิด – 1 ปี เกี่ยวกับพฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงวัยแรกเกิด – 1 ปีมีต่อมารดาวัยรุ่น เป็นลักษณะมาตรประมาณค่า 4 ระดับ ประกอบด้วยประเด็น ได้แก่ พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรมีความรู้สึกมั่นคง พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรหลีกเลี่ยงมารดาและพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา

ตอนที่ 4 แบบประเมินบุตรสำหรับมารดาที่มีบุตรช่วงวัย 1 – 3 ปี เกี่ยวกับพฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงวัย 1 – 3 ปีมีต่อมารดาวัยรุ่น เป็นลักษณะมาตรประมาณค่า 4 ระดับ ประกอบด้วยประเด็น ได้แก่ พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรมีความรู้สึกมั่นคง พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรหลีกเลี่ยงมารดาและพฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา

2. การตอบแบบประเมินตนเองและบุตร ท่านควรคำนึงถึงวัยของบุตร

3. ข้อมูลในแบบประเมินตนเองและบุตรฉบับนี้ใช้สำหรับการวิจัยเท่านั้น จะไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่อย่างใด

4. ขอความกรุณาตอบแบบประเมินตนเองและบุตรให้ครบทุกข้อตามความเป็นจริง เพราะทุกคำตอบของท่านเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัยในครั้งนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพของมารดา

คำชี้แจง โปรดเขียนข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

1. อายุ..... ปี
2. วุฒิกการศึกษา.....
3. จำนวนบุตร..... คน
4. อายุบุตร ปี
5. การวางแผนก่อนการมีบุตร.....
6. ระยะเวลาในการเลี้ยงดูบุตรในแต่ละวัน.....
7. ประสบการณ์ในการเลี้ยงดูเด็กช่วงปฐมวัยก่อนมีบุตร.....
.....
8. เหตุผลที่เข้ามาพักอาศัยที่บ้านพักฉุกเฉิน.....
9. ระยะเวลาที่เข้ามาพักอาศัยที่บ้านพักฉุกเฉิน.....
10. การได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย.....
.....

ศูนย์วิจัยทรัพยากรสุขภาพ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับการปฏิบัติของท่านมากที่สุดเพียงช่องเดียว โดยมีเกณฑ์ในการเลือกคำตอบดังนี้

4	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติมาก
3	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติปานกลาง
2	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติน้อย
1	หมายถึง	ระดับการไม่ปฏิบัติ

ลำดับ ที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ			
		4	3	2	1
ด้านกิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร					
1.	ท่านกระตุ้นให้บุตรอยากรับประทานอาหารโดยใช้คำพูดหรือวิธีการที่นุ่มนวล				
2.	ท่านดูแลให้บุตรหลับโดยการเล่านิทานหรือร้องเพลงกล่อมนอน				
3.	ท่านดูแลให้บุตรได้อาบน้ำ ทำความสะอาดร่างกาย				
4.	ท่านทำความสะอาดร่างกายบุตรหลังการขับถ่ายทุกครั้ง				
.					
.					
.					
.					
17.	ท่านเล่นกับบุตรสม่ำเสมอ				
18.	ท่านสนทนาพูดคุยกับบุตรเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆในแต่ละวัน				
19.	ท่านอ่านหนังสือหรือเล่านิทานให้บุตรฟัง				
20.	ท่านเปิดให้เพลงให้บุตรฟังและร้องเพลงร่วมกับบุตร				
ด้านการสร้างบรรยากาศผูกพันกับบุตร					
1.	ท่านยิ้มแย้มแจ่มใสขณะเล่น พูดคุยหรือทำกิจกรรมร่วมกับบุตร				
2.	ท่านมองหน้า สบตา หรือโน้มตัวให้อยู่ในระดับสายตาของบุตรขณะพูดคุยกับบุตร				

ลำดับ ที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ			
		4	3	2	1
3.	ท่านเปิดเพลงหรือร้องเพลงที่มีจังหวะนุ่มนวลให้บุตรฟัง				
4.	ท่านพูดคุยกับบุตรโดยใช้น้ำเสียงและท่าทางอ่อนโยน				
.					
11.	ท่านแสดงความชื่นชมหรือชมเชยบุตรเมื่อบุตรมีความประพฤติที่ดี				
12.	ท่านลงโทษบุตรอย่างมีเหตุผลหรือเป็นไปตามเงื่อนไขของท่านเมื่อบุตรแสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีหรือไม่เหมาะสม				
13.	เมื่อบุตรร้องไห้ ท่านปลอบโยนบุตรโดยการอุ้ม โอบกอดไว้แนบอก สัมผัส ลูบศีรษะและใช้น้ำเสียงนุ่มนวลกับบุตร				
ด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุตร					
1.	ท่านตอบสนองต่อความต้องการของบุตรโดยทันทีและสม่ำเสมอเมื่อบุตรแสดงความต้องการ				
2.	ท่านแสดงออกถึงความรักที่มีต่อบุตรโดยการหยอกล้อ โอบกอด หอมแก้ม ลูบศีรษะ ลูบหลัง				
3.	ท่านคลุกคลีและใช้เวลาอยู่กับบุตรทุกครั้งเมื่อมีโอกาส				
.					
9.	ท่านนวดสัมผัสบุตรอย่างนุ่มนวล				
10.	ท่านใช้คำพูดที่ไพเราะในการพูดคุยกับบุตร				
11.	ท่านเรียกชื่อบุตรทุกครั้งที่คุณพูดคุยหรือทำกิจกรรมต่างๆร่วมกันด้วยน้ำเสียงนุ่มนวล				

ตอนที่ 3 แบบประเมินบุตรเกี่ยวกับพฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงแรกเกิด – 1 ปี
มีต่อมารดาวัยรุ่น

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับการปฏิบัติของบุตรมากที่สุด
เพียงช่องเดียว โดยมีเกณฑ์ในการเลือกคำตอบดังนี้

- 4 หมายถึง ระดับการปฏิบัติมาก
3 หมายถึง ระดับการปฏิบัติปานกลาง
2 หมายถึง ระดับการปฏิบัติน้อย
1 หมายถึง ระดับการไม่ปฏิบัติ

ลำดับ ที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ			
		4	3	2	1
พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรมีความรู้สึกมั่นคง					
1.	ในขณะที่บุตรเล่นกับท่าน บุตรจะเข้ามาอยู่ใกล้ชิดกับท่าน				
.	.				
7.	บุตรแสดงความต้องการใกล้ชิดและสัมผัสจากท่าน โดยอ้าแขนให้ท่านอุ้ม กอด หรือขอบกอดรัด ปีนป่ายอยู่บนตักหรือตัวท่าน				
พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรหลีกเลี่ยงมารดา					
1.	บุตรแสดงอาการไม่สนใจหรือไม่ใส่ใจต่อการปฏิสัมพันธ์ของท่าน				
.	.				
7.	บุตรไม่แสดงอาการเสียใจเมื่อต้องพรากจากท่านหรือไม่เห็นท่านในสายตา				
พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา					
1.	บุตรไม่ชอบให้ท่านกอด ต่อต้านการกอดของท่าน โดยการบิดตัวไปมา หรือดิ้นรน				
.	.				
7.	บุตรกลัวที่จะเล่นหรือทำกิจกรรมเพียงลำพัง และกลัวท่านหายไปจึงมักไม่ยอมห่างจากท่าน				

ตอนที่ 4 แบบประเมินบุตรเกี่ยวกับพฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงวัย 1 – 3 ปีมี
ต่อมารดาวัยรุ่น

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับการปฏิบัติของบุตรมากที่สุด
เพียงช่องเดียว โดยมีเกณฑ์ในการเลือกคำตอบดังนี้

4	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติมาก
3	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติปานกลาง
2	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติน้อย
1	หมายถึง	ระดับการไม่ปฏิบัติ

ลำดับ ที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ			
		4	3	2	1
พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรมีความรู้สึกมั่นคง					
1.	บุตรแสดงความต้องการใกล้ชิดท่าน เช่น ขอบกอดรัด ปีนป่าย อยู่บนตักหรือตัวท่าน				
.	.				
4.	บุตรแสดงอาการเสียใจ ร้องไห้เมื่อท่านหายไปจากสายตาและ พยายามส่งเสียง หรือร้องเรียกหาท่าน				
พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรหลีกเลี่ยงมารดา					
1.	บุตรไม่สนใจและไม่ตอบสนองต่อการปฏิสัมพันธ์ของท่าน ในขณะที่เล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับท่าน				
.	.				
7.	บุตรไม่แสดงความต้องการสัมผัสจากท่าน เช่น ไม่พยายามอ้า แขนให้ท่านอุ้มหรือกอด				
พฤติกรรมที่แสดงว่าบุตรต่อต้านมารดา					
1.	บุตรแสดงอาการไม่มองท่านและไม่ยอมให้ท่านเข้าใกล้บุตร				
.	.				
7.	บุตรมักแสดงอาการก้าวร้าว เช่น ผลักท่านแรงๆ เตะ บิดตัวไปมา				

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของมารดาวัยรุ่น ในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย

คำชี้แจง

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย เป็นลักษณะการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended) ประกอบด้วยประเด็น ได้แก่ กิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร การสร้างบรรยากาศผูกพันกับบุตร และการปฏิสัมพันธ์กับบุตร โดยมีข้อตกลงในการใช้แบบสัมภาษณ์ดังนี้

1. ผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์ตามโครงสร้างคำถาม
2. ผู้วิจัยจดบันทึกวัน / เดือน / ปีที่ทำการสัมภาษณ์ ครั้งที่สัมภาษณ์ เวลาที่เริ่มต้นสัมภาษณ์และเวลาที่สิ้นสุดการสัมภาษณ์
3. ผู้วิจัยทำการจดบันทึกคำตอบและใช้เครื่องอัดเสียงบันทึกคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของมารดาวัยรุ่น ในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย

ชื่อมารดา (นามสมมติ).....
 วัน / เดือน / ปีที่ทำการสัมภาษณ์..... ครั้งที่สัมภาษณ์.....
 เริ่มต้นสัมภาษณ์เวลา..... สิ้นสุดการสัมภาษณ์เวลา.....

กิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร

1. ในขณะที่ท่านอาบน้ำให้บุตร ท่านปฏิบัติกับบุตรอย่างไร
2. ในขณะที่ท่านป้อนอาหารหรือรับประทานอาหารร่วมกับบุตร ท่านปฏิบัติกับบุตรอย่างไร
3. เมื่อขับถ่าย (ปัสสาวะหรืออุจจาระ) ท่านปฏิบัติต่อบุตรอย่างไร พานบุตรไปล้างทำความสะอาดทันทีหรือไม่ เพราะเหตุใด
4. เมื่อบุตรแสดงอาการง่วงนอน ท่านปฏิบัติต่อบุตรอย่างไร
5. ในขณะที่ดูแลบุตรในกิจวัตรประจำวันท่านมีโอกาสโอบกอดบุตร สัมผัสบุตรหรือไม่ มากน้อยเพียงใด และท่านโอบกอดหรือสัมผัสบุตรอย่างไร
6. ขณะอ่านนิทาน หนังสือภาพ หรือหนังสือร่วมกับบุตร ท่านปฏิบัติต่อบุตรอย่างไร เพราะเหตุใด
7. ท่านเลือกกิจกรรมที่จะเล่นกับบุตรอย่างไร และกิจกรรมดังกล่าว ท่านคิดว่าก่อให้เกิดความผูกพันกับบุตรหรือไม่ เพราะเหตุใด

ฯลฯ

การสร้างบรรยากาศผูกพันกับบุตร

1. เมื่อบุตรเกิดความกลัว/ความเครียด ท่านทำอย่างไร เพื่อให้บุตรเกิดความรู้สึกผ่อนคลาย
2. ขณะท่านพูดคุยกับบุตร ท่านใช้น้ำเสียงและท่าทางอย่างไร เพราะเหตุใด (มองสบตา ไ้ม้มตัวอยู่ในระดับสายตาของบุตรหรือไม่)
3. เมื่อบุตรร้องไห้ ท่านทำอย่างไรเพื่อให้บุตรหยุดร้องและรู้สึกดีขึ้น
4. หากบุตรแสดงอาการโกรธ ไม่พึงพอใจ ท่านปฏิบัติต่อบุตรอย่างไร เพื่อให้บุตรสงบ

ฯลฯ

การปฏิสัมพันธ์กับบุตร

1. เมื่อบุตรแสดงความต้องการต่างๆ เช่น แสดงอาการหิว ง่วงนอน หรือพยายามพูดคุยกับท่าน ท่านตอบสนองต่อความต้องการเหล่านั้นของบุตรอย่างไร
2. ท่านตอบสนองต่อความต้องการบุตรด้วยความสม่ำเสมอ คงเส้นคงวาหรือไม่ เพราะเหตุใด
3. ท่านใช้สัมผัสที่นุ่มนวลกับบุตรขณะที่มีปฏิสัมพันธ์กับบุตรหรือไม่ เพราะเหตุใด
4. เมื่อบุตรส่งเสียงอ้อแอ้เรียก (ทารก) หรือส่งเสียงพูดคุยกับท่าน ท่านตอบสนองต่อการสนทนาของบุตรอย่างไร
5. ท่านเรียกชื่อบุตรทุกครั้ง πουพูดคุยกับบุตรหรือทำกิจกรรมร่วมกับบุตรหรือไม่ เพราะเหตุใด

ฯลฯ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชุดที่ 3 แบบบันทึกการสังเกตบทบาทของมารดาวัยรุ่น ในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย

คำชี้แจง

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบบันทึกเป็นเครื่องมือในการบันทึกและสังเกตเกี่ยวกับการสังเกตบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย ประกอบด้วย 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบบันทึกการสังเกตบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงแรกเกิด – 1 ปี ประกอบด้วยประเด็น ได้แก่ กิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร การสร้างบรรยากาศผูกพันกับบุตรและการปฏิสัมพันธ์กับบุตร

ตอนที่ 2 แบบบันทึกการสังเกตบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงวัย 1 – 3 ปี ประกอบด้วยประเด็น ได้แก่ กิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร การสร้างบรรยากาศผูกพันกับบุตรและการปฏิสัมพันธ์กับบุตร

การปฏิบัติในการบันทึก

1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงปฐมวัย และทำความเข้าใจในประเด็นที่จะบันทึกและสังเกตให้ชัดเจน
2. ผู้วิจัยทำการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยไม่เข้าไปร่วมในเหตุการณ์หรือขณะที่มารดากำลังเลี้ยงดูบุตรหรือทำกิจกรรมร่วมกับบุตร
3. ทำการจดบันทึกการสังเกตรายละเอียดของพฤติกรรมที่มารดาวัยรุ่นแสดงออกในขณะเลี้ยงดูบุตรตามลำดับการเกิดก่อน-หลัง และแยกจดบันทึกตามประเด็น ได้แก่ กิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร การสร้างบรรยากาศผูกพันกับบุตรและการปฏิสัมพันธ์กับบุตร

การบันทึกข้อมูล

1. ผู้วิจัยเป็นผู้บันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบันทึกด้วยตนเอง
2. บันทึกข้อมูลทั่วไปให้เรียบร้อยก่อนการบันทึก
3. เมื่อเลิกทำการบันทึก ผู้วิจัยบันทึกเวลาสิ้นสุดการบันทึก

ตอนที่ 1 แบบบันทึกการแสดงบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงแรกเกิด - 1 ปี

ชื่อมารดา(นามสมมุติ).....
 วัน / เดือน / ปีที่ทำการบันทึก..... ครั้งที่บันทึก.....
 เริ่มต้นการบันทึกเวลา..... สิ้นสุดการบันทึกเวลา.....

คำชี้แจง บันทึกการสังเกตรายละเอียดพฤติกรรมที่มารดาวัยรุ่นแสดงออกตามลำดับการเกิดก่อน-หลัง ให้ครอบคลุม ชัดเจน ตรงตามสภาพจริงและตามประเด็นที่กำหนดเกี่ยวกับบทบาทในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงแรกเกิด - 1 ปี

การแสดงบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงแรกเกิด - 1 ปี	
ด้านกิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร
ด้านการสร้างบรรยากาศความผูกพันกับบุตร
ด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุตร

**ดัชนีสำหรับการบันทึกการแสดงบทบาทของมารดาวัยรุ่น
ในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงแรกเกิด – 1 ปี**

ด้านกิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร

ความสม่ำเสมอ	การตอบสนองอย่างรวดเร็ว
1. ในขณะที่มารดาให้นมบุตรมารดาอุ้มบุตรไว้แนบอกทุกครั้ง และใช้มือสัมผัสลูบตัวบุตรสม่ำเสมออย่างนุ่มนวล	1. เมื่อบุตรร้องไห้ หรือทำท่าทางคู่มือ คูดปากแสดงอาการหิว มารดาให้นมบุตรทันที
2. มารดาพาบุตรเข้านอนด้วยตนเองทุกครั้งเมื่อถึงเวลานอนหรือเมื่อบุตรแสดงอาการง่วงนอน	2. เมื่อบุตรแสดงอาการง่วงนอน มารดาตอบสนองบุตรทันทีโดยการพาไปนอนที่เบาะนอนหรือเตียงของบุตร
3. มารดาอาบน้ำให้บุตร โดยใช้ผ้าเช็ดตัวที่นุ่มนวล และมีการร้องเพลงหรือพูดคุยกับบุตรขณะอาบน้ำด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวล อ่อนโยนทุกครั้ง	3. เมื่อแสดงอาการไม่สบายเนื้อตัว ร้องไห้ ดึงเสื้อผ้า หรือได้รับความสกปรก มารดานำบุตรไปอาบน้ำ ทำความสะอาดร่างกายทันที
12. มารดาเล่นกับบุตร โดยแขนของสี่สัดที่เคลื่อนไหวได้ ให้บุตรมองตาม หรือจัดหาของเล่นที่มีสีสันสดใสและส่งเสริมพัฒนาการของบุตร	11. เมื่อบุตรนำเสนอขอเล่นให้มารดาหรือชักชวนมารดามาเล่นด้วยกันกับบุตร มารดาตอบสนองด้วยคำพูด เข้าไปร่วมเล่นกับบุตรทันที และมารดาสนับสนุนให้บุตรเล่นเกมต่างๆที่ริเริ่มเองได้โดยไม่รบกวนผู้อื่น
13. มารดาอ่านหนังสือภาพหรือหนังสือนิทานให้บุตรฟังเป็นประจำ โดยเล่านิทานด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวลทุกครั้งและจัดทำทางให้บุตรนั่งบนตักหรือนั่งข้างๆมารดา มีการโอบกอด สัมผัสหรือลูบตัวบุตรสม่ำเสมอ	13. มารดาอ่านหนังสือภาพหรือหนังสือนิทานให้ฟังทันทีที่บุตรต้องการ
14. มารดาร้องเพลงให้บุตรฟัง หรือร่วมร้องเพลงกับบุตรอย่างสม่ำเสมอ	14. เมื่อบุตรริเริ่มการร้องเพลง หรือขอให้มารดาร้องเพลงให้ฟัง มารดาตอบสนองด้วยการร้องเพลงให้บุตรฟังหรือร่วมร้องเพลงพร้อมกับบุตรทันที ด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวลและอ่อนโยน
15. เมื่อบุตรส่งเสียงอ้อ แอ้ มารดาตอบสนองต่อเสียงของบุตรทุกครั้ง โดยพูดคุยกับบุตรด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวล	15. เมื่อบุตรส่งเสียงอ้อ แอ้ มารดาตอบสนองด้วยเสียงพูดคุยที่นุ่มนวลทันที

ด้านการสร้างบรรยากาศผูกพันกับบุตร

ความสม่ำเสมอ	การตอบสนองอย่างรวดเร็ว
1. ขณะเลี้ยงดูบุตรหรือทำกิจกรรมร่วมกับบุตร มารดาเปิดเพลงที่มีจังหวะนุ่มนวล และ/หรือ ร้องเพลงที่มีทำนองนุ่มนวลให้บุตรฟังเป็นประจำ	1. เมื่อบุตรแสดงอาการกลัว กังวล หรือต้องการความสบายใจ มารดาเปิดเพลงที่มีจังหวะนุ่มนวลให้บุตรฟังและ/หรือ ร้องเพลงที่มีทำนองนุ่มนวลให้บุตรฟังทันที
2. มารดาيلمแยมแจ่มใสกับบุตรตลอดเวลา	2. เมื่อบุตรยิ้มให้กับมารดา มารดาيلمตอบกลับให้บุตรทันที
3. มารดามองสบตา หรือโน้มตัวอยู่ในระดับสายตาของบุตร ขณะเล่นหรือพูดคุยกับบุตรทุกครั้ง	3. เมื่อบุตรมองสบตามารดา หรือส่งเสียงอ้อแอ้ มารดาตอบสนองโดยการสบตาบุตร และโน้มตัวอยู่ในระดับสายตาของบุตรทันที
4. เมื่อบุตรร้องไห้ มารดาปลอบโยนบุตรโดยการอุ้ม โอบกอดไว้แนบอก สัมผัส ลูบศีรษะและใช้น้ำเสียงนุ่มนวลกับบุตรทุกครั้ง	4. เมื่อบุตรร้องไห้ มารดาปลอบโยนบุตรให้หยุดร้องไห้ทันที โดยการอุ้ม โอบกอดไว้แนบอก สัมผัส ลูบศีรษะและใช้น้ำเสียงนุ่มนวลกับบุตรทุกครั้ง
11. เมื่อบุตรเกิดความกลัวต่อเสียงหรือสถานการณ์แปลกใหม่ มารดาปลอบโยนบุตรด้วยการอุ้ม กอด สัมผัสและปลอบโยนบุตรให้บุตรหายกลัวทุกครั้ง	11. เมื่อเกิดเสียงหรือสถานการณ์ที่ทำให้บุตรเกิดความกลัว กังวล ไม่สบายใจ มารดานำบุตรออกจากบริเวณที่เกิดเสียงหรือเหตุการณ์ดังกล่าวทันทีหรือเคลื่อนย้ายสิ่งที่เป็นสาเหตุของการทำให้บุตรกลัวออกไป

ด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุตร

ความสม่ำเสมอ	การตอบสนองอย่างรวดเร็ว
1. มารดาตอบสนองต่อความต้องการของบุตรอย่างสม่ำเสมอเมื่อบุตรแสดงสัญญาณความต้องการ	1. มารดาตอบสนองต่อความต้องการของบุตรอย่างทันทีเมื่อบุตรแสดงสัญญาณความต้องการ
2. มารดาแสดงออกถึงความรักที่มีต่อบุตรโดยการหยอกล้อ โอบกอด หอมแก้ม ลูบศีรษะ ลูบหลังสม่ำเสมอ	2. มารดามีปฏิกริยาโต้ตอบต่อความต้องการของบุตรอย่างรวดเร็ว เช่น เมื่อบุตรต้องการความรักความใกล้ชิด มารดาหยอกล้อ โอบกอด หอมแก้ม ลูบศีรษะ ลูบหลังทันที

ความสม่ำเสมอ	การตอบสนองอย่างรวดเร็ว
3. มารดาคลุกคลีและใช้เวลาอยู่กับบุตรตลอดเวลา	3. เมื่อบุตรเข้ามาหา หรือทำกิจกรรมร่วมกับบุตร มารดาตอบสนองด้วยการใกล้ชิด คลุกคลีและใช้เวลาอยู่กับบุตร
4. มารดามีการนวดสัมผัสด้วยความนุ่มนวล อ่อนโยนสม่ำเสมอ	4. เมื่อบุตรนอนหรือต้องการพักผ่อน มารดามีการนวดสัมผัสบุตรให้บุตรผ่อนคลายด้วยความนุ่มนวล อ่อนโยนทันที
11. มารดาตอบสนองต่อการส่งเสียงของบุตร มารดาส่งเสริมบุตรให้คุ้นเคยในการสนทนา โดยมารดาใช้ถ้อยคำที่ชัดเจน ถูกต้องและไม่เร็วจนเกินไปทุกครั้งที่พูดคุยกับบุตร	11. มารดาตอบสนองต่อการส่งเสียงของบุตรทันที
12. มารดาใช้คำพูดที่ไพเราะในการพูดคุยกับบุตรสม่ำเสมอ	12. เมื่อบุตรส่งเสียงอ้อแอ้ มารดาพูดคุยกับบุตรด้วยคำพูดที่ไพเราะทันที
13. มารดาเรียกชื่อบุตรทุกครั้งที่พูดคุยหรือทำกิจกรรมต่างๆร่วมกันด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวล	13. เมื่อทำกิจกรรมร่วมกับบุตร มารดาเรียกชื่อบุตรทันที

 ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 แบบบันทึกการแสดงบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงวัย 1 – 3 ปี

ชื่อมารดา(นามสมมุติ).....

วัน / เดือน / ปีที่ทำการบันทึก..... ครั้งที่บันทึก.....

เริ่มต้นการบันทึกเวลา.....สิ้นสุดการบันทึกเวลา.....

คำชี้แจง บันทึกการสังเกตรายละเอียดพฤติกรรมที่มารดาวัยรุ่นแสดงออกตามลำดับการเกิดก่อน-หลัง ให้ครอบคลุม ชัดเจน ตรงตามสภาพจริงและตามประเด็นที่กำหนดเกี่ยวกับบทบาทในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วง 1 - 3 ปี

การแสดงบทบาทของมารดาวัยรุ่นในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วง 1 – 3 ปี	
ด้านกิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
ด้านการสร้างบรรยากาศความผูกพันกับบุตร	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
ด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุตร	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

**ดัชนีสำหรับการบันทึกการแสดงบทบาทของมารดาวัยรุ่น
ในการสร้างความผูกพันกับบุตรช่วงวัย 1 - 3 ปี**

ด้านกิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร

ความสม่ำเสมอ	การตอบสนองอย่างรวดเร็ว
1. มารดาจัดเตรียมอาหารที่บุตรชอบไว้ให้เพียงพอกับความ ความต้องการของบุตรและให้บุตรได้รับสารอาหารครบ 5 หมู่และขณะป้อนอาหารมารดา มองหน้า สบตาบุตร สม่ำเสมอ	1. เมื่อบุตรบอกความต้องการหรือแสดงอาการหิว มารดาจัดเตรียมอาหารที่มีประโยชน์และมีสารอาหาร ครบ 5 หมู่ให้บุตรรับประทานทันที
2. มารดาพาบุตรเข้านอนด้วยตนเองทุกครั้งเมื่อถึงเวลา นอนหรือเมื่อบุตรแสดงอาการง่วงนอน	2. เมื่อบุตรแสดงอาการง่วงนอน มารดาตอบสนองบุตร ทันทีโดยการพาไปนอนที่เบาะนอนหรือเตียงของบุตร
3. มารดาอาบน้ำให้บุตรอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง เข้า-เย็น โดยใช้สั้มผ้าที่นุ่มนวล และมีการร้องเพลงหรือพูดคุยกับ บุตรขณะอาบน้ำด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวล อ่อนโยนทุกครั้ง	3. เมื่อถึงเวลาอาบน้ำ มารดาพาบุตรไปอาบน้ำทันทีหรือ เมื่อบุตรบอกความต้องการที่จะอาบน้ำหรือทำความ สะอาดร่างกาย มารดาพาบุตรไปอาบน้ำ ทำความ สะอาดร่างกายทันที
4. เมื่อบุตรขับถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะมารดาดูแลอย่าง ใกล้ชิด ไม่ปล่อยให้บุตรเข้าห้องน้ำเพียงลำพัง และทำ ความสะอาดร่างกายให้บุตรหลังการขับถ่ายทุกครั้ง	4. เมื่อบุตรบอกความต้องการขับถ่ายมารดาตอบสนอง บุตรทันที โดยการพาบุตรไปเข้าห้องน้ำและอยู่ใกล้ บุตรขณะที่บุตรขับถ่าย
.	.
16. ขณะเล่นกับบุตร มารดาพูดคุย หัวเราะ หยอกล้อให้ บุตรเกิดความสุขสนุกสนานและมีความสุขขณะเล่นอย่าง สม่ำเสมอ	16. เมื่อบุตรแสดงอาการหัวเราะ ยิ้ม มารดาตอบสนอง ด้วยการหัวเราะ ยิ้มและเล่นกับบุตรทันที
17. มารดาอ่านหนังสือภาพหรือหนังสือนิทานให้บุตรฟัง เป็นประจำ มารดาเล่านิทานด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวลทุกครั้ง และจัดทำทางให้บุตรนั่งบนตักหรือนั่งข้างๆมารดา มีการ โอบกอด สัมผัสหรืออุบตัวบุตรสม่ำเสมอ	17. เมื่อบุตรริเริ่มการอ่านหนังสือภาพหรือนิทาน โดยการ เสนอนิทานให้มารดาอ่าน มารดาอ่านหนังสือภาพหรือ หนังสือนิทานให้ฟังทันทีที่บุตรต้องการ

ความสม่ำเสมอ	การตอบสนองอย่างรวดเร็ว
18. มารดาร้องเพลงให้บุตรฟัง หรือร่วมร้องเพลงกับบุตร อย่างสม่ำเสมอ โดยร้องเพลงที่มีจังหวะนุ่มนวล สนุกสนาน และใช้ภาษาง่ายๆ	18. เมื่อบุตรริเริ่มร้องเพลง หรือขอให้มารดาร้องเพลงให้ ฟัง มารดาตอบสนองด้วยการร้องเพลงให้บุตรฟังหรือร่วม ร้องเพลงพร้อมกับบุตรทันที ด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวลและ อ่อนโยน
19. มารดาชักชวนให้บุตรพูดคุย สนทนากันเกี่ยวกับ เรื่องราวที่เกิดขึ้นในแต่ละวันด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวล และมึ การอุ้มบุตรนั่งตัก หรือนั่งข้างๆกัน สัมผัส โอบกอดบุตร อย่างสม่ำเสมอ	19. เมื่อบุตรเริ่มการสนทนา มารดาตอบสนองด้วยการ พูดคุยกับบุตรโดยใช้น้ำเสียงที่นุ่มนวลทันที

ด้านการสร้างบรรยากาศผูกพันกับบุตร

ความสม่ำเสมอ	การตอบสนองอย่างรวดเร็ว
1. มารดาร้องเพลง ฮัมเพลงให้บุตรฟังเบาๆอย่างสม่ำเสมอ ขณะเล่น พูดคุยกับบุตรหรืออุ้มบุตรและชักชวนให้บุตร ร่วมกับร้องเพลงกับมารดาด้วยและเคาะจังหวะที่นุ่มนวล ตามเสียงดนตรี	1. เมื่อบุตรเริ่มการสนทนา ร้องเพลงหรือฮัมเพลง มารดา ตอบสนองบุตรทันที โดยร้องเพลงร่วมกับบุตรและสนใจ ฟังบุตรอย่างต่อเนื่อง
2. มารดาอุ้มแย้มแจ่มใสกับบุตรตลอดเวลา	2. เมื่อบุตรยิ้มทักทาย หรือส่งยิ้มให้กับมารดา มารดาอุ้ม กลับให้บุตรทันที
3. มารดามองสบตา หรือโน้มตัวอยู่ในระดับสายตาของ บุตร ขณะเล่นหรือพูดคุยกับบุตรทุกครั้ง	3. เมื่อบุตรมองสบตามารดา หรือเริ่มต้นการสนทนา มารดาตอบสนองโดยการสบตาบุตร และโน้มตัวอยู่ใน ระดับสายตาของบุตรทันที
4. เมื่อบุตรร้องไห้ มารดาปลอบโยนบุตรโดยการอุ้ม โอบ กอดไว้แนบอก สัมผัส ลูบศีรษะและใช้น้ำเสียงนุ่มนวลกับ บุตรทุกครั้ง	4. เมื่อบุตรร้องไห้ มารดาปลอบโยนบุตรให้หยุดร้องไห้ ทันที โดยการอุ้ม โอบกอดไว้แนบอก สัมผัส ลูบศีรษะ และใช้น้ำเสียงนุ่มนวลกับบุตร
10. มารดาแสดงความชื่นชมหรือชมเชยบุตรเมื่อบุตร ปฏิบัติตนดีหรือควบคุมพฤติกรรมไม่ดีของตนเองได้เป็น ประจำ	10. เมื่อบุตรปฏิบัติตนดีหรือควบคุมพฤติกรรมไม่ดีของ ตนได้ มารดาแสดงความชื่นชมหรือชมเชยด้วยคำพูด หรือท่าทางทันที

ความสม่ำเสมอ	การตอบสนองอย่างรวดเร็ว
12. มารดาลงโทษบุตรด้วยการพูดคุยหรือการตักเตือนทันที เมื่อบุตรแสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีหรือไม่เหมาะสม	12. เมื่อบุตรแสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีหรือไม่เหมาะสม มารดาว่ากล่าวตักเตือนบุตรด้วยเหตุผลทันที
13. มารดาส่งเสริมให้บุตรเล่นกับเด็กอื่นๆ ในขณะที่เล่นกับเด็กอื่น เด็กอาจเกิดอารมณ์โกรธ แย่งของเล่นหรือทะเลาะกันระหว่างเล่น มารดาใช้การสัมผัสบุตรอย่างนุ่มนวล พูดคุยกับบุตรด้วยทุกครั้ง	13. หากบุตรเกิดความโกรธ หรือทะเลาะกับเด็กอื่น มารดาเข้าไปดูแลและแยกบุตรออกไปจากเด็กอื่นทันที เพื่อป้องกันการทำร้ายร่างกายกัน และมารดาพูดคุยซักถามหาสาเหตุของการทะเลาะ และกำจัดสาเหตุที่นั้นทันที

ด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุตร

ความสม่ำเสมอ	การตอบสนองอย่างรวดเร็ว
1. มารดาตอบสนองต่อความต้องการของบุตรอย่างสม่ำเสมอเมื่อบุตรแสดงสัญญาณความต้องการ	1. มารดาไวต่อการความต้องการของบุตรและตอบสนองต่อสัญญาณความต้องการของบุตรทันที
2. มารดาแสดงออกถึงความรักที่มีต่อบุตรโดยการหยอกล้อ โอบกอด หอมแก้ม ลูบศีรษะ ลูบหลังสม่ำเสมอ	2. มารดามีปฏิกริยาได้ตอบสนองต่อความต้องการของบุตรอย่างรวดเร็ว เช่น เมื่อบุตรต้องการความรักความใกล้ชิด มารดาหยอกล้อ โอบกอด หอมแก้ม ลูบศีรษะ ลูบหลังทันที
3. มารดาคดลูกคลีกับบุตรตลอดเวลา	3. เมื่อแสดงความต้องการใกล้ชิดมารดา มารดาตอบสนองด้วยการเข้าไปใกล้ และคดลูกคลีกับบุตรทันที
12. มารดาใช้คำพูดที่ไพเราะในการพูดคุยกับบุตรสม่ำเสมอ	12. เมื่อมารดาพูดคุยกับบุตร มารดาใช้คำพูดที่ไพเราะกับบุตร และเมื่อบุตรริเริ่มการสนทนามารดาตอบสนองการพูดคุยด้วยการพูดคุยด้วยคำพูดที่ไพเราะ มารดาแสดงความชื่นชมบุตรทันที หรือหากบุตรพูดคุยกับมารดาด้วยน้ำเสียงหรือคำที่ไม่สุภาพ มารดาตอบสนองต่อคำพูดของบุตร ด้วยท่าทางเป็นมิตรและยังคงใช้คำพูดที่ไพเราะกับบุตร

ชุดที่ 4 แบบสังเกตพฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงวัยแรกเกิด - 3 ปี มีต่อมารดาวัยรุ่น

คำชี้แจง

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสังเกตเป็นเครื่องมือในการสังเกตพฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงวัยแรกเกิด - 3 ปีมีต่อมารดาวัยรุ่น เป็นลักษณะแบบตรวจสอบรายการ 2 ตัวเลือก คือ เกิดพฤติกรรมและไม่เกิดพฤติกรรม และมีการบันทึกรายละเอียดพฤติกรรมการแสดงออกของมารดาวัยรุ่นและบุตร

การปฏิบัติในการสังเกต

1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงวัยแรกเกิด - 3 ปีมีต่อมารดาวัยรุ่น และทำความเข้าใจในประเด็นที่จะสังเกตให้ชัดเจน
2. ศึกษาวิธีการสังเกตพฤติกรรมความผูกพันของบุตรช่วงวัยแรกเกิด - 3 ปีตามแนวคิดการวัดความผูกพันของ Ainsworth (1978 อ้างถึงใน Waters, 2002)
3. ทำการสังเกตตามสถานการณ์จำลองที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น และเป็นการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยไม่เข้าไปร่วมในเหตุการณ์หรือขณะที่มารดากำลังปฏิบัติตามสถานการณ์จำลอง
4. ทำการบันทึกการสังเกตตามลำดับขั้นของสถานการณ์จำลอง โดยพิจารณาตามประเด็นในแบบสังเกต และบันทึกรายละเอียดของพฤติกรรมที่มารดาวัยรุ่นและบุตรช่วงวัยแรกเกิด - 3 ปี แสดงออกให้ครอบคลุม ชัดเจนและตรงตามสภาพจริง

การบันทึกข้อมูล

1. ผู้วิจัยเป็นผู้บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการสังเกตด้วยตนเอง
2. บันทึกข้อมูลทั่วไปให้เรียบร้อยก่อนการสังเกต
3. เมื่อเลิกสังเกต บันทึกเวลาสิ้นสุดการสังเกต

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสังเกตพฤติกรรมความผูกพันที่บุตรช่วงวัยแรกเกิด – 3 ปีมีต่อมารดาวัยรุ่น

ชื่อมารดา(นามสมมติ).....
 ชื่อบุตร(นามสมมติ)..... อายุ.....ปี
 วัน / เดือน / ปีที่ทำการสังเกต ครั้งที่สังเกต.....
 เริ่มต้นการสังเกตเวลา.....สิ้นสุดการสังเกตเวลา.....

สถานการณ์จำลองขณะที่ทำการสังเกต (ลำดับชั้นละ 3 นาที)

ลำดับที่	สถานการณ์จำลอง	บุคคลที่อยู่ในห้อง
1.	มารดาและเด็กเข้ามาในห้อง โดยมารดาชักชวนบุตรเล่นของเล่น	มารดา และบุตร
2.	คนแปลกหน้าเข้ามาในห้อง	มารดา บุตรและคนแปลกหน้า
3.	มารดาเดินออกไป ปล่อยให้บุตรอยู่กับคนแปลกหน้าตามลำพัง	บุตร และคนแปลกหน้า
4.	มารดา กลับเข้ามา และคนแปลกหน้าเดินออกไป	มารดา และบุตร
5.	มารดาเดินออกไป ปล่อยให้บุตรอยู่ตามลำพัง	บุตร
6.	คนแปลกหน้ากลับเข้ามา	บุตรและคนแปลกหน้า
7.	มารดา กลับเข้ามา และคนแปลกหน้าเดินออกไป โดยมารดาชักชวนบุตรเล่นของเล่นอีกครั้ง	มารดา และบุตร

คำชี้แจง เต็มเครื่องหมาย แสดงการเกิดพฤติกรรมของบุตร

สถานการณ์ที่ 1

ลำดับที่	พฤติกรรมความผูกพันที่บุตรมีต่อมารดาวัยรุ่น	พฤติกรรมของบุตร	
		เกิด	ไม่เกิด
1.	บุตรแสดงอาการตอบรับ หรือมีปฏิกิริยาโต้ตอบ เมื่อมารดาพูดคุยหรือเล่นด้วย โดยแสดงอาการ เช่น มองสบตาขณะที่มารดาพูดคุยด้วย ยิ้ม ส่งเสียงโต้ตอบ เล่นกับมารดาและไม่เกิดอารมณ์โกรธหรือฉุนเฉียว		
2.	บุตรเมินเฉยหรือไม่ตอบสนองต่อมารดา เมื่อมารดาพูดคุยหรือเล่นด้วย โดยแสดงอาการ เช่น หลบสายตา มองไปทางอื่น หันหนี คืบ คลานหรือเดินจากมารดาไป		

ลำดับ ที่	พฤติกรรมความผูกพันที่บุตรมีต่อมารดาวัยรุ่น	พฤติกรรมของบุตร	
		เกิด	ไม่เกิด
3.	บุตรแสดงอาการต่อต้านมารดา เมื่อมารดาพูดคุยหรือเล่นด้วย โดยแสดงอาการ เช่น กรีดร้อง ทำตัวแข็ง เตะ ตีมือขึ้น-ลง โยนของ เล่นทิ้งหรือตีของเล่นที่มารดาเสนอให้บุตรเล่น		

บันทึกพฤติกรรมเพิ่มเติม

.....

.....

.....

สถานการณ์ที่ 2

ลำดับ ที่	พฤติกรรมความผูกพันที่บุตรมีต่อมารดาวัยรุ่น	พฤติกรรมของบุตร	
		เกิด	ไม่เกิด
1.	บุตรแสดงอาการหลีกเลี่ยง โดยเอียงตัวหนีหรือพยายามมองหามารดา แต่จะสามารถปรับตัวเข้ากับคนแปลกหน้าได้ง่าย		
2.	บุตรแสดงอาการเมินเฉย โดยไม่สนใจคนแปลกหน้า หันหนีหรือมองไปทางอื่น		
3.	บุตรแสดงอาการกลัว โดยไม่เข้าใกล้คนแปลกหน้าและหากคนแปลกหน้าเข้าหาจะต่อต้านโดยการผลักหรือตีรัน		

บันทึกพฤติกรรมเพิ่มเติม

.....

.....

.....

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

๙๑๙

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

ภาพประกอบการสังเกตตามสถานการณ์จำลอง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพประกอบการสังเกตตามสถานการณ์จำลอง

สถานการณ์จำลองขณะที่ทำการสังเกต (ลำดับขั้นละ 3 นาที)

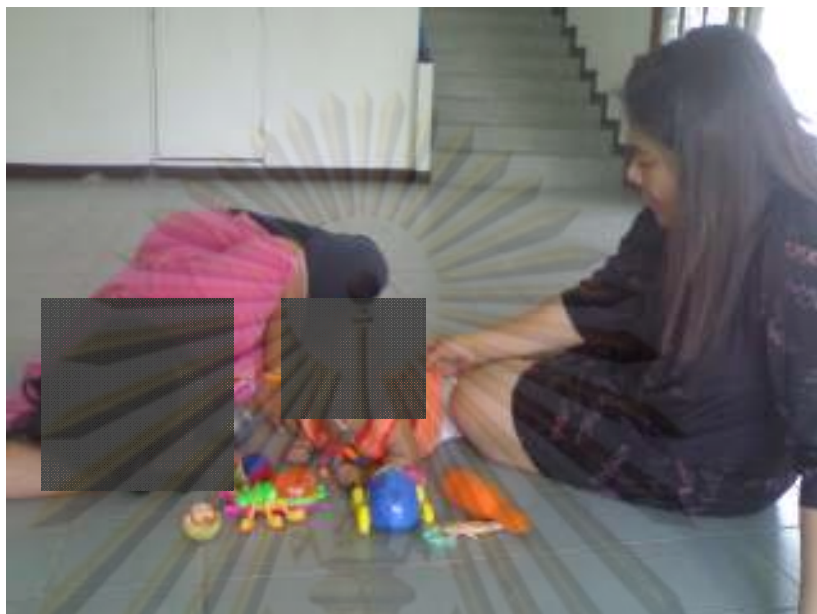
ลำดับ ที่	สถานการณ์จำลอง	บุคคลที่อยู่ในห้อง
1.	มารดาและเด็กเข้ามาในห้อง โดยมารดาชักชวนบุตรเล่นของเล่น	มารดา และบุตร
2.	คนแปลกหน้าเข้ามาในห้อง	มารดา บุตรและคนแปลกหน้า
3.	มารดาเดินออกไป ปล่อยให้บุตรอยู่กับคนแปลกหน้าตามลำพัง	บุตร และคนแปลกหน้า
4.	มารดากลับเข้ามา และคนแปลกหน้าเดินออกไป	มารดา และบุตร
5.	มารดาเดินออกไป ปล่อยให้บุตรอยู่ตามลำพัง	บุตร
6.	คนแปลกหน้ากลับเข้ามา	บุตรและคนแปลกหน้า
7.	มารดากลับเข้ามา และคนแปลกหน้าเดินออกไป โดยมารดาชักชวนบุตรเล่นของเล่นอีกครั้ง	มารดา และบุตร

สถานการณ์ที่ 1 มารดาและเด็กเข้ามาในห้อง โดยมารดาชักชวนบุตรเล่นของเล่น

มารดาเสนอของเล่นให้บุตร และบุตรมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อมารดา โดยมองตามของเล่นที่มารดาเสนอให้ และเล่นของเล่นร่วมกับมารดา

สถานการณ์ที่ 2 คนแปลกหน้าเข้ามาในห้อง

บุตรเอียงตัวหลบคนแปลกหน้า และเข้าหามารดา แต่เมื่อคนแปลกหน้าสัมผัสตัวและเสนอของเล่นให้กับบุตร บุตรยอมให้คนแปลกหน้าสัมผัสตัวและเล่นกับคนแปลกหน้าได้โดยอยู่ใกล้ชิดมารดาตลอด

สถานการณ์ที่ 3 มารดาเดินออกไป ปล่อยให้บุตรอยู่กับคนแปลกหน้าตามลำพัง

บุตรไม่แสดงอาการเสียใจ เพียงคลาน และมองตามมารดา และสามารถเล่นของเล่นกับคนแปลกหน้าตามลำพังได้

สถานการณ์ที่ 4 มารดากลับเข้ามา และคนแปลกหน้าเดินออกไป

เมื่อบุตรเห็นมารดา บุตรแสดงอาการดีใจ โดยคลานเข้าหามารดา และอยู่ใกล้ชิดกับมารดา

สถานการณ์ที่ 5 มารดาเดินออกไป ปล่อยให้บุตรอยู่ตามลำพัง

บุตรไม่แสดงอาการเสียใจ สามารถเล่นของเล่นตามลำพังได้ และมีการมองหามารดาเป็น

ระยะๆ

สถานการณ์ที่ 6 คนแปลกหน้ากลับเข้ามา

บุตรไม่แสดงอาการหลีกเลี่ยงหรือต่อต้านคนแปลกหน้า เล่นและยอมให้คนแปลกหน้าสัมผัสตัวและเล่นร่วมกับคนแปลกหน้าได้

สถานการณ์ที่ 7 มารดากลับเข้ามา และคนแปลกหน้าเดินออกไป โดยมารดาชักชวนบุตรเล่นของเล่นอีกครั้ง

เมื่อบุตรเห็นมารดา คืบเข้าหามารดาทันที ยิ้มและเล่นของเล่นร่วมกับมารดาได้อีกครั้ง

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาววราภรณ์ อิ่มบุญ เกิดเมื่อวันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2528 ที่กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีการศึกษาระดับบัณฑิต (เกียรตินิยม อันดับ 1 เหรียญทอง) สาขาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ในปีการศึกษา 2549 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2550

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย